

D R T I H A M Ě R T Ó T H

ČISTÉ
DOSPIEVANIE

DR. TIHAMÉR TÓTH

ČISTÉ DOSPIEVANIE

DRUHÉ VYDANIE

VYDAL SPOLOK SV. VOJTECHA V TRNAVE 1944.

Druhé nezmenené vydanie diela *Dr. Tóth Tihaméra Císte dospievante* v preklade Stefana Szekeresa vydal Spolok sv. Vojtecha v serií svojich mravno-výchovných publikácií. Obálku navrhol akad. maliar Aurel Kallich. Cirkevné schválenie na prvé vydanie dal Biskupský úrad v Nitre 17. júla 1941 pod číslom 1437/1941. Tlačila Kníhtlačiareň Spolku sv. Vojtecha v Trnave.

Úvodom.

Našej slovenskej mládeži a mladej slovenskej inteligencii nie je už neznáme meno význačného pedagoga, biskupa Dr. TIHAMÉRA TÓTHA. Predošlé preklady jeho diel, ako „Charakterný mladík“ a „S otvorenými očami v božej prírode“, mali u našej mládeže neobyčajný úspech. Mimovoľne sme cítili, že konečne môžeme siahnuť po knihách, ktoré nielen pobavia, poučia a rozšíria naše poznatky, ale ktoré sa stanú našimi dobrými, hodnotnými a nepostrádateľnými priateľmi, ba úprimnými radcami v našich životných ťažkostiach.

Jedným z najlepších a vrcholných diel Dr. Tótha nesporne je táto jeho práca: „Čisté dospievanie“. Poprední pedagógovia označili ju za prvotriednu, akú kedy pre mládež napísali. Okrem pôvodiny vyšla až v pätnástich rečiach a upravili ju aj pre slepcov písmom Braillovým. Toto spomíname ako malý doklad rozšírenosti tejto knihy. O jej prepotrebnosti a užitočnosti svedčia tisíce uznanlivých, najmä však ďakovných listov, ktoré dostával autor zo všetkých kútov Európy. Veď je nesporné, že dnes, keď na poli hospodárskom, politickom i kultúrnom je celý svet otrásený a prejavujú sa aj zárodky rozkladu, znovuzrodenie môže vyrásť iba z koreňov mravnej disciplíny a čistého, ideálneho života. Týmto je teda odôvodnené aj slovenské vydanie tohto diela.

Výňatky z tejto práce vyšly už raz v knižnej forme r. 1924 v Prešove, v slovenskom preklade vdp. Dr. Jozefa Jandu. Avšak pôvodné dielo, ktoré za šesť týždňov dosiahlo druhé, v nasledujúcich dvoch mesiacoch tretie

vydanie (pravda, neobyčajný úspech knihy výchovného rázu!), bolo vždy doplnované. Teraz, keď toto dielo v pôvodine vyšlo už v devätnástom vydaní, je tak rozšírené, že s vyššie spomenutými výňatkami sa nedá ani len porovnať.

Sám autor ma bol už dávnejšie písomne žiadal, aby som i toto dielo upravil do slovenčiny. Spomenul mi to aj osobne, keď som sa s ním stretával. Naposledy: niekoľko dní pred svojou smrťou . . .

Stretnúť sa s osobnosťami, ktoré ukazujú cestu celým generáciám, a s nimi sa bezprostredne poshovárať, je pre každého zážitkom. Ale aj v takomto prípade: hoci pohľadom do hĺbky ich duše, do ateliéru ducha, dá sa iba v tom najzriedkavejšom prípade. Ten, kto ta môže nahliadnuť, dojata a so zatajeným dychom sa obzerá. S takouto pohnutosťou vzal som si do rúk pôvodinu tejto práce, ako jedinečne krásny výkvet duše neobyčajne cenného vychovávateľa, nevšednú záveť a súčasne aj najcennejšie dedičstvo nebohého biskupa Tótha, aby som splnil jeho želanie, ktoré mi bol zanechal.

Nech teda on sám prehovorí milým slovenským čitateľom v preklade svojho diela. Nech napravuje a pozdvihuje; nech karhá, ale súčasne aj povzbudzuje, podáva pomocnú ruku a poukazuje na správnu a jedine možnú cestu, na ktorú v rokoch dospievania, na rázcestí života má každý mladík nastúpiť. A keď tieto úprimné, otcovské rady privedú zpriatky na cestu Pravdy a Života niektorého mladého čitateľa, nech jeho úprimné slová vďaky zaletia k trónu Najspravodlivejšieho: za duševnú spásu veľkého biskupa a ideálneho milovníka mládeže.

Jeho vznešenej, jasnej pamiatke a na jeho rov dovoľuje si venovať tento preklad ako skromnú, nevädnicu nezábudku

prekladateľ.

Nitra, v deň sv. Alojza, 1941.

Dve jazerá.

Za svojich študentských čias častejšie som chodieval na výlet k horskému jazeru. Na jeho krásnej, kryštálovej hladine veselo tancovaly slnečné lúče. Z čistej vody jazera milo sa preblysol život tvorov, ktoré obývaly jeho hĺbky. Čulé rybičky sa sem-tam mihotaly; sotva vedely premáhať svoju radosť, ktorá vznikala v milých a usmievajúcich sa lúčoch slniečka.

Na brehu jazera snívaly belasé nezábudky a kosatce, ako by stály na stráži svojimi ostrými, mečovitými listmi. Na ožiarenú vodnú hladinu dôstojne sa sklánali vrby a zadumano sa kochaly v belasom bezoblačnom nebi, ktoré sa odrážalo na jazere. Čerstvý, oživujúci vánok sa pohrával medzi vetvami vrb a na jeho dych ako by mu šepkavo boly odpovedaly kolísavé trstiny. Toto horské jazero sa ponášalo na životom prekypujúcu, blaženú detskú dušu; bolo ako by široko otvorené, ligotavé detské oko...

Nedávno — po dlhých rokoch — opäť ma tadiaľ viedla cesta.

S úžasom som videl, čo sa stalo z môjho milého jazera! Žaburinou pokrytý, žlto-zelený močiar. Jeho voda je kalná a špinavá. Čo skrýva v sebe, to síce nevidieť pre zakrývajúce trávy a mach, ale otrávený vzduch, ktorý vydychuje, prezrádza, že v jeho hĺbikách pustoší hniloba. Ospalé kŕkanie okatých žiab ozýva sa z bahnistého dna; keď niekto prichádza, hnusní obojživelníci naľakano skáču do zelenej, hnijúcej močariny.

Kde sú kosatce, ktoré niekdy tak hrdo stály tu na stráži?

Kde sú bohaté, skláňajúce sa koruny pobrežných
vrb?

Kde sa podelo na hladine vodnej sa odzrkadľujúce,
belasé nebo?

Všetko, všetko to zmizlo. Iba neužitočné trstie rastie
na brehu jazera a bezcenná trst sa necharakterne ko-
líše i pri najmenšom vánku. Všade je len hniloba, pu-
stnutie, hnus...

Teraz mi zastonalo srdce: Toto bolo kedysi krásne
kryštálové jazero mojej mladosti?...

Oči každého mladíka sú také pekné, ako nezábudky
pozemských vôd, a jeho duša je sťa krásne, kryšta-
lové horské jazero.

Ach, ale koľkým sa stane neskoršie špinavým, za-
páchajúcim močiarom!

*Aby tvoja duša, priateľ môj, ostala vždy kryšta-
lovou, preto som napísal túto knihu. Nezabúdaj totiž,
že máš čistú dušu a tak dospieš na muža — je to
najkrajšie životné umenie!*

I. KAPITOLA.

Plány Stvoriteľa.

„A stvoril Boh človeka na svoj obraz: na obraz boží stvoril ho, muža i ženu stvoril ich. I požehnai ich Boh, a riekol: Plodte sa a rozmnožujte sa, a naplňte zem.“

(Mojžiš. I., 1, 27-28.)

Už tisíce rokov sa krútila zem na svojej ceste okolo slnka. V jej vnútri kypela ešte horúca láva; úžasnou silou však tu i tam prerazila stvrdnuté vonkajšie vrstvy, ale proces ochladzovania neustále pokračoval... Po celom povrchu zemskom zelenaly sa už húštiny lesov. V uchvacujúcej forme prekvitala každá jar; veselá vtáčia pieseň s trilkovaním sa vznášala na krídlach mäkkého vánku. Všetko bolo samý život, samá sila, samá napínajúca sa energia... Len ešte niečo chýbalo...

Niečo, vlastne skôr: niekto.

Nebolo nikoho, komu by slávik spieval. Nebolo nikoho, komu by kvetiny kvitly. Nebolo nikoho, komu by ovocné stromy plodily. Chýbala *rozumná, seba-vedomá bytosť*, ktorá by všetku túto krásu vsávala do svojej duše; ktorá by nebola len jednou súčiastkou veľkého mechanizmu prírody, ale ktorá by mohla všetku tú vtáčiu pieseň, zurkotanie riavy, vôňu kvetín, šelest lesov, šepot vetrov, vážnu dôstojnosť horských veľikášov, bzukotanie včeličiek vedome precítiť i pre-

žívať, a jeho duša — opojená krásami vznešenej prírody — na krídlach vďačnosti vznášala sa s láskou k Tvorcovi všetkej slávy a veleby.

Prvý muž a prvá žena.

Vtedy stvoril Boh prvú dvojicu Iudí: jedného muža a jednu ženu. Muž a žena sú dve pohlavia; obe sú pre seba samostatné bytosti, a predsa sa musia vzájomne dopĺňovať. V oboch pohlaviach spolu Stvoriteľ úplne uskutočnil ideu „človeka“. Každé pohlavie má svoju zvláštnu prirodzenosť, ale muž a žena iba vzájomne sa dopĺňujú, dávajú úplný pojem „človeka“.

Charakteristickou vlastnosťou mužovou je smelosť a tvorivá činnosť. Jeho vôľa je pevná, charakter má nezlomný, vo svojich odhodlaniach je vytrvalý. Teší sa, keď môže svojim žulovo-tvrdým, širokým čelom víťazne vzdorovať tisícovým nárazom životného boja.

Ženu by borba o život zničila. Pre jej život najvyhovujúcejším miesto je mäkké, rodinné hniezdo, kde s neochabujúcou láskou a neobmedzenou obetavosťou stará sa o svoj domov, o deti, a vyludzuje radostný úsmev na vážnej tvári svojho muža-manžela, ktorý sa po ťažkej práci vracia domov. Jej tvorivá sila nie je taká vzletná ako mužovia, ale má väčšiu trpezlivosť a je vytrvalejšia.

Najkrajšie myšlienky pre Iudstvo uskutočnil Boh práve tým, že stvoril dve pohlavia. Nevyčerpatelný pôvab rodinného života, láska manželov a detí, túžba po domove, ba čiastočne i láska k vlasti sa tiež zakladajú práve na rôznosti pohlavia.

Na svete je potrebný práve tak muž, ako aj žena. Popri mužovej sile potrebná je aj ženina nežnosť. Vedľa ohnivej pohotovosti mužovej nevyhnutná je i láska, krása a hlbšia citovosť ženina. Obe pohlavia sú nerozlučne na seba odkázané. Preto postavil Stvoriteľ k prvému mužovi i prvú ženu, a preto založil hneď na počiatku Iudského života *prvú rodinu*.

Lenže stvorením dvoch pohlaví mal Boh ešte oveľa hlbšie, posvätnéjšie úmysly. Prostredníctvom oboch pohlaví dal súčasne ľuďom aj *stvoriteľskú silu*. Chcel, aby čiastku jeho vlastnej stvoriteľskej práce prevzali oni, a trhlinu, ktorú spôsobí smrť v radoch ľudstva, nahradzovali vždy novším potomstvom. Toto bol nekončne vznešený, tajomný plán Stvoriteľa pri založení manželstva. Podľa úmyslov božích teda na mladíka a na devu, vyvinutých a silou prekypujúcich v čistej nedotknuteľnosti, musíme hľadiť ako na *stelesnenú stvoriteľskú myšlienku božiu*.

Všetci ste sa učili na hodinách náboženstva, že Boh prvých dvoch ľudí, Adama a Evu, bezprostredne sám stvoril. Ale, prv či neskôr, v každom chlapcovi sa vynorí veľká otázka: A ktože stvoril ostatných ľudí? Boh ich bezprostredne nestvoril tak ako prvých ľudí, teda ako prišli títo na zem? A ako som sa dostal ja na zem? Napokon: ako sa rodia malé deti?

Veru, toto sú úžasne vážne otázky a prv či neskôr každého chlapca v neobyčajnej miere zaujímajú. Radšej teda ja ti tu poviem, ako by si sa mal od iných vypytovať.

Nuž, dávaj len dobrý pozor, drahý priateľ môj. Akiste veľmi dobre vieš, že učenci všetky bytosti celého sveta rozdeľujú do dvoch skupín: na bytosti organické (ústrojené) a neorganické (neustrojené). Do prvej skupiny patriace bytosti (rastliny, zvieratá, človek) Boh nielen stvoril, ale dal im aj čiastku vlastnej svojej stvoriteľskej moci, takže tieto bytosti pomocou tejto plodivej sily môžu dať život novým, im podobným, malým žijúcim bytostiam. Rastlina vytvorí novú rastlinu, zviera prináša na svet nové mláďatá a ľuďom sa rodia malé deti.

Neorganickým bytostiam (slnko, hviezdy, nerasty, vrchy, more atď.) nedal Boh túto stvoriteľskú silu.

Prečo? Lebo tieto sa nezničia tak ľahko ako bytosti živé, preto nebolo zapotreby, aby miesto seba dávaly život novým bytostiam. Ale u bytostí organických je to potrebné! Ryba a vták, strom a rastlina, zviera a človek zostarnú, hynú, umierajú — každým rokom na milióny. Keby toto neustále trvalo a iní by na ich miesto neprichádzali, raz-dva by prestal život na zemi! Je pravda, Boh vo svojej všemohúcnosti mohol zariadiť, aby miesto každej živej bytosti On stvoril novú. Ale Jeho tajomná, svätá voľa uskutočnila ešte znamenitejšie veci: každej živej bytosti dal silu, aby ona sama mohla dávať život iným, ešte k tomu takým záhadným spôsobom, ktorého tajnosť nemohli ani najučenejší ľudia sveta rozriešiť.

Videl si už, priateľu, v zime na odpočívajúcich stromoch sotva badateľné púčiky? Každý púčok je hniezdom novej kvetiny, nového ovocia, nového stromčeka. Púčiky čakajú iba na bozk jarných lúčov, aby mohly rozkvitnúť; kvety čakajú zasa na návštevu májových hmyzov alebo čerstvého vánku, keď na jeho krídlach, včely zasa na svojich nožičkách, prinesú mužský pyľ a tento nasypú na bliznu kvetinky. Len čo sa pyľ dotkne blizny, mohli by sme povedať, že oba kvety sa v tej chvíľke spojily, splynuly vo vzájomnej láske. Oplodnená blizna začína zrieť, rásť. Čoraz sa stane väčšou, vyvinutejšou, až konečne — o niekoľko týždňov alebo mesiacov — usmieva sa pred nami ako živý plod. V tomto plode je nové semienko: kôstka; zárodok nového stromu, nového života. Takto sa štará Stvoriteľ, aby príroda vždy sama seba obnovovala.

Pramene života.

Práve takto sa chcel Boh postarať o udržiavanie a obnovovanie ľudského pokolenia. Dal ľuďom plodivú stvoriteľskú silu; tajomnú silu, v skutočnosti božskú schopnosť, ktorou možno nový život a nového človeka postaviť do sveta. Do muža umiestnil tvorivú silu,

semienka života, do ženy zase malé ľudské zárodky, aby z ich spojenia vznikla nová, žijúca bytosť, nový človek. Táto tvorivá sila, toto životné semienko a tieto zárodky po dlhé roky nevedome driemu v deťoch, ako púčiky stromov za studenej zimy. Ale príde jar života, keď z chlapca sa stáva vyspelý mladík a z dievčatka vyspelá panna. Zasvieti usmievavé a oživujúce slniečko; mladík zahorí láskou voči dievčaťu, vezme si ho za ženu a v svätyni manželského života sa tieto dve duše a dve telá v skutočnosti spoja. Toto telesné spájanie, sjednocujúca láska mužova voči svojej manželke nenaplní ich len rozkošou, ale v žene tak zapôsobí na driemajúce ľudské zárodky, ako keď pohádkový princ pobozkal na čelo šípkovú Ruženku; tento ľudský zárodok sa v tejto chvíli prebúdzá k životu; malý ľudský púčok začína rásť, vyvíjať sa a keď po 9. mesiacoch je dosť silný, aby ako zrelý plod vypadol zo škrupinky, uvoľní sa z vyživujúceho materského stromu a vravíme: narodil sa nový človek. Nové dieťa, nový malý človek, ktorý nie je v malom ani otcom, ani matkou, ale súhrnom ich oboch; tretí človek, ktorého život však už do určitej miery sa vopred rozhodne s doterajšou životnou správou jeho otca a jeho matky, ich predošlým zocitvým alebo hriešným životom. Ale prete ani niet väčšej lásky na svete ako je rodičovská láska voči dieťaťu, ktoré sa v pravom slova smysle zrodilo na tento svet z ich mäsa a krvi.

Matka a syn.

Vypočuj ten krásny rozhovor medzi chlapcom a jeho múdrou matkou, ktorá radšej sama chcela odpovedať na synove otázky, ako by mal počuť na ne odpovede od nerozvážnych, hrubých chalanov.

— Milá mamička moja, — spytoval sa svojej matky malý primán — aký malý som bol vtedy, keď som bol ešte celkom malý?

— Keď si bol celkom malý? Ach, veru, taký ako

bodka. Menši ako špendliková hlavička. Iba s lupou by ťa bolo možno vidieť.

— Božel — hovorí chlapec. — Veď vtedy by ma bol mohol hocikto zašliapnúť!

Hej! — prisvedčila matka. — Každá živá bytosť na počiatku je malou bodkou, malým zárodkom, semenkom, ktoré treba skryť, ako semenko do zeme, aby bolo chránené, keď začne vzrastať.

— A mohol som tam jesť, mamička moja? I dýchať?

— To všetko som vtedy ja konala miesto teba. V tých časoch som viac jedávala, aby som bola silná a aby sa i tebe ušlo z mojej sily. Čo som zjedla, premenilo sa vo mne na krv — a táto krv prúdila k tebe a vyživovala ťa.

— A ty, mamička moja, vedela si, že ja bývam tam, na tom chránenom mieste?

— Či som vedela? Ach, synček môj, veľmi dobre som vedela! Niekedy si sa pohol a vtedy začala som sa s tebou shovárať: Dobré ráno, maličký môj! Už si sa zobudil? I tvoja mamička bdie a myslí na teba. Len vzrastaj, že by si vtedy, keď už budeš dosť silný, mohol vyjsť z chráneného miesta, a aby som ťa mohla s radosťou uzrieť a k sebe privinúť!

Nuž, ty teraz vyvaľuješ na mňa veľké oči, ako by si toto všetko už doteraz nebol vedel. Vedel si už, len si tomu nerozumel. Každý deň sme sa spolu modlievali v „Zdravas“ : „... a požehnaný je plod života Tvojho, Ježiš.“ Vidiš? Ako jablko je ovocím jablone, práve tak malé dieťa je matkiným ovocím. Ale malé dieťa je cennejšie od jablka, preto sa chcel Pán Boh oň oveľa lepšie postarať. Zato je dlho skryté na tom teplúčkem, mäkkom, chránenom mieste; tam, pod matkiným srdcom.

— Ako dlho som tam býval, mamička moja?

— Už aj to vieš. Kedy je sviatok Zvestovania Panny Márie, sviatok, keď anjel pozdravil Pannu Máriu a zvestoval, že sa jej narodí syn? Nuž, pravda, 25. mar-

ca. A kedy oslavujeme narodenie Pána Ježiša? 25. decembra. Aká je doba medzi týmito dvoma dňami? Deväť mesiacov. I to vieš, ktorý deň je sviatok Nepoškvrneného počatia Panny Márie? Dňa 8. decembra. A sviatok jej narodenia? Pravda, 8. septembra. Doba medzi týmito dvoma dňami je zasa len deväť mesiacov. Pravda, všetko toto si už aj doteraz počul, ale nemyslel si na to, a ja som ti o tom nehovorila, kým si sa nestal takýmto veľkým chlapcom. Teraz už to vieš, drahý syn môj; o tomto však s inými chlapcami nikdy nehovor. Ani dospeli sa nemajú o tomto bez príčiny hovárať. Pýtaš sa, prečo? Lebo je to veľmi svätá a vznešená vec, a keď na sväté a pekné veci si nedávame náležitý pozor, veľmi rýchlo sa zašpinia.

Za tých deväť mesiacov veľmi veľa som sa modlila, lebo som chcela, aby sa stalo z teba pobožné, bohabojné dieťa. Vždy som bola usmievavá, dobre naladená, lebo som chcela, aby si i ty bol taký. Takto si so dňa na deň rástol. Keď si potom bol už dosť silný, jedného dňa sa otvorily dvere uzavretého miesta a vyšiel si odtiaľ; narodil si sa. Veru, bolo to pre mňa úžasným trápením, ale nedbala som! A ty, len čo si sa ocitol na vzduchu, rozkričal si sa, plakal a trepotal si sa; dali ťa do môjho náručia a privinula som ťa k sebe. I ja som plakala, ale od radosti, a bozkávala som ťa. Teraz už vieš, prečo ťa natoľko ľúbim.

— Áno, mamička moja, i ja viem, prečo ťa milujem oveľa viac, ako hocikoho na tomto svete — povedal chlapec a so slzami povďačnosti v očiach objal svoju matku.

Svätá vážnosť.

Len trocha sa musíme zamyslieť, a úžasná pohnosť i obdiv sa zmocní našej duše nad jedinečnými myšlienkami božími. Aký vznešený je plán boží, že Iudí nechcel zvlášť stvoriť — ako Adama a Evu — v stave úplne vyvinutom! Veď akým cudzím, nera-

dostným a prázdnyým bol by okolo nás celý svet, keby sa to nestávalo tak. O rodine by nemohlo byť ani reči, veď rodinu tvorí otec, matka a deti. Takto by sme nemali otca, matku; ani bratov, sestry a príbuzných. Každý by tu bol na svete celkom sám. Pravda, vtedy by nikto nemal iného v láske, nemohli by sme s inými podeliť svoje radosti a nikomu sa vyžalovať v bolestných navštevieniach.

Neboly by však na svete malé deti! Už sama myšlienka je aká čudná; každý by bol vážnym, fuzatým strýčkom, alebo dospelým, a domy by sa neozývaly blaženým, zvonivým smiechom bezstarostných detí. Nebol by detský vek a neznáme by byly mnohé bezstarostné, krásne spomienky na detské roky.

Hľa, aká nekonečná láska to bola od Boha, že volil práve tento spôsob rozširovania ľudského pokolenia! On stvoril priamo iba prvých dvoch ľudí, prvého muža a prvú ženu; týmto dvom a prostredníctvom nich všetkým ostatným dal iskierku svojej tvorivej sily: tú silu, aby ostatným ľuďom už oni mohli dať telesný život.

Aký obdivuhodný, aký svätý a aký vznešený plán Stvoriteľa-Boha! Aká nekonečne úctyhodná vôľa, že v práci neustáleho obnovovania sa ľudstva — v tejto skutočne stvoriteľskej práci — má podiel aj človek! Ale súčasne vtedy: akým bezpodmienečne povinným a zaväzujúcim je i jeho vážny rozkaz, aby ľudia tie telesné orgány, ktoré im Jeho prozreteľnosť dala pre rozširovanie ľudstva a jeho stálemu obnoveniu sa, používali iba na jeden jediný svätý cieľ, na čo On určil, (totiž, aby spojujúcou láskou muža a ženy prišiel na svet nový človek), a len v tomto rámci, ktorý už On od počiatku určil: v rámci nerozlučného manželstva medzi mužom a ženou!

V celej prírode najvznešenejšou a najsvätejšou silou je vytváranie života. I človek má túto moc spoločne s prírodou, že novým, malým ľuďom môže dávať život;

ale tak, ako človeka pozdvihuje jeho vlastná duša do nedoziernych výšin nad každú stvorenú bytosť, práve tak treba aj túto tvorivú činnosť preduševniť najjemnejším zachovávaním mravných zákonov, — z okruhu hmoty pozdvihnúť ju do sveta duše. Zriekli by sme sa svojej najkrajšej výsady „rozumného tvora“, keby v našom telesnom živote bol len jeden-jediný taký prejav, ktorý by sme vedomou duševnosťou nezjemnili a týmto súčasne nepovýšili nad činnosť čisto zvieraciu.

Teda ty, milý priateľ môj, iba s najväčšou vážnosťou myslí na tento svoj ústroj, nikdy o ňom dvojsmyselné reči nepočúvaj, ani sám také nehovor, nepozeraj naň a nedotýkaj sa ho bez príčiny a drž ho vždy v čistote. Svojich pľuc, mozgu a srdca nesmel by si sa dotknúť (i keby boly prístupné); práve tak bez príčiny, zo zábavy, z ľahkomyselnosti nesmieme sa tohto ústroja dotýkať, alebo ho dráždiť. Plánom Stvoriteľovým je, aby do manželstva každý bez výnimky zachoval svoje telo i dušu v nepoškvrnenej čistote. Keď však v záujme nejakého vyššieho cieľa — napríklad katolícki kňazi pre ratovanie duší, alebo niektorí veľkí vedci pre výlučne venovanie sa vede — nevstúpia do stavu manželského, takito musia čisto žiť až do smrti.

Boh teda dovoľuje telesné spojenie sa ľudí obojeho pohlavia iba v zákonitých medziach, Ním povolených, v nerozlučiteľom manželstve, ba i v tomto sväzku len tým spôsobom, aby sa im v dôsledku tohto narodilo dieťa. Keď hocikto na svete tento svoj telesný orgán iným spôsobom (sám alebo s iným) ukojuje pre rozkoše, ťažko sa prehrešuje proti sebe samému, proti ľudskej spoločnosti, proti samostatnej ľudskej prirodzenosti a proti svätej vôli Stvoriteľovej.

V myslí niektorého mladíka môže sa však vynoriť otázka: ako je možné, že pohlavný život v manželstve je dobrý a svätý, a mimo manželstva práve to isté je

zlé a hriešne? Ako je to možné? — mudruje niekto. Alebo je vždy hriechom, alebo nie je nikdy...

Lahko by však mohol nájsť odpoveď. Áno, pohlavné ústroje stvoril Boh, i pohlavný pud a pohlavný život; teda i ten pud je svätý, a nie jeho užívanie je zlé (čo Boh stvoril, nemôže byť zlé!), ale človek je zlý, ktorý ho *vtedy a za takých okolností* užíva, keď toto Boh *nedovoľuje*. Avšak i nad slnko je jasnejšia vôľa božia, podľa ktorej tento pud možno užívať iba v manželstve takým spôsobom, aby sa mohli narodiť deti.

Prečo to nariadil Boh takto? — mohol by sa niekto ďalej vypytovať. Prečo? I takto by sme mohli odpovedať: Boh je neobmedzený Pán; nikomu nie je povinný robiť účty zo svojich zákonov. Kto nejaký stroj zostavil, sám vie najlepšie, čo tento stroj potrebuje, aby dobre fungoval a nepokazil sa. Človeka vymyslel a stvoril Boh; teda On vie najlepšie, ako má ľudstvo žiť, aby sa nepokazilo.

Keď sa však trochu zamyslíme, sám náš rozum pride na to, ako slúži toto prísne prikazanie božie veľkým záujmom ľudstva, že pohlavný život dovoľuje *iba* v manželstve. Len v manželstve možno žiť pohlavným životom tak, čo neuponižuje človeka a neurobí ho menším pred samým sebou. Iba v manželstve je pohlavný život „svätý“, lebo len *vtedy* nemá z neho škodu najvznešenejšia čiastka človeka: jeho duša. Iba v manželstve nebude ukojenie tohto pudu výlučne naháňaním rozkoší, ale pučaním nových, malých ľudských púčikov, dávaním života deťom, o výchovu ktorých sa zasa len v nerozlučnom manželstve možno postarať. Konečne teda, štát a spoločenstvo ľudské nemohly by jestvovať, keby ukojenie pohlavného pudu nebol Boh obmedzil výlučne len medzi rámce nerozlučiteľného manželstva.

Kto teda svoj pohlavný pud mimo manželstva ukája, či tak, že sa dotkne svojho vlastného tela, aby vzbudil v sebe nemravnú rozkoš, alebo tak, že pohlavne obcuje

s nejakou ženou a dotkne sa jej prv, ako by ju pred oltárom zaviazal k sebe na celý život, ten je katom cti a blaženosti svojej i iných!

Hrlešne hudliarenie.

Hoci, hoci... Keď Stvoriteľ sotva má nejaký dar, ktorý by nebol ľuďmi nevďačne zneužívaný, vtedy s nekonečným smútkom môžeme povedať, že ľudstvo azda ani jeden-jediný plán boží tak nevyvracalo zo svojho pôvodného poslania, ako náležité váženie duševnej čistoty, vzájomný pomer muža k žene.

Pučanie nového života všade je spojené s veľkou radosťou. Pozri na jar, keď sa príroda znovuzrodí, ako radostne spieva slávik, ako zvoní vánok, ako bzúči včielka, ako zurčí horská riava, ako sa všetko teší z nového života! I pohlavný styk muža a ženy, z ktorého má vzniknúť nový život, spojil Stvoriteľ len preto s pôžitkom rozkoše, aby v dôsledku tohto človeka prevzal veľa obetí, ktoré sú spojené s udrжанím a vychovávaním pokolení.

Plán boží je pred nimi celkom jasný: spojenie sa muža a ženy v *nerozlučnom manželstve za tým účelom*, aby ľudstvo malo nové potomstvo. Naproti tomu dnešné divadelné hry, filmy, obrazy, fotografie, romány, novinárske články, knižky, tisíce a desaťtisíce falošných prorokov hlása spoločenstvu že muž a žena vtraj majú práva aj pred rodinným životom, ešte v nevypselom veku, i bez neskoršieho založenia rodiny, alebo sami, alebo s inými, užívať telesnú radosť, ktorú by podľa plánu Stvoriteľa *smeli poznať iba vo svätyni rodinného života*.

Priateľ môj, pred týmito zvodnými hlasmi nebudeš môcť ani ty ako hluchý prejsť.

Len čo v trinástom-štrnástom roku tvoje telo rýchlejšie sa začne vyvíjať, so dňa na deň častejšie pocítiš, v akej miere infikovalo mnohé prejavenia dnešného nášho spoločenského života toto ľahkomyseľné

ponímanie. Krok za krokom, na ulici, v divadle, v kine, v knižkách, v spoločnosti svojich priateľov, všade u-zrieš smutné vysmievanie sa plánu Stvoriteľovmu. Takmer násilne sa ňa chce zmocniť pokušenie hriechu, hrozný šarkan nemravnosti a duševnej nečistoty. Prí-du ti do ruky takéto knižky, vezmú ňa na takéto diva-delné predstavenia a dostaneš sa i do takýchto spo-ločností. Ba — s bôlným srdcom píšem tieto riadky! — mnohých chlapcov ešte ako malých, azda v Iudovej škole, zasvätili pokazení kamaráti do vecí, ktorých myšlienku vyvíjajúci sa organizmus len po rokoch by bol v nich nadhodil. Úžasne mnoho ich padá takto za obeť zvädzania svojich bližných. Ba prídu takí ka-maráti, ktorí ti nevymytými ústami začnú hovoriť o vzbudzovaní telesných rozkoší, o vzniku života, o na-rodení dieťaťa; kamaráti, ktorých už nakazila úžasná kliatba našej doby; kliatba ktorá vznešené plány Stvoriteľa strháva až po bahno špinavej, čiernej zeme.

Sväté tajomstvo.

Teraz však už sám vidíš, milý priateľ môj, akí po-futovaniahodný sú títo tvoji kamaráti! Lebo keby po-znali svätú úlohu, vznešený cieľ, ktorý Boh tomuto pudu vyznačil, nikdy by nehovorili o nej s takou úžas-nou hrubosťou.

Posúď ty sám, priateľu, aké je tu povrchné uvažo-vanie a aká skleslosť myslenia, aby si niekto robil svinské žarty a rehotal sa z jedného z najsvätejších a najvznešenejších Iudských vlastností, ktorou nás Stvoriteľ obdaroval.

„Alebo či neviete, že vaše údy sú chrámom Ducha svätého, ktorý je vo vás?“ — pýta sa Písmo sväté (Kor. I. 6, 19). V kostole je každé miesto sväté, i na našom tele je všetko sväté, veď vyšlo od Boha. Ale v každom chráme je zvlášť posvätné miesto: svätyňa, kde v svia-tosti Oltárnej sám Pán prebýva a kam sa môžeme pri-blížiť iba s najväčšou úctou. I na Iudskom tele je také

zvlášť tajné miesto — nie srdce, nie mozog, — ale ten ústroj, v ktorom prebýva iskierka tvorivej sily Všemohúceho a na ktorý aj len pomyslieť smieme s najväčšou úctou!

S čím pohnutejšou úctou myslíš na svätú tvorivú silu, ktorá sa v tebe medzi štrnástym-šestnástym rokom prebúda, čím jasnejšie si uvedomuješ, že v tvojom tele spočíva — následkom zázračnej vôle božej — život celých generácií, ich blaženosť a budúcnosť ich vlasti, tým menej sa budeš tomu smiať, rehlif sa, ba nebudeš o tom vôbec ani hovoriť.

Veď pučanie života v celej prírode je tajomstvom. Omračujúcim, svätým tajomstvom! Kde sa začína nový život, tam Stvoriteľ háľ vždy závoj. Motýľ sa zakuklí, keď sa premení; nevidí ho nik. A kto už videl ako kľíči semienko? Nikto! V hĺbke, v lone zeme schované kľíči k novému životu. Kto videl, ako sa tvorí kryštál belasého ametystu, ohnivo-červeného rubína v nerušenom tichu hĺbin skalných? Nikto. Počiatok, rodenie sa, pučanie života je všade skrytou tajnosťou. Človek márne hľadá počiatok života; i najväčší vedecký bádateľ napokon pocíti, že sa ocitol na prahu uzavretej svätyne. Ešte jeden krok a — stojí pred ním Boh.

A, hľa: tvoji kamaráti toto vznešené tajomstvo rozoberajú svojimi špinavými jazykmi a ten pud, ktorý má zachovať Iudské pokolenia, od ktorého svätejšiu, tajnostnejšiu a vznešenejšiu myšlienku sotva by mohol mať Stvoriteľ, má byť predmetom Iahkomyseľnej, povrchnej hry, naháňkou po rozkošiach a nechutných, nemravných žartov?!

Ty však teraz už vieš, aké vznešené tajomstvo čaká na teba v budúcnosti. Vieš, že raz — keď podľa plánu božieho vstúpiš do manželstva — budeš oživovateľom Iudských púčikov, prebúdzateľom spiacich šipkových Ruženíek. Ty pocituješ tú úžasnú zodpovednosť, ktorá ti spočíva na pleciah a ktorá vyžaduje, *aby si do tej*

svätej chvíľky zachoval sily svojho tela v nedotknuteľnosti a svoj organizmus v nepremárnenej sile. Vieš, že vyhovieš svojim pudom mimo manželstva značí pohaniť v sebe ľudskú dôstojnosť. Dobré vieš, že hoci v každom chlapcovi a dievčati skrýva sa otec a matka; ale kto nevedel žiť čistým životom pred manželstvom, nebude vedieť ostať verným a mravným ani v manželstve! Osud celých generácií závisí od toho, či si s neporušenou čistotou staneš raz medzi robotníkov Stvoriteľových.

Korene stromov sú ukryté v tichej hĺbke zeme a odtiaľ posielajú oživujúce, vyvinujúce sily do pňa i do koruny. Ak korene vytiahneme na slnko, strom vyschne. I dospievanie, proces vyvinujúceho sa pohlavného dozrievania musí prejsť v takejto tajnostnej tichosti, ukrytý pred každým zvedavým pohľadom a myšlienkou. Preto sa nikdy nebudeš s kamarátmi o týchto veciach rozprávať so zvedavosťou, lebo čo božská múdrosť pred nami skryla, to ľudská zvedavosť nech nevyháňa na svetlo! Preto si budeš spomenutý ústroj oveľa viac vážif, ako by si tým pre vybavenie svojej súkromnej rozkoše zneužíval sväté plány Stvoriteľa! Veď nielen na svojom tele staviaš alebo kaziš v rokoch svojej mladosti, ale aj na budúcich pokoleniach. Nikdy nebudeš počúvať na zvodné slová, nech prídu k tebe v hocijakej vábivej literárnej alebo umeleckej forme; veď dobre vieš, že beda tomu pútnikovi, ktorý sa dá na cestu za zvodnými svetielkami hnijúceho močiara: nezachrániteľne klesne do bahna.

Vyvíjanie toho životného semena, ktoré v tebe teraz len dozrieva, v твоjich mladých rokoch prejavené chovanie, striednosť a mravná čistota, môžu viesť smerom dobrým alebo zlým, a od toho závisí, či v svojom dospelom veku budeš požehnaním alebo kliatbou svojej nastávajúcej rodiny. Nezabúdaj, že nervove slabé, chorľavé deti, úžasné množstvo sleponarodených, idiotov, chromých, zločincov a bláznov preklína

hriechy a nerozmyslenosti svojich rodičov, ktoré v mladosti boli popáchali!

Terajšiu tvoju poctivú vôľu, rozumný náhľad — bohužiaľ — často očakávajú navštívenia tisícerych zvodov sveta a vlastných mladých rokov. Knižky, obrazy, divadelné hry, filmy, drobné oznámenia, obrázkové karty, humoristické časopisy, kabaretné šansóny, veselohry, výklady kníhkupectiev, novielky v novinách atď. budú sa ťa chcieť zmocniť a zarevať ti do uší, aby si „nebol svätuškárom“, „nebuď zastaralým“, „nebuď dieťaťom“, „ty nečakaj až do manželstva“, alebo ani v manželstve nebuď verný, ale sháňaj sa za telesnými rozkošami, smyselnými dráždeniami, toľkým a tam, koľko a kde len vieš a chceš. V celom dnešnom prevrátenom svete nezačuješ iné, ako že láska a rozkoš je jediným cieľom života.

A ty omámeno stojíš v tomto jarmočnom kriku...

Nevieš, čoho sa máš chytiť, čo má byť tvojím názorom, podľa čoho si máš prispôbiť svoje chovanie.

Prídeš na osudné, po celý svoj život rozhodujúce ráscestie. Tu sa postaví pred teba otázka, dôležitá otázka, ktorá urýchlene čaká na odpoveď: *Kade mám ísť?*

II. KAPITOLA.

Kade mám ísť?

„Sie deines Willens Herr, und deines Gewissens Knecht!“

„Buď pánom svojej vôle a sluhom svojho svedomia!“

M. v. Ebner-Eschenbach.

„Mýli sa, kto si myslí, že bude mať ako muž pevnejší charakter, keď sa ukázal v svojej mladosti slabím.“

Jozef Eötvös.

Poznáš históriu prvého hrdinu gréckych mytológií, *Herkulesa*? Bol stelesneným príkladom mužskej sily a smelosti. Nepriateľ ho chcel už v kolíske zničiť: položil k nemu dvoch hadov, ale silné dieťa ich zaškrtilo. Jeho život je mozaikou krásnych, hrdinských skutkov; jeden skutok prevyšuje druhý. Zničil lernenského šarkana, skrotil býka na ostrove Kréte, premohol Amazonky, zmocnil sa zlatého jablka Hesperidiiek... A predsa ani tento hrdina neunikol tej skúške, ktorej sa — pravda — nik nemôže vyhnúť. Raz v živote aj on sa ocitol na ráscestí, keď neodvolateľne, so smrteľnou vážnosťou mal rozhodnúť: kade má ísť, na ktorú cestu má nastúpiť?

Na ráscestí.

V jeho mladých rokoch sa stalo, keď z dieťaťa dospieval na mladíka. Bol samotný; zrazu sa pred ním zjavily dve ženské postavy. Prvá mu začalo hovoriť:

— Vidím, Herkules, uvažuješ, na ktorú cestu máš v živote nastúpiť. Ak si mňa vyvolíš za svoju priateľku, povediem ťa po príjemnej ceste, kde v svojom živote nájdeš len rozkoše a nijaké ťažkosti. Iba o to budeš mať starosti, čo máš jesť, čo piť a čo dráždi tvoje smysly... Ak budeš mojím, všetku radosť dosiahaš bez práce a námahy...

Vtedy sa Herkules ozval:

— Žena, čo je tvoje meno?

— Moji priatelia ma volajú „Šťastím“ — odpovedala žena; — moji nepriatelia zasa „Hriechom“

Medzitým pristúpila k nemu i druhá žena.

— Nechcem ťa klamať a zbytočne podvádzat — začala svoju vravu. — Poviem ti, že bohovia nedávajú nič vznešeného a dobrého bez práce a námahy. Ak ma budeš nasledovať, veru, veľa musíš pracovať. Keď chceš, aby ťa celé Grécko velebilo za tvoje čnosti, snaž sa činiť dobré s celým Gréckom! Keď chceš, aby ti zem dala dobrú úrodu, teda usilovne ju obrábaj! Keď chceš, aby si sa stal povestným mužom v boji, nauč sa tomuto remeslu od vynikajúcich mužov. Keď si chceš nadobudnúť telesnej sily, privykaj tomu svoje telo, aby poslúchalo tvoj rozum a znášalo ťažkú prácu i únavu...

Tu prerušil hriech:

— Počuješ, Herkules, po akých cestách ťa chce táto žena viesť? A ja ako ľahko ťa povediem k blaženosti...

— Biednica! — zvolala Čnosť. — Čo dobrého môžeš dať ty?! Či môže byť, či je u teba len najmenšie zrnko blaženosti, veď nič nekonáš v jej prospech! Ješ prv, než by si bola hladná; piješ prv, než by si poznala smäd. V lete túžiš po ľade a po zime. Túžiš po spánku, nie že by si bola veľa pracovala, ale že si nič nerobila. Svojich nasledovníkov nabádaš na milkovanie prv, ako by to ich prirodzenosť potrebovala a zneužívaním dvoch pohlaví hrešíš proti prírode. Svojich prívržen-

cov nútiš, aby za nočnej tmy činili hnusné veci a aby cennú čiastku dňa prespali. Hoci si nesmrteľná, bohovia ťa predsa vyobcujú zo svojho kruhu a dobrí ľudia sa zasa odvracajú od teba. Tvoji mladí priatelia sa telesne zničia; starších sa zmocní duševná slabosť. Za svoje staré skutky sa hanbia; teraz už len vyžitá ustatosť ťaží ich plecيا. Naproti tomu ja prebývam s bohmi a medzi najlepšimi ľuďmi. Bezo mňa ešte nevzniklo ťľachetnej veci na svete. Bohovia a ľudia si ma ctia. Umelci ma milujú ako svoju pomocnicu; otcovia rodin vidia vo mne anjela strážcu svojich domov. Mojim nasledovníkom chutí jedlo a nápoj, lebo vtedy ich požívajú, keď ich potrebujú. Spánok je im sladší ako lenivým, a predsa nezameškajú ani jednu svoju povinnosť. A, napokon, keď nadíde ich posledná chvíľka, ktorú im osud určil, neupadnú do šera zabudnutia, ale ich slávna pamiatka večne žije v budúcich pokoleniach. *Herkules, dieťa slávnych rodičov, keď takto si počneš, budeš večne slávnym!* . . .

Hľa, takto som čítal priebeh Herkulésov v tretej knihe starého gréckeho spisovateľa Xenofonta „De Cyri expeditione“. Teraz som ti ho vypísal, milý priateľ môj, lebo raz aj ty prídeš na rázcestie, keď si uvedomíš večnú pravdivosť slov Pisma svätého: „Lebo telo žiada sa proti duchu“ (Gal. 5, 17.) — a budeš sa musieť rozhodnúť.

Z dieťaťa mladík.

Keď si sa stal štrnásť-šestnásťročným — azda aj prv — zaujímavé, nové zmeny si poznal na sebe. Mení sa tvoje telo i duša; nové názory, nové myšlienky, nové snahy a doteraz neznáme túžby sa prebúdzajú v tebe. Tak je to s tebou, ako keď mladé víno začne kysnúť, aby sa zmenilo na ušľachtilé víno. Zavítala na teba prechodná doba: nevedomé dieťa sa pretvára v tebe na seabedomého mladíka.

Táto dôležitá zmena spojená je s takými zmenami, ktoré sa dotknú tvojho tela a otrasú i najmenšou časťou tvojej bytosti. Takmer by som povedal, že na smrť odsúdené dieťa bojuje v tebe so zrodil sa majúcim mladíkom. Ako keď na jar napne sa sila života vo vetvách odpočívajúcich stromov a čerstvá životná šťava vyháňa púčiky, tak aj v tebe vrie ohnivá krv životnej jari, koluje v твоjich žilách, víri твоjimi citmi a myšlienkami.

A ty?

Ty napolo zmäteno, haneblivo, nerozumne pozeráš do svojej duše; vo víre nových pocitov cítiš sám seba takmer neznámym. Ako sťahovavých vtákov na jeseň, takisto aj teba sa zmocní skutočná horúčka a nespokojnosť.

Povedz mi, nie je to skutočne tak?

Vyvíja sa ti organizmus.

Predovšetkým veľmi sa ti pozmení telo. Údy sa ti predlžia. Veru, dostávaš trocha komickú formu. Svojimi nepomerne dlhými rukami — ak si ich len nedáš do vrečka — sotva si vieš čo počať! Pravda, ako rýchlo si vyrástol zo svojich prvých dlhých nohavíc? Cez jedný prázdniny vyrastieš aj 10-15 centimetrov. Už nebeháš tak ľahko ako malé deti, ale nevieš ani tak pokojne chodiť ako dospelí. Pľúca sa ti rozširujú, kosti silnejú, hrud sa vydúva. Na tvoju peknú, hladkú detskú tvár narysujú sa prvé mužské, vážne črty. Razdva je po tvojom lahodnom sopráne... A keď ťa nik nevidí, pred zrkadlom si vykrucuješ svoje malé fúziky.

Povedz mi, nie je to tak?

Všetko dosvedčuje, že si na jari svojho života. *Jar je však nekonečne cenná doba: rozhodujúca pre celoročnú úrodu! Po nešťastnej jari je neúrodné leto a smutná jeseň.*

No, nielen tvoj vonkajšok, ale aj vnútorné ústroje sa menia. Tvoje srdce, pľúca, mozog a celá nervová sústava rastie, veľkou vnútornou prácou sa rozširuje, aby sa mohly stať vhodnými nástrojmi zväčšeného organizmu.

Tento prechod z detsva do mladíctva je skutočnou víchricou, búrkou. Často pociťuješ bolenie hlavy, závrat, i z nosa ti krváca a srdce začína prudšie biť. Neboj sa, toto je spojené s tvou vyvíjajúcou sa prirodzenosťou. Náležitým stravovaním sa, spánkom a zábavou sa môžeš postarať o svoje zdravie.

Ale zapamätaj si, že táto časť života, „doba chalanská“ je najdôležitejšou dobou celého tvojho tuzemského života!

Ale — beda! — koľkí sú ktorí v svojej nevedomosti práve túto dôležitú dobu svojho života nenapraviteľne zničia!

Keď sa stávaš aprílom.

Tvoja dušená nálada stáva sa menlivou, nestálou, dráždivou, hlavatou, sebeckou, tvrdošijnou, autoritu neuznávajúcou; sám seba však preceňuješ a túžiš po sláve a uznaní. Podobné zmeny nastávajú aj v tvojom náladovom svete. Stávaš sa skutočným aprílom: ráno sa ešte veselo usmieva slniečko, o pol hodiny až do nitky zmokneš na ulici a keď sa nahnevano vrátiš domov, už zasa zasvieti milé slniečko. Dostaneš sa pod vplyv takýchto chvíľkových dojmov. Raz ňa rozpaľuje až po oblaky siahajúce oduševnenie, o chvíľku ňa zasa až do prachu uvaľuje pocit znechutenia, — ale vlastnú príčinu tohto ani sám nevieš, Zmocní sa ňa túžba po putovaní. Túžba po dobrodružstve a všeobecne známom mene; chceš vykonať veľké skutky (mnohí chlapci aj z domu utečú!). V týchto mesiacoch a rokoch tvou dušou zalomcuje ako by horúčka. Najmenší prievan jej uškodí a dostaneš zápal. Nie pľúc, ale duše. Zmocní sa ňa zvláštna nálada: hundreš, hneváš sa. Za-

činaš sa potíť: veľa sprostostí „vypotíš“ zo seba; za veľkej horúčky sotva vieš poriadne hovoriť, iba hrubo, hádzuc plecami, urážlivo. Najmä jedna zvláštna túžba sa zmocňuje vtedy chlapcov: keby som už bol dospelým! Čo všetko by dali za to, keby mohli byť len o štyri-päť rokov starší! Keďže nie sú ešte dospelí, tým skôr ich chcú vo všetkom napodobňovať. A — čudné! — nie čnosti a cenné skutky, lež vonkajšie prejavenie sa dospelým: tak sa šatia, tak sa pohybujú, tak si upravujú svoj účes, tak hovoria ako dospelí; nuž, pravda, tak fajčia, i tak pijú!

Tí ktorí nepoznajú toto obdobie, nerozumne sa ti smejú „odpornému chalanovi“. Azda ani vlastná tvoja matka ťa neporozumie. Predtým si bol taký poslušný, a nerozumie, prečo si teraz nevrlý, neochotný a dráždivý. Malí sa ťa boja, starí sa hnevajú na teba, a všetko toto ťa znechucuje.

Veď sám pred sebou si tajomstvom, a nie opovrhnutím tebou, lež pomôcť ti treba!

Aký šťastný je, kto v tomto veku nájde dospelého vodcu, ktorému s úprimnou dôverou môže odhaliť všetky svoje ťažkosti! Aký nešťastný je ten, kto svojimi pochybnosťami, boľavými problémami sa obracia na svojich skazených kamarátov, ktorí mu podajú iba surové „poučenie“!

Nové myšlienky, neznáme túžby.

Ale pocítiš a skúsiš aj iné na sebe. V tvojej duši, ktorá doteraz bola azda najsúladnejšou, veselou, bezstarostnou detskou dušou, — nastávajú tiež vážne zmeny. Zmocní sa ťa akási nevšedná zádumčivosť, ako by hmla zastierala tvoju dušu. Z neznámeho šera zjavujú sa také myšlienky a túžby, o ktorých si doteraz nemal ani zdania, a tie ťa teraz — keďže sa s nimi prvý raz stretávaš — privádzajú do pomykova. Túžobne myslíš na svoju spokojnú, nerušenú náladu, korú si mal pred

niekoľkými rokmi a v zmätku terajších, nových myšlienok bojazlivo sa vynoruje v tebe otázka: čo sa stalo, azda som sa mravne pokazil?!

V skutočnosti je tomu ináč. Uspokojím ňa: teraz ešte niet príčiny na obavy.

Niečo by som ti však chcel zdôrazniť. Celá tvoja budúcnosť, správny vývin celého tvojho mravného života sa rozhodne v týchto rokoch, „v rokoch chalanských“. Teraz sa rozhodne, či nad tvojimi nižšími zvieracími pudmi vie byť pánom duša, ktorá je jedine povolaná na panovanie, či sa staneš rytierom bez bojazlivosti a hanby, alebo otrokom hriešných zvykov! Toto a ďalšie, čo na nasledujúcich stranách knihy píšem, myslím na takých mladíkov, ktorí do tejto časti svojho telesného vývinu, „do rokov chalanských“, dostali sa bez každého škodlivého vplyvu. Bohužiaľ, sú mnohí, ktorých pokazení kamaráti už predtým oboznámili s takým tajnosťami, ktoré podľa zákonov prírody len teraz prvý raz by sa vynorily pred ich dušami; sú to tí, ktorí už prv prešli touto krízou -- ale nie bez porušenia.

Nová sila začína v tebe dozrievať, o ktorej si doteraz nemal ani vedomia, že i takáto prebýva v tebe: takzvaná „pohlavná sila“.

Skutočne: obdivujem a zvláštny je plán boží! Malé dieťa sa nemohucne narodí na svet a len pomaly, postupne nadobúda tých schopností, ktoré práve v tom veku potrebuje. Zpočiatku nemá zuby, ale ich ani nepotrebuje. Po prvom roku však už musí jesť pokrm, ktorý by zubami rozmeľňovalo, — i dostáva sopár zubov. Postupne mu potom vyrastajú ďalšie zuby. Korene každého zuba má už pri narodení, ale spokojne odpočívajú pod ďasnom, kým nadíde čas, keď ich bude treba.

Práve takto odpočíva v chlapcoch aj pohlavná sila do štrnásteho-pätnásteho roku. Dotiaľ o nej ani ne-

vedia (ak ich len niektorý skazený chalan už „nepočoval“). Ale v týchto rokoch začína sa prebúdzaf i táto sila, a keď takým alebo onakým spôsobom sa prejavuje, svedomitých chlapcov naplňa nespokojnosťou. Toto dospievanie trvá od štrnásteho-pätnásteho až do dvadsiateho piateho roku; najsilnejšie je medzi štrnástym až osemnástym rokom.

Ale čože je tá nová sila, ktorú začínaš v sebe teraz pociťovať?

V tomto veku si vždy viac a viac uvedomuješ, (čo si síce aj doteraz vedel, ale bolo to pre teba celkom ľahostajné), že ľudstvo sa rozdeľuje na dve pohlavia.

Na pohlavie mužské a ženské.

Toto si vedel i doteraz, ale príliš si sa o to nestaral. S dievčatmi si mal azda len toľko do činenia, že pri hrách si ich potiahol za vlasy a úžasne sa ti páčilo, keď po tomto začaly neobyčajne výskať.

Teraz by si niečo podobného za svet neurobil! Keď sa v spoločnosti shováraš alebo zabávaš, zmocňuje sa ťa nejaká zvláštna sklúčenosť, potom však radosť. Snažíš sa byť pred nimi čo najkrajší, najmúdrejší; rozprávaš im o svojich skutočných alebo vymyslených dobrých vlastnostiach, schopnostiach a nadaní. Už ich nepotiahneš za vlasy — Bože chráň! —, práve naopak: sebaobetavosť im ponúkaš svoje „rytierske služby“ a keď niektorej môžeš pozdvihnúť spadnuté rukavičky, vo svojej radosti bol by si hotový strhnúť aj hviezdy s nebies.

Prvá láska.

Keď si zajdeš domov medzi svoje knihy — veď so-tva si len kvintánom, alebo sextánom —, veru, potrebuješ pevnú vôľu, aby si sa pripravil s úlohami na nasledujúci deň. Len by si sa učil, ako treba povýšiť číslo na tretiu mocninu, ale . . . hľa! . . . Zrazu zbadáš, že sa ťi ceruzka v ruke rozbehla . . . oči, uši, ústa . . . — a zra-

zu ani sám nevieš — v geometrickom sošite máš na-
kreslenú milú dievčenskú hlavu!

Nuž, teraz si vezmeš slovenčinu. Pripravuješ sa
z poetiky, lebo ňa zajtra „asi“ vyvolajú. Azda skúsme,
či by som vedel aj prakticky uplatňovať prísne pravidlá
poetiky! Zahryzneš do ceruzky, sypeš odsek za odsek-
kom na papier, a — už je hotová tvoja prvá báseň, ľu-
boštná báseň! Profesor poetiky by síce túto „báseň“ po-
kladal akisto za nález zo staršej doby kamennej, ty si
však svätosväte presvedčený, že táto tvoja báseň pre-
vyšuje sobrané diela Hviezdoslavove.

Toto je ešte len začiatok.

Pomaly však zbadáš, že i v tvojej hlave sa takéto
a podobné myšlienky čoraz častejšie vynorujú; vždy
viac a viac ňa zaujmú. Nuž, márne! Musíš sa sám sebe
priznať: si zaľúbený! A tvoje poctivé svedomie sa za-
čína znepokojsovať a nevieš povedať čo je so mnou začí-
na v tebe dozrievať tajomná siatina ktorej semienko do-
teraz neznámo driemalo v hĺbke tvojej duše a na ktorú
sa tvoje neskúsené, detské oko azda skúmavo pozerá:
pšenica, či kúkoľ?

Vývin je plánom božím.

Zasa opakujem, milý priateľ môj; teraz ešte nemáš
nijakej príčiny na obavy. Celý tento postup je priro-
dzený, teda u každého sa prv či neskôr dostavuje. Ba
— aby som hovoril celkom otvorene — toto pohlavné
prebúdzanie sa a tieto city *dejú sa z vôle božej!*

Spomeň si, čo som ti povedal v prvej kapitole tejto
knihy o „plánoch Stvoriteľa“, podľa ktorých posla-
ním ľudí je starať sa aj o zachovanie ľudského poko-
lenia. Tam si čítal, akou zázračnou, svätou múdrosťou
zariadil Boh rozmnoženie sa ľudí. Jeho úmyslom je,
aby vzájomná láska dospelého muža a dospelej devy
spojila sa v svätyni manželského života, a aby sa ľud-
stvo rozhojňovalo ovocím dvoch spojených tiel a duší
vždy novými deťmi, ľudskými púčikami, a zaplnilo na

zemi medzeru, ktorú spôsobila smrť v radoch ľudstva. Tieto nové pocity sa prebúdzajú v tebe podľa zákonov prírody; *zákony prírody sú však sväté a svätými ostávajú až dotiaľ, kým ich človek hriешnými rukami neznesvätil* Naša duša je svätá, keď žije podľa zákonov božích a sväté je i naše telo, tento jedinečne krásny prítok dušiel

Toto je teda, priateľ môj, plánom božím. Podľa jeho svätej vôle sa stáva, že vo vyvíjajúcom sa mladíkovi začína sa prebúdzaf záujem a túžba po dievčatách, medzi ktorými raz i ty nájdeš svoju životnú družku. Láska, čiže vzájomná náklonnosť oboch pohlaví — v patričnom čase a mieste — nie je hriechom, ale jedným z najkrajších darov božích.

Ale láska môže byť súčasne aj — hlbokou, tmavou priepastou!

Čisto pred oltár verne až po hrob.

Podľa najsvätejších a nepozmeniteľných plánov božích tieto pudy, ktoré sa v tebe prvý raz ozývajú a ktoré budú postupne vždy silnejšie, možno ukojiť *jedine v manželstve*, čiže v tej ustanovizni, ktorú Stvoriteľ zariadil pre zachovanie ľudského pokolenia. Ale, pravda, ty si ešte ďaleko od manželstva?! Veru, a ako ďaleko!

Tvojou najsvätejšou povinnosťou v týchto rokoch je, aby si tie túžby, tieto pudy zachovať až do toho dňa, kým nepôjdeš so svojou snehobiелou snúbenicou pred oltár boží. *Pred manželstvom tieto pudy nikdy za nijakých okolností ani sám, ani s iným ukoiť a na ich slová počúvať nesmieš!* Každý, kto neuzavrel manželstvo, spácha ťažký hriech, keď vedomé a naschvál sa zaoberá takými myšlienkami a skutkami, ktoré sa vzťahujú na tzv. „pohlavný život“.

Buď na stráži a naschvál nikdy nepripusť takéto myšlienky, pohľady a reči! Keby však v dôsledku tvojho vyvíjajúceho sa organizmu v tebe predsa vznikly

takéto myšlienky, tie — len čo ich zbadáš — zažeň inými myšlienkami a maj vždy pred očami, že dokiaľ si pred oltárom svojej snúbenici nesľúbil svojou prísahou večnú vernosť, dotiaľ tieto city nesmieš ukojiť. Keď si takto počínaš, si na správnej ceste. Toto je najdôležitejšie a — snažne ťa prosím — vry si to do svojej pamäti!

Najmä veľké nebezpečenstvo ti hrozí v týchto rokoch so strany tvojej fantázie. V tomto veku každý mladík stáva sa viac-menej snivým, rojčivým. Ale ty buď na stráž, aby si neupadol do chyby mnohých mladíkov, ktorí teraz po týždne a mesiace dumajú o hrdinovi niektorého svojho románu, vo svojej predstave prežívajú celé romány a medzitým, čo pradáť farbisté plány o svojej budúcnosti, svoje povinnosti a práce si zanedbávajú a zaostanú na každom poli. Dávaj si teda pozor, aby sa ti citlivá hmla rojčenia neusadila na dušu!

Opakujem, čo som už povedal. Tieto nové túžby, sny, pudy prebudia sa bez výnimky v každom vyvíjajúcom sa chlapcovi. Ten pohlavný pud, čo v sebe cítiš, je svätým, lebo veď je to tajomným podielom stvoriteľskej sily božskej. Keď sa tieto city v tebe prebúdzajú, nech ťa to nemrzí. Tieto zjavy potvrdzujú, že sa v tebe začal proces *dospievania na muža* a podľa plánov božích teraz sa nashromažďuje v tebe sila pre nastávajúcu ťažkú a zodpovednú úlohu otca rodiny. Ale čím neskoršie sa ocitneš v tomto dozrievajúcom procese, tým lepšie. Najskôr sa v ňom octnú chorľaví a jednotlivci slabšieho nervstva (niekedy už v dvanástich-trinástich rokoch), najneskoršie však zdraví (niekedy len v šestnásť-sedemnástich rokoch). Teda teš sa, čím dlž si „dieťaťom“, tým spokojnejšie sa môžeš vyvíjať. V predčasne dozretom ovocí a mladíkovi niet vďaky. Toto si už sám mohol skúsiť. Vyjdeš von do záhrady; jablň je plná ovocia ale najviac jabĺk je ešte nezrelých. Ale, — hľa! — i tu, i tam sú už čer-

vené jablčka. S radosťou si odtrhneš, veď zvonka sú také pekné. Zahryzneš do nich — a odhodiš ich: všetky sú červivé, nemocné. Daromne: *Gute Dinge brauchen Zeit*, každá dobrá vec potrebuje svoj čas!

Keď sa však tvoj telesný vývin dostáva do obdobia dospievania, vtedy zasa nech je tvojou svätou povinnosťou, aby si svoje prebúdžajúce sa pudy nijakým smyselným čítaním, rečami, pohľadmi, myšlienkami, skutkami ešte viac nedráždil, neposilňoval, ale pre borbu si načerpal potrebnú posilu z vedomia svätých povinností, ktoré podľa plánov božích čakajú na teba.

V búrke a vo víchrici.

Hľa, priateľ môj, takto sa dostaneš vo svojom vývoji raz na rázcestie. Zjaví sa pred tebou (ako pred Herkulesom) Hriech a Čnosť a volajú ťa, aby si nastúpil na ich cestu. V láskavej podobe si stane pred teba Hriech a plnými hrstami ti bude núkať svoje smyselné rozkoše.

Tieto pudy, o ktorých som už vyššie hovoril, postupom času (vo vyšších ročníkoch a potom počas univerzitného štúdia) budú chcieť byť čoraz násilnejšie.

Ako rev krvilačných hyén a šakalov nedopraje putujúcim karavánam na Sahare nočného pokoja, tak isto aj tvoje mladé roky prenasledujú násilné útoky nižších pudov. V klamlivých, vábivých farbách črtá sa pred tebou rozkoš a pôžitok, ktoré ti sľubuje okamžité ukojenie pohlavných pudov. Neustále ťa budú prenasledovať pokušenia, aby si zanechal cestu mravnej čistoty; ako by nejaký uvoľnený diabol revoltoval v tebe, ktorý prosí sľubuje, posmieva sa, doháňa do zúfalstva, aby si už išiel; choď, vkroč medzi lákavé radosti pudových žiadostí!

V tejto užasnej, lomcujúcej víchrici sotva zbadáš vznešenú postavu Čnosti, sotva začuješ jej hlas: Priateľ môj, never hriechul Zachovaj si čistotu svojej duše!

Ani jedinou svojou myšlienkou nehreš proti čistote svojej duše! Nedotknuto si zachovaj svoje telo i dušu podľa príkazu božieho, pre svoju budúcu snúbenicu. Uver, že len takto budeš niekedy poctivý, charakterný a blažený muž...

Ale víchrica neprestajne zúri. Najsilnejšie asi v osemnástich-dvadsiatich-dvadsiatichštyroch rokoch. A ty, priateľ môj, musíš si zachovať svoju neochvejnosť; v hroznom vlnobití neochvejne, nebojazlivo stáť! Dlhé roky musíš odrážať nápor svojich naruživostí, ale tieto roky boja sú dvojnásobne cenné. Nezapúď, že tvoj charakter sa práve teraz vytvára. Teraz sa rozhodne o osude celého tvojho života. Ako tvrdé údery kladivom, tak znejú aj slová pohanského Ovidia: „*Nulla reparabilis arte laesa puditia est: deperit illa semel*“ (Ov. Her. V. 103, 104.) Svoju čistotu len raz môžeš stratíť! Beda, keď si raz spadol, alebo si sa raz sošmykol a zaostal si! Charakterným mužom sa môže stať ten, kto v rokoch mladosti vedel svoje naruživosti držať na uzde. Aký ľahký je prvý krok doľava, taký ťažký je vážny návrat. Ako ľahko je vypadnúť zo sedla, tak ťažko je tam dostať sa späť. Dnes sa len boríš — ale nelutuj toho! Dávaj si však pozor, aby si raz za svoj nesprávny krok nemusel so slovami Grallparzerovými oplakávať stratenú radosť a nevinnosť svojej duše:

Bösewicht, gib mir zurück,
Meiner Seele goldnen Frieden,
Meines Daseins ganzes Glück,
Meine Unschuld mir zurück.

Zloduch, navráť,
Mojej duši pokoj zlatý,
Môjho žitia celé šťastie,
Moju nevinnosť.

(Die Ahnfrau III. 109.)

Priateľ môj, chceš ostať odolným? Vieš uznať, že v rokoch vývoja tvoje prebúdzajúce sa túžby nemajú práva žiadať ukojenie, lebo tie ešte dnes sú vlastne len upozornením na tú vznešenú, stvoriteľskú prácu. ktorú ti On *pre budúcnosť určil*? Chceš zachrániť od májového mrazu kvetinovú záhradu svojej duše? Chceš pevnou rukou skrotiť svoje bujné, teselné pudy? Chceš si zrobiť poriadok medzi svojimi myšlienkami? Chceš si skalopevne zastať, alebo blúdiť za vábivými, klamlivými svetielkami? Chceš svoju pudovú, zver-skú náklonnosť uväzniť do okov vznešeného Iudského ducha, keď v твоjich žilách plápolá plamenisté peklo telesných ohňov? *Priateľu, drahý priateľ môj, chceš ostať čistým v svojej mladosti?*

Sú — ach, koľkí sú —, ktorí si nedávajú pozor. Ktorí bez všetkého nastúpia na mravný svah. Hoci beda tomu, kto sa raz začína spúšťať dolu svahom... Beda tomu, komu dušu v mladíctvom rozkvitnutí zastihne mráz za májovej noci!

III. KAPITOLA.

Mráz za májovej noci.

„Integritas morum iuvenem facit esse decorum.“

„Najkrajšou ozdobou mladíka je mravná nedotknutosť.“

Raz i ty prídeš na rózcestie. Dávaj si pozor, priateľ môj; nenastúp na vábivú cestičku! Sotva sa môže zastaviť, kto sa raz dostal na svah. Pozri sa len na osud toho úbohého chlapca, ktorý nastúpil na klzkú cestu mravnej ľahkomyselnosti.

Ako v každom, tak aj v ňom sa istého dňa prebudia nové pudy a túžby, o ktorých si už čítal v predošlej kapitole. Prebudi sa v ňom neurčitá zvedavosť, aby vyskúmal a spoznal tajomstvá vzniku života, ukojil svoje prebúdajúce sa pudy a čím viac by sa chcel s takými stýkať, ktorí o týchto veciach vedia veľa hovoriť.

Prečítaj si len prípad mladého študenta.

Mohol mať azda štrnásť-pätnásť rokov, keď bol raz v kine. Dávali nejakú sprostú, ľúbostnú drámu; v nočných lokáloch sa zabávali mužovia a ženy. Mužovia boli od „rozkoše“ celý bez seba, ženy sotva mali niečo šiat na sebe; štrnganie so šampanským, hudba... V duši mladého chlapca sa ozval nejaký neznámy pocit, túžba, myšlienka a ako by sa vtedy v ňom bolo niečo zrútilo. Čo sa zrútilo? Kto vie? Nejaký veľmi milý brad, celý svet sa v ňom zrútil na rozvaliny.

— Pravda, bolo by dobre, keby sme toto i my vy-

skúšali? — spýtal sa ho šeptom jeho sused, väčší chlapec.

„Áno!“ — zvolalo v ňom niečo. „Nie!“ — zvolal v ňom hneď iný hlas. Zasa jedno „Áno!“ — potom opäť jedno „Nie!“ Ale neodpovedal nič. Aj on sa len pozeral s vypúlenými očami na dráždivú scénu, odhrávajúcu sa na plátne. Tvár sa mu zapálila rumencom, v žilách mu prudko prúdila krv, ale keď po predstavení vyšiel na ulicu a dotkol sa ho čerstvý vzduch, zrazu zvláštny smútok sa zmocnil jeho duše: „Teraz som spáchal smrteľný hriech.“

Zašiel domov. Vzal si svoje úlohy, aby sa pripravil na zajtrašný deň. Márne! Jeho duša bola rozrušená. „Pôjdem a vyspovedám sa veľadôstojnému pánovi.“ Iba vtedy sa uspokojil, keď láskavé slová duchovného otca jemne stíšili jeho rozvírenú dušu: V budúcnosti si daj lepší pozor, priateľ môj!

— Sľubujem, nikdy viac...

Bohužiaľ, po niekoľkých mesiacoch zašiel zasa na divadelné predstavenie. Titul hry bol celkom nevinný: „Prebúdzanie sa jari.“ Ktože by mohol vopred vedieť, že tam, na javisku, chlapi a dievčatá budú oplzle hovoriť a konať! Ale v takej miere, že keby to urobili na ulici, strážnik by ich hneď odviezol. Nevedel sa opanovať. Jeho oči sa tak uprely na javisko, že mu skoro vyskočily. Srdce mu horúčkovite bilo. Cestou domov špinavé myšlienky mu vírily hlavou. Len keď si chcel ľahnúť a pustil sa do večernej modlitby, opäť sa v ňom ozvalo: „Zasa som upadol do hriechu!“ Celú noc nemohol spať. Duša v ňom bolestne plakala. „Zajtra sa opäť vyspovedám veľadôstojnému pánovi.“ — Napokon s touto myšlienkou nad ráno zaspal...

Ale keď sa ráno zobudil, už nechcel ísť na spoveď. Ba, uspokojoval sa: „Konečne, už som sextánom! Musím aj toto vedieť! Už nie som dieťaťom! Veď, konečne, všetko ma zaujíma s hľadiska vedeckého.“

O niekoľko týždňov jeden z jeho „kamarátov“, septimán, v prestávke ho na chodbe zavolať do kúta a strčil mu do vrecka malý sošit: „Tu máš dobrú pochútku; sú v nej samé umelecké obrazy.“ Beží domov a začne prezerať „umelecké obrazy“. Jeho svedomie počas tichých večerov sa kde-tu ozve, ale toto je už čoraz slabšie, až zrazu celkom umlknú. V duši chlapcovej zavládne ticho... Hlboké, smrteľné ticho hrobov...

Avšak on si práve toto želal; chcel, aby mu nikto nestál v ceste, keď chce žiť svojím životom.

A chlapec si žije „svojím životom“ ...

Dolu svahom.

Čas nezadržiteľne beží. Náš mladý študent už veľa počul, čítal, videl a konal. Pomaly sa stal z neho „skúsený chlapec.“ V prvých mesiacoch sa uspokojil ešte ľubostnými veršami, ktoré s húževnatou vytrvalosťou fabrikoval. Zpočiatku len vo svojich voľných chvíľach strúhal svoje básne o novom „slnku“, ale neskôr už len „o nej“ sníval a zo svojho snenia sa „s ňou“ prebúdzať. Keď sa mal učiť, aj vtedy premýšľal o chybných rýmoch, alebo myslel na večerné korzo, kde dievčatá zaručene budú uchvátené jeho najnovšími knickerbockerskými nohaviciami.

Skutočne: náš študent nikdy nemôže korzovanie zameškať! Každé popoludnie sa zjavuje vo svojej jedinečnej elegancii (aspoň on je o tejto jedinečnosti sväto-sväte presvedčený); lakové topánky, rukavice, v kabáte malá hodvábna vreckovka — skutočný elegán. Popri ňom sám waleský princ je celkom obyčajný, starý medveď. Keď na ulici prejde popri ňom jeho profesor, nevie, odkiaľ tie silné oblaky voňavky. Odkiaľ by len tušil, že tento jeho študent, ktorý vždy len na nedostatočnú odpovedáva, je tým sprostým, po uši zaľubeným namyslencom! „Pravda, ako sa ligocem“ — myslí si o sebe. A ani mu nepríde na um, že

aj hnijúci strom v noci svetielkuje. „Chodím vífazo-slávnou cestou“ — myslí si o sebe. — „Sprostá, módna bábka“ — Iutujú ho vážnejší chodci. „Aký elegantný som“ — myslí si o sebe. „Pozri sa, akou opicou je“ — hovoria dospelí. Aké šťastie ešte, že nevynašli taký ďalekohľad, ktorým by bolo možno nazrieť do duše ľudí. Vieš, čo by sa zistilo týmto ďalekohľadom? „Aussen fix — inen nix.“

Medzi kamarátmi.

Náš študent sa spokojne prechádza na ulici so svojimi kamarátmi a pritom vedú „duchaplné rozhovory“. Ale, beda tomu dievčaťu, ktoré sa stretne s touto spoločnosťou! Už zďaleka ju pitvajú svojimi pohľadmi a keď prejde popri nich, poriadne hlasno padne niekoľko „krajších“ poznámok. Na svojej „duchaplnosti“ sa dotiaľ rehlia, až im zasa nepríde do cesty novšia obeť.

Medzitým ktorýsi spomenie, že v antikvariáte sú novšie tajné sošitky. Milá spoločnosť zajde si do obchodu a pýtajú si nové „dobré knižočky“. „Však viete. strýčko Grünfeld, nám už môžete takéto dať; my nie sme už deti!“ Z peňazí, ktoré ukradli z matkinej zásuvky, zaplatia špinavé sošity a potom zajdú si na malé „občerstvenie“ do „Zlatej Labute“, smútiacej na okraji mesta. Tu sme nerušení; tadiaľto nechodí profesor. „Čašníki! Tri veľké pival“

Z vrecák sa vyfahujú „fotrove“ cigarety; vytiahnu i najnovšie špinavé sošity a pri vzájomnom štrnganí začne sa „vznešený“ rozhovor, vtipkovanie, poučovanie. Svine zriedkakedy vykutajú svojimi rypákmi toľko špiny zo smradľavej kaluže, ako táto študentská spoločnosť za pol hodiny. Keď sa už vzájomne poučili a rozpovedali si všetky dvojsmyselné (vlastne až veľmi jasne jednosmyselné) žarty, a keď už ani peniaze nevystačujú na pijatyku (aj tak už pol litra zamlčali!), ako ktorí si dobre odbavili svoje veci, idú — vlastne vlečú sa domov.

Hľa, častý prípad z chalanských rokov! Pád iných mladíkov má inú cestu; sú mnohí, ktorí sami prídu na tento hriech, čo zpočiatku pokladajú za nevinnú zábavu. Ale ešte viac je takých, ktorí na základe poučovania a zvedenia zlými kamarátmi sa dostanú na cestu nemravnosti.

Treptanie sa.

Nášmu úbohému chlapcovi večer potom neprichádza spánok na oči. Nemrzí ho, že so slovenskej úlohy, ktorú zajtra majú zadávať, má iba hlavné body. Veď nejakým cigánstvom sa už ospravedlní. Ale popoludňajšie rozhovory s poučovania, ktoré dostal od svojich kamarátov, ako má vzbudzovať v sebe rozkoš (najmä ten starý Janko, koľko už toho vie!), tie víria v jeho predstave a nedožičia mu odpočinku.

V jeho hlave sa vynorujú také myšlienky, ktorých by sa bol predtým zhrozil. Srdce mu prudko bije; krv mu v žilách vrije. Chcel by konečne vedieť, či je skutočne takou nadzemskou rozkošou, keď sa začína hrať so svojím pohlavným údom. Horí v ňom túžba (tuná som sám, aj tak ma nik nevidí“) vyskúšať túto vec; na svojom tele previesť taký ukrutný čin, o ktorom síce počul, že je *hriechom proti Bohu, proti vlastnej poctivosti a proti ľudskej dôstojnosti*, ale kto sa stará teraz o hriech, keď je pud osobovačným; ten pud, ktorý posilňovala popoludňajšia pijatyka, reči, čítanie a spevy!...

Búranie chrámu.

Prvý hriech na vlastnom tele spáchaný. Nešťastný chlapec sám seba strhol do bahna — stal sa samo-smilníkom. Azda len pol minúty trval celý „pôžitok“. Na hradnom múre sa ukázala prvá trhlina... Touto vytečie každé napínajúce sa sebavedomie mladého tela, všetka pracovná vôľa a pružnosť duše. Jeho drierajúce svedomie úžasne zastonalo. Na tento skutok sa aj ono prebudilo. Chlapca v zápätí tohto hriešneho

skutku trápily trpké výčitky. Na chvíľu mu prišla na um jeho krásna, snehobiela duša; a teraz po prvom páde, nečakané pustnutie tisícerych pestrých snov straší jeho predstavu.

Takto zadumano, so založenými rukami mohol stáť aj Napoleon pred podpálenou Moskvou, na ruských snehových planinách. Asj takto plakal prorok Jeremiáš nad troskami židovského hlavného mesta a chrámu. Keď pri pohrebe oplakávame telo, ktoré duša opustila, oveľa viac by sme mali oplakávať dušu, ktorú opustil Boh! *Kiežby plakal a krvavé slzy ronil mladík pre poškrvnenie tohto chrámu! Lebo aj tisíce chrámov je bezcenným pokladom popri živom chráme božom: pri čistej mladíckej duši!* Na toto myslel aj sv. Pavol, keď písal Korintňanom: „Či neviete, že ste chrámom božím a že Duch boží prebýva vo vás? Keď však kto chrám boží pokazí, toho skazí Boh, lebo chrám boží je svätý, ktorým ste vy.“ (Kor. I. 3, 16-17.)

Ale vytriezvenie trvá len niekoľko dní. Čoskoro je zasa v starej, kamarátskej spoločnosti. Opäť počuje novšie „udalosti“; nové veci sa učí a novým vtipom sa smeje. O týžden zopokuje svoj starý hriech, po týždni zasa a potom už čoraz častejšie. Jeho svedomie sa na čas ešte svíja, ale potom ochabne... stíši sa. Veď i tak nepočúvaš na mňa; čo ti mám hovoriť?

Úbohý chlapec!... Úžasne veľa energie tvojich mladých rokov je zošliapané v prachul Kým si na kraji pohára oblizoval med, ani si nezbadal, koľko jedu piješ z jeho vnútra. Ach, keby si vo svojich pätnástich rokoch vopred videl tie horké slzy, ktoré ako dvadsaťročný budeš roniť následkom tohto hriechu! Keby si vo svojich pätnástich rokoch vopred videl, ako zhorí tvoje čerstvé, červené srdce na kus vychladnutej lávy! Keby si vo svojich pätnástich rokoch videl zdrapy tej ha. dry, ako potrhá tento hriech tvoju snehobielu, vznešenú dušu! Keby si vopred videl, ako povieš raz: „Škoda ma, ach, škoda!“

Škoda srdca môjho, škoda, škoda je ho,
škoda svetla v srdci, tepla žiariaceho,
škoda mojich čistých, ligotavých očí,
úsmev boží na nich skvel sa od storočí.

Škoda mojej krvi: pomaličky prúdi,
i to srdce puklé slabo bije v hrudi,
škoda ma, ach, škodal Iba smrť ma stretá,
sladká mladosť moja leží odumretá.

(K. Radvanyi—K. Bekényi).

Keď pri hre v šachy urobíš chybný ťah, jednoducho posunieš figúrku nazpät a povieš „neplatí“; ale kúsky nemravnosti už nikdy nemôžeš urobiť neplatnými!

Múdry čin máš, i písma v pamäti na úmrť sa rútia,
len jedna hodina nezrúti sa, hodina pozabudnutia.

(J. Vajda—K. Bekényi).

Otrhaná mládež.

Ale potom jeho charakter! Smelosť; veľkodušnosť, vlastenectvo, rodičovská úcta, vznešená hrdosť, rytierskosť, hrdinskosť a ďalšie ozdoby Iudskej duše — v duši mladíka prepustia svoje miesto uvädnutiu, blazeovanému nezájmu. Môže byť smutnejší pohľad, ako na jar vidieť mladý strom — ktorý mal byť posypaný množstvom kvetov — bez púčikov, bez listnatej koruny, s uschýnajúcimi vetievkami? Takýmto sa stáva mladá, stratená, ešte sotva poznaná nevinnosť v ničivej vi-chrici predčasne vyslobodených náruživostí. I najživotiaschopnejšiemu stromu opadnú listy a uschnú vetievky, ak zraníme jeho kmeň a touto ranou necháme vykvapkať jeho životnú silu. Práve takéto pustošenie koná tento tajný hriech na tých, ktorí sa stávajú jeho otrokmi.

Duševná čistota je sťa ranná rosa, ktorá sa ligoce na prebúdžajúcich sa kvetinkách. Je nenáročnou kvapôč-

kou vody, ktorá sa tak rozprávkuje ligoce; lenže keď ho raz ľudská nezručnosť striasla s korunky kvetiny, ani zo všetkých oceánov sveta ju nemožno nahradif.

Počul si už, priateľ môj, o krásnej žene staroveku, Pandore, ktorá darovala svojmu manželovi krásnu zlatú skrinku? Ale keď ju otvorili, vychádzala z nej bieda, bolesti a choroby na celý svet. Priateľu: aj zakázané telesné rozkoše sú zvonku takouto krásnou, pozlátenou skrinkou. Ale beda tomu chlapcovi, ktorý nerozmyslene otvorí túto Pandorinu skrinku!

Azda si myslíš, že — za cenu pokoja svojej duše — je tento chlapec spokojný? Kdežeby! Vtedy by sa nehnaľ za novšími rozkošami! Jeho telo, ktoré niekoľko ráz ochutnalo zakázané radosti, dychtí po ďalších rozkošiach. Nikdy sa neuspokojí, hoc za pôžitkom nasleduje novší pôžitok, ba ešte aj dušu mladíkovu by strovil. Áno, koniec tohto života je, že sa v takomto chlapcovi ešte aj duša premení takmer na mäso; stáva sa sebeckou, otupelou, zvieracou. Jeho duša je tmavá, zničená, neprehľadná; v tele ťa mu zasa naháňajú uvoľnené démonistické náruživosti. Aké hlboké môže byť klesnutie človeka! Zviera nie je nemravné, iba človek, stvorený na obraz boží; rozumná bytosť, disponujúca slobodnou vôľou.

Kto si vo svojej nerozmyslenosti nakvapkal len trocha zakázaného medu nemravných skutkov, stáva sa ako potkan, ktorý zožral jed; jeho vnútro páli úžasný oheň. Zjašeno hľadá vodu; vypije všetko, čo nájde — ale, beda! Oheň nevyhasne, kým otrávené zviera nezdochne. Takýto oheň zapáli aj tento chlapec svojim nemravným skutkom. „*Die Wollust scherzt, ihr Ende schmerzt!*“ Rozkoš sa zahráva s tebou, ale koniec je — pustnutie, bieda, pád.

Ďalej po ceste klesania

Keď sa už tento chlapec dostal potiaľto, ešte hlbšie by chcel vyskúmať tajomstvo ľudskej prirodzenosti.

Teraz by už všetko chcel vedieť, čo s pohlavným životom a so vznikom nového života súvisí. On, „dospelý študent“, je už tak zrelý, aby vyskúmal a vyskúšal všetko na svete! Aby prenikol do takých vecí, ktoré svätá vôľa Stvoriteľova skryla na najhlbšie miesto rodinnej svätyne. Toto chce on už pred manželstvom spoznať a praktizovať. Jeho kamaráti sú aj v tomto zbehlí. Nešťastného chlapca s radosťou berú na hriechne miesta, do takých domov, kde aj od nich nešťastnejšie devy zasvätia ho do každej tajnosti, ktorú len chce poznať. Ale často nepotrebuje ani zlých kamarátov! Veď podvečer na uliciach miest sotva môže prejsť mladík, aby ho tie sklesnuté devy neoslovily a v pravom slova smysle ho nevábily a nezavliekly na kraj úžasnej priepasti . . .

Obraz pustnutia budí všade smutnú náladu. Smutný je pohľad na rúcanie, ktoré nastáva v krásnom chráme v zápätí víchric a krvavých bojov. Ale tisíc ráz je smutnejšie, keď vandalská hrubosť pustoší v chráme mladej duše, kde sa ešte nedávno ligotal snehobiely oltár lásky božej a plápolal svätý oheň oduševnenosti.

Teraz už niet tajnosti pre neho. Už počul, videl, skúsil a všetko činil. Je už blaženým mladíkom, pravda!?

Alebo nie? Prečo sedí v jeho očiach hlboký smútok? Čo to za tmavý, neprehľadný tieň, ktorý zacláňa jeho tvár? Prečo sa skrýva jeho pohľad pred očami poctivých Iudí? Prečo zaostáva vo svojich štúdiách? Kdeže sa poneviera jeho rozum počas vyučovania? Aký to had sa vinie okolo jeho mladej duše? Prečo sa cíti byť cudzím medzi svojimi poctivými spolužiakmi? Prečo nenájde radosti v hrách iných? Veď on už „všetko“ vie!

Áno, všetko vie, a — preto nie je blažený. Lebo vie, že blaženosť, za ktorou sa sháňal za cenu svojej mravnej čistoty, charakteru a poctivosti, márne hľadal. *Tam ju hľadal, kde jej nebolo!* Keď priložíme k svojim ušiam morskú mušľu, zastane v nej smutný hukot mora, jej

niekdajšej vlasti; takto zakvília aj v tomto chlapcovi za tichých hodín jeho niekdajšie vznešené snahy, túžby a bolesti. Keď s ohnivou tvárou, prudko tlčúcim srdcom bežal za dúhovým motýľom predstavovaného šťastia, ale motýľ odletel a v rukách nešťastného mladíka ostal len bezcenný tmavý prášok z jeho krídelka.

Ale motýľ odletel aj s duševnou spokojnosťou mladíkovou, jeho budúcnosťou i šťastím. A čo zostalo namiesto niekdajšieho blaženého raja? Úžasná ničota, beznádejná, bezstarostná, bezhviezdá, tmavá prázdnota... V tejto mladej duši krákajú zastrešujúce, čierne vrany, hoci by sa mala ozývať bezstarostným, slávičím spevom.

Francúzska kráľovná *Blanka* takto hovorila raz svojmu synovi, *svätému Ludovítovi*: „Dieťa moj! Milujem ťa viac ako vlastné svoje srdce. Ty si jedinou mojou potechou, ktorá ešte na zemi čaká na mňa; ty si nádejou krajiny, a predsa — radšej by som ťa videla mŕtveho, ako by som sa mala o tebe dopočuť, že si sa vedome dopustil jedného-jediného smrteľného hriechu!“

Radšej v truhle ako v smrteľnom hriechu! Ach, ale vtedy akými trpkými by boly slzy starostlivých rodičov, ako by pukalo pod bremenami bolesti milujúce matkino srdce, ako by ničila dušu otcovu tarcha tichého utrpenia, keby videli svoje dieťa v tomto hriešnom svíjaní, keby poznali úžasný pokles svojho syna.

Ty, nemilosrdný chlapec, prečo neušetriš svojich rodičov od toľkýchto duševných bolestí?!

Leonidas, mučeník prvých kresťanov, s posvätnou úctou pobožkal prsia svojho spiaceho, malého dieťaťa *Origenesa*, bo videl, že v tomto malom, čistom srdci má prítok sám večný Boh. A ty, nešťastný chlapec, so špinavým blatom poškvŕňuješ svoju nedávno ešte snehobielu, prekvitajúcu dušu, najkrajší chrám boží.

Hoci toto je len prvá časť svahu. Ešte nie sme v hĺbinách bahna.

Zákon voľného pádu.

Vo fyzike je známy zákon podľa ktorého padajúce hmoty nepadajú do hĺbky jednakou rýchlosťou ale čím ďalej, tým väčšou rýchlosťou klesajú, kam ich tajomné zemské sily ťahajú.

Tento zákon voľného pádu nevzťahuje sa len na hmotný svet, ale aj na duševný život, V hĺbke každej duše sú usadené démonické sily, ktoré — keď raz, na nešťastie, staly sa v nás pánni — čoraz väčšou silou ťahajú dušu do tmavých hĺbin hriechu. Iba jedna ľahkomyselnosť, iba prvý pokles — a začína sa uplatňovať zákon voľného pádu.

Kade len hriech nemravnosti prejde so svojimi hroznými zbrojnošmi, v zápätí jeho krokov vyschne pôda, klesnú dotiaľ pevne vytýčené hlavy mladíkov, nahne sa oceľová chrbtová kosť, vybledne ružová tvár, zlomí sa charakter. Miesto kvitnúcej mladosti vidíme iba uschýnajúci smútok.

Drahý priateľ môj! Hladní pastierski psi a krvolačné šakaly skrývajú sa v hĺbke pokazenej ľudskej prirodzenosti. Nedávaj potravu týmto šakalom — tie pijú krv, tvoju mladú, čistú a neskazenú krv! Neodopni refaze z týchto nespokojných psov, lebo zahryznú do teba a otrávia tvoju neporušenú dušu.

„Každý hriech — píše svätý Pavol, — ktorý človek spácha, je mimo tela; len kto smilní, hreší proti svojmu telu.“ (Kor. I. 6, 18.)

Pri mazúrskych jazerách.

Vo svetovej vojne pri mazúrskych jazerách utrpeli Rusi úžasnú porážku. Hlavný nemecký veliteľ Hindenburg, ktorý celý močaristý kraj poznal až do najmenších podrobností, plánovite zatlačoval ruské vojsko k jazerám. Keď ohrozené ruské oddiely začaly cúvať, Nemci sa pustili s bravúrnou udatnosťou na Rusov. Nuž, Rusi nemohli veľa uvažovať, ale museli rýchlo ustupo-

vať. Pred nimi boly neprehľadné jazerá, za nimi prenasledujúci Nemci.

Ale pohon netrval dlho.

Zrazu prenasledujúca armáda zastala.

Nemeckí vojaci ako by boli skameneli, tak sa zhrozili nad úžasným obrazom, ktorý sa pred nimi odohral.

Ustupujúci Rusi bežali smerom k trávnej pôde, ale pod zelenými travinami sa skrývalo hlboké, tmavé bahno, a nemecké vojsko s úžasom videlo, ako padajú do bahna nesčíselné tisíce Rusov. Kde-tu im iba ruky vidno, alebo úžasom znetvorené tváre . . . výkriky o ratu, o záchranu . . . Ale niet ľudskej duše, ktorá by im mohla pomôcť. A bahno ich ťahá . . . ťahá . . . do hĺbin:

Rozmysli si, priateľ môj, čo sa stane z mladíka, keď nastúpi na bahnistú pôdu nemravného života a nezachrániteľne začína klesať do hĺbin!

IV. KAPITOLA.

V hĺbke bahna.

„Smilstvo však a všelijaká nečistota... nech sa ani nespomína medzi vami, ako sa sluší na svätých; ani mrzkosť, alebo bláznivé reči, ani šašovstvo, čo nepatrí k veci.“

(List sv. Pavla k Efezanom 5, 3. a nasl.)

„Smilníci budú mať svoj podiel v jazere, ktoré horí ohňom a sírou.“

(Zjav. sv. Jána 21, 8.)

Niet toho mladíka, ktorému by v ušiach prv či neskôr nezaznel lákavý spev, alebo osobovačné slovo smyselných túžob. Jeho rozum, poctivá duša, čisté srdce a vznešené ideály by ho chránily a zadržaly od klesnutia; jeho svedomia — sťa umieráčik — volá v ňom o ratu: ty, nerob to, nerob to! A predsa, vtedy sa zasa ozve pred ním očarujúci spev smyslov a smyselná túžba zaslepí túto úbohú, svíjajúcu sa dušu s chvíľkovými radosťami núkajúcich sa príležitostí. Ale čo bude po týchto chvíľkach, kam klesneš, čo si stratil, čo čaká na teba, že si urobil prvé kroky k prípadnému zoslabeniu svojej nervovej sústavy a istému zničeniu svojho charakteru — o tom všetkom múdro mlčí, to všetko starostlivo zahaľuje pred tebou. Ako keď sa v kine zapáli žiara premetacieho stroja, chcejúc-nechcejúc padne náš zrak na ožiarenú, bielu plachtu, a od tej chvíľky okolo seba už vôbec nič nevidíme; práve

tak oslepuje tohto mladíka smyselná túžba, a nerozmýšľa, neuvažuje vôbec, ale ide slepo za ňou.

Pohne sa dolu svahom . . .

Ale — beda tomu, kto sa raz pohol!

Podfatý dub.

Niet na svete rozkoše, ktorá by bola *kratšou*, ako tá, ktorú poskytuje nečistota; ale niet ani *drahšej*, na ktorú by človek svojím telom a svojou dušou viac doplatil, ako práve na túto! Bez každého prifarbenia chcem ti načrtnúť skutočný smutný osud tohto chlapca. Niekedy sa ti pozdá tento obraz neuveriteľným. Azda ho budeš pokladať za zveličený, skreslený; aby tento jeden hriech nečistoty mal toľketo následky; azda toľká bieda z jedného-jediného hriechu sotva môže vyvieraf! Priateľu, čo ti tu napíšem, nie je ani dokonalým, úplným obrazom tých strastí telesnej a duševnej biedy, ktoré nemravnosť požaduje často za celý ľudský život, ba aj za životy generácií, za tých niekoľko chvíľ smyselných radostí.

Netvrším, že sám so sebou spáchaný hriech privedie ku zrúteniu ľudského orgagnizmu. Hoci, kto je po roky otrokom tohto hriechu, toho očakáva prípadne úplné zoslabnutie nervstva, a čím mladší sa dostal niekto do jeho smutného jarma, tým rýchlejšie pocíti aj jeho telesné pustošenie.

Ale duševné pustošenie je celkom isté! Duša aj v najsilnejšom telesnom organizme mladíkovom utrpí nevysloviteľné škody, následkom tohto hriechu! Priateľu, prípadný zdravý vonkajšok hriešnikov nech sa neklame! Možno, jeho tvár ostane červenou, jeho sily pozdajú sa nepodfaté, ale jeho duševná energia je zaručene načatá, pamäť oslabená a schopnosti podkované. Duch sa v ňom svíja pod rozvalinami, a pod jarmom otrockých náruživostí trpí v ňom na panovanie určena kráľovská duša. Tento hriech je klamárom a zákerným útočníkom. Falošnými úsmevmi ti nasľubuje

hory-doly, — kým ho nespáchaš; okradnúť ňa o najkrajšie poklady tvojej duše, nechá ňa v svíjajúcej sa samote — keď si sa stal jeho otrokom.

A čo je smutnejšie: tento hriech sa ňažko lieči. Kto ho častejšie spácha, toho duša stáva sa takou bezcitnou voči každému mravnému vplyvu, že prosiace slová láskavého otca, alebo žiadosť s náboženskou autoritou vystupujúceho profesora náboženstva, sú celkom bezúčelné. Sila vôle takéhoto mladíka sa celkom rozbije: chce i nechce. Už skoro ráno stráca štvrt hodiny, kým svoju slabú vôľu vie nanútiť, aby vstal. Keď sa púšťa do práce, zasa uvažuje, či sa má vôbec niečoho chytiť, alebo nie. Zívajúc listuje v tej alebo onej knihe, ale ani z jednej sa neučí. Celé hodiny sedí zadumaný na nejakej pohodlnej pohovke, ale pre nič sa nevie vážne rozhodnúť. Medzitým niekoľko razy celkom úprimne si povzdychne: „Ach, keby bolo tak či onak!“ Chcel by byť iným, ale v prospech toho ani len slamku krížom nepreloží. Ponáša sa na oloveného vojaka: vždy má svoju ruku pozdvihnutú, ale nikdy neuderí. Niekedy — po väčšej duševnej udalosti — rýchlo sa zachveje: „Nuž, teraz sa dám do poriadku. Odteraz bude už všetko inak!“ — a predsa, nič nebude inak. Farbistá raketa vystrelí, a po nej je tým väčšia tina. *Tento chlapec je nezachrániteľný, lebo sám seba už nechce zachrániť!*

„Iba raz?“

V predošlej kapitole si mohol vidieť chlapca na cestách prvého hriechu. Možno, že chudáka naviedla zpočiatku iba zvedavosť na túto cestu. Márnivý sebaklam: „iba raz“, jeden-jediný raz, aby som aj v tomto ohľade bol skúsený. Nevie, že prvý hriech je najťažší; ďalšie sú už ľahšie a nakoniec po vyšliapanej ceste nezastaviteľne sa rúti dolu svahom.

Lenže never, že keď sú pokušenia veľmi húževnaté, takmer nepremôžiteľne ňa dobývajú, ba ešte ňa aj pri

práci vyrušujú, konečne musíš im povoliť, aby ti daly pokoj. Sú mladíci, ktorí si myslia, že sa len tak zbavia pokušení, keď spáchajú hriech. Ako úžasne sa mýlia! Prvý pohlavný hriech naplní našu predstavu toľkými špinavými myšlienkami, a tie sa tak vehementne tlačia do našej pamäti, opäť požadujúc tento hriech, že o práci nemôže byť ani reči. Úbohý chlapec, ktorý si iba teraz uvedomuje, že keď pred spáchaním hriechu revaly v ňom šakaly, predsa boly na refaziach; ale prvý hriech ich vyslobodil a preto sa tak osmelily. I malé levíčatá sú neškodné, dokiaľ neuzrú krv; keď sa však raz zahryznú do mäsa, vtedy je už koniec! Stávajú sa z nich krvilačné šelmy!

„Iba raz, aby som i to vedel!“ hovorí pokušenie pred hriechom. Keď si spáchal hriech, takto pokračuje: „Už si aj tak spáchal hriech; teraz je už jedno, koľko ráz ho spáchaš.“

Buď teda hneď od prvej chvíľky pevný, lebo „mýli sa, kto si myslí, že ako muž bude mať pevnejší charakter, keď sa ukázal vo svojej mladosti slabím.“ (Jozef Eötvös.)

Zbytočný je liek, keď už stoneš v otroctve zvyku. Kto vie povedať, kedy sa začína jeseň? Zpočiatku sotva upadne sopár listov, potom čoraz viac rednú listy na vetvách, až napokon: studený, jesenný vietor prelomcuje medzi poloprázdnyimi vetvami lesa. Práve tak aj v hriechu takmer nezbadateľne padáme z malého hriechu do väčšieho. Beda tomu, kto sa začína zahrávať s hriechom samosmilstva a „iba raz“ chce skúsiť tú telesnú rozkoš, ktorú len manželstvo smie poskytnúť! Ach, koľko zlomených chlapcov sľubovalo už s plačom, že vidia, do čoho sa dostali, ľutujú svoje skutky a teraz už so všetkými svojimi silami sa postavlia proti tomuto hriechu. Sľub bol skutočne úprimný; ale len čo ostal chlapec sám a zasa sa ho zmocnilo obvyklé pokušenie, jeho vôľa bola už taká slabá, že takmer bez odporu opäť padol.

Prvý chybný krok.

Ako sa sem dostal tento nešťastný chlapec? Nebol dosť silný v *prvej chvíľke!* Nevedel, že život ľudský je ako hra v šachy, v ktorej každý chybný krok sa skôr či neskôr vypomstí. Zpočiatku niekedy viedol nemravné reči; jeho čoraz častejšie skutky staly sa neskôr každodennými. Vážne mu už ani len na um nepríde, aby týmto odvykol, veď ani jeho duša sa neznepokojuje, — ba priznajme sa — keby aj úprimne chcel, potreboval by úžasnú silu vôle, aby sa mohol striasť služobníctva hriešnych pudov. Tento zvyk sa stáva nad ním takým panovačným, že keby na lekársky rozkaz chcel odvyknúť svojmu ťažkému hriechu, často by si musel na noc sviazať ruky, lebo ho zlozvyk už aj vo snách vedie nevedomky k hriechu. Čím častejšie spáchal hriech, tým sa stane náročnejším; z častého opakovania stane sa zvyk, zo zvyku potreba. Jeho hriech bol zpočiatku sfa náhodou zatúlavši sa pocestný; potom sa stal hosťom; teraz však už domácim pánom. O Atheovi grécke povesti hovoria, že keď zápasil s Herkulom, vždy, len čo sa jeho nohy dotkli zeme, nadobudol si novších síl. I hriešna náruživosť stáva sa nad nami tým silnejšou, čím častejšie sa dotýka naša duša blata a špiny. Úbohý chlapec už naľakano sa chce zbaviť hrozného jarma, keď sa už beznádejne trepoce pod farchou úžasnej kliatby.

Podľa gréckej povesti Prometheus ukradol oheň z Olympu, preto ho bohovia z trestu prikovali k jednej skale Kaukazu. Každý deň priletel orol a vydriapal mu pečeň. Na druhý deň mu pečeň narástla, ale zasa priletel orol... Úžasný to obraz u mladíka, ktorý zapálil v sebe oheň nemravnosti; jeho skutky ho prikujú ku skale hriešneho života a jeho hriešna „rozkoš“ každý deň mu potrháva dušu. Čím častejšie spáchal hriešny skutok, tým silnejšie a neodolateľnejšie v ňom volá náruživosť: ešte viac, ešte viac! Takýto mladík sa stáva sfa deravý sud: vždy nalievajú do neho vody,

a predsa nikdy nie je dosť. Hriech sa mu stáva skutočnou životnou potrebou; ako aj nikotín, alkohol a ópium sa stávajú životnou potrebou tých, ktorí tieto používajú.

Úžasný stav: hriech — životnou potrebou!

Juhoafrickí cestovatelia hovoria o nejakom zvláštnom hadovi, ktorý svojim pohľadom očaruje vtáčikov. Tento had len pozrie na svoju obeť a úbohý vták sa načas trepoce, sem-tam lieta, ale márne, nevie odolať, vždy sa musí pozrieť do očí hadových; niečo ho ťahá, hypnotizuje. Zvláštna sila hadieho zraku pozbavila ho vôle a musí sa priblížiť k hadovi... vždy bližšie... bližšie...

Práve takýto je obraz svíjajúcej sa duše, ktorá sa dostala do ničivých osídíel hriechu nemravnosti!

Hoci úbožiak začal hádam nevedome alebo z nerozmyslenosti. U mnohých chlapcov zpočiatku to nebolo ani vedomý hriech. Keď liezol po strome, jazdil na koni, pocítil prvý raz takúto smyselnú radosť v tom orgáne a myslel si, že je to len nejaká zaujímavá hračka. A keď sa dozvedel, aký to neprirodzený hriech, už bolo neskoro; nevedel odvyknúť niekoľkokomesačnému smutnému skutku. Iného zasa hádam skazený kamarát naučil ako celkom mladého, ako sa dá táto „slasť“ vyvolať. Pocítil síce hneď, že to, čo ho kamarát učí, nie je v poriadku, je hriechom, lebo pred otcom alebo matkou by to nikdy neurobil! Sama prirodzenosť mu šepkala, že je to hriech, že to treba skrývať. A často by si bol dal radšej ruky odrezať, ako by prezradil svojej matke, sestram a bratom, čože to on na sebe robieva!

Pravda, už si sa učil o hmyzožravých rastlinách. Na ich chlpatých lístok naletí nič netušiaci chrobáček, ale v tej chvíľke i zostane tam a veľký list rýchle sa svinie. Keď sa o niekoľko dní opäť rozvinie, z úbohého chrobáka ostanú len zbytky: rastlina vyžrala a vysala z neho všetku silu, celý život...

Práve takto vysáva aj hriech nemravnosti duševnú silu každého mladíka, ktorý sa nevedomky dostal do jeho dráfov.

V jeho charaktere a chovaní sa práve pre toto nadväzujú také očividomé zmeny, ba u niektorých aj v zdravotnom stave tela, ktoré — hocijako by chcel — nemožno pred svetom zatajovať a zakrývať. Veď ani orol už nemôže ľahko lietať do výšin, keď sme mu krídla natreli blatom!

Descensus averni.

Svojimi nemravnými skutkami premárnil nenahraditeľné telesné a duševné sily. Tie sily, ktoré v rokoch mladosti mal položiť čo základ šťastnému vybudovaniu svojho budúceho života. Profesori v škole, doma zasa rodičia badajú na ňom, ako sa veľmi zmenil za dvadsi tri roky živý, bystrý chlapec. Vidia to a čudujú sa tomu.

Čudujú sa, že doteraz výborne alebo veľmi dobre študujúci chlapec sa opúšťa. Ešte je dobre, že ten ktorý bol raz medzi prvými, v kvinte alebo sexte nedostane napominania. Počas profesorovho vysvetľovania sedí síce ticho, ale kto sa mu dobre pozrie do očí, vidí, že jeho myšlienky putujú niekde veľmi ďaleko. Jeho zrak sa cez hodinu stráca niekde v diaľavách a zahľadá sa na jeden bod, ale ho nevidí, ba, vôbec na nič nemyslí. Plánuje si svoje popoludňajšie rozkoše. Keď ho vyvolajú, zapýri sa a je v pomykove. Vidieť na ňom, že jeho myšlienky sa vracajú odkiaľsi zďaleka. Z najnepatrnejšej duševnej práce je hneď ustatý.

Potom sa oddialí od svojich starých, dobrých priateľov. Na ich najnevinnejšie žarty sa nahnevá; hrubo im odpovedáva. Iba jedného-dvoch dôverníkov má: jemu podobných. S týmito o každej prestávke a cestou domov spolu a vo veľkej tajnosti si kujú svoje plány. Ak sa náhodou dostane medzi nich „nezasvätený“, tak sa začnú kyslo tváriť, že ten ich zaraz opustí.

Nech hovorí profesor o hocičom, už ho to viac neza-
ujíma. Keby aj chcel, ani vtedy nemôže dlhšie dávať
pozor na jeden predmet. Jeho triedny profesor, ktorý
ho už po roky poznal a obľúbil si ho, čuduje sa, koľko
ráz pristihol pri luhaní svojho niekdajšieho výborné-
ho študenta. Toho svojho študenta, na ktorého bol hrdý
— a oprávnene — pre pravdovravnosť! Ale komu dušu
vyhľadáva veľký hriech, ten sa už nestará o menšie
hriechy. Jeho oči sa už ani nemihnú a tvár ani nezrud-
ne, keď cigáni. Sám cíti, aký špinavý je znútra jeho
vlastný život, nuž cigáni, až sa hory zelenajú, len aby
mohol pred ľuďmi zachovať vonkajšok poctivého života.
Svojim kamarátom alebo profesorom už práve tak luhá,
ako doma svojim rodičom. Nuž, keď pravdovravnosť
je dieťaťom duševnej čistoty, vtedy zasa lož je se-
strou nečistoty.

Ale s pravdovravnosťou miznú aj ostatné čnosti mla-
dosti: ochota, dobrosrdečnosť, povďačnosť, prítulnosť,
oduševnenie voči vznešenému a peknému. *Veď najtvrd-
ším skúšobným kameňom kresťanstva je práve čistý
život!* Bez tohto sa duša začína kaziť. A čo je hodné
červené jablko, keď ho z vnútra rozožiera červ? Čo
je hodná pozlátaná truhla, ktorá skrýva v sebe hnilobu?
Smýšľanie mladíkovo celkom zhrubne; jeho niekdajšia
milá jemnosť tak zmizne z neho, ako vôňa ruže z roz-
trhaných lupienkov.

V živote sa poneviera bez cieľa a vôle.

Pri Ríme až do najnovších čias boli po celé tisíc-
ročia veľké močiare. Ich výpary kazily vzduch celého
okolía a zmocnily sa aj tela i duše obyvateľov, ktorí
bývali v okolitých osadách. Títo bledí, smutní ľudia
tak znechutení, bez všetkej životnej radosti chodili po
ceste. Istý cudzinec sa jedného priateľsky spýtal: „Co-
me sta?“ (Ako sa máte?) — V celom Taliansku odpo-
vedávajú na túto otázku: „*Si vive*“ (nuž, len žijeme);
iba v tomto smutnom kraji vraveli: „*Si muore*“ (veru,
zomierame).

Si muore, si muore! — mohli by aj o sebe povedať mnohí úbohí mladíci!

Ale toto je napokon aj prirodzené! Duby nerastú do výšin v tmavých tuneloch a ruže nekvitnú vo vlhkých pivniciach. Tam iba pleseň má svoju pôdu a pivničné pavúky snujú svoje siete. „Kto má otrockú dušu, tomu nekvitne ani jeden mravný kvet a jeho nechutné radosť ho pri každom kroku kvalifikuje za zviera.“ (Széchenyi).

Teda pre toto stala sa tmavou nedávno ešte usmievavá detská tvár! Odkiaľ sú už brázdy na jeho mladom čele! Ach, aký to smutný pohľad, keď krásna dúha začína blednúť!

Potom už nie je citlivý ani voči vlastníckemu právu. Pravda, kupovanie mnohých nemravných časopisov, častá návšteva kina (vždy chodí tam, kde na plakáte číta, že „len vyše 16-ročným“), karty; pijatyka atď. To všetko stojí peniaze a doma jeho mamička sa čoraz častejšie ponosuje ako kradne dnešné služobníctvo . . . !

Pamäť takýchto mladíkov oslabne; nevedia sa zaujímať o vážne veci. Pre prijatie nových duchovných skúseností (teda: vážne učenie, vedecký pokrok) sú neschopní. Ich svet citenie stáva sa zle naladeným, napokon úžasne zhrubne. Chodia na pokraji zúfalstva. Stráca sa z nich radosť mužskosti, ktorú poskytuje práca. Ich energia, veľkorysé plánovanie duše, budovateľská sila: ochabnú; dlhší čas už nemôžu svoje myšlienky sústrediť na jeden predmet, teda na nijakej životnej ceste nevedia postupovať. Nahlas zasmejú sa aj oni, ale z ich násilného kriku chýba odteraz čistého smiechu. Dajú sa aj oni do práce, niekedy aj z veľkým elánom, ale chýbala z nich sila vytvalosti. Ich svet myslenia pohybuje sa takmer výhradne okolo nečistých myšlienok; tieto monopolizujú ich fantáziu. O iné sa sotva zaujímajú. Ich energia ochromela. Ich vôľa je nemohúcnou figúrkou. Stávajú sa zbabelými, cigánskymi, pokryteckými a bezcharakternými mladík-

mi. Kde len stúpia, všade vydychujú tento zápach zo seba. Na stenách, v knihách, na záchodoch, kúpeľných kabinách, všade zanechávajú kresby svojej špiavej predstavy. Nevýslovne sú nervózni a v hlave im víria hrozné myšlienky.

Veru, koľko ráz sa o nich uskutočňujú slová básnikove:

Noc nocí v mojej hlave je,
v nej pokušenie zaveje,
v nej myšlienka vždy myšlienkou sa čerí
a tie sa kmášu ako dravé zveri.
Krv v srdci tečie rozpálená hor
sta v bosoráckom kotle voda. Perie
je ľahké ako predstava, čo sta meteor
po svete letí, so sebou ma berie.
Tu úzkosť so mnou v jednej izbe býva,
tu susedom je pojašenosť divá.

(Petőfi—Bekényi).

Veď inak ani nemôže byť. Povedz plápolajúcemu ohňu, aby nepálil; — nedá sa! Povedz nespokojnému moru, aby sa stalo hladkým, sta zrkadlo; — nedá sa! *Zlodej iného okráda, ale nemravník sám seba; sám sa okráda o svoje najcennejšie poklady, duševné sily.* „Descensus averni“... Cestou do podsvetia...

„Osvietení“ študenti.

Ak nemravnosť tu i tam načala jeho charakter a on začal strácať čoraz viac svojich dobrých vlastností, dospeje k úplnému mravnému rozvratu: nevere.

Keby vec nebola taká vážna a osudná, najradšej by sme sa usmievali, keď počujeme kvartánov-kvintánov, ako pohrdavo hovoria o mravnosti, náboženstve, Bohu, — teda o takých skutočnostiach, *pred ktorými najvynikajúcejší a najučenejší zástupcovia ľudstva sa skláňali vždy s najväčšou úctou.* Medzi stredoškol-

skou mládežou nie je už nápadné, keď niektorý ich spoločník otvorene vyhlasuje, že jemu môže profesor „dumať“, on je už „osvietený“, on sa už veľa učil; on už vie, že niet neba, ani zatratenia, ani Boha, ani nesmrteľnej duše.

Ale čože môže byť to „veľa“, čo takýto neveriaci chlapec vie a čo nevedeli ani najvýznačnejší zástupcovia prírodných a ostatných vied? Lebo, pravda, duchovní vodcovia ľudstva už sa len niečomu naučili, ba aj niečo vedeli!

Prichádza mi na um starý náhrobný nápis, ktorý si napísal pre seba vynálezca hromosvodu: *Franklin*. Podávam ho v slovenskom preklade. Je síce celkom jednoduchý, avšak myšlienka, ktorá sa skrýva v tomto malom odseku, je tým vznešenejšia:

„Tu spí a červ ho načína,
vychladlé telo Franklina;
tak ako knižný obal milý,
obal, — bo knižku zahodili.
Knižka však nie je bez nádeje,
navždy ju prach nezaveje,
ale keď z chýb sa vymaní,
zjaví sa v novom vydaní,
oživí svoje epepeje.“

Pravda, kto takto nebojazlivo čaká po svojej smrti na novší, krajší život, ten nie je neveriacim!

Taký Keppler, Newton, Boyle; Linné, Herschel, Lavoisier; Fresnel, Fraunhofer, Foucault, Faraday, Liebig, Pascal, Ampère, Galvani; Volta; Pasteur atď. (samé známe mená z tvojich stredoškolských štúdií) azda len toľko vedeli, ako tvoj kamarát-sextán? Akože je teda možné, že títo a toľkí vedúci mužovia na poli vedy, popri svojich svetoznámych znalostiach, takmer bez výnimky boli bohabojní; zpomedi ních mnohí boli veriacimi katolíkmi, — a tvojho kamaráta azda vedomosti boly by priviedly k nevere?

Hľa, taký *Pasteur* — iba tohto jedného spomeniem — povedal: „Keďže som sa veľa učil, mám takú pevnú vieru ako bretonský roľník; keby som sa však bol viac učil, mal by som takú pevnú vieru ako bretonská roľníčka.“

Akože opisuje básnik takéhoto tvojho „učeného“ kamaráta?

Pozri, klas žitný ako pyšno a ľahko sa dvíha.
Ó keby zrno čo mal, skláňal by hlavku nadol.
Pokladom sotva zrelým sa školáci i pýšiť vždy
[zvykli,
kým filozof múdry skláňa pokorne hlavu.

Nuž, pravda, nie vedomosti priviedly tvojho kamaráta do neznabožstva! Veď koľko znalosti môže byť v tej pätnásťročnej hlave?

Ale tak vieš, že predsa len boli a sú aj vedci zvučných mien, ktorí sa vyhlasujú za neveriacich. Nepieram; skutočne sú! Ja som však iba na jedno zvedavý. Hej, zvedavý som na veľký deň posledného súdu, ktorý odhalí závoj s každej našej myšlienky. Ako spoznáme vtedy mnohých ľudí, na svoje najväčšie prekvapenie, ako otrokov hriechu, hoci po celý svoj život sa odvolávali, že preto sa stali neveriacimi, lebo učenia náboženstva nevedeli priviesť do súladu so svojimi „vedeckými výsledkami“. Nie, priateľ! Sama vzdelanosť, učenosť nikdy nie je nebezpečná — iba jej hlásatelia môžu byť takými. *Vážna veda priviedla ešte vždy k Bohu; ale, áno, skazené srdce môže odviesť od Nehol*

Erst kommt die Lauheit, dann der Zweifel,
Dann Widerspruch, dann Hass und Spott;
Das halbe Denken führt zum Teufel,
Das ganze Denken führt zu Gott.

Najprv príde záhaľka, potom neistota,
Tak i protirečenie, nenávisť a výsmech;
Polovičaté myslenie vedie k diablovei,
Celé myslenie však vedia k Bohu.

(F. W. Weber).

Veľmi pravdivé sú slová Písma svätého: „Smyselný človek nechápe to, čo je Ducha božieho.“ (Kor. I. 2, 14.)

Prečo „niet Boha“?

Skazené srdce priviedlo aj tvojho kamaráta do nevery. To neustále protirečenie, ktoré skúsil medzi svojou vierou a životom; tie neustále výčitky, ktoré pocítil vo svojej duši; tie neustále obavy, keď predsa len jestvuje Boh; či raz za všetký svoje skutky a myšlienky nebudem Mu zodpovedať. Vtedy mi bedal! Ako dobre by bolo, keby tak nebolo Boha... Azda Ho niet... Skutočne, niet... niet... niet Boha.

Celkom presvedčene môžem povedať, keby z náboženstva nevyplývaly vážne a prísne mravné príkazy, ale z algebry alebo fyziky, vtedy nikto na svete by nebol bezbožný, ale tým viacerí by pochybovali o článkoch fyziky alebo algebry — v mene „osvietenstva“.

Že príčinou *neverectva* je najčastejšie *mravný* pád, to nám zasa jasne dokazuje táto skutočnosť: neverectvo prichádza s nárúživosťami a vyvíjajúcich sa mladých rokov a s nimi aj odchádza. Malé dieťa nie je bezbožné, ba, tak blaženo sa cíti so svojím Bohom. Stariec tiež nie je neveriacim, lebo jeho jedinou túžbou je náboženstvo a viera. Medzi tieto dve obdobia spadá čas nárúživosti, na ktorý sa vzťahujú Pascalove slová: „Le coeur a des raisons, que la raison ne connait pas“; srdce má celkom iné dôvodenia ako rozum. Áno, skazené srdce môže priviesť do neverectva, ale vážny,

učený rozum — nikdy! Nikto sa nestane neznabohom, iba ten, komu je záujmom, aby nebolo Boha!

Mladík, ktorý v rokoch svojho telesného vývinu vedel si zachovať svoju duševnú čistotu, bude uchránený aj od pochybností v náboženstve. Naproti tomu uznávam, že kto nemravne žije, tomu zpočiatku modlitba nebude po vôli, potom náboženské úkony; postupne celé náboženstvo stane sa mu nepohodným, napokon stratí svoju vieru. V každom prípade musí stratiť svoju vieru! Mravnú hnilobu, ktorá pustoší v ňom a svoju nemravnú životosprávu chce ospravedlňovať rôznymi filozofickými tvrdeniami, knihami, údajmi a mudrovaním; v knihách hľadá *дотоčné* teoretické potvrdenie tej bezbožnosti, ktorú voči Bohu svojim praktickým životom už *predtým* uskutočňoval.

Čistý život nie je len následkom, ale aj podmienkou viery. Aby sa rozum nestal pohanským, je potrebné, aby sa predtým ani srdce takým nestalo. „Zachovaj si svoju dušu tak, aby musela požadovať existenciu božiu, a nikdy v ňom nebudeš pochybovať.“ (Rousseau.)

Počul si, čo hovoria o pštrosoch? Keď ich, vraj, prenasledujú, v ľaku si schovávajú hlavu do piesku, a keďže nevidia svojho nepriateľa, sväto-sväte sa nazdávajú že ho niet. Nevie, či títo neveriaci mladíci tiež nie zo strachu schovávajú svoje hlavy pred Bohom: oni nevidia Boha, nechcú Ho vidieť; ale to ešte neznamená, že v skutočnosti už niet Boha. Mnohí mladíci priam *nútia* svoj rozum na neveru, len aby nemuseli svoj život pozmeniť. Prečo nechce hriešny pomyslieť na Boha? Lebo cíti, že si u Boha narobil veľké dlžoby; známe je tiež, že dlžník ďaleko sa vyhýba domu, v ktorom býva jeho veriteľ.

Naproti tomu mladík s ľaliovou dušou otvára svoje náručie s oživujúcou istotou úprimnej viery Pánu Ježišovi. Veľký znalec ľudí *La Bruyère* píše (Caractères 16.): „Chcel by som konečne nájsť jedného triezveho, mierneho človeka čistého života, ktorý by zapieral

jestvovanie božie a nesmrteľnosť duše; aspoň mienka tohto by bola nepredpojatá. Ale takého človeka niet."

S koľkými mladíkmi sa doslovne zopakuje prípad, ktorý napísal svetoznámy spisovateľ *François Copée* po svojom obrátení sa v úvode svojej knihy „*La bonne souffrance*“: „Kresťanský ma vychovávali a dlhé roky po svojom svätom prijímaní som s detskou skrúsenosťou konal svoje náboženské povinnosti. Otvorene sa priznávam, že z mojej horlivosti oddialily ma chybné kroky a bojzivosť úprimného priznania sa. Veľmi mnohí, ktorí sú v podobnej situácii, ak sú úprimní spolu so mnou sa priznajú, že od náboženstva ich zpočiatku oddialil iba ten prísny príkaz, ktorý náboženstvo predpisuje každému voči smyselnosti, a len v neskorších rokoch pocítovali potrebu, aby prekročenie mravných zákonov okrašľovali a ospravedlňovali vedeckými zákonmi.“

„Blahoslavení čistého srdca, lebo oni uvidia Boha“ — hovorí Pán Ježiš. A tí, ktorí nemajú čisté srdce? Tí v celom svete vidia len pohlavné dráždenie, špinu, svinstvo a klesanie.

„Páni moji — hovoril v istej inteligentnej spoločnosti svetoznámy spisovateľ *Chateaubriand*, — dajte si ruky na srdcia a priznajte sa na svoju česť: nemali by ste smelosti veriť, keby ste mali smelosti čisto žiť!“

Kto sú tí, čo všetko zaprú, čo je k dobru? ...
Čo si prehýrili mladost nevedomú,
Alebo čo si silné srdce žobru,
um majúc krivý, nervy sotva k čomu.
Všetok lúč iba do nich odráža sa,
pravda je pre nich nálada.
Žalujú na svet, pľujú na svet zasa.
Lúč odrazaný šikmo zapadá.

Sú takí, čo sú márnokratní príliš,
sťa prasce v blate oddajú sa plesu,

a želajú si: Ó kież sa tiež mýliš,
že hriech a čnosť, jas-tma, že jednaké sú.
Slepého svetlo denné nepresvedčí,
v tme nočnej preňho žiadných klamov niet
a neuverí, že je i svet lepší,
v kom vnútri drieme srdca mrzský svet.

(Reviczky—Bekényi).

Koľko ráz teda počujem o neveriacich chlapcoch, o ich „zrelšom uvažovaní“, o ich „osvietenom posudzovaní“, nemôžem za to, ale príde mi na um vrava svätého Augustína: *Nemo incredulus, nisi impurus*; „nikto nie je neveriaci, kto nie je nečistý.“ Neveriacemu chlapcovi spokojne môžem dať tú radu, ktorú prvý raz *Pascal* bol napísal: „Ak sa chceš presvedčiť o večných pravdách, neshromažďuj dôkazy, ale vykoreň si svoje náruživosti.“ *Odvrát sa od svojich hriechov — a zajtra budeš mať pevnú vieru!*

To je radosť? Toto je blaženosť?

Teraz si aspoň blažený, úbohý, môj mladý priateľ! Za drahú cenu si ju síce kupoval, ale dosiahol si blaženosť. Povedz, je to pravda? Povedz mi úprimne: si blažený?

Odpovieš: „Áno. Aspoň som uvidel niečo zo života.“

Nuž, len pomaly, priateľu! Nie; neverím ti! Iba sám seba klameš. Nie si úprimný ani k sebe samému. Lebo keď si blažený prečo sú niekedy celé hodiny, v ktorých sa tvojej duše zmocňuje akási nevýslovná ustatosť? Celé hodiny, keď ňa vôbec nič nevie rozveseliť? Nič na tomto svetle! Prečo sedíš tak často nad knihami, hľadiac pritom svojimi smutnými očami do prázdna? Nesvierajú moje srdce pochybnosti? Svojimi ľahko ustatými, chvejúcimi sa rukami pohladiš si bledé čelo: Ty si chcel žiť „veselým životom“; prečo si sa stal teraz takým smutným? Čože je tá rozšklabujúca sa prázdnota v tvojej duši? Čože zničí to srdcestrhujúce žalostné

kvilenie, ktorým odkiaľsi zďaleka ach, tak zďaleka! Zaplače v tichých chvíľkach vyhostený, plachý vtáčik? Milý vtáčik, ktorý sa volal „čistým životom“ a ktorý kým si ho len nevyhostil zo svojej duše — svojim štebotaním rozlieval po celé roky úsmev celým tvojím životom. Prečo sa zjavuje vo vážnejších chvíľkach u teba smútok že „v minulosti svojej si nemal radosti a v budúcnosti už nemáš nádeje?“... Prečo sa stalo tak? Lebo nemravnosť poskytuje síce jednou rukou chvíľkovú radosť, ale druhou nás zasa pozbavuje tisícnásobných hodnôt.

A kde sa podela tvoja sila? Energia, ktorá ti seba vedome šepkala do ucha: Buď slobodný! Nuž, stal si sa slobodným; slobodným zpod zákonov Stvoriteľových, ale stonajúcim otrokom svojich pudov. Pozri, ako veselo sa vedia usmievať tvoji spolužiaci! Ach, keby si len aspoň raz bol k sebe úprimný. A úprimne by si uznal, že *keď si po zakázaných cestách hľadal svoju radosť, miesto radosti v slepote svojej pil si horkú žľč všetkých pekiel!*

Strom, v ktorom hľodá červ.

Toto je iba jedným trestom za hriech nemravností. Duševné pustnutie, ktoré bez výnimky trestá každého hriešnika. Tento úžasný trest: „choroba bezcharakternosti“, ktorej sa ani jeden-jediný hriešnik nevyhne. Ale môže sa stať, že hriešnika zastihne aj druhá čiastka trestu: telesný trest. „Odplata za hriech je smrť“ (Rim. 6, 23); duševná smrť vždy, — prípadne aj telesná. Ešte aj tí, čo sami so sebou spáchajú tento hriech, veľa cennej energie odhadzujú od seba, a keď to po dlhé roky robia, aj ich očakáva ochromenie celej nervovej sústavy. Ale ten, kto s nešťastnými, sklesnutými ženami spáchal svoj hriech, toho aj najhroznejšia choroba zastihne takmer celkom iste.

Počul si už legendu o krásnom, prepadnutom zemedielci, o Atlantise? Hovorila, že keď je čisté počasie,

možno vidieť až na dnoorské, kde sa táto veľká časť zeme prepadla. Veža, klenby, fantastické domy z hĺbky strašia: tadiaľ plávajúceho námorníka, ktorému prebehne srdcom mrazivá hrôza, keď sa mu z hĺbin morských ukazuje tajomná krása zapadnutého sveta.

Táto hrozná legenda stáva sa úžasnou skutočnosťou v živote mnohých mladíkov. Veru, veľmi veľa mladíkov, predčasne zlomených a zničených, márne roní slzy za nenavrátilné krásy, za celý zapadnutý krásny svet svojej duše, ktoré klesly do hriechu!

Bol som totiž spomenul, že hriech nečistoty je atentátom proti plánu Stvoriteľovým. Hudliarením v jeho plánoch. Kto holduje tomuto hriechu, fahá sa za prsty zo zákonmi prírody. *Lenže: toto beztrestne činiť nemožno!* Zákony prírody naštrbiť bez našej vlastnej škody nemožno!

Toto sa dokazuje v následkoch na ľudskom tele, ktoré sú spojené s nemravným životom. Každý hriech síce znižuje našu ľudskú dôstojnosť, ale tento hriech okrem toho môže narušiť aj telesné zdravie. Hľa, jeden z hriechov, ktorý má za následok aj *tuzemský trest*, a jeho trest je skutočne hrozný! Štátne súdnicstvo tento hriech síce netrestá, ale príroda je prísnejšia nad všetkých tuzemských sudcov. Pre toto stihol ľudí hrozný trest potopy sveta; pre toto zničil obyvateľov Sodomy oheň; pre toto stíha úžasne veľa dnešných ľudí ťažší trest nad pôvodeň a oheň: úžasné zruštenie sa za mlada.

Dušečný stav takýchto mladých ľudí dokonale vystihuje náš *Tichomír Milkin*; prečítaj si žaloby telesne-duševne zlomeného mladého človeka:

Veď zlatá mladosť už mne skoro ušla,
jak leto krásne, čo včul pominulo,
a nestrhal som krásne ruže života
a nesožal som jeho klasy.

Načo som sa na svet narodil ja biedny?

Ach, jeseň, jeseň, ako mi je smutno —
som mladý ešte, jako lístok v máji
a už vyschýňam, ako starý v jeseň —

— — — — —

Ach, volám-kričím šírým, prázdňým svetom,
lež nikde nenie, nikde ozveny, ach.

Ó koľko razy vzlietne tento povzdych
z úst mojich k nebesu zaoblačenému;

ach, koľko razy zmrie mi na rtoch ach —

ach, koľko razy v nemej diaľke znie ach —

(„Z listov“.)

Priateľ môj, keby si niekedy príliš silne pocítoval pokušenie, keby sa už-už pozdávalo, že každé mravné uváženie ostáva nemohúcim voči čoraz silnejším víchriciam pudovej prirodzenosti, prosím ťa, nech ti príde na um, čo by som ti ohnivými slovami chcel zapísať do duše: *príroda sa môže úžasne vypomstiť na tom, kto svojím nemravným životom ohrozuje čistotu ľudskej rasy!* Nemravný život môže aj tvoje telesné zdravie zoslabiť, podkopať a prípadne priviesť ťa do záhuby už v mladých rokoch: ako dvadsaťštyri — dvadsaťšesťročného!

Telesný trest.

Kto vznešené plány božie uponíži na hriešne pôžitkárstvo, môže za to zaplatiť veľmi vysokú cenu. Teraz ešte toľko veríš vo svojich mladých silách! Azda zaslepeno upíjaš si z pohára rozkoší a ani ti nepríde na um, že hádam čoskoro — azda o niekoľko mesiacov — dôjdeš na dno. Tebe nič neuškodí? Myslíš si, že zadarmo môžeš konať takéto veľké márnivosti? Nuž veru, zlaknuto sa pozrieš, keď ti raz príroda predloží svoj účet! Veď lekárske je dokázané, že mladík, ktorý sa príliš skoro oženil (napr. dvadsaťročný) a takto v manželstve skoro ukojí svoje pudy — hoci dovoleným spô-

sobom — umiera predčasne; takisto i jeho deti. Organizmus potrebuje na svoj úplný vývin tie šťavy, ktoré dotýčny v časnom manželstve minul.

Čím je niektorý ústroj jemnejší, umeleckejší, komplikovanejší, tým dlhšie ho príroda stavia; ľudské telo — tento neobyčajne jemný organizmus — potrebuje vyše 20 rokov, aby sa mohol dobre vyvinúť. Viac ako dvadsať rokov vo dne-v noci tichučko pracuje príroda na tomto zázračnom diele; najmä dôležité je, aby ten ústroj, ktorý bude povolaný slúžiť rozmnožovaniu sa ľudstva, *mohol sa v tichosti, nerušene vyvíjať.*

Keby bol chlapec, ktorý by si každý týždeň odrezal kus zo svojich pľúc, povedz: čo by sa s ním stalo o rok, o dva roky? A pomysleli si, priateľu, akým úžasným účinkom pôsobí na organizmus, keď mladík trápi a dráždi svoj pohlavný ústroj, ktorý sa v najväčšom pokoji a v nedotknuteľnom odpočinku musí vyvíjať, a on v štrnástich-šestnástich-osemnástich rokoch márne svoje mladé sily, ktoré mu príroda chce nashromaždiť na dvadsiatyštvrtý-dvadsiatyšiesty-dvadsiatyôsmý rok, na čas manželkého života?! Pomysli si len, že hriechom pohlavným životom premárnené šťavy by potrebné pre nasýtenie mozgu a miechy; pomysli si, ako zhubne pôsobí na celú nervovú sústavu tá úžasná rozčúlenosť, v ktorom tento hriech páli organizmus chlapcov, a ten kľčovitý stav, v ktorom sa nervová sústava v chvíľke spáchaného hriechu ocitne. Vtedy porozumieš, ako je možné, že dnes tak často vidavame veľa blazeovaných mladíkov, ktorých pohľad už stratil svoju mladistvosť, milé prejavenie sa telesnej nevinnosti; ktorí na svojich tvárach sotva majú ešte črty mužskosti a už im smutno odkvitávajú ruže mladosti; ktorí majú ochabnuté svaly; ich hlas už nie je zvonivý, oči majú zapadnuté a tvár bledú ako vosk; ktorí sú vždy ospalí, nech hocikoľko spia, ktorých trápi neustále trhanie v hlave a nespavosť, a hrozí im úplné ochromenie celej nervovej sústavy. Nemajú nijakej

choroby, a ich tvár je predsa taká bledá, špinavo-žltá a ich pohľad neistý, váhavý!

Títo nosia na sebe verejný trest svojho nemravného života. — „*Es ist Gerechtigkeit auf Erden, dass Geister Gesichter werden*“ — vraví Goethe a jeho slová sa nikdy natoľko neuplatňujú ako v rúcajúcej sa sile nemravných skutkov.

Nič tak zhubne nezapôsobí na ľudský organizmus ako tento hriech. Sťa nenasytná pijavica vysáva z neho dobrú vôľu, sotrie s jeho tváre ruže mladosti a z jeho očí vyhasína plápolajúci oheň.

Strata tej hmoty, ktorú týmto hriechom premárnia, *zapríčiní v organizme také zoslabenie ako pri strate dvadsaťnásobného množstva krvi*; táto látka je vlastne samotná životná sila, ktorá — podľa dosvedčenia každého lekára — je bezpodmienečne potrebná pre vnútornú a vonkajšiu výstavbu organizmu, na pružnosť svalov, na upevnenie kostí, na čistotu očí, na bystrosť rozumových schopností. Títo chlapci pre toto zostávajú vo všetkom; postupne spomaľuje svoj beh i tá lokomotíva, na ktorej kurič nehádza uhlie na oheň, ale vyhadzuje ho na cestu.

Podľa najnovších lekárskeho zistení stav duše vie vplývať aj na stav tela. Nový liečebný prostriedok, psychotherapia, práve na tomto základe skúša liečenie chorého organizmu. Teraz je už jasné, že stále zlá duševná nálada tohto nešťastného chlapca dáva pociťovať svoj účinok i na jeho nervovej sústave.

Neustále napnutie nervov a zbytočné mrhanie životnej sily po celé roky nemôže zostať bez vážnejších následkov. Na nejaký čas snaží sa organizmus nahradiť stratenú hmotu, ale pomaly toto nahradzovanie bude sa diať na úkor celého organizmu. Veď ani jedno odvetvie činnosti nášho ústrojenstva nevplýva v takej miere na našu nervovú sústavu, ako práve práca pohlavných ústrojov.

Čo je hormón?

Celý ľudský organizmus je plný žliaz, ktoré — podľa toho, či nimi vytvorený sliz zjaví sa vo vnútri alebo mimo ústrojenstva — voláme sekretórnymi žľazami. Vonkajšie sekretórne žľazy sú napr. žľazy slzotvorné, slinotvorné a potové, lebo nimi vytvorený sliz dostane sa mimo tela. Naproti tomu sliz vnútorných sekretórnych žliaz (odborne: hormón) ostane v organizme, dostane sa do obehu krvného a vykonáva znamenitú prácu na vývoji celého organizmu.

Sú vnútorné sekretórne žľazy, ktoré pracujú už od nášho útleho veku, ako napr. thymusová žľaza, ktorej hormón napomáha tvorenie kostí, tento hormón na konci telesného vzrastu pomaly zakrpatie. Naproti tomu sú vnútorné sekretórne žľazy, ako napr. žľazy pohlavné, ktorých činnosť začína sa neskoršie, asi v trinástich-štrnástich rokoch, a postupne sa zvyšuje. Činnosť pohlavných žliaz pôsobí súčasne obmedzujúce na žľazu thymusovú, ktorá postupom vývinu pomaly aj odumiera.

Harmonický vývin vyžaduje, aby počas činnosti rôznych vnútorných sekretórnych žliaz jestvujúci jedinečný súlad (hormón-correlatio) nebol nijako porušovaný hriешným ľudským zasahovaním, lebo toto by mohlo mať smutné následky.

Lenže predčasná činnosť pohlavných žliaz vyvoláva ťažké poruchy v hormón-correlatiu, nakoľko zhubne pôsobí na thymusové žľazy. Nezabúdajme, že thymus nenapomáha len vzrast tela, ale všeobecne napomáha vzrast každej bunky organizmu, predovšetkým však napomáha usadenie sa vápna v kostiach (teda upevnenie kostí).

U toho mladíka teda, ktorý je čistého života, pohlavné žľazy postupným vývinom dávajú sa do činnosti a nimi vytvorený hormón len pomaly, postupne obmedzuje činnosť thymusu. Kým opačne: v organizme mladíka, žijúceho v hriechu nečistoty, násilná, stup-

ňovaná činnosť pohlavných žliaz zapríčiňuje predčasné zakrpatenie thymusových žliaz a takto nastalá porucha v rovnováhe môže mať vážne následky pre celý organizmus.

Naše telo je „zvláštna uzavretá sústava síl“, — čo značí, keď v niektorej činnosti minieme viac energie, toto „plus“ si nemôžeme vypožičať zvonku, ale musíme doplniť z funkcie niektorej inej žľazy. Každé „plus“ zničí súčasne aj „minus“ na inom mieste. Ak vezmeme do ohľadu veľké napnutie nervov, ktoré je spojené s hriешným drážením pohlavného ústroja, toto zapríčiňuje veľké „mínusy“ na inom poli: zdravá, bystrá pamäť ostré chápanie, životné radosti vo veľkej miere klesajú.

Neustále pohlavné dráždenie naštrbí od základov organizmus mladíka; podkopáva jeho odolnosť, poruší činnosť dýchacích a zažívacích ústrojov. Stane sa bledý chudokrvný (pozbavuje svoju krv životnej sily) a v značnej miere je náklonný na tuberkulózu, ktorá i tak tuctovite kosí svoje obeť. Mnohí chlapci o niekoľko rokov skracujú svoj život a čo zostáva ako život, je vlastne biedenie, lebo sama zneuctená a znesvätená príroda povstane proti nim. Aké smutné je, keď dúha celkom vybledne!

Zahľadím sa do očí takéhoto nešťastného mladíka. Bože! Tie zapadnuté oči sú ešte celkom detské! Tie znetvorené črty sú ešte črtami detskej tváre! Ešte ani tak dlho nežil, aby jeho detské črty zmužnely. „Taký mladý chlapec a už taký veľký hriешnik!“ — zvolá svätý Augustín. „*Tantillus puer, et tantus peccator!*“ Čože: tak ľahko sa stáva jarný sľub jesenným vädnutím?

Milý priateľu! Pomyslel si si, keď si prvý raz zapredal svoju dušu diablovej, s akou neúprosnou prenosnosťou bude Satan od teba požadovať dane? Dáš mu krv, silu, čisté oči a dušu ako daň!

Čože? Čo mi sem spadlo na papier? Na svojom písacom stole mám v kvetníku kvetiny a práve keď pí-

šiem tieto riadky, spadol s kvetiny malý lupienok. Na chvíľu zastanem v práci a pozerám na kvetinu. Prečo s nej spadol tento malý lupienok? Pravda, teraz už vidím: bol zvädnutý uschnutý; nebol už ozdobou kvetiny, — teda ho shodila. Ach, ty úbohý, malý kvietok! A ty úbohý; poľutovaniahodný ľudský púčik, ktorý už začínaš vyschýňať, prv, než by si mohol rozkvitnúť! Shodí ťa zo seba život, lebo už nie si jeho ozdobou . . .

Pozri, priateľ môj drahý: triezvym rozumom uvažuj. Do jednej misky daj *chvíľkovú* smyselnú rozkoš, ktorú ti môže poskytnúť hriech pohlavného zneužívania a do druhej misky daj všetko, čo za túto chvíľkovú rozkoš zaplatíš: stratený duševný pokoj, premárnené roky, sklamané nádeje, zlomený charakter.

Áno, zhotov si len súvahu: čo „*máš*“ z hriechov a čo „*máš dať*“ za ne.

Ale úžasný trest nemá ešte konca. Toto ešte nie je najväčšia hĺbka bŕhna . . .

Hnitie za živa.

Nemravné styky s hriešnymi ženami majú za následok ešte zvláštne, hrozné choroby. Priateľu, pero sa mi chveje v ruke, keď ti píšem o tomto, lebo musím tu hovoriť o tragédiách úžasne mnohých životov, o ktorých si doteraz azda ani nepočul, ale čo ti predsa musím spomenúť, aby si videl, kam ťa môže doniesť jeden-jediný tvoj nerozmyslený skutok. Aby si nemusel — ako už tisíce museli — preklínať tú chvíľku, keď v hriešnych domoch, medzi nešťastnými devami chceli sa prvý raz dostať po nemravnej ceste k rozkošiam.

Teda vedz, drahý priateľu, že z pohlavného styku s tými nešťastnými ženami, ktoré sa dávajú na tento smutný a poľutovaniahodný život, *môžeš dostať také choroby, — postačí i jediná príležitosť! — ktorých ničivú moc po dlhé roky trpí tvoje telo, z ktorých mnoho ráz ani za celý svoj život sa nevyliečiš, ktoré v pravom slova smysle otrávia ti krv a ktoré — keď si raz za-*

ložíš rodinu — ako úžasné otcovské dedičstvo môže dostať tvoja žena, tvoje deti, vnuci, — slovom celé tvoje potomstvo. Nešťastníci budú preklínať pamiatku otcovu, ktorého niekdajšia mladicka ľahkomyselnosť zanechala im takéto hrozné dedičstvo.

A vieš, priateľu, aké rozšírené sú tieto choroby medzi ľuďmi? Kto tento hriech spácha s takouto sklesnutou ženou, ten podľa lekárskeho zistenia — viac ako iste dostal od nej niektorú pohlavnú chorobu. Vieš, že dnes už poctivé spoločensťvo hľadá všetky možné prostriedky, ktorými by sa mohlo uzavrieť od tejto nákazy, a vynoril sa aj taký plán, že všetkých obyvateľov štátu treba podrobiť lekárskej prehliadke, a na kom zistia takúto chorobu, *toho treba verejne označiť: upozornenie na ochranu poctivých ľudí, aby vyhýbali tomuto nešťastému zbilagovanému človeku!* — Sú trojaké pohlavné choroby. A vieš, že len jedna takáto pohlavná choroba, syfilis, vyžaduje medzi ľudstvom viac obetí ako mor, cholera a žltá horúčka *dohromady?! Hoci, pravda, s akou hrôzou myslíme na mor, na cholera.*

Kto upadne do tejto choroby, ten podľa štatistiky poisťovacích ústavov na život bude o desať rokov kratšie žiť, hoci by sa nechal aj liečiť.

Syfilisom, keď sa dostane do tretieho štádia, zmenšuje sa telo, nastáva vysoká horúčka; bolesti prenikajú kosti, trýznia svalstvo, spôsobujú úžasné bolenie hlavy; striedajú sa zánety kože, očných mihalníc, slizných žliaz a najrôznejšie črevné choroby. Chorý upadá do malátnosti; chcel by spať a predsa ho trápi nespavosť.

Najrôznejšie choroby hrajú sa v pravom slova smysle s takto nakazeným človekom; nemá oproti nim ani iskierku odolnosti. Ak táto choroba pokročila, podnebie v ústach je predrané ranami, často zhnije aj nosná kosť a tvár chorého stáva sa priam hroznou. I kosti sa mu lámu.

Ešte nebezpečnejšie je, keď ochorejú svaly srdca a chorý má úžasné srdcové kŕče; ak je chorá hlavná arteria, vychádzajúca z ľavej komory, neznesie krvný prívál, čoraz viac sa rozširuje, až praskne. Úbohý nemocný behá sem-tam, lebo chcel by sa vyliečiť. Často sa pozdáva, že sa už celkom vyliečil z choroby. Toto si myslí aj lekár. A raz — po dlhých rokoch — keď si na svoju niekdajšiu chorobu ani nepomyslí, s úžasnou silou sa obnovuje, lebo v jeho organizme sa skrývajúce bacily povstávajú k novému životu. Suchotiny chrbtovej kosti (tabes), zhlúpnutia, zmäknutie mozgu (paralysis) a oslepnutie mu hrozia. O úplnom a istom vyliečení pri týchto chorobách sotva môže byť reči. Človek, ktorý v rokoch študentských mal azda najkrajšie nádeje, umiera ako úžasná farcha ľudstva a svojej rodiny.

S akými hroznými bolesťami sú spojené suchotiny chrbtovej kosti, akým úžasným vedomím je pre chorého neustále zosilňovanie sa paralýzy so dňa na deň, ktorá sa skončí v blázinci, — o tom už nechcem viac ani hovoriť, Ach, kiežby každý mladík videl pred sebou tú tragédiu, keď sa prvý raz sháňa za „rozkošou“! *Za niekoľko minútovú „rozkoš“ — suchoty chrbtovej kosti a blázinca . . . Skutočne: veľmi drahý obchod!*

Ale nemysli si, že zveličujem a azda ťa chcem strašiť. Nehovor, že keby tieto choroby boli skutočne také nebezpečné, nuž, viac by si musel o nich počuť, že i ten, i tamten v tom umrel. Veď napokon je prirodzené, kto takou chorobou trpí, ten ju zatajuje. Potom tieto choroby často pod *inými menami* kosia tuctovite svoje obete; iba lekári sú svedkami tých úžasných tragédií, ktoré sa dejú medzi ľudstvom. Iba oni by mohli povedať, koľkým chorobám pľúcny, pečeno-vým, krvným, mozgovým a kostným bol vlastne na vine syfilis!

„Po dlhej a ťažkej chorobe, v 45. roku svojho plodného života zosnul tiško v Pánu . . . Rodina, svieraná

bolesťou, nemôže ani plakať. Na pohrebe zástupcovia spolkov sa lúčia s predčasne zosnulým, obetavým činiteľom. Hrobárom mu bolo úžasné baktérium, zvané: *spirochaeta pallida*, ktoré dostanú ľahkomyselní mladíci, nevediaci sa ovládať. Myslia si, čo nevidno zvonka, nejestvuje. Avšak ako sa v nerušenom zdraví vyvíjajú, skryté sa i toto baktérium vyvinuje. Za 15 rokov sa celkom vyvinie a keď človek dosahuje vrcholné roky svojej činnosti (40.—45. rok), s červenými lícami a pevnými svalmi kráča do hrobu. Baktéria dosiahly svoju virulenciu, a jeho rozkvetu je čoskoro koniec. Uprostred života, tvorivej doby, za veľkých utrpení, musí klesnúť do hrobu ten, kto nevypočul slová Písma svätého: nezosmilniš.“

Inak pozri pozorne na nižeuvedenú štatistickú tabuľku, ktorú zostavila „Deutsche Gesellschaft zur Bekämpfung der Geschlechtskrankheiten“ v Berlíne. Jasne môžeš vidieť, že tí, ktorí už raz trpeli syfilisom (i keď sa vyliečili!), v oveľa väčšom počte umierajú v najrozličnejších chorobách ako tí, čo nikdy nemali pohlavné choroby. Ak priemerný počet úmrtí je 100 (toto značí svislá, prerývaná čiara), môžeš vidieť, že odpočítajúc suchoty a choroby dýchacích ústrojov, vyliečení syfilisi umierajú v každej chorobe nad priemerom, najmä v zhlúpnutí, v chorobách chrbtovej kosti a v aneurysme.

Staré grécke povesti hovoria o nejakom Iudskom netvore s býčou hlavou, ktorého kráľ Minos zavrel na ostrove Kréte do labyrintu a týždenne mu hádzali za potravu sedem mladých chlapcov a diev. Toto je len povest'. Ale pustošenie tohto hrozného netvora nie je ničím oproti pustošeniu hriechu nemravnosti, ktorý vrhá nespočítateľné desaťtisíce mladých ľudí do telesnej a duševnej skazy!

„Istý starý, francúzsky lekár, ktorý bol jedným z najväčších odborníkov pohlavných chorôb, bol raz povedal: „Kto sa Boha nebojí, nech sa syfilisu bojí!“

Že syfilis je skutočne úžasnou chorobou, vedia iba tí, ktorí s ním spojené trápenie prežili; v oveľa väčšej miere lekári, ktorí v rôznych obmenách vidia, aký úžasný a aký hrozný priebeh má syfilis.“

	Priemerný počet úmrtnosti poistencov: 100
	V suchotínách: 48
	V ochorení dýchacieho ústrojenstva: 99
	V nákazlivých chorobách: 110
	V obličkovej chorobe: 164
	V žalúdočkovej a črevnej chorobe: 184
	V ochorení orgánu obehu krvného: 216
	Samovražda: 222
	Porážka: 228
	V mozgovej chorobe, okrem paralýzy: 245
	V zhlúpnutí (paralýza): 503
	V suchotínách chrbtovej kosti: 667
	V aneurysme: 680

„Vieme o takých prípadoch, keď s ním zrodený syfilis neprejavoval sa 30-40 rokov, ako by po ňom ani stopy nebolo; potom sa zjavil vo forme suchotín chrbtovej kosti (tabes), alebo ako syfilistická slabomyseľnosť — čo obyčajne voláme paralýzou.“

Akou pravdivou sa stávajú vtedy slová nemeckej básne:

Lust und Freude sterben jung und bald;
Der Kummer wird hundert Jahre alt.

Veselosť a radosť umrie mlado a skoro;
Žalosť ostáva však storočná.

Akiste si počul meno jedného z najslávnejších maliarov, *Leonarda da Vinciho*. Ba kópiu jeho „Poslednej večere“, ktorú bol pôvodne namaľoval na stenu jedálne milánskeho kláštora, si iste aj videl. To si však už sotva počul, aká úžasná udalosť sa viaže k tomuto obrazu. Umelec práve uvažoval, kde nájde zodpovedný model pre namaľovanie vznešenej tváre Pána Ježiša, keď na jeho najväčšiu radosť v istom kostole zbadal medzi spievajúcimi chlapcami neobyčajne, pekného mladíka. Pietro Bandinelli — takto sa volal mladík — vďačne si stal za model, aby podľa neho mohol umelec namaľovať tvár Pána Ježiša. Potom mýňaly sa mesiace, ba prešly dva roky, keď Leonardo znechutený chodil po uliciach, lebo nenašiel vhodný model pre Judášovu tvár. Hľadal niekoho takého, ktorému na tvári vyráža sa všetko to zlo, čo si len o Judášovi predstavujeme. Konečne našiel mladého, ale predčasne zostarnutého človeka, ktorému z hrubých črt sa ozývala skazená duša. Keď však maliar postavil tohto cudzinca pred „Poslednú večeru“ a chcel sa dať do práce, zostarnutý mladý človek sa úžasne rozplakal. Cudzí chlap nebol nikto iný, ako Pietro Bandinelli; dal sa na nemravný život, a tento hrozný hriech za dva roky spotvoril črty Kristovej tváre na črty Judášove! Hoci toto sa stalo len s jeho telom! Aká mohla byť potom jeho duša?!

Ach, keby sa raz ozvaly tiché hroby cintorína! Tie nemé hroby, do ktorých hriech nemravnosti predčasne uvalil toľko nádejných, mladých životov!

Tu, na chvíľku, priateľu, zavri túto knižku a s celou svojou dušou zbožne sa zamysli nad večne platnými slovami Písma svätého: „Keď však kto chrám boží pokazí, toho zkaží Boh, lebo chrám boží je svätý, ktorým ste vy.“ (Kor. 1. 3, 17.)

Úžasná zodpovednosť.

Keby si sa len sám stratil! Ale keď ako jediná zakázaná rozkoš ti postačí, aby si dostal od nakazenej osoby „spirochaeta pallida“, bacily tohto hrozného hriechu, práve tak nesmierne nebezpečenstvo hrozí tvojmu okoliu, že od teba, nešťastného hriešnika, oni nevinní, bez svojej chyby dostanú túto chorobu. Ak otváraš dvere, alebo stisneš pravicu svojho najlepšieho priateľa, keď si dáš ceruzku do úst a tá sa dostane do rúk iných; holičova britva, ktorou sa predtým dotýkal syfilitika; tvoja lyžica, tvoj pohár, kefka na zuby a uterák tiež môžu preniesť tvoju chorobu na iného. Staneš sa večne obávaným nebezpečenstvom každému svojmu nevinnému spolubližnému, s kým sa len v živote stretneš,

Istému pätnásťročnému študentovi syfilis prevrátil podnebie v ústach. Hoci ten úbohý chlapec bol vždy čistý, iba v lete pracujúc s murármi, ktorí mali pohlavnú nemoc, napil sa raz vody z ich fľaše!

Keby si mal v sebe ešte iskierku poctivosti, musel by si svoju vlastnú matku od seba odsotiť a zavolať: Choď, matka; nepobozkaj ma, lebo nosím v sebe peklo! Ale ty, keď azda po matúre odídeš z domu a farizejsky sa lúčiš so svojou matkou a pobozkáš ju, v tomto svojom bozku i na vlastnú matku môžeš preniesť nákazlivé, bacily svojej hroznej choroby. Ba, čo je ešte nebezpečnejšie: chorý zpočiatku nezbadá nákazu a nič ho nebolí; niekedy len náhodou zistí, že nie je s ním dačo v poriadku. *Cítiš tu zodpovednosť, ktorá sa ti ťaží na dušu? Ach, tá prvá úbohá, prekliata, hriešna noc!...*

Tvoje úbohé deti!

Čože však, keď touto chorobou postihnutý, odvážiš sa založiť rodinu?! Či ti koža z tváre neshorí, keď s takouto hroznou chorobou naveky si pripútaš k sebe

nevinné dievča? Dievča, ktoré po celú svoju čistú mladosť myslelo so svätou vážnosťou na svojho budúceho rytiera, na ideálneho, charakterného, mladého muža. A ty, ľudská troska, v manželstve si navždy pripútaš k sebe toto nevinné dievča, nakazíš ho na celý život, hoci jeho duševná čistota bola by bývala zasluhovala podobne čistého mladíka!

V každodennom živote vyskytujú sa úžasné prípady. Sú krásne, čisté dievčatá, ktoré o niekoľko týždňov po svadbe zrazu upadnú do tejto ničivej choroby a trápia sa po roky, ba desaťročia. Najkrajšie časy svojho života preživoria v tej chorobe, ktorú dostaly od svojho manžela, hriechne žijúceho pred manželstvom.

Potom prídu na svet deti! Úbohé, nevinné decká: kiežby sa nikdy neboly narodily! V druhom alebo treťom mesiaci ich života zjavujú sa na nich príznaky syfilisu a už ako polročné väčšinou zomierajú! Alebo keď aj ostanú v živote, prejavujú sa na nich následky choroby a medzi desiatym-dvadsiatym rokom budú slabo vyvinuté, trpiace na očné choroby a ich smutné dedičstvo dostanú aj ich deti. *Tvoj úbohý život, sta krvavá kliatba, doľahne ešte aj na tvojich vnukov!*

Istá pohlavná choroba, gonorrhoea, popri mnohých svojich následkoch, pozbavuje úžasne veľa ľudí najväčšieho pokladu: zraku. Ak sa jej bacily dostanú do očí, nastáva silný očný zápal, napokon dotyčný oslepné (blennorrhoea neonatorum). V mníchovskom ústave slepcov je 73.8% oslepnutých gonorrhoeickou nákazou! Viem o istej rodine, kde prvé dieťa krátko po narodení osleplo. Keď sa narodilo druhé dieťa, i ono čoskoro stratilo svoj zrak. Ba aj tretie. Rodičia nijako nevedeli, čo mohlo byť príčinou tohto oslepnutia! Napokon, keď vysvitlo, že otec — ktorý na hriechy svojej mladosti už zabudol — mal gonorrhoeu, zblaznel, keď si uvedomil skutočnosť, že jeho hriechy mladosti pozbavily tri deti svetla božieho.

Častejšie chodievam do budapeštianskeho ústavu slepcov; ale koľko razy prejdem medzi dvesto slepými deťmi, ktoré vyhasnutým pohľadom šmátrajú a hľadajú cestu, vždy mi príde na um: Bože! Väčšina týchto detí nebola by slepá, keby ich rodičia za mladosti boli žili čistým životom!

Obyvatelia choromyselných ústavov, hlúpe deti, zarážajúci počet slabých a mrzákov sú smutnými svedectvami pustošiacieho hriechu hriešnych domov, kam sa raz mladíci dostali!

Všetka táto bieda, toto úžasné množstvo rodinného nešťastia, napokon zničenie manželskej blaženosti je *azda za jeden-jediný zakázaný pohlavný styk!*

Priateľu, je ten chvílkový telesný pôžitok toľkoto hodný? Akú pravdu má len pohanský Demosténes, ktorý na zvädzanie skazeného dievčaťa takto odpovedal: „Tanti poenitere non emo!“ — „nie; taký drahý žiaľ si nekúpim za takúto chvílkovú rozkoš!“

Doslovne sa stáva skutočnosťou, že za hriechy otcov pykajú deti, ba aj tretie a štvrté pokolenie. No, jednako, kto si zachoval čistú krv, kto pred manželstvom sa nenakazil nemravným životom, už aj týmto zanechal väčšie dedičstvo svojim deťom, ako by dedily po ňom miliónové majetky. „Keď sa môj syn so žiarivými očami pozerá na mňa, — písal mi istý otec — keď sa mi srdce naplňuje radosťou pri pohľade na jeho pružnú telesnú silu, keď jeho detská vôľa a čerstvosť prúdia ku mne, vtedy ani na chvíľku neľutujem, že som sa po roky boril; vtedy viem, že nielen pre seba, lež aj pre ďalšie generácie som niečo vykonal, za čo skutočne bolo hodno sa namáhať a ustávať.“

Zlomené nádeje.

Istého rána prekvapene som sa zahľadel na riekku Tisu: v jej koryte tiekla kalná, špinavá voda. Odkiaľ toľko kalu? — spytoval som sa. Ani u nás, ani v celej našej župe už celé dni nepršalo! Iba na druhý deň som

sa dočítal v novinách, že ďaleko od nás, okolo prameňov rieky Tisy bola veľká prietrž mračien a Tisa to bahno a blato niesla so sebou, čo ešte tam ďaleko, ako slabá a „mladá“ voda nabrala do seba. Už jej nepomohlo, že voda pri strednom a dolnom toku bola čistá a nedostala sa do nej nijaká špina! Neočistila sa ani od toho, že tuná ešte i jej prítoky boli čisté.

Priateľ! Tento prípad je úžasne vážnym symbolom za mlada zašpineného života, z kliatby ktorého ani dospelý muž sa nemôže vyslobodiť. Prosím ťa, zapamätaj si: oveľa ľahšie je ostať čistým, ako už raz zašpinený život očistiť.

Len čo predošlé vydania tejto knižky v pôvodine boli vyšly a dostaly sa do rúk študentov, so dňa na deň som dostával viac listov od mladých čitateľov. Po prečítaní niektorého, takmer mi list vypadol z ruky a nemal som viac sily, iba zahľadel som na Kristovu tvár, stojácu pred mnou na písacom stole, a povzdychol som:

„Ježišu, pomôž týmto úbohým, trpiacim dušiam!“

Koľko biedy! Koľko zápolenia! Koľko utrpenia a kvilenia! Koľko zlomených nádejí! Najviacerí oplakávajú prvý svoj krok doľava. Tie prvé mesiace, keď spoznali hriech a nebol pri nich nikto, kto by ich bol zadržal od pádu.

„Ach, čo som teraz; s úžasným smútkom pozerám na toho, čím by som mal byť!“

Nižšie uvediem bezo zmien sopár takýchto listov, iba podpis neuvverejním. Pouč sa z týchto riadkov, priateľ môj, aby si ty nikdy nemusel takéto listy písať!

Veľadôstojný pane!

Neviem, kde začať. Nejaká neprekonateľná sila ma núti do písania. Prosím vás, veľadôstojný pane, vypočujte ma. Moja vrava bude azda dlhšia, ale keď ma vypočujete, aspoň naplníte jednu nespokojnú dušu radosťou a nádejou.

Bol som nádejou svojej matky-vdovy. Keď som pred dvoma rokmi opustil rodičovský dom, matka ma pobožkala a prosila Boha, aby ma vzal pod svoju ochranu. Pán Boh mi aj pomohol. Pred tromi rokmi som mal vysvedčenie s výborným prospechom. A teraz, polročné? Božel Z troch predmetov som prepadol! A to všetko prečo? Dostal som sa do klepca jedného hriechu, alebo kliatby. Stal som sa jeho otrokom. Zmocnil sa mojej všetkej sily. O vianočných prázdninách uzrel som u jedného svojho priateľa Vašu knihu „Čisté dospievanie“. Prečítal som si ju. Otče, čo som cítil? Duša sa mi búrila. A pod účinkom tejto knihy urobil som sľub. Ten ľaliový oddiel azda aj mňa, poblúdeného príjme medzi svojich členov. Mal som na to sily; už je apríl a odvtedy som neurobil ani raz, čo som mal knihu v rukách, a mám ju aj podnes.

Odohráva sa tu smutný život. Veľmi mnohí chlapci nazierajú do najhlbších tajomstiev prírody. Knižku Veľadôstojného pána sme už mnohí čítali a sväto-sväte sľúbili, že nikdy viac!

Veľadôstojný pane: odpíšte mi. Tento list je popreryvaný; podobne, ako moja duša. Píšte, hoc len dve slová. Urobíte blaženou jednu dušu.

Ale prečítaj si tieto úžasné riadky, ktoré mi napísal jeden z mojich výborných študentov, ktorý medzitým zabudol na moje slová:

Milovaný veľadôstojný pane!

Vonku úžasným tempom víri severák, vnútri praskoce oheň a ja horúčkovým pohľadom prenikávam do minulosti... Hľadám čistý jas minulosti, hľadám niekdajší svoj zvonivý hlas, usmievavú tvár priateľov; hľadám kvetnatý začiatok života.

Ako dávno to už bolo! Medzitým do azúrových farieb života vmiešali sa šedivé flaky; mladá tvár

ostarla, zlatý zvonček hlasu sa zodral a, ach! biely kvet jari spadol do blata...

Tak dobre mi padne niekedy vymaniť sa z tejto veľkej cudzoty, ktorá ma svojim studeným objatím už-úž usmrcuje, a chodiť po kvetnatom poli minulosti. Ako by to bolo včera... A už sa cítim starým, so svojimi dvaadvadsiatimi rokmi — veľmi starým...

Z mojich uložených listov zovanie ku mne utajený dych predošlých čias. Sta farbisté skielka kaleidoskopu zjavujú sa predo mnou plány, ciele, tehly to na budúcu stavbu, ktoré dnes patria už minulosti. Odvtedy nad mladou siatinou prevírala ničivá bóra a odniesla ju i so zemou...

Dostal sa mi do rúk jeden z listov Veľadôstojného pána. Tento list mi dal pero do rúk. Nevedel som odolať túžbe; musel som niečo napísať o svojej úžasnej biede. Kiežby som to bol už prv urobil! Ale, nie; neodvážil som sa špinu svojej duše ukázať inému. Hoci som vedel, pevne som vedel, že Veľadôstojný pán mi s najväčšou láskavosťou ukáže cestu, ktorá povedie k novému životu. Ale už som nemal sily. Čoraz viac som sa začal vyhýbať ľuďom, vzduchu, slnečnej žiare. Pochodil som tak, ako ten kto škodlivú bylinu močiara pokladá za kvetinu; siahne po nej, vtom sa pod ním otvorí pôda a on klesá do hĺbin.

Ach, keby ma bol niekto silnými rukami chytil a odviedol k jazeru Siloe, aby som uzrel cestu, ktorá ma bude blažiť! Ale nebolo nikoho. V celom svojom živote som ostal sám. Je pravda, že som vo svojej nenásytnej hrdosti nikdy od nikoho nepýtal rady; sám som sa chcel oslobodiť. Chcel som, ach, koľko ráz som chcel! Obetný dym mojej vôle však nikdy sa nemohol dostať do nebies. Nejaká prekážka vždy ju srážala do bahna.

S dôverou niekdajšieho študenta obraciam sa na Vás, Veľadôstojný otče, o radu. Prosím vás o niekoľko riakov; — verím, — dodajú mi novej sily, ako ustatému pútnikovi pohár čerstvej vody...

Uvádzam tretí list:

Milovaný Majster!

Odpusťte mi, že Vám neznámy dovoľuje si Vás takto osloviť, hoci by som len s tou najväčšou úctou mohol k Vám hovoriť. Ale tie hlboké a úprimné slová, ktoré i na papieri vytlačené majú nebeskú silu, osmeľujú ma, aby som sa nepridržiaval prázdnych formalít, ale aby som písal, prípadne i hovoril tak, ako cítim. Čítajúc Vašu cennú knižku — z ktorej som cítil vyžarovanie úprimnej Kristovej lásky, — zmocnila sa ma hlboká ľútosť. Totiž — bohužiaľ, i ja som sa začal púšťať dolu svahom, ba — aby som bol úprimný — natoľko som ani neklesal, ako po dlhé roky stál na prvom stupni — a márne som sľuboval, že nech mi Pán Boh tak pomáha, viac razy to neurobím. Predsa som opäť a opäť upadol. hoci za posledné roky som už vedel, že sa rútim do záhuby. Bol by som potreboval pevnú ruku, ktorá by ma bola bývala z tohto neustáleho klesania vytrhla. Ale dotiaľ, kým sa mi Vaša vzácna kniha nedostala do rúk, takúto mravnú oporu som nenašiel. Po prečítaní Vašej knihy páliło ma silné sebaobviňenie, ba ono mi aj teraz páli dušu, že hľa, sám si na vine svojho predčasného vrhania sa do hrobu, hoci v koľké pekné nádeje si dúfal. Pozri sa, medzitým čo tvoji kamaráti sú silní a vyvinutí, ty si slabý, chorľavý atď. Ale všetko toto si zasluhujem...

Zasa novší list:

Z hĺbin, z dna bahna volám, ak je ešte možné, ak nie je už neskoro; pomôžte mi, Veľadôstojný pane.

Nedávno, takmer pred hodinou som opäť spáchal ten hriech, ktorého otrokom som už tretí rok, a tak cítim, ako by vo mne bolo niečo puklo. Takú bolestnú prázdnotu mám vo svojej duši, ako by sa mi celá duša bola zničila; tak cítim, že dlho už nevydržím túto trápiacu duševnú prázdnotu. Už nemôžem dlho vláčiť túto farchu, ktorá ma nepreklenuteľnou silou obťažuje. Lepšie by už bolo bývať v cintoríne, hlboko pod zemou, kde by zhnilo moje otrocké telo.

Veľadôstojný pane, dovoľte mi, aby som úprimne, bez každého okrašľovania odokryl každú špinu svojho života; hoci tak cítim, že je neskoro, už je všetko márne, — predsa nejaký pud ma núti, aby som sa utiekal k niekomu, aby som prišiel k Veľadôstojnému pánovi a prosil o pomoc.

Prišlo mi niečo na um, čo ako 9-10-ročný som videl u svojich kamarátov; skúsil som to raz a potom tisíc ráz. Ach, keby bol býval vtedy niekto, kto by ma bol upozornil a pevnou rukou bol zadržal, vtedy by sa mi neozývalo do uší na spôsob pokúšania, že „zo svojej minulosti nemáš radosť, do budúcnosti zasa nemáš nádeje“, — „už je neskoro“, „všetkému je koniec“. Vtedy by mi nedusily dušu dávne, čisté spomienky mojej mladosti! Ako rád by som opäť začal život! Zasa čisto žiť: blaženo! Koľko ráz mi prebehne dušou bláznivý pocit, že tento mrzký život je len snom, a keď sa zobudím, budem opäť čistým, blaženým mladíkom. Ale prebúdzanie sa je vždy trpké a skutočne smutné. Od svojho prvého poklesku som neustále padal dolu svahom. Zprvu zastonalo a plakalo vo mne svedomie, ale rozkoš sa dokázala dobrou narkózou a hlas mojej úbohej duše sa neustále zoslaboval; telo sa stávalo čoraz väčším pánom. Nebolo nikoho, kto by bol začul môj úžasný, nemý nárek; nebolo nikoho, kto by ma bol cestou dolu svahom zastavil; nebolo nikoho, veď svojim rodičom ne-

odvážil som sa nič povedať. K iným som zasa nemal dôveru a skutočne som sa hanbil za svoj hriech.

Som úžasne bezcitný a nervózny. Učiť sa nemôžem; nič ma nezaujíma. Moja vypálená, vyžitá duša je prázdna, úžasne prázdna. Niet záchrany. Za týždeň-dva sa viem zdržať, ale potom opäť musím padnúť, bo život pokladám za úžasne jednotvárnny bez smyselnej rozkoše. Nevieť sa už tešiť ani z víťazstva; dušu mám skutočne prázdnu. *Rozkoš mi zabila dušu.* Nevieť už ani veriť! Niet záchrany, iba v smrti; ale teraz ani samovraždu nie som v stave spáchať. Moje duchovné schopnosti otupely. Učiť sa už nemôžem. Zabil ma hriech, ktorý som niekedy najviac nenávidel. Cítim, že táto cesta povedie k smrti. Zničím sa úplne: duševne, duchovne i telesne.

Veľmi Vás prosím, Veľadôstojný pane, ak myslíte že sa dá ešte pomôcť, pozdvihnite ma z hĺbin; pomôžte mi...

Zasa novší list:

Svoje city neviem nijako vyjadriť, keď som prečítal Vašu knihu „Čisté dospievanie“ a uvážil som si v nej povedané. Ba čo viac: odvážil som sa k Vášmu písaciemu stolu s týmto svojím listom! Vaša kniha ma núti na pokánie a na návrat. Viete, pravda, čo tým chcem povedať?... „Ach, koľkí mladíci už vyplakali svoj bôh do tichej noci: pretože ma nikto neupozornil na hrozné následky tohto hriechu!“ Ach, akú pravdu máte! I ja trpím. Stenem pod jarmom tohto hrozného zvyku, ktorý mi ukázal istý podliak.

Ach, pane, poraďte jednému ubohému chlapcovi, ktorý už dávno hľadal cestu záchrany a našiel ju pri Vašej knihe.

Hanbím sa, že ja, ktorý som predtým lepšie študoval a húževnatejšie pracoval, teraz za chvíľ-

kovú rozkoš vedel som zanechať tie pekné veci...! Ale, kde bujnie náruživosť, tam mlčí rozum.

Vašú láskavú odpoveď túžobne očakáva nešťastný gymnazista...

Ďalší list:

Milovaný a veľadôstojný panel

Z milosti božej zasvitol dnes radostný deň. Pamiatku tohto krásneho dňa neviem lepšie zachovať, iba že sa Vám poďakujem za Vaše námahy.

Moji rodičia vychovávali ma v náboženskom a čnostnom duchu, a ja som tiež chcel takto dospieť. Svoje stredoškolské štúdiá konal som v... reálke, po V: triedu: Tu sa stala duševná zmena. Zlí kamaráti, ktorých som sa vystríhal, predsa hovorili a činili neslušné veci a zabávali sa nad mojou hanblivosťou. Ale ani sám neviem ako, zrazu som spozoroval, že som *neurobil dobre*. Stal som sa nervóznym a cítil som sa ustáťm... Tak často si na to spomínam! Nik mi nevravel: nerob to! Ale vždy vynorujúci sa hlas svedomia mi to šepkával. Vtedy som to nevedel. A opakoval som to. Koľko rász a dokedy?

Teraz sa už hanbím za to. Nemyslel som na to, že ma Boh vidí. Ach, Bože, nevedel som, čo činím, iba sa mi zdalo. Úbohí moji rodičia! Im som nič nevravel, aby sa nermútili, že som sa stal samo-smilníkom.

Toto som už častejšie chcel napísať. Ale komu? Hanbil som sa a ani som vlastne nevedel, čo som činil. Teraz, čo viem, aký dôležitý význam to má, chvejúcou rukou Vám píšem, lebo pocíťujem následky. Z Vašej knihy som sa to dozvedel. Preto je tento deň pre mňa taký radostný, lebo som rozhodol sám nad sebou.

Božel Iba teraz badám, že som Vás, veľadôstojný pane — azda sa neráčite na mňa nahnevať — takto dôverne oslovil. Ale, odpustite mi; tak dobre mi padlo odokryť svoju dušu pred Vami.

A teraz, otče, do Vašej ruky položím svoju ruku... Pozriem Vám do očí... dlho... pevne... takto .. a poviem:

Stanem si do tohto Ialiového oddielu! Ja chcem byť opäť čistej duše!

Zasa novší list:

Milý duchovný Otče!

Izba sa ešte ozýva mojím plačom, ešte sú vlhké strany Vašej vzácnej knihy, ešte nechce pero poslúchať moje prsty, keď Vám mienim sopár riadkov napísať. Ale keď ich pokladáte za vhodné, ráčte ich prečítať... vypočujte ma!

Ach, Otče, ako by som to mal napísať; pred piatimi rokmi i ja som mal v živote jednu prekliatu chvíľu... Praskla struna mojich zvonových husí... Veľa sľubujúci dub bol podfatý... Na nebi môjho života začalo sa stmievať... Ach, keby sa bolo hneď zotmelol...

Tým smutnejšie je, že som si uvedomoval tento hriech. Viem, že je, kto by mi pomohol; Pán Ježiš i mne podáva svoju záchrannú ruku. Ale... Iba chytil som sa jej nevedel, hoci nebolo ani jediného prípadu, ktorý by som nebol hneď oľutoval; už prvý raz som si povedal „naposledy“. Ale... nemal som sily.

Otče! Duchovný Otče! Pravda, neopovrhnete mnou, ak Vás tak oslovuje ten, ktorému ste hodili záchranný pás. Moja pálčivá rana sa už zmiernuje aj touto myšlienkou, že niekoľkými blabotavými slovami sa Vám môžem priznať.

Odkedy som upadol do hrozného hriechu samosmilstva, od tej chvíľky nevedel som byť nikomu úprimný... Vyhýbal som sa spoločnosti poctivých ľudí, prípadne necítil som sa dobre; vo svojich štúdiách sotva som pokročil. S ničím som nebol spokojný, ale celý život sa mi stal odvtedy borbou, a že som ho neskoncoval, ďakujem iba svojej matke, žijúcej ďaleko... Dve požehnané ruky pozdvihujú sa azda často, hádam každodenne k Bohu, aby požehnal jej syna; aby ho viedol ďalej po dobrej ceste (ale, keby vedela?!); dobre je, že nevie. Azda by jej srdce puklo...

Stal som sa skautom, ale necítil som sa dobre medzi usmievavými tvármi. Neodvážil som sa ísť domov, do milovaného rodinného domu... Nikde som sa necítil dobre, a teraz predsa pokľaknem pred Bohom, aby som mu vzdal vďaku, že Vašu ruku a pero použil na to, aby aj mňa zachránil! Lebo píšete: „Je návrat; toto ešte nie je najväčšia hĺbka bahna... hoci dnes môžem začať nový život“, ak chcem. Ach, Otče, na iné nemám sily, iba svoju chvejúcu ruku položiť do Vašej ruky... zahľadieť sa vám do očí a povedať: s božou pomocou... i ja chcem... chcem... zasa, ak som toho hodný, stať si aspoň do posledného radu Ialiového oddielu... Ježišu, pomôž mi; chcem sa stať zasa čistým!

Ale nepokračujem už v citovaní listov. Uvediem ešte jeden list. Písal ho istý mladík svojmu priateľovi, ktorý úbohého, v hriechu sa trepotajúceho chlapca prosil o to, aby ma vyhľadal, či by mu bolo možno ešte pomôcť. Hľa, tu je užasná odpoveď:

Milý priateľ!

Viem, že si ma čakal, a ja som neprišiel k Tebe. Nechnevaj sa, že som Ťa nechal na seba azda zbytočne čakať, ale môj duševný stav je nepričetný; moje duševné smysly už celkom otupely.

Neprišiel som preto, bo zriekol som sa už celkom určitej nápravy a ďalší vývin ponechávam na pomínuteľné zákony prírody. Moje dni sú už ľahko spočítateľné, neviem ani len metafyzicky dosiahnuť nápravy. Uznávam, že toto je už počiatkom večného zatratenia tu, na zemi, lebo musím byť pripravený na smrť nielen telesne, lež aj duševne. Chcel by som oľutovať svoje hriechy, ale na to nemám ani sily, ani viery. Dva mesiace som putoval kalváriou utrpenia, ale už som sa nemohol vrátiť.

Nejaká zmena sa preukazovala na mojom duševnom živote, ale iba z bojzlivosti. Teraz mi je už svet úplne ľahostajný a čakám len na spadnutie opony . . .

Nestaraj sa už o mňa viac; mne už len Boh môže pomôcť.

Pozdravuje Ťa Tvoj priateľ (ak ma ešte za toho pokladáš . . .)

Mladík o niekoľko mesiacov umrel.

Študenti samovrahovia.

Hľa, tu stojí pred tebou krásne životné poslanie — pošliapané do blata; orol, ktorý bol stvorený pre let vo výšinách — s dolámanýma krídlami trepoce sa v močiari; mužský charakter zlomený; nádejný, mladý život zničený! Hľa, kto v svojej mladistvej horlivosti chcel azda spasiť svet, teraz sám sa trepoce v okovách, v nevyliciteľnej biede! Táto niekdajšia oduševňujúca sa duša, v ktorej vrely plány budúcnosti — teraz ustato, zničené sa skláňa pod hriechom jarom, lebo slabé púčiky svojej nádejnej jari nechránil dostatočne pred májovým mrazom.

Pripočítajme ešte výčitky svedomia, fyzické a mravné následky činov, a vtedy je pochopiteľné, že jeho duša sa naplní melanchóliou a zúfalstvom. A tento úbohý chlapec, ktorý je telesne-duševne zmrzačený,

ešte sotva žil osemnásť-dvadsať rokov... Už tu na zemi sa splňuje, čo Písmo sväté spomína vlastne o hriechoch na druhom svete: „Smilníci budú mať svoj podiel v jazere, ktoré horí ohňom a sírou.“ (Zjav. 21, 8.) Sú chlapi, ktorí keď spoznajú smutné následky svojho zlozvyku, už natoľko zničili svoju energiu, že aj ich najsilnejší dobrý úmysel sa potrhá, sta zdrapy papiera. Keď po každom svojom predsavzatí a sľubovaní zasa len spáchajú hriech, potom nejaký zvláštny smútok im zahalí dušu, takmer dodrúzga všetko, čo im len príde do rúk, — ale už je márne; nevedia si pomôcť.

Prečítaj si ešte tento úžasný list, ktorý napísal tiež starší študent svojmu kamarátovi.

... V mojom veľkom smútku Ty si sa už dávno s priateľskou úprimnosťou choval ku mne a čudoval si sa, že sa neviem uspokojiť. Najhroznejšie však o mne nevieš. Niekedy som Ti to už chcel spomenúť, ale nemal som odvahy. Teraz ma však vypočuj a nepohŕdaj mnou. Bože, toto Ti musím napísať! Medzitým, čo si ma každý obľúbil a zahrňoval pozornosťou, v tajnosti som sa poškrnil zvykom hrozného hriechu. Toto je teda mojou chorobou. Najtmavšia melanchólia ma trápí, za trest by som znášal hociaký telesný bôľ, ale že aj dušu mám ustatú, poroztrhanú — to je to najhroznejšie. Viac už ani rozmýšľať nemôžem. Rozumová práca je pre mňa trápením, myšlienky mi jedna druhú naháňajú, predstava sa mi poneviera a trápí medzi takými hnusnými obrazmi, ktoré mi nedajú pokoja, hocijako sa proti nim staviam. Kamže som to klesol?! Akiste by si mi povedal, žeby som sa modlil; vďačne by som to urobil, ale už neviem. Mne už niet pomoci. Častejšie som si určil deň, hodinu a miesto, keď sa zastrelím; no, vtedy sa zjavil predou mnou obraz mojich rodičov. Moji drahí rodičia, sestry a bratia ani netušia, akému nehodnému prejavujú svoju lásku. Mám ich azda uvaliť do tej

nevýslovnej biedy, že sa ich syn stal samovrahom? Toto jedno ma ešte odrádza. Navštív ma čím prv — alebo ma ani nenavštív; nezasluhujem si toho. Modli sa za mňa, aby sa Boh zmiloval nado mnou, ak ešte je vôbec pre mňa zmilovanie . . .“

Pravda, častejšie si už čítal, že tu alebo tam, šestnásť-osemnásťroční chlapci spáchali samovraždu, lebo sa, vraj, „nasýtili života“. Akože? šestnásťročný sa nasýtil života? Rozmýšľaj len trocha. Chlapec ktorý ešte sotva pozná niečo zo života, na ktorého ešte len teraz čakaly vážne úlohy, dôstojné a vhodné pre muža, — bol by sa už nasýtil života?! Príčinou najčastejších samovrážd u mladých ľudí je mravný pokles. Guľka, ktorá vyletí zo zbrane samovraha, dáva smutnú bodku na koniec jedného smutného, pomýleného mladého života.

Za vášňami povždy prichodil bôl častý,
za farbistou penou rozkoše šly strasti,
pred poznaním vládla mamná osuchlina,
ktorá ostrým nožom do srdca sa vtína.

To, čo viac sťa všedné dalo slastných kúzel,
povždy s úrokami zaplatiť som musel.
Túha po vyžití mámila a mámi,
srdce v ohni vlastnom uškvráčiło sa mi.

Nedodržať mieru robilo mi radosť,
a všetko, čo mal som, nebolo mi nadosť;
žiadostivý bol som, pretože ma spila
rozkoš núkajúca, sliepňajúca chvíľa.

Úžera to bola. Ó či preťažké je
povyplácať všetko. Úžera sa smeje,
že čas nadíde mi, keď poviem tým prácam:
Nemám viac! Nie! Dost už! Nič už nevyplácam.

(Reviczky-Bekényi).

Vypočuj len skutočnú udalosť, ktorú ti rozpoviem. Chudobná vdova-matka mala jediná oporu v svojom synovi, ktorý už dosť zavčasu začal zarábať na každodenný chlieb. Bol to vážny, charakterný chlapec. S príkladnou mravnou vážnosťou odmietaval častejšie zvädzania svojich priateľov, keď ho lákali do hriešnych domov. Rada profesora náboženstva a božie slovo boli jeho ochranným štítom. Ale kamaráti ho nenechali na pokoji. Celkom prirodzene: kto je v tomto hriechu, toho nespokojnosť zlého svedomia neustále popudzuje, aby ešte aj nevinných zatiahol do bahna. Zasa a zasa ho volali . . . vysmievali sa mu a posmeľovali ho . . . Konečne — súhlasil! Neprešlo však veľa času a na nedávno ešte zdravé telo mladíkovo uderila svoju strašnú pečať tá tmavá choroba. Nemohol však dlho znášať túto farchu a pozbavil sa života. Pri jeho mŕtvoľe našli listok, — jediné dedičstvo pre matku: „Matka moja, odpusť mi, a — modli sa za mňa!“

Mnohí aj ľutovali nešťastného mladíka; ty však vieš, že sám si bol na vine svojmu pádu; chcel trhať zakázané ruže a medzitým omotaly sa okolo jeho duše jedovaté hady pekiel a smrteľne ho poštipaly. Odvážlivo sa postavil proti zákonom, ktoré napísal sám Stvoriteľ do duše ľudstva a *proti ktorým beztrestne sa nikto nemôže postaviť . . . Proti rozkazu Stvoriteľovmu, ktorý znie takto: Nezosmilniš!*

•

Krásny, vysoký, štíhly dub — leží vyvalený; vysoko k nebesiam siahajúci dúhový most — povalený do blata; jedinečné krásy nastávajúcej budúcnosti — navždy zahalené . . .

Teraz sme v najväčšej hĺbke bahna.
Smutný osud, smutný koniec . . .

V. KAPITOLA.

Boj so sedmohlavým šarkanom.

Len všetci, všetci jedným hlasom:
výš a výš!

My výšin cenou krvi dobyť chceme
a postavíť sa na vrchole
skôr, než by tam nepriatelia stáli!

Ta hor! Ta hor!
Skôr než zjasnie temno hôr!
Skôr než ruka krvi
naše sväté chrámy zdrví:
stráže rozostavíť chceme...

(Š. P. Výtocký.)

Priateľu, pozri na mňa, aby som sa ti dobre mohol zahľadieť do očí! Tak... Vidíš; toto som očakával! Z tvojich očí blčí plameň neohrozenej pevnosti. Tvoje srdce bije tvrdým, svätým slubom. Pod ťarchou ťažkých rozhodnutí nemo sa ti chvejú pery. Tvoje ohnivé oči a blčiace srdce namiesto nemých perí ma zasväcujú do tvojho vážneho odhodlania, ktoré ti teraz vzniklo v duši: „Nuž, keď aj Boh tak chce, ja sa až *sem* nedostanem! Ak sa aj celý svet zrúti, keď sa aj zem pohne a hviezdy spadnú na mňa, ale až *sem* nie! *Nikdy nie!*... *Malo mori, quam foedari!* Radšej chcem smrť, ako by som sa poškvyrnil!“

Nuž takto, priateľu, toto som očakával od teba! Preto ti opäť vravím, aby si len pozrel na mňa. Teda nechceš sa až *sem* dostať? Nechceš ako nezrelé, čer-

vivé ovocie predčasne spadnúť so stromu ľudstva? Nechceš v žaburine zmáčanými čižmami pošliapať kvetinovú záhradku svojej duše? Nechceš váhavým zrakom obchádzať pýtavý pohľad svojej matky a sestry? Nechceš byť úbohým nositeľom bacilov, ktoré pustošia život? Nechceš byť večným nebezpečenstvom a nákazou svojich zdravých ľudských spolubližných? Nechceš svoje mladé telo ako odpornú trosku vláčiť prázdny, pustým životom? Nechceš sa stať zdrapom, kusom špinavej handry? Nechceš si svoje zdravie, charakter, poctivosť zničiť? *Nie; ty toto všetko nechceš! Vidím to z tvojich očí!*

Drahý priateľ môj, neboj sa! Ak budeš mať takú pevnú vôľu, aké sväté je teraz tvoje odhodlanie, — až sem sa nedostaneš!

Je návrat!

Ale azda iné ti vidím v očiach. Vidím zachmúrenie — smutné, bolestné. Vidím spomienky — zarážajúce a strašné. Hroznú pamiatku v nevedomosti začatých hriechov pokúšajú, a tisícere závažia sily hriešneho zvyku faľhajú a zdržiavajú. Neopísateľný smútok sa ozýva v tebe: Ach, prečo som nečítal túto knihu už pred dvoma-troma rokmi?! Toto všetko vidím na tebe; vidím tvoje váhavé kolísanie, vidím tvoj rozladujúci a zriekavajúci sa smútok.

Vplyvom doterajších kapitol v tvojej duši zažiarilo nové svetlo, pri ktorom azda s úžasom zbadáš, že si už celkom v mladom veku, hádam už v ľudovej škole, v spoločnosti zlých chlapcov prešiel mnohým takým, čoho zlo si si vtedy neuvedomoval a čoho odpornosť sa zjavuje iba teraz pred tebou. Azda s pocitom hrôzy ti príde na um: Veď ja som už dávno sklesnutý chlapec! Chrám mojej duše sa už dávno porúcal! . . . Nie, priateľ môj, nesmieš ochabnúť! Každý len do tej miery je zodpovedný za svoje činy, nakoľko si ich zlo

uvedomoval v chvíľke spáchania. Iba Vševedúci vie, či chybné kroky tvojich rokov možno a nakoľko ich možno vôbec pokladať za hriech. Ty však teraz nestenaj pre predošlé nevedomé klesania-padania, ale pripravuj sa na nový, ideálny život. Netráp sa tým, čo bolo doteraz, ale teš sa z toho čistého života, ktorý bude odteraz. Ty nie si celkom sklesnutý chlapec a chrám tvojej duše sa ešte celkom neporúca! Len to jedno slovko nevyslov, na ktoré sa ti už-úž otvárajú ústa. Nie; to ti nedovolí!

Takéhoto slovka niet! Aspoň jednému mladíkovi niet: *Nikdy nevyslov to hrozné slovko „neskoro“; „mne je už neskoro“!* Viem dobre, čo tým rozumieš; ale nie je pravda: nie je neskor! Ba: čím viac si sa s niečím oneskoril tým je ono súrnejšie!

Poznáš podobenstvo Ježiša Krista o márnokratnom synovi? Počul si o otcovi, ktorého mladší syn si vyžiadal svoj bohatý podiel, odišiel z domu a premánil všetko? Napokon v svojej ubiedenosti stal sa pastierom ošípaných, ale ani z pomyjí sa nemohol nasýtiť... Vtedy v úžasnej biede hrozných uponížení zablyskla sa mu v hlave posledná nádejná myšlienka: „Vstanem a pôjdem k svojmu otcovi — azda sa ešte zmiluje nado mnou.“

A vidíš: neverne opustený otec s otvoreným náručím privinul k sebe svojho prinavráteného márnokratného syna.

K rozhodnému kroku márnokratného syna bola potrebná silná vôľa a pevné odhodlanie. Veď bahno lákalo, ťahalo a zdržovalo i jeho; sila zvyku sa i na neho ťažila centovou váhou. Ale uderil medzi všetky pekelné sily smradľavej bačoriny, vyskočil (hoci, kto vie, odkedy sa svíjal v ich moci) a s neohrozeným rozhodnutým, vedený nádejou čistej budúcnosti, pohol sa domov — k otcovskému domu. V každom človekovi — ešte aj v tom najzvrhlejšom — blčí slabučký plameň dobrého, kto miluje to dobro a v ňom dôveruje.

Priateľu, hocikoľko si klesal, hocijako si si potrhál svoju peknú dušu, keby sa len trosky a rozvaliny čer-
nely na mieste niekdajšieho chrámu, prvou mojou pro-
sbou je: dôveruj v sebe. *Dôveruj neohrozen!* Nech
tvoju dôveru zvyšuje vrava učeného *Senecu*: „*Pars
sanitatis velle sanari fuit*“; kto sa chce uzdraviť, čiast-
točne sa už uzdravil.

Povzbudenie borcom.

Sopár slov chcem povedať aj tým, ku ktorým táto
kniha — bohužiaľ — došla neskoro, ktorí vplyvom svo-
jej detskej nerozmyslenosti alebo následkom zvädza-
nia svojimi pokazenými kamarátmi stali sa už slabými,
padli, ba hádam už veľa rás padali, ale teraz konečne
chcú vstať a víťazne si vybojovať čistý život.

Títo často zlomeno vidia, ako ťažko je zanechať na-
vyknutý hriech. Niekedy po roky sa boria s hrdinskou
odhodlanosťou, a predsa opäť padnú! Chcel by som
týchto hrdinský boriacich sa mladíkov povzbudiť sme-
losťou.

Priateľu, ak by si opäť bol klesol, už nie je to tým
hriechom, ako niekedy. Pán Ježiš už vie o tebe, že ty
teraz už nechceš (ako predtým si chcel), že teraz už
len kliatba starého, smutného zvyku ťa uvaľuje opäť
ťa, odkiaľ by si sa chcel vymaniť so všetkou svojou
silou, vôľou a duševnou odhodlanosťou. Neboj sa, ne-
znechucuj sa za to, že si opäť padol! Len sa bor ďalej,
smelo; len súr to konečné víťazstvo, z ktorého niet
už ani jediného upadnutia!

Sám poznám tiež veľa mladíkov z vyšších ročníkov
a akademikov, ktorých v nižších triedach ktorýsi ich
skazený kamarát naučil na tento hriech. Úbožiaci, zpo-
čiatku pokladali toto za zaujímavú hru a keď si neskôr
uvedomili odpornosť svojich činov, už sa ich zmocni-
la úžasná sila zvyku. Ale, všetko jedno! Dali sa do
ťažkej borby! Dlho bojovali! Opäť upadli. A teraz

v sedemnástich-osemnástich-dvadsiatich rokoch s hr-dinskou borbou síce, ale s radostným víťazstvom žijú si životom čistej duše, aby napravili to, proti čomu s detskou nevedomosťou zhršili. Aká nepredstaviteľná radosť sa zmocňuje teraz takejto mladej duše! „Jeden deň svojho života nedal by som teraz ani za celú svoju minulosť“ — písal mi istý mladík po svojom obrátení sa. Kto sa zavčasu vráti k bielej Ialii, k čistému životu, ten sa nemusí báť ani škodlivých následkov na tele, zavinených hriechom samosmilstva: tým ľahšie sa preberie mladý organizmus zo škodlivých účinkov, čím prv sa stal návrat. „Jeden nerozmyslený čin postačí, aby našu blaženosť vonkoncom pokazil“ píše istý štátnik. Ale súčasne na povzbudenie dodáva: „Do takej hĺbky však ani jeden človek neklesol, aby sa už nikdy nemohol stať dobrým. Každý hriešnik sa môže pozdvihnúť.“

Vyslobodený orol.

Úžasnú rozprávku čítal som kdesi o jednom orlovi. Ešte ako mladý dostal sa do rúk nejakého zlého mladíka, ktorý mu natiahol na nohu tenkú reťaz a touto ho pripútal k akejsi skale. Úbohý, kráľovský vták! Ako sa zpočiatku trepotal a snažil sa vyslobodiť! Napokon v svojej niekoľkoročnej námahe ustal a zmocnilo sa ho vedomie hrozného otroctva. Jedného dňa nejakým spôsobom sa uvoľnilo jedno ohnivko reťaze, ale úbohý orol to nezbadal. Iba čupel ďalej so zarosenými očami: pred ním veľké nebo, v jeho srdci sužujúca túžba, v krídlach sila, — všetko márne, lebo *nevie o nich!* Ach, keby len urobil krok dopredu! Keby len teraz ešte raz skúsil! Keby len raz zatrepotal svojimi krídlami!

Pozri, priateľu, ja pevne verím, keby si bol býval doteraz k hriechu pripútaný kráľovičom, kým prídesh na koniec tejto knihy, ohnivká tvojej služobníckej reťaze povolia.

Nuž ale potom napredl Hor' sa, do čistých výšin!
Môžem sa i ja polepšiť? — Áno!
Chcem sa polepšiť? — Nuž, áno!
Teda začnem!

Kedy? — Raz? Nie raz! Ešte dnes, ihneď!

Počul si o veľkom gréckom hrdinovi *Achillovi*, o ktorého sa matka natoľko obávala, že ho dala vychovávať prezlečeného za dievča medzi dievčatá, len aby nemusel ísť do boja. Ale keď Odysseus dal pred palácom zatrúbiť bojovný poplach a skutočné dievčatá sa zľaknuto rozpáchly na všetky strany, v Achillovi sa prebudila bystrá mužská prirodzenosť a chopil sa zbrane. — Nuž, pozri, priateľu: keď tvoje smyselné pudy opäť sa divo vrhnú na teba, nezutekaj zbabelo pred nimi, nepodaj sa im, ale s mužskou hrdosťou sa im pozri do očí a postav sa proti nim! Hocijako dávno by si sa bol svíjal medzi nebezpečnými tykadlami hriechov smyselnosti, udri tvrdou päťou medzi nich: *Nie je pravda! Nie je neskoro! Postanem, pohnem sa domov . . . k čistému životu, poctivej mladosti, sľubnej, plnej a krajšej budúcnosti!*

Pred sebou máš zápas, pred sebou máš dráhu,
slabý ustrnie, silný javí snahu,
ktorá vo vôli tkvie, málokedy v slove,
a tak čakajú ho vence vavrínové.

(Arany—Bekényi).

Vieš dobre, ba vopred ti môžem povedať, keď si už dávnejšie otrokom tohto hriechu, že *ťažko, azda veľmi ťažko pôjde tvoje vyslobodenie!* Koľko rás sa usadí na tvoju dušu zriekavajúca sa beznádejnosť, keď dlho skusuješ, že tvoja snaha po náprave, z hĺbky duše vy-dierajúce pevné odhodlanie opäť a opäť vyšly na zmar! Takmer zúfalo sa svíjaš medzi lepším náhľadom a zvykom, ktorý dolieha na teba s úžasnou silou. Opäť som upadol a zasa, hocijako som sľuboval, že už nikdy viac . . .

Za posledné desaťročia čoraz viac smelých cestovateľov sa vydalo za objavením Severnej alebo Južnej točnej. Pri nadľudských strádaniach bili sa dopredu na neprehľadných snehových pláňach, a — cieľa z nich ani jeden nedosiahol. A predsa: vždy sa nájde novší podnikateľ! Keby však boli dosiahli cieľa, povedz, aký úžitok by malo z toho ľudstvo? Sotva viac ako pocit, že ktorýsi polárny cestovateľ dosiahol taký bod, kde človek ešte nechodil. Za takýto nepatrný výsledok mnohí sa nebáli pozrieť do očí smrti! Či teda smieš ty za neustálej borby, po tisíceroch upadnutiach ochabnúť v tom boji, ktorý vedieš — nie pre získanie severného pólu —, ale pre pokoj vlastnej svojej duše; pre ovládnutie snehobielej ríše čistej duše?!

Áno, priateľu; očakáva ťa tuhá borba, ale opäť ti vravím: Neochabuj! Ak chceš, môžeš sa stať čistým! Ani všetka moc pekiel ťa nemôže naviesť na hriech, ak ty nechceš, a zvíťaziš, keď neochabneš, ak bude v tebe všetko prekonávajúca energia dobroty, túžiaci zvíťaziť! *Iba na niekoľko týždňov, na niekoľko mesiacov* nech sa ti podarí obstať bez hriechu. Potom máš vyhraté! Bo vtedy si sa presvedčil, že ešte máš vôľu, a táto znovu zoceluje tvoje odhodlanie.

Milý priateľu! Ak máš ešte neporušenú dušu, vzdaj vďaka Stvoriteľovi, klačiac na kolenách, a pevnou dušou zachovaj si svoj poklad; keby si však už bol padol, priateľ môj drahý, so sopätými rukami ťa prosím: začni boj proti sedmohlavému šarkanovi nečistoty. *Od teba závisí v jednakej miere budúcnosť našej drahej vlasti a tvoje vlastné duševné spasenie!* Viac, pravda, už nemusím povedať.

Za budúcnosť našej vlasti.

Ty, priateľu, si verným synom svojej slovenskej vlasti a si hrdý na svoj národ. Toto sa mi páči. Ale vieš, že svoju duševnú čistotu zavrhujúca mládež je aj hanobným zradcom svojej vlasti?! Pravda, vieš, že

budúca životaschopnosť našej rasy závisí zväčša od toho, či bude naša mládež obnovenou mládežou, alebo ďalej bude klesať po svahu nemravnosti do tej priepasti, kam propagátori nemravného života, obrazov, tlače, kníh (najväčší nepriatelia nášho národa!) v telesnoduševnej celistvosti načatú mládež cielavedome chcú priviesť. Skutočná podkopná práca deje sa v celom spoločenstve, v divadlách, kinách, knihách, novinách proti čistému životu slovenskej rasy, a tí, čo kladú tieto míny, vedia veľmi dobre, že ak raz mravne — a čo s tým súvisí — telesne zdegenerovali slovenskú rasu, bez odporu a ťažkostí si budú môcť rozdelovať našu krajinu noví dobyvatelia vlasti.

Pritomnosť našej mládeže je budúcnosťou našej vlasti!

„Každodenným zjavom je, že dietky a vnuci boháčov, ktorí len peniaze zdedili, ale nie mravný život, o krátky čas prídu navnivoč. To isté platí aj o národoch, ktorých pád pre postupnú nemravnosť nevie nijaké umenie štátneho spravovania zdržať.“ (Hilty.)

Prečítaj si len, čo píše Tacitus pri hrobe hrdého rímskeho národa, ktorý niekedy bol podmaniteľom celého sveta. Prečítaj si len, ako pri tomto hrobe, kam uvalila Rimanov smilná životospráva, ospevuje chválu čistého života víťazných pohanských Germánov:

„Saepta pudicitia agunt, nullis spectaculorum inlecebris, nullis conviviorum irritationibus corruptae... Paucissima in tam numerosa gente adulteria, quorum poena praesens et maritis permissa, absciscis crinibus nudatam coram propinquis expellit domo maritus ac per omnem vicum verbere agit, publicatae enim pudicitiae nulla venia: non forma, non aetate, non copiibus maritum invenerit. Nemo enim illic vitia ridet, nec corrumpere et corrumpi saeculum vocatur.“ (Tacitus: Germania 19.) „Žijú, chrániac si cudnosť, nie súc skazení lákavými divadlami, ani dráždivými hostinami... Veľmi zriedkavé sú v takom početnom národe cudzo-

ložstvá, ktorých potrestanie patrí hneď mužom; nahú, s ostrihanými vlasmi, pred očami príbuzných vyženie ju z domu muž a bičuje ju cez celú dedinu; nijakú milosť totiž nepreukazuje žene s porušenou poctivosťou: taká si nenájde manžela ani svojou krásou, ani mladosťou, ani bohatstvom. Nikto sa tam totiž nevy-smieva pokleskom, a ani zvädzať, ani dať sa zviest' ne-nazýva sa kráčať s duchom času."

Sotva môžeme uveriť, že u pohanských Germánov panoval takýto vážny mravný náhľad. Ale v každom prípade sa sluší, aby sme my, kresťanské a civilizované národy, vidiac medzi sebou zúriacu veľku nemravnosť, zapýrily sa hanbou popri vznešenom uvažovaní pohanského spisovateľa.

Chlapci, keď milujete svoju drahú vlasť, keď sa obávate o osud svojho národa: vážte si v sebe svoju čistú krv, svoju nepoškvrnenú mladistvosť a neberte si do rúk nekresťanskými ľuďmi a ľuďmi neslovenskej rasy (iba slovensky píšucimi) rozširované nemravné písania. „Oporou každej krajiny a jej základom sú čisté mravy, ktoré keď zmiznú, Rím sa zrúti a padne do otroctva.“ Na oltári lásky k vlasti je milá obeť iba tých smelých, ktorí premohli samých seba.

Pri istej príležitosti satan vykonal prehliadku nad svojimi privržencami — čítal som v ktorejosi básni. Každý sa popýšil svojou mocou. Duchovia hnevu závidia, obžerstva, náruživosti v hrách a iní zlí duchovia sa hádali o prvenstvo: ktorí z nich škodí najviac ľudstvu. Napokon satan dal prvenstvo duchu nečistoty týmito slovami: „U neho je najostrejší meč a najsmrteľnejší jed, lebo má v moci, *aby mohol celé národy zničiť.*“

Chcem teda, aby si bol zachmúrený? Kdežeby! Kto stojí v jari, toho duša nech je čerstvá. Chcem, aby ti v srdci bila energia na teba očakávajúceho veľkého poslania! Chcem, aby sa stal z teba človek! Ja sa vždy s tajomnou dušou pozerám na mládež a vážim

si ju. „Res sancta puer“. Pred vami vznášajú sa veľké úlohy — preto si vás ctím. Ale aj úžasné nebezpečenstvá víria pred vami — preto sa obávam o vás. Táto dvojitá myšlienka úcty a obavy ma núti zvolaf: *Chlapci vážte si v sebe blčiaci božský plameň: svoju dušu!* Utváranie duše je väčšou úlohou, ako hocijaké umenie, lebo umelci pracujú len štetcom, farbami a dlátom, ty však so skutočnou dušou!

O integritu Talie!

Teda, mladíci: *buďte hrdí a vzdorovití!* Každému hriechu a podlosti odvetiť: *Ad maiora natus sum!* Nestrp ďalej, aby slovenský mladík žil v hriechu vo svojich šestnástich rokoch, aby bol zostarnutým v dvadsiatich rokoch a zlomenej chrbtovej kosti v dvadsiatom štvrtom roku. Lebo keď tak bude, v ohni vlastnej hanby zhorí slovenská trikolóra. Chcem, aby som o každom z vás mohol povedaf: Vy ste ešte plní nádeje, cerství, životom nenaštrbení. Vás na tvorivú prácu popudzuje „inexhausta pubertas“ (Tacitus), nepremárnená, vyvíjajúca sa sila. Vaše snahy sú ešte pružné, vaše čelo je ešte hladké, oheň vašich očí je hviezdnatý; na vás sa opiera zrak našej drahej vlasti. Naučte sa byť v práci usilovní, v čnosti oduševnení a vo vytrvalosti trpezliví! Osud Slovenska závisí od vás, a — ach! — iba jedno Slovensko máme!

Nad zákonmi estetiky stoja zákony etiky. Všetko, čo mravnú silu ľudí podporuje, je vlastenecký čin; všetko, čo túto napáda, je podlá vlastizrada. Nuž a teraz: VI. prikázanie je obranným štítom národov! Nezabúdajme, že v babylonskej banketnej sále, kde Baltazár si robil posmechy zo svätých predmetov, zjavila sa hrozná ruka, ktorá písala... Táto ruka píše aj dnes svetové dejiny.

Prečítaj si s akou vážnosťou bol vysvetľovaný 10. skautský zákon („skaut je čistý v myšlienkach, slo-

vách a skutkoch“) u katolíckych skautov: „Čistá krv je základom sily a veľkosti národov. Nečistota pohaní v človekovi obraz boží, zoslabí telo, nakazí predstavu, otupí rozum, zabije charakter a zničí národ. Chraň si svoju duševnú čistotu. Nech ti neinponuje nič nečisté: hocijako sa ligoce navonok, vnútri skrýva špinu, hnilobu. Vyhýbaj sa zlej spoločnosti, ďalej stráň sa dvojsmyselných, oplzlých reči, kníh, prednášok a všetkému, čo môže zvädzať k nečistote. Hľadaj to, čo ti dodáva sily; striednosť, vážna práca, ušľachtilá zábava, mužné sebazapieranie sa, — priateľstvo podľa duše, — toto všetko je všestrannou pomocou.“ (Sík-Szekeres: Pedagogia skautingu.)

Slovenským mladíkom môže byť teraz iba ten, v ktorom žije neustála pohotovosť; slovenským mladíkom môže byť ten, kto nedovolí, aby na jeho červené srdce zaľahol tmavý závoj predčasnej staroby. Medzi nás nech si stane len ten, ktorému v krokoch duní energia budúcej nádeje; ktorého zrak je nezlomný; ktorému hruď klenie sa pohotovosťou sľubnej mladej duše; ktorého tvár je čistá prúdením zdravej krvi.

Chlapci! *Slovensko ste dnes vy!* Slovensko nie je mapa, Slovensko nie sú hory a doliny. Budúca úroda prúdi vo vašej krvi; už kľíči k životu, stáva sa živou skutočnosťou, — alebo pre vaše zmárnené mladé sily vyjde navnivoč. Integritu našej vlasti môže zachovať iba taká mládež, ktorá vie byť silná a vie boriť sa za krásu svojej duše, *za integritu Talie!*

Našu národnú budúcnosť môže vybudovať iba taká mládež, ktorá svoju radosť nehľadá v bahne a svoju mladú energiu nepremrháva v nočných lumpovačkách. Taká mládež, ktorá má čistý pohľad, pracuje za ideály a je k sebe tvrdá . . . taká mládež, ktorá nepovolí pokušeniam hriechov, ale s vyjasneným čelom sa postaví proti nemravnosti — za mravnú integritu! Veru, uver mi, priateľu, že nie predčasne zostárnutí, bledí, blazeo-

vani a vypudrovaní fičúri obránia našu vlasť a nikdy nedajú strhnúť slovenskú trikolóru s končiarov Tatier, ale mladíci, ktorých duša je snehobiela; mladíci, ktorých čelo je jasné, oči ligotavé; mladíci, ktorým v dušiach zuní čistý život, žiaria slnečné lúče, totiž mladíci, ktorí značia jar, silu, rozkvet, životnú silu a budúcnosť nášmu národu a našej vlasti.

Ohnivý meč prírody.

Príroda sa vie vypomstíť s úžasným mečom. Za najsilnejší prameň sily u Germánov označil Tacitus „in-exhausta pubertas“, nepremárnenú mládež. *Spása a blaženosť celej budúcej generácie závisí od toho, či odteraz na pomer muža a ženy budeme hľadieť so svätejšou vážnosťou, alebo i naďalej budeme kráčať dolu tým svahom, na ktorý neslovenskí a nekresťanskí zbrojnoši literatúry a verejnej mienky priviedli slovenský ľud, najmä našu inteligentnú vrstvu.*

Nevidíš, priateľu, že dnes naša vlasť každého svojho syna a úplnú mravnú i fyzickú silu všetkých svojich synov tak veľmi potrebuje?! Anglický admirál Nelson pred trafalgarským bojom vydal vojennému loďstvu tento denný rozkaz: „*England expects every man to do his duty.*“ („Anglicko od každého svojho syna očakáva, aby splnil svoju povinnosť“). Nuž, dnes aj naša vlasť môže očakávať od každého svojho syna, aby zachoval svoju mladú dušu v čistote a svoje mladé životné sily zachoval v nepremárnenej pohotovosti. Rím záruku svojho jestvovania — svätý oheň — prenechal na stráženie Vestálkam; *naša vlasť však očakáva svoju budúcnosť od blčania tvojej čistej duše!*

Každý mladík sa musí stať ovocným stromom, prinášajúcim hojnosť ovocia. „Ci bude ovocie na strome, ktorý nemá kvetov; alebo ty si tým kvetom, mládež naša?!...“ *Z bojišťa sa vrátil so zmrzačeným telom je aj pred Bohom obet; ale stať sa telesným a dušev-*

ným invalidom nemravného života, je proti Bohu a vlasti volajúci hnusný hriech!

„Svoju vlasť milujúca mládež, ktorá má pre ňu aj uznanie — píše istý zahraničný univerzitný lekár — takto musí zmýšľať: Každú svoju silu využijem, aby som sa telesne i duševne stal užitočným členom ľudského spoločenstva. Aby sa toto mohlo stať a predčasne som nezakrpatel, počas svojho vývinu budem praktizovať úplné zdržovanie sa, svoje telo cvičiť, silu vôle vychovávať, znalosti rozširovať. Potom sa vynasnažím na takú pozíciu, na ktorej zabezpečím budúcnosť svojej rodine, a keď som i toto dosiahol, ožením sa v tej nádeji, že svojej vlasti budem vedieť vychovať statočných a užitočných občanov a sám so svojou rodinou budem môcť žiť zdravým a blaženým životom.“

Vieš, priateľu, čo značí výrok, že „študent je takým nikým, z ktorého sa všetko môže stať“? Značí, že vy, chlapci, ste budúcnosťou vlasti; vy, ktorí túto knihu čítate; vy, ktorí ste dnes „len“ študenti ale zajtra budete už vedúcimi činiteľmi svojho národa; vy so všetkými svojimi skutkami sejete a žnete dobro či zlo, blaženosť alebo nešťastie. *Ty si teraz kľúčiacim semienkom svojho budúceho národa, a budeš hrdinom alebo hrobárom slovenskej budúcnosti!*

Svätou povinnosťou každého nášho mladíka je, aby po svojom bezpodmienečne čistom, zdržanlivom mládeneckom živote stal sa takým charakterným a zdravým mužom, ktorý bude raz otcom, základom zdravých potomkov. Tá budúcnosť, pred ktorou je naša vlasť, najsúrnejšie potrebuje charakterných a zdravých rodinných otcov. Dnes hádam ešte nevieš zbadáť, ale uver mi, priateľu, že jednému národu je nad všetky železničné trate, skladištia dreva, ložiská na diamanty a prekvitajúci priemysel oveľa viac hodnejším pokladom *čistá, pevná, oduševňovať sa vediaci, neskažená mládež*. V obrovských svetových pretekoch národov iba tie národy sa budú môcť uplatniť, ktoré ma-

jú celých mužov; mužov s energiou a ochotou do práce, charakterom a vytrvalosťou. Na toto však nepripravuje v hriechoch prežitá mladosť. Ako má vyvírať kypiaci život z rozdrúzaných srdiec a zlomených nádejí? A zo zmäknutej, zdegenerovanej mládeže ako by sa mohla vybudovať tvrdá žulová bašta slovenského národného života, ktorá víťazným odporom bude môcť prestať vlny a víchrice ďalších historických stáročí?

Pre blaženosť svojej duše.

Zo smutných skúseností ľudstvo prišlo na to, že plány Stvoriteľa sú predsa len najlepšie. „Čo osoží Bohu — píše Písmo sväté — keď si spravodlivý? Alebo čo mu pridáš, keď je tvoj život nepoškvrnený?“ (Jób 22, 3.) Veru nič. Či ty, priateľu, zachovávaš VI. príkazanie božie, alebo nie, z toho Boh nebude mať ani osoh, ani škodu. Jeho večné úmysly sa aj tak uskutočnia. I bez teba. I proti tebe. *Naproti tomu: vzhľadom na teba je osudne dôležité, či žiješ podľa jeho zákonov, lebo podľa tohto sa usmerní budúcnosť tvojho tuzemského života, ba aj osud po tvojom živote!* Osud tvojej duše, harmonický vývin tvojej duše závisí od toho, či sa dáš do boja so sedmohlavým šarkanom nemravnosti. Veď ktože by očakával vážny, mužný vek od mladých rokov, strávených v hriechu? „*Qui non assuescit virtuti, dum iuvenescit, a vitiis nescit desciscere, quando senescit.*“

Poznám ťa dobre, priateľ môj. Tvojím ideálom je mužný charakter, rytierskosť, „celý“ človek. Ale práve preto ťa prosím, aby si si uvážil, že k dokonalému mužskému charakteru patrí aj značný stupeň pevnej vôle; taká svetoborná sila vôle, ktorá vždy vie uplatniť lepšiu polovicu našej prirodzenosti, naše duchovné snaženia sa oproti požiadavkám našich nižších pudov. Ty však vieš, že tvoje pohlavné pudy ozývajú

sa skoro, oveľa prv pred manželstvom, *ale nie preto, aby si ich ukojil!* Toto požadovať nemajú práva!

Ak chceš niekedy dosiahnuť mužný charakter, ktorý je dnes v tebe ideálnym obrazom, zapamätaj si, že toto si musíš tiež len ťažkou prácou zaslúžiť. Za to najkrajšie epiteton „toto je charakterný mladík“, musíš sa aj napracovať. Charakter nie je nejakým darčekom na mena, ktorý ti hotovo položia na stôl, ale vedomou prácou získaný poklad.

Ak vystupuješ na vysoký vrch, spotíš sa, kým dosiahneš končiar! Čím vyšší je cieľ, ku ktorému sa snažíme, tým namáhavejšie je jeho dosiahnutie. Vznesenejší cieľ si však mladík sotva môže vytýčiť, ako nepoškvrnené vytváranie svojho charakteru.

Za tento ideál daj sa teda do boja na život a na smrť.

Na život a na smrť!

Tento zápas ide na život a na smrť. Vážna otázka, ktorá sa postaví pred každého mladíka, je táto: Či dovolíš, aby vznešeného koňa svojej duše, — telo — nemilosrdný jazdec utýral, vysilil na smrť, alebo tvoja duša ostane jazdcom, ktorá neskruteného koňa — telo — vie držať na krátkej uzde? Či dovolíš, aby ťa pohlavný pud — ako neriadená loď — uvrhol do istého pustnutia, alebo silnou rukou a sebaovládaním chopíš sa kormidla a bezpečne riadiš svoju loď medzi zvodným spevom Sirén? Alebo: či sa ti podarí svoju dušu nepremôžene a nedotknuto previesť medzi tisícerymi úskaliami prudkých pokušení mládeže, a vtedy ťa za nebezpečenstvami očakáva vznešené poslanie vážneho, mužného života, — alebo v svojej mravnosti stroskotáš na búrlivom mori mladosti a potom strašnú kľiatbu tohto premárneného života budeš vláčiť so sebou po celý svoj život.

Inak vlastne nedobre staviam tieto otázky „alebo-alebo“. Veď, keď ti pozriem do očí, vidím v tebe tvrdú odhodlanosť, pevnú vôľu, ktorá sľubuje víťazstvo.

Takrečeno už čujem tvoju odpoveď: som pripravený na borbu, plápolajúcu svätým oduševnením. Len keby som poznal zbrane, ktorými mám víťazne vybojovať tento rozhodný boj mladých rokov!

Dobre je, priateľu; toto mám rád u teba! V nasledujúcej kapitole môžeš sa o týchto obširne dočítať. Iba jedno ti chcem zvlášť prízvukovať: neznechuj sa, keď aj po tisícerych pokušeníach pocítiš, že boj sa len pomaly zmierňuje a po tisícerych víťazstvách ešte vždy musíš stáť v palbe boja.

Zapamätaj si teda, že čistotu svojej duše v pravom slova smysle napáda sedmohlavý šarkan, ktorého dotiaľ, kým ti mladá krv prúdi v žilách, zničiť nemôžeš. Ak mu odneš jednu hlavu, miesto nej vyrastie druhá. Ak dnes sa ti podarí zvíťaziť, nevieš, s ktorej strany budeš napadnutý zajtra. Vo svojom šestnástom-dvadsiatom-štyriadvadsiatom roku si s ním v neprestajnom boji. Neskoršie pokušenie síce ochabne, ale celkom nikdy neprestane a keď už vážna pokojnosť mužských rokov ti zmierňuje búrlivú krv, ešte aj vtedy musíš byť na stráži pre zachovanie svojho drahého pokladu. Ale nech je vždy pred tebou sväté vedomie, že od tejto chvíľkovej rozkoše, ktorú tento hriech zapričiniňuje, tisíc ráz viac je hodné, ak premáhaním hriechu získaš si spokojné svedomie.

Pomysli si na tých troch mladíkov, ktorých pohanský babylonský kráľ uvrhol do ohnivej pece pre ich vieru. Okolo nich pekelnou žiarou plápolal oheň, a oni — hrdinskí mladíci — uprostred ohnivého mora sa prechádzali hore-dolu a z ich srdca sa vydrala víťazná hymna. Pomysli si na víťazstvo týchto vždy, keď aj v твоjich žilách zabľčia plamene telesného pokušenia.

Ponosuješ sa, že veľa musíš bojovať za čistotu svojej duše? Nuž povedz mi: nevidíš, že celý život okolo nás je stálou borbou? Čo nebojuje, čo chce pokojne zostať, čo sa nehýbe, — to zhnije, splesnovie, zničí sa. Nuž keď sa za všetko boríme, vtedy práve

za čistotu svojej duše by sme pokladaly boj za zbytočný?!

Vždy ti môže dodať posily myšlienka, že pokušenia budeš mať síce v celom svojom živote, ale na složenie zbrane, na kapituláciu ťa nikto nemôže prinútiť, pravda, keď ty sám nechceš!

Nech ti je posilou vedomie, že tvoja borba nikdy nie je beznádejná. Ak je tvoja duša neporušená a čistá, svoju čistotu si aj odteraz môžeš zachovať, hoci — pravda — nie bez bojov; keby si však musel oplakávať už ťažké poklesky a váhal by si sa v bahne, potrebné bude napnutie všetkých svojich síl, — a aj odtiaľ môžeš víťazne povstať a pozdvihnúť svoju hlavu na pokorný, duševne očistený a znovuzrodený život.

Bojovať proti sebe je najťažšia borba, ale sám seba premôcť — je najväčšie víťazstvo!

Vzdoruj!

Tvoje pevné odhodlanie čoskoro spoznajú tvoji „kamaráti“, ktorí sa už azda oveľa hlbšie ponorili do bahna, než aby im prišlo na um odtiaľ vôbec vyjsť. Zbadajú, ako sa začína tvoj mravný náhľad rôzniť od ich názorov; že ty nejakto chceš pozmeniť svoj pôvodné chovanie; že tebe sa už nepáči ich diabolský rehot; že ty už nechceš s nimi kútrať v bačorine. Veru, rýchlo to zbadajú a — *teraz sa začne proti tebe najsilnejší útok!* So všetkých strán sa vrhnú na teba. Nahovárajú ťa, vysmieľajú sa ti; krok za krokom zadrapija sa do teba.

Vidiš, o tomto sa aj širšie zmieňujem, lebo veľmi veľa vzácných odhodlaní stroskotalo práve na tomto bode, keď sa chlapec dostal do paľby posmechov a dotiaľ ho nahuckávali, kým sa jeho lepších náhľadov nezmocnilo chalanské sebavedomie.

„Ani som nevedel, žeš' takým svätuškárom; že si natoľko zbabelý!“ — ozýva sa k tebe výsmech. „Pozri,

aké to diefa! Ešte nikdy nevyskúšal svoju mužskosť. Nuž dobre; kto je zbabelý, nech si len ostane!“ — „Čože?! Ja svätuškárom a diefa; ja zbabelý? vrie v tebe krv. — Pôjdem, kamaráti, i ja!“

Ach, koľkým chlapcom sa pri takýchto príležitostiach zlomila pevná odhodlanosť! Koľkí chlapci sa dostali prvý raz len preto do osídel hriechu, aby konečne mohol skončovať posmešky svojich „kamarátov“! Druhý-tretí raz ho už nebolo treba nahuckávať . . .

Najmä vážnym nebezpečenstvom je, ak sa životné podmienky prinútiť bývať s takýmito spoločníkmi, ktorých mravný náhľad je hlboko pod tvojimi vznešenými ideálmi (napr. v internáte, v kasárňach). Lebo ostať dobrým medzi dobrými — nejako sa len dá! *Ale ostať v špine bielym, v bačorine ostať ľaliou — nuž na to je potrebný oceľový charakter a mužná vôľa!* Mnohí mládenci však — ktorí s obdivudodnou hrdinskosťou vedeli zachovať svoju telesnú a duševnú čistotu za svojho stredoškolského štúdia, — na maturitnom bankete, za vojenskej služby, alebo univerzitných štúdiách — práve na základe výsmechov svojich kamarátov, — stratili svoj lepší náhľad, zapreli svoj charakterný život a nastúpili na cestu hriechu. Nechceli sa zdať pred ostatnými „zbabelými“.

Hoci . . . Keby si len chvíľku uvažoval: kde vládne skutočná smelosť a kde je učupená zbabelosť?

Kto je zbabelý?

Tak teda: ty si slabý: ty si zbabelý?! Ale, ale! Nuž dobre je; zbabelý som! Sprostý som, diefa som, svätuškárom som, — ale hlavu mi predsa nepobláznitel Premýšľaj len, na čo treba vyvinutejšej sily, a väčšej vôle: aby niekto oceľovým čelom vedel sa postaviť proti svojmu najsilnejšiemu pudu, beznáročnej požiadavke pohlavného pudu, alebo aby sa ti telo na spôsob trstiny kolísalo na každý dych podráždených

túžob? Kto jazdí lepšie na koni: kto pevnou rukou riadi svojho ohnivého koňa, alebo ktorého divo uchyti kôň, hádže sem-tam a napokon vysileného jazdca shodí na kraji cesty do bariny? Ty však už vieš, že nemravný život je špinavší nad barinu, ktorá tečie na kraji cesty.

Vyhadzujú ti na oči: akým bojkom si, keď sa „ešte ani na toto neodvážiš!“ Teda: skutočne si bojkom, chlapčekom? Ved' *mužnosť značí práve disciplinovanosť a pevnú vôľu!* Naproti tomu: nie je ten slabý, kto sa necharakterne poddáva neoprávneným požiadavkám zvieracích pudov?

Vernosťou smelou obrnený buď,
keď Sirén spevy budeš z hĺbky čuť,
priviaž sa k dôvery sťažňu,
vyvrhni mäkkosť vlašnú,
čo vábi dušu...

(Vladimír Roy).

Buď chlapom a nie — bábikou! Ktože by mohol aj dospelým viac imponovať, ako ten charakterný mladík, ktorý *nezlaknúc sa výsmeškov a žartovaní svojich kamarátov, nezlomnou vôľou ostane na tej ceste charakteru, na ktorú nastúpil po správnom uvážení!* Pred takýmto mladíkom sním svoj klobúk a na neho aplikujem slová Písma svätého: „Fecit enim mirabilia in vita sua“ (Syn Sir. 31, 9.), „lebo učinil divné veci v živote svojom“, keď smelým gestom oddialil od seba pokušenia svojho falošného šepkajúceho a skazeného spoločníka.

Keby čo aj všetci moji kamaráti boli v jarme tohto hriechu, — vtedy ja nie, *ba: práve preto nie!*

Zachveje sa mi duša, keď vidím, že chlapci — sta barani — idú do osídel zla, na popud niekoľkých svojich „kamarátov“. Lenže všetko napodobňovať je — výsadou opíc; charakterným mladíkom však je iba

ten, kto je dosť smelý plávať proti prúdu. Košelu si často vymieňaj, ale charakter — nikdy!

Ako by si dával vôbec ovplyvňovať svoj vznešený náhľad práve takýmito chlapcami?! Aká je ich mravná hodnota? Skutočne, iba nula! Táto však — pravda — ani nenásobí, ani nedelí.

Pamätáš sa, ako sa v zvieracích rozprávkach smejú zvieratá, že človek chodí s pozdvihnutou hlavou? Im je totiž smiešne, keď niekto priamo chodí! A keby si len počul v niektorom ústave choromyseľných, čo všetko tí poľutovaniahodní chorí kričia za lekárom! A myslíš si, že doktor si všíma toho? Práve preto, ak sa vystrihaš rozkošiam skazených Iudí, ba bojíš sa ich, never, že si zbabelým! Alebo azda Iudstvo je zbabelé, keď sa bojazlivo vyhába bacilom cholery a už zďaleka uteká pred nimi? A hádam smelý je tvoj spoločník, ak niekde zbadá malé zapáchajúce nemravné bahno a hneď „smelo“ začne v ňom kutrať svojim jazykom, očami a skutkami?! Prečítaj si len, čo vraví pohanský mudrc: „Ak také niečo činíš, o čom si sa pevne presvedčil, že to musíš urobiť, neboj sa to verejne konať, hoci by Iudia o tom aj inak smýšľali. Ak nesprávne činíš, vtedy sa hanbi za svoje skutky; ale ak správne konáš, čo sa bojíš tých, ktorí neprávom do teba zabírajú?“ (*Epiktetos.*)

Povedzže mi, čo je ľahšie: pevným charakterom odporovať slepým požiadavkam pudu, alebo sa im poddať? Hoci duch a telo vedú svoj najurputnejší zápas práve na poli pohlavnej mravnosti! Kto v tomto boji zvíťazí, iba ten môže o sebe povedať, že je skutočným, mužným charakterom. „Kto nemá smelosti aby pri svojom presvedčení sa ozval toho dobrota je kolísavá trst', ktorú keď opanuje zlo, zohýnava stonie, ale svojim smutným slovom nezadrží odporujúci.“ (*Eötvös.*) Bohužiaľ, istá časť našej mládeže nevie chodiť na svojich nohách; nikdy nepremýšľala o smere svojho života a ako nevedomé lístie stromov, tak ich

uchváti víchrica verejnej mienky skazených spoločníkov.

Raz Alexander Veľký vřavel Diogenovi:

— Som pánom sveta!

Nato cynický filozof mu takto odpovedal:

— Ba si sluhom mojich sluhov, lebo ja vládnem nad všetkými tými chybami, ktoré ťa ujarmujú!

Nuž ja nechcem spolu s vlkami vyť! Ja nechcem plávať dolu prúdom! *Ja nechcem byť tuctovým človekom!*
Ja som sa narodil na niečo viac!

Zanechaj ich!

Môže sa ti stať i ten prípad, keď ti neostáva nič iné, ako úplne zanechať svojho niekdajšieho priateľa! Niekoľko ráz ešte postačí, ak sa jeho plytkým žartom nebudeš smiať. Nech s hocijakou „duchaplnosťou“ hovorí o týchto veciach, — vážne, chladné črty tvojej tváre veľmi zreteľne mu dajú na vedomie tvoj vznesený názor, že ty smetisko pokladáš i vtedy za smetisko, keď je ono hoci aj voňavkou obliate, a nemá nijakú vôľu sa v ňom kútrať. Niekoľko ráz pokojne môžeš povedať svojmu priateľovi, že tvoj mravný náhľad uráža a vzhľadom na seba pokladáš za urážajúce, ak o tebe predpokladá, že v takýchto veciach máš záľubu. Istý cudzí štátnik — ani nie o takýchto špinavých veciach — lež aj o menších chybách sa tako zmieňuje: „Slabosť a chyby sú u smrteľníkov nerozlučiteľné; ale s tými sa chvastať je najvyšší stupeň skazenosti.“ Alexander Veľký v tých časoch, keď konal svoje najkrajšie hrdinské činy, bol príkladom aj duševnej čistoty. Keď za ázijského ťaženia ktosi mu v liste napísal dvojsmyselné nářažky, mladý panovník nahnevano vykřikol: „Co uponižujúceho môže tento o mne vedieť, že sa mi odvažuje takto písať?!“ I ty pokladaj za najväčšie inzultovanie, keď ťa s takýmito vecami chcú „zabávať“. Len spokojne po-

vedz, že takáto vrava uráža tvoj vkus a vznešený náhľad! Veď je taká nekonečná riša ducha, také mnohé námety sa núkajú na prejednávanie. Ty si ochotný o všetkom možnom debatovať, iba toto jedno, *toto jediné* nech sa vypne z rozhovoru.

Keby sa predsa nereagovalo na tvoje vážne upozornenie, vtedy si uváž, že v snehobielym rúchu oblečený kráľovič nemá čo hľadať medzi nádenníkmi, svázajúcimi hnoj, a hocijaké staré priateľstvo by ťa k nemu pýtalo, *zanechaj ho!*

Nech sa ti do ušú ozývajú slová Pána Ježiša: „A keď ťa tvoje oko pohoršuje, vylúp si ho a odhoď od seba; lepšie ti je s jedným okom vojsť do života, ako mať dve oči a dať sa hodiť do pekelného ohňa.“ (Matúš 19, 9.) Ak ťa priateľ pohoršuje, nechaj ho, lebo lepšie ti je samotnému sa dostať do večnej blaženosti, ako s ním do večného zatratenia! Viem, hádam, padne ti to ťažko. Ale maj na zreteli, že kto tvoje najsvätejšie presvedčenie a náhľady ani natoľko nerešpektuje, že by ťa krok za krokom nevymytými ústami neinzultoval, nezasluhuje si toho, aby si ho oslovoval „priateľom“. Môže byť tvojím „spoločníkom“, ale nie priateľom, tak ako členovia zlodejskej bandy nie sú si medzi sebou priateľmi, iba spoločníkmi. Pri rozlúčke môžeš sa ho prípadne spýtať, akým právom chodí vlastne o dvoch nohách popri takomto smýšľaní? Takýto mladík nemá práva, aby klamal svet; nech lezie štvornožky a nech si ľahne do bačoriny, medzi svojich milých — priateľov! Predpokladom však je, aby ho aj títo strpeli medzi sebou!

Byť človekom — značí spútať v sebe prebývajúcu dravú zver. *Byť mladíkom* — je toľko, ako každej pudovej náklonosti rozkazovať železnou pästou a voči sebe byť tvrďším, ako je nemilosrdný lekárskeý nôž voči chorej časti ľudského tela. Nuž, odpusť mi toto zvláštne prirovnanie: keď si niekto pokazí žalúdok a začne vracaf, pravda, človek s normálnym rozumom

nestane si tam, aby sa kochal v tomto „divadle“. A keď na duši chorý mladík začne svojimi rečami vracaf úžasné množstvo špiny svojej hnijúcej duše, pravda, poctivý človek ani toto nevypočuje! Lekár pozrie na jazyk chorému a zaraz vie, čo mu je; i ty hneď môžeš vycítiť podľa jazyka, prípadne podľa reči svojho spoločníka, či nie je jeho duša chorá.

Pohanský *Plutarchos* hovorí vo svojej knihe o jednom filozofovi, ktorý istého ponáhľajúceho mladíka sa spýtal na ulici: „Odkiaľže tak bežíš?“ — „Ale, od človeka ktorý ma chce zviest' k zlému!“ — „Hanbil sa! — odvetí mudrc — že *nie on uteká od teba!*“ Nezlakni sa teda ani silnejšieho hlasu! Keď malá skupinka *Alexandra Veľkého* začala sa triasť pred náprotivným, obrovským perzským táborom, vieš, čím ich posmeľoval vodca? „Ale, čo sa bojíte? Je tam síce veľa nepriateľov ale málo vojakov!“ Akým právom to povedal? Vedel totiž, že Peržania žijú nemravne. Keby teda prišli tvoji skazení spoločníci, ktorí sa každodenne namáhajú, aby ti tieto veci „vysvetľovali“, nuž postav sa proti nim celkom smelo! Áno, priateľ môj: len sa neboj! Niekedy postačí vážny pohľad, aby zaviazol hlas v mravnom bahne sa kutrújúcich, ktorým ešte aj pohanský *Horatius* dáva tento prívlastok: „amica luto sus“. „prasce, milujúce blato“. (Epist. 1, 2.) Teda nezlakni sa ich, ale uvedom si pravdivosť slov básnikových, ktorý oduševňuje i v najtuhšom boji:

Hor sa len, plavci vysokých vôd,
čas volá, vlny spievajú vhod,
ponorme veslá, vystrime plachty
oviňme bedrá: boj iba šľachtí,
v rachote jeho spásy sú kľúče,
v dymovom plame budúca lúče,
rušať a chvárať,
so zlom sa rátať,
boriť sa smele, útočiť slávnne

nech každým nervom
chveje sa plavne
bodriace slovo: íšť, v pred íšť!

(Vladimír Roy).

Mne aj tak neuškodí?!

Neklam sám seba tou všednou vyhovorkou, že mne aj tak neuškodí tá alebo oná kniha, dráždiaca smysly, alebo tento neslušný obraz, tamtá nemravná divadelná hra, tento zlý kamarát. Smutný to omyl! Ak takto hovoríš, nevieš, aký veľký je napodobňovací sklon v ľudoch! Sú víry, ktoré aj najlepší veslár sa snaží obísť, ale zato ešte nik o ňom nepovie že je zbabelý.

Hoci čo činíme, nepriamo, takmer nevedomky si pomyslíme na to, či aj iný tak činí, alebo nie. Zpod zákona napodobňovania takmer nikto sa nemôže celkom vymaniť. Ak potmehúdsky obuvnícky učeň cmúla citrón pred vojskom: hocikoľkí trúbači sú, všetkým sa mimovoľne sbehnú sliny v ústach a naraz len umlknú hlas hudby. — Práve takýmto nezadržateľným vplyvom pôsobia na náš mravný život i naše čítania, pohľady, rozhovory, kamarátstva. Niet človeka na svete, ktorý by sa mohol úplne vyhnúť vplyvu svojho okolia. Pri ohni každé drevo zhorí! A ty prídeš, a na plné ústa vyhlasuješ, že tebe aj tak neuškodí príklad zlých kamarátov! *Nuž môže povedať mlynár, ktorý je vždy v mlyne, že nebude zamúčený? A uveril by si kominárovi, že nebude sadzou začiernený?* Teda nezanechávaj sa! Pravdivá je táto stará vŕava: Ten je silný, kto vie o sebe, že je slabý. Fortis est, qui se negat esse fortem."

Jedlný ochranný prostriedok: vystríhaj sa hriechu!

Azda sú medzi tvojimi priateľmi takí, ktorí ťa i tým budú zvádzať k hriechu, že dnes netreba sa už báť ni-

jakých chorôb, veď predávajú bezpečné ochranné prostriedky proti nákaze, alebo — keby si predsa uchytil nejakú tú nemoc — hľa, koľkí lekári oznamujú, že „so zaručeným úspechom“ liečia pohlavné choroby! . . .

Verím síce, priateľu, že teba predovšetkým nie obáva pred chorobami, lež *tvoje poctivé mravné presvedčenie* zadrží pred týmito hriechami; ale preto dobre je, keď vieš, že podľa tvrdenia vážnych lekárov *doteraz ani jediný ochranný prostriedok nechráni bezpečne pred nákazou* a tento veľký sebaklam tvojich kamarátov nie je nič iné, ako utišovanie obáv, ako keď v tmavej izbe bojace sa dieťa začne nahlas písať, aby samo seba posmeľovalo. Od nákazy zaručene ochraňujúce prostriedky poznajú iba reklamy novín, — veda však nie! Pomalým, trpezlivým ošetrovaním, ortuťou, salvarsanom možno zlepšovať i stav týchto chorých, ale tie „zaručené úspechy“, ktorými ťa priatelia posmeľujú a povzbudzujú do hriechu, zriedkakedy značia *úplné* vyliečenie a veľmi často zastierajú iba príznaky choroby; sama choroba sa však v organizme i naďalej skrýva. Čo však je hodno, keď horúčku iba zatlačujem, ale bacily horúčky žijú i naďalej vo mne a hocikedy ma uvrhnú do postele.

Prečítaj si, čo píše o tom istý lekár: „Nemožno zatajiť, že uzdravenie je v mnohých prípadoch iba zdanlivé. I popri najstarostlivejšom lekárskom opatovaní, po mesiacoch, často aj po rokoch sa zjavujú nepríjemné choroby, čo znamenie, že otrava syfilisom, hoci sa nehlásila, predsa sa skrývala v tele; bola „latens“, ako to lekárska veda nazýva. Ak hneď zakročí lekár, na čas opäť možno tieto zjavy odstrániť, syfilis zasa možno učiniť „latens“, často však len s takým úspechom ako prvý raz.“ (Dr. med. H. Paull: Halte deine Jugend rein! Stuttgart; 29. str.)

A keď sa aj podarí z neho vyliečiť, jednak choroba, jednak jedmi sa dejúca ozdravovacia kúra úžasne podkopú odolnosť organizmu, takže keď sa niekto aj vylie-

čil zo syfilisu, ostane náchylný voči iným chorobám. Na túto skutočnosť došli na základe zistenia povestného mníchovského lekára Grubera, ktorý konštatoval nápadný fakt, že vo veľkých mestách umierajú mužovia medzi 26-60 rokmi v oveľa väčšom percente ako na vidieku. Zpočiatku nepoznali príčinu tohto zaujímavého javu, veď vo veľkých mestách sa nezjavujú nijaké nákazlivé choroby, ktoré by tam pustošily. Zrazu však všetko sa objasnilo: veľká časť tých mestských mužov, ktorí umierali práve vo svojich najkrajších rokoch, boli syfilisci. *Vyliečili ich síce, ale ich niekdajšia životná sila sa už nenavrátila!*

Istý mladý človek vo svojich tridsiatich rokoch dostal pekné zamestnanie a chcel sa oženiť. Už bol práve pred svadbou, keď zrazu s úžasnou silou prejavila sa v ňom nejaká choroba. Ani sám nepoznal príčinu, ba aj lekár takmer bezradne konštatoval chorobu, keďže bolo temer neuveriteľné, že by silný, navonok zdravím prekypujúci mladý muž a mohol naraz telesne a duševne zruťiť. Napokon lekár mu povedal, že podľa príznakov ide o chorobu, ktorú pochytil pri nejakom nemravnom skutku. Nato úbohému človekovi vydraly sa slzy z očí a priznal sa, že pred šestnástimi rokmi *jeden-jediný raz vo svojom živote upadol do tohto hriechu, odvtedy nikdy.* Lekár zistil, že tento hrozný bacil v tomto jedinom prípade dostal sa do organizmu, tam sa zahniezdil, a teraz, *po šestnástich rokoch* začal svoju zhubnú činnosť. Nešťasný človek opustil svoje zamestnanie rozviazal zasnúbenie a vysťahoval sa z vlasti.

I ja hovorievam každému, keď už pocífuje na sebe príznaky choroby, aby zašiel hneď *k svedomitému lekárovi!* Veď nielen nemravnými skutkami hrešiaci, lež chytľavou nákazou aj nevinní môžu upadnúť do choroby; hanba, zatajovanie pred lekárom ešte by komplikovali chorobu. I to je pravda, že v náležitom čase začaté lekárske ošetrovanie môže zamedziť osud-

ný vývin nákazy. Ale podľa zistenia vedy je iba jeden ochranný prostriedok proti chorobe. Mám povedať, ktorý? Dokonalá pohlavná zdržanlivosť, čistý život — sú jediným bezpečným ochranným prostriedkom!

Tomuto sa aj istý nemecký školský lekár otvorene priznáva: „Den Geschlechtskrankheiten kann der junge Mann mit Sicherheit nur durch die absolute, restlose Keuschheit entgehen.“ (Dr. med. H. Paull: Halte deine Jugend rein! Stuttgart; 62 str.)

Žiadame si zametanie ulíc!

Potom, priateľu, i ty by si mohol niečo podniknúť proti rozširovaniu sa mravnej nákazy. Vieš, čo značí bojkotovanie? Myslíte si, že by nemalo aspoň nejakého výsledku — najmä v našich menších, vidieckych mestách, kde je menej kníhkupectiev — keby charakternejší, poctivejší mladíci sa spojili a vydali medzi sebou heslo: „Žiadame si zametanie ulíc!“ O smeti, ovocné kôstky, ohorky, bacily sa už nejako len staráme. Ale žiadame si také zametanie ulíc, kde by tá poriadna metla tak po našsky vyčistila všetky výkladné skrine našich trafik, kníhkupectiev, papierníctiev, a na svoje zaslúžené miesto — medzi denné smeti a odpadky — nashromaždila to úžasné množstvo svinstiev, ktoré pod titulom „umenia“ infikuje našu verejnosť. Ak sa niekde prejaví mor, vieš, ako sa začnú proti nemu brániť? Zaraz s najväčšou rýchlosťou začínajú hubiť potkanov, lebo tieto sú najväčším rozširovateľmi nebezpečenstva. Takto by bolo treba vyhubiť aj potkanov nemravného moru!

Na zvieracie pudy počítajúce zarábanie peňazí, napchávanie výkladov sprostými, ľúbostnými historikami, parížskym „salónnym tovarom“ naďalej trpieť bez slova je znamením skutočnej zbabelej neschopnosti! Veď aj diela uznaných, svetoznámych maliarov výplody klasického veku môžu sa stať príležitosťou

k hriechu, ak sú rozmnožované a vyložené na také miesta, kde ich pôvodcovia neurčili. Prečo by sme teda nesiahli po oprávnených prostriedkoch sebaob-rany, nezačali bojkotovať takých pouličných pirátov, z výkladov ktorých hrozí najpodlejšie inzultovanie prechádzajúcich sa ľuďí?

Škoda, že čnosť je vždy nesmelou oproti odvážli-vému natískavaniu sa hriechu. Napokon: máme právo na ulice. Zákon — síce v inom smysle — uznáva naše právo na ulicu a chráni nás, aby tam nikto nikoho ne-mohol napadnúť! Ale mám tu právo predovšetkým žiadať aj poctivé chovanie sa! Keby sa niekto len pri-bližne tak choval na ulici ako v knihách a na obra-zoch, vyložených vo výkladoch, hneď by tam bol strážnik! Prečo musia teda strpieť toľkí mladíci, devy, poctivé ženy, ľudia normálneho, zdravého smyslu, aby pre nesvedomité obchodné zneužívania niekoľ-kých vydieračov museli prejsť pred niektorými vý-kladnými skriňami so sklopenými očami a bojazlivou opatrnosťou, aby sme sa nezapýrili pre zašliapavanie mravných zákonov, čo obchodnou rečou volajú „ume-leckou pohľadnicou“! Políciu sem a poriadnu metlu! A začať bojkotovanie so strany mravne zdravého spo-ločenstva! V ktorej trafike uzrieš bezočivú pohlad-nicu, povedz, že nepôjdeš ta viac nakupovať! U kto-rého kníhkupca nájdeš nemravné knihy, povedz mu, že nevkróčiš viac do jeho obchodu! Priateľu, *nechoď kupovať do takého podniku, kde predávajú aj duševnú otravu a mravnú špinu!* Keby som namočil svoje pero do ohňa najväčšieho pobúrenia sa, ani vtedy by som nemohol približne napísať to úžasné množstvo mrav-nej biedy, do ktorej takéto knižky a obrazy uvrhly mládež.

Proti prúdu!

Možno, že pre svoje presvedčenie dnes ešte často musíš plávať *proti* prúdu; ale isté je, že kto pláva

s prúdom, smeruje *dolul* Postav sa proti tomu — bohužiaľ v dnešnej spoločnosti nie tak neznámemu — náhľadu, ktorý nevidí nič odsúdeniahodného v uponižovaní ženského pohlavia. Viem, potrebná je revolúcia, aby sme pozmenili dnešné povrchné, plytké smýšľanie a nazeranie, ba i to viem, že kto tu chce urobiť revolúciu, ten potrebuje viac smelosti, ako by šiel na nejaké barikády. Ale veríme, že zasvitnú na nás zdravšie časy, ktoré zrušia v dnešnom náhľade sa uplatňujúcu nedôslednosť: dnes hlbokým opovrnutím trestajú i najmenšieho podvodníka alebo zlodeja, ale súčasne vtedy prijímajú do svojich radov a oslavujú obyčajných zlodejov ženskej poctivosti. Pracuj svojím príkladom na príchode takej doby, v ktorej zasa budú smerodajné jemnejšie duše a nie tie, ktoré sa vystatujú svojimi najhrubšími svinstvami. Buď skutočným „gentlemanom“, totiž „vznešeným mužom“; mladíkom správneho smýšľania, *ktorý v najmenšom neslušnom slovku, v pikantnom žarte, i v najmenšej dvojsmyselnosti vidí uponižovanie svojho dobrého vkusu. Rozmýšľaj „vznešene“, totiž „bezchybne“; „adelig das heisst untadelig.“*

I ja verím tomu, čo píše *Foerster*, istý slávny pedagóg našej doby: „Či sexuálne činy mnohých dnešných mužov nepodobajú sa skutkom cigánskych bánd, ktoré — i proti usporiadanosti všeobecných kultúrnych pomerov — ukradomky, voľne bývajú a zbytočne sa ponevierajú? Nadíde raz čas, keď poriadok a čistota i v tomto ohľade budú práve tak prirodzené a spolupatriace k pojmu bezchybného muža, ako spoľahlivosť vo finančnej otázke; a keď lekár práve tak málo bude mladíkovi odporúčať „pre hygienu“ mimomanželské pohlavné obcovanie, ako pre lepšie stravovanie sa nepodari robotníkovi, aby kradol potraviny.“ (Erziehung und Selbsterziehung. Zürich, 1917., str. 230.)

Azda sa budú posmievať tvojmu slušnému chovaniu; budeš sa cítiť azda zle, keď ťa iní takýmito oplzlými rečami budú kámiť; ak sa zapýriš aj na prvé neslušné slovko. *Priateľu, buď na toto hrdý! Buď na to hrdý, že sa vieš pýriť!* Pocit hanblivosti v nás nie je „deckosť“, „skostnateľosť“, „sväťuškárstvo“ — ako oni vravia, ale neoceniteľná hodnota, zbraň, ktorú sme dostali od prírody a ktorou sa naše vyššie „ja“ bráni proti podlým myšlienkam. Hanblivosť mladikova, ktorou jeho citlivá duša — ako najpresnejší kompas — takmer nevedomky zapýrene sa odvracia od každej duševnej nečistoty, je cenný poklad. Pevná hrádza proti nemravným vlnám, ktoré krok za krokom dorážajú na nedotknuteľnosť duše. Ešte aj vznešený pohanský *Plautus* pocítil, že „stratí sa ten, komu chýba hanblivosť“. *„Ego illum periisse duco, — píše — cui periiit pudor.“* A radšej vedz znášať posmechy svojich priateľov, že máš zastaralé názory, že si sväťuškár a sprosták, ako by si za cenu ohrožovania svojej duševnej čistoty zasluhoval ich uznanie! Nech ťi príde na um výborná veta svätého *Augustína*: Ľuďmi neopovrhuj pre omyl a hriech, ale ani hriech a omyl nemiluj pre ľudí!

Zbabelý to šuhaj, ktorý nevie za svoje presvedčenie zniesť nejakú neprijemnosť vtedy, keď slabé dietky pre Ježiša Krista boly schopné bez slovka trpieť smrteľné týranie krvilačnými šelmami. Ten štrnásťročný *Vitus* sa usmieval, keď ho v horúcom oleji uvarili; a ten trinásťročný *Pelagius* vedel zniesť, aby mu po šiestich hodinách trýznenia odtínali jeden úd za druhým — pre Krista!

Výsmech tvojich kamarátov a ich zvädzanie sú veľmi ľahko pochopiteľné. Videl si už takého brava váľať sa v bahne, ktorý by nevolal s úsmevom svojich spoločníkov. do jemnej, mäkkej, vonnej — bačoriny?!

Pravda, i tento akým uponižujúcim rykotom odbaví každého, keď si nechce ľahnúť vedľa neho do blata! Žaba keď ju postavíš na trón, skočí nazpät do bari-ny, lebo len tam sa cíti dobre. Azda poznáš túto starú povrávku: *Sunt, a quibus vituperari — laudari est;* „sú ľudia, ktorých hanenie je pre nás najväčšou pochvalou.“ A uver mi, aj somár nadáva na ružu, prečo nerodí bodľač. Lebo — aspoň jemu — by sa to páčilo!

Tomu som sa vždy čudoval, ako možno vôbec dať niečo na mienku takýchto skrivených duší! Akiste si už bol počul, že v Pise, v starom meste severného Talianska, je veža dómu úžasne naklonená. Keby táto naklonená veža mohla premýšľať, zaručene by sa usmievala všetkým ostatným vežám sveta: „Ach, ale je čudné, že zpomedzi všetkých veží iba ja som rovná!“

Nepočul si, čo sa stalo v istej malej obci, ktorá ležala medzi horami a kde všetci ľudia mali hrvoľ od zlej vody a nesprávnej životosprávy? Jedného dňa prešli dedinou turisti. Poriadni ľudia, poctivej tváre; ale hľba detí bežala za nimi s veľkým krikom a rehlivo sa im posmievali: „Pozrite sa! Ľudia — a nemajú hrvoľ!“

Pri každom útoku ti môže dodať vytrvalosť sväté presvedčenie: Kto chce stratiť svoj charakter a úctyhodnú osobnosť, a chce byť otrokom svojich pudov, — nech sa vyzúri v zakázaných pohlavných rozkošoch. Ale kto si dá len trocha záležať na svojom charaktere a chce sa stať harmonickou osobnosťou, ten si chráni nedotknutosť svojho tela i duše na spôsob obávaného pokladu, až po Bohom ustanovenú sviatosť stavu manželského. „*Tapfer ist der Löwensieger — piše Herder —, tapfer ist der Weltbezwinger, tapferer, wer sich selbst bezwang!*“ Fúzy ti samé vyrastú, nohy ti narastú, ale skutočný, mužský charakter nikdy nevznikne sám od seba! Preto, veru, musíš sa bo-

rit a slabosť, s ktorou sme sa narodili, treba každodenne tvrdým sebaobetovaním a vedomou prácou zmenšovať.

Nie je pravda! Tisíc ráz nie!

Co nie je pravda? To, čím tvoje pevné rozhodnutie napokon ti chcú kamaráti zoslabiť, keď vidia, že nijaké ich dôvodenia ťa neveda oddialiť z cesty čistého života a zdržovania sa. To, čo na základe svojich skúseností a učenia niektorých lekárov stále ti hučia do ušú, kým sa len od toho neomráčiš: „Ty zostalec, ty svätušká, ty mamla; daromne sa snažíš zachovať svoju čistotu až do manželstva, — to nie je možné, ba je priam absurdné! Chceš nemožné! Mladosť sa musí vyburíť a vyzúriť! Mladé roky treba využiť! Iba zastaralý svetonáhľad môže požadovať čistý život. Dobre vyvinutý, energiou prekypujúci mladík je toho neschopný! Tak ako dýchanie, ako tlkot srdca — taká je aj pohlavná túžba. Príde sama od seba; nemôžeš za ňu! Budeš nervózny! Budeš chorľavý, ak žiadosti svojich pudov ututleš a zatlačíš; keď počkáš dotiaľ, kým sa môžeš oženiť. Pozri: Janko i Miško boli u lekára a ten im radil, aby sa len smelo, len múdro a opatrne . . .“

Nuž na toto hovorím, že nie je pravda! Nie je pravda, že sa mládež musí vyzúriť tak, ako to robia tvoji kamaráti. Veď katolícka Cirkev požaduje bezženstvo, pohlavnú zdržanlivosť od svojich kňazov na celý život, a tí predsa neochorejú (ba, pomerne dlhšie žijú ako iní)! Potom by bolo nemožné zachovávanie čistoty ani nie na celý život; lež do manželstva?! Na toto hovorím, že nie je pravda! Nie je pravda, že silne vyvinuté telo nie je schopné zdržanlivosti! A tisíckrát nie je pravda, aby si v dôsledku čistého života hocijako ochorel!

Teda čo je pravda?

Nehraj sa s ohňom!

Je pravda, že kto je zo slamy, nech stojí ďalej od ohňa. Je pravda, že elektrické vedenie sa roztaví, ak prechádza ním blesk. Je pravda, že pišťala organa sa pukne, ak pustíme do nej orkán. Je pravda, že aj najkrotší kôň sa zľakne, ak mu dáš do ucha ohnivý trúd, a je pravda, že tvoji kamaráti, ktorí takto hovoria, azda mnohými hriešnymi zvykmi si tak zmrzčili silu svojej vôle, že *teraz sa im už pozdáva čistý život nemožným*.

V berlínskej národnej obrazárni je jeden omračujúci obraz; divák môže zastať pred ním iba so smutnými myšlienkami. Pod krkolomnými skaliskami sa pení dravá horská riava; nad priepasťou vedie most, ktorý je však do dĺžky čoraz užší. Na prostriedku je iba z jednej dosky, — a na moste s blčiacou tvárou, iskriacimi očami cváľa na koni mladý jazdec.

Nevidí hĺbiny, ani úzku dosku, iba jedno-jediné: z naprotivnej skaly mu kýva vábivá víla smyselných rozkoší. Iba toto vidí, za týmto sa ženie s nebezpečnou zaslepenosťou — a popri ňom kráča rehliaca sa smrť s pieskovými hodinami v svojich kostnatých rukách. Zrnká piesku sa už-už presypaly, mladý jazdec dosahuje úzku dosku... už padá... už sa rúti... a dolu penivé vlny... nekonečne otvorené ústa pekiel..

Áno: kto sostúpil na svah nemravnosti, ten sa už sotva môže zastaviť, — toto je pravda!

Starí Iudia veľa hovorili o neobyčajnej silnej magnetickej hore, ktorá sa vypínala niekde uprostred mora. Ak víchrica priženie do jej blízkosti loď, s úžasnou silou ju pritiahne k sebe, rozdrúzga na kúsky a vrhne do hĺbin morských. Veľa sa hovorilo aj o Sirénach s čarovným spevom, ktoré prilákajú na ostrov omámeného pocestného a tam ho zavraždia. Nuž táto magnetická hora a tieto Sirény neexistujú v skutočnosti, ale ostáva pravdou, že aj nad silou roz-

právkovej magnetickej hory a čarovného spevu Si-
rén sa ocitne vo väčšom nebezpečenstve ten, kto sa
začne hrať so zvädzaniami nemravného života!

Ale i to je pravda, že ak sa tvoji krikľúnski kamaráti
v prvých pokušeníach ukážu byť prísnejšími oproti
svojim nižším túžbam, vtedy by sa s ich vôľou ne-
zahrávalo každé prvé pokušenie, sta so zdrapom han-
dry. Zpočiatku sú tieto túžby ešte bojzlivé a ani nie
také silné; vtedy by mali ukázať svojho pevného du-
cha a teraz by nemuseli svoje hriechy zakrývať már-
nivými zámienkami. Vieš, pravda, že i najdravšiu zver
možno dresírovať; krotiteľ zvierat sa odváži aj svoju
hlavu položiť do hrdla leva a nič sa mu nestane! Ako
by sa teda nedalo panovať nad našou, hoci aj najná-
ruživejšou prirodzenosťou?

*Nie sám pud je nepremožiteľný, iba s umelo dráž-
deným pudom si nemôže poradiť zoslabená vôľa!*

Nechceš byť chorý? Teda prečo štepíš do seba ba-
cily horúčky? Nechceš trpieť týfom? Prečo teda piješ
bahnistú vodu!

„Ale ak sama príroda tak popudzuje na pohlavný
život, to len nemožno zamedziť?“ — Prečítaj si len,
čo odpovedal na toto istý zahraničný lekár, univerzit-
ný profesor:

„A teraz odpovedzme ešte aj tým, ktorí bezpod-
mienečne dôverujú v pudy, zaštepené do nás prírodou,
tvrdia, že ukojenie takého niečoho, na čo sama príroda
popudzuje, nemôže byť škodlivé.

Týmto odpovedáme, že príroda obdarila ľudstvo rôz-
nymi pudmi; každý pud slúži inému a inému účelu,
lebo pre rôzličné ciele prírody *jeden* pud nepostačí.
Jedným cieľom prírody je, aby ľudské pokolenie bolo
zachované, preto bolo zaopatrené pohlavným pudom;
ďalším cieľom je, aby sa vyvíjala zdravá generácia
a aby jednotlivec ako priamy nástroj tejto zachoval
si svoje zdravie. Keďže však ukojenie pohlavného pudu,
slúžiaceho rozmnožovaniu, ľahko sa mohlo stať škod-

livým tomuto ďalšiemu cieľu, preto sme vyzbrojení aj iným pudom, ktorý spravuje predošlý, a tento môžeme nazvať aj *premýšľajúcim pudom*.

Pudy jednotlivé sa veľmi často dokazujú falošnými!

Rekonvalescent po týfe pociťuje vždy hlad, natoľko, že plače a prosí o kúsok chleba. Pud stravovací sa hádam nikdy neprejavuje v takej miere a tak mocne, ako vtedy. A predsa: čo sa stane, ak zo súcitu vypočujeme prosbu rekonvalescenta a dáme mu to, čo si želá? Vystavíme ho najväčšiemu nebezpečenstvu! Sotva zahojené, ranami pokryté črevá neznesú chorým požadovanú stravu; rany sa opäť otvoria a keď sa takýto nešťastník dostane na pitevný stôl, vidíme, že tak žiadaná strava mu prepučila črevá a zničila ho.

Kto by nechcel vypiť pohár studenej vody, alebo vykúpať sa v studenej rieke, keď je vyhriaty a horúčostou dychčí? Následky takéhoto nerozmysleného skutku pozná už hádam každý, preto nehovorme radšej o nich. Každý uzná za správne naše tvrdenie, že pud môže byť falošný a odkázaný je na skrotenie."

Áno, zvierá koná všetko len podľa svojho pudu a jeho pud ho nikdy neprivedie na mylnú cestu. Ale u človeka kontrolorom pudu je rozum; slovo rozumu hovorí však často proti žiadostiam pudov.

Využi svoju mladosť!

Áno, mladosť treba využiť, jej hodnoty treba vyťažiť! Ale nie tak, že bezuzdne popustíme všetky svoje pudy, lež tak, že — uvedomujúc si rozhodujúci význam svojich mladých rokov — svätou vážnosťou pracujeme v samých sebe na vytváraní mužného charakteru. Ak sa tvoje mladé sily v tebe až do prasknutia napínajú a ohnivo vrie tvoja čerstvá krv, vtedy *vrhni sa na prácu a svoju energiu obráť na najpresnejšie vykonávanie svojich každodenných povinností!* Nech rozkvitne a dostane veľkú úlohu naše vyššie

ja, náš duch, a nech sa naše telesné túžby naučia zriekavaniu sa a poslušnosti.

Si voľný! — hovorievajú ti; „voľnosť“, „samostatnosť“ sú zvodné slová pre mládež a buď aj ty voľným a samostatným, ale popri tom buď aj rozumným a trievym! Tak ako vo svete prírody, tak aj vo svete mravnom vládnu zákony a tieto si nevšimáť je nemožné, — aspoň nie beztrestne. Ak putuješ po horách a na okraji nebezpečných horských cestičkách nájdeš zábradlie, pravda — hocijaký slobodný a samostatný sil — nepostaviš sa, že „a toto zasa prečo prekáža mojej voľnosti?!“ Alebo ak sa predsa postaviš proti nemu, nezachrániteľne sa rútiš do úžasných hĺbin. Práve takýmito zábradliami sú aj zákony mravnosti, ktoré síce v твоjich mladých rokoch zdajú sa byť neprijemnou farchou, ale ktoré v skutočnosti chránia tvoje mravný vývoj od klesnutia do hĺbin. Teda môžeš sa vyžiť, pritom však nezašliapavaj mravné zákony. Buď slobodným mladikom, ale takým, ktorý svojim charakterným životom spečatí vznešenú vôľu Stvoriteľovu.

„Ale zatlačovanie našich pudov, zatlačenie našich vášní, vyhubenie našich zlých náklonností sú proti prirodzenosti!“ — revú ti do uší. Sú proti prirodzenosti? Nuž aj stredovekí rehoľníci vyhubili v prírode bujnejšie pralesy, ale len preto, aby namiesto nich stvorili civilizáciu.

„Vyži sa! Vybúr sa!“ — toto čuješ so všetkých strán. Nuž dobre. Toto ani Kristus Pán nezakazuje. Ani on neučí, aby si zadusil seba, aby si sa nevyžil. Vyži sa, ale nie ležiac v bahne; nesostupovať, lež hore sa, do výšin! Len pozri na ten ružový krik, ktorý sa za mlada dobre „vybúril“ (totiž záhradník bez všetkého strpel jeho plané výhonky), či bude mať tento niekedy sily, aby z neho vykvitol kvet? Nikdy! Premrhal najcennejšie sily svojich mladých rokov. Priateľu, nezabúdaj: ty si zodpovedným záhradníkom ružového stromku svojho života!

Ach, koľkí mladíci už vyplakali svoj bôľ do tichej noci: prečože ma nikto neupozornil na hrozné následky tohto hriechu! Len na prvý hriech! Na ten prvý!...

Čistý život a zdravie.

Musím sa však zmieniť aj o tých твоjich kamarátoch, ba i lekároch, majúcich široké svedomie, ktorí z ľahkomyselnosti — ziskuchtivosť sa neodvažujem ani napísať! — hovoria vám o „škodlivosti čistého života“. Na slová takýchto, prirodzene, mladíci radi prisahajú, lebo vidia v nich ospravedlnenie svojich hriechov. Že sú i takíto lekári, uverím; ale vážnejší lekári takýchto svojich kolegov kvalifikujú za masťkárov. „Jeder Arzt, der so rät, begeht ein infames Verbrechen“ — hovorí o takýchto plným právom profesor-lekár *Ziemssen*. (Cit. Dr. med, Aug, Müller: *Ihr sollt keusch und züchtig leben! Oranienburg, str. 21.*)

Je skoro neveriteľné, nakoľko môžu aj mladíkov lepšieho ducha pomýliť tieto plytké názory, podľa ktorých kto sleduje čistý život, ochorie, bude nervózny! Toľko hučia úbožiakovi do hlavy jeho skleslí spoločníci, že už nevedomky začína pochybovať o svojich pevných náhľadoch; ak sa v noci zobudí, že ho bolí hlava, prudšie mu bije srdce, pociťuje nepatrný závrat; alebo keď mu posypú tvár vyrážky, hneď ho začne pokúšať myšlienka: „Nuž hľa, tu je! Predsa je pravda! Budem asi nervove chorý!...“

Drahý priateľ! Nepoddaj sa týmto sprostostiam! I keby to bola pravda! Veď nie zdravie je najväčším tuzemským pokladom! Charakter, poctivosť, čistý duch značia viac! A keby si skutočne musel platiť malým bolením hlavy a závratom ešte aj vtedy: *smel by si pre takéto nepatrnosti potrháť na zdrapy čistotu svojej duše? Smel by si práva svojej duše zašliapať do blata pre vyhnutie sa malej nepohodlnosti?*

Ale nie je to ani pravda! Nie je pravda, že čistý

život by škodil zdraviu. Lebo ukážte mi len jednu-jedinú vážnu odbornú prácu takého autora, ktorý sa odváži zodpovedať pred vedou za to, čo hovorí, a ukážte mi jedného lekára, vážne chápujúceho svoje poslanie, ktorý by na jedinej chorobe mohol dokázať, že tá pochádza z mravnej čistoty! *Na celom okruhu zemskom nikde nenájdete takéhoto lekára!* Naproti tomu je tisíce kníh, ktoré sa zaoberajú úžasnými pustošeniami nečistého života. Taký „lekár“ síce je, ktorý smyselným sklonom mládeže — nech je to len čím lepší obchod! — chce vyhovieť a vo svojich súkromných rozhovoroch schvaľuje porušenie sebazapierania; ale tí, ktorí na tomto poli môžu byť odborníkmi, *prvými autoritami*, tí všetci sa vyjadrujú celkom inak!

Čo vraví lekárska veda?

Istý univerzitný poslucháč, brat jedného septimána, keď bol prečítal túto knihu v pôvodine, hovoril takto: „Nuž dobre, dobre! Nie je to také hrozné! Napokon v tej knihe je všetko celkom pekne opísané. Ale to hovoria len kňazi. Pravdou ostáva, aby sme nezačali predčasne. Ale ak máme už vyše dvadsať, vtedy.“

Teda tak, priateľu? „Kňazi hovoria?“

Ak ta nebude unúvať, prečítaj si výroky niekoľkých svetoznámych — nie kňazov! — lekárov-vedcov.

Podľa *Kraft-Ebinga* každý normálne vyspelý muž môže žiť čistým životom tak, aby v dôsledku zdržovania nenastala v jeho zdravotnom stave ani najmenšia porucha. (*Psychopathia sexualis*, 1876., str. 104.)

Forel, povestný nervový odborník v Zürichu, takto píše vo svojej knihe „*Die sexuelle Frage*“: „Za riadnych okolností pre priemerného normálneho mladíka, ktorý tak duchovne ako aj telesne tvrdo pracuje a vystriha sa narkotických prostriedkov, ktoré omračujú predovšetkým vôľu a rozvažitosť, ako sú napríklad alkoholické nápoje, pre takého mladíka pohlavné zdr-

žovanie sa nie je nemožné . . . Jeho zdravie tým vôbec neutrpí . . . Nikdy som nekonštatoval takú nervovú chorobu, ktorá by bola vznikla ako následok — čistého života, ale zistil som nespočetné množstvo takých chorôb, ktoré vznikly následkom syfilisu a iných nerestí. Inak musíme ostať pri tom, že pre mladika zachovávanie čistého života až po manželstvo je nielen mravné a estetické, ale aj zdravotne najznesiteľnejšie." (Cit. Wegener: Wir junge Männer. Düsseldorf, 1906; str. 152-153.)

Dr. Rossier píše takto: „I ja sa cítim byť šťastným, že môžem byť medzi tými, ktorí sa odvažujú prizvukovať, že panenský, čistý život v nijakom prípade nemôže byť mladikovi škodlivý. Rád by som každému zvlášť povedal, že by takému lekárovi, ktorý odporúča, aby sa pred manželstvom nežilo v čistote, neveril, lebo jeho rada je mylná a škodlivá.“

Norimberský lekár *Dr. Herbst*: „Či úplne zdržovanie sa nespôsobuje práve toľko škody ako nemravnosť? — Teda čo najrozhodnejšie treba prizvukovať, že každé takéto tvrdenie je nesprávne. Úplne pohlavné zdržovanie sa nespôsobí nijakú škodu. Kto tvrdí iné, mýli sa, alebo hľadá bezzákladné ospravedlnenie na svoje skutky. A nech tu poviem aj iné. Úplné pohlavné zdržovani sa je až veľmi možné —, ale nielen telesne ho treba praktizovať, lež aj duševne. Nielen telo treba držať oddialené od takýchto skutkov, lež aj obrazotvornosť . . . Čistý život je možný, — ba nielen možný, lež je spojený aj s veľkým požehnaním.“ (Dr. Herbst: Geschlechtstrieb und Sittlichkeit, str. 5. a 6.)

Druhý medzinárodný kongres, ktorý mali lekári celého sveta o starostlivosti o zdravie a mravnosť v Bruselu, v dňoch 1.-6. septembra 1902, jednohlasne vyniesol túto rezolúciu: „. . . Najmä mládež treba poučiť v tomto smere, že čistý život nie je zdraviu škodlivý, ba práve s hľadiska zdravotného a lekárskeho je bezpodmienečne odporúčaniahodný.“

Dr. Surbled: „Možno čisto žiť a nie je to vôbec nebezpečné. Následkom nečistého života môže vzniknúť veľmi veľa zla, ale nikdy nie zo zdržovania sa. Toto dokazuje inak aj tá skutočnosť, že choroby, pochádzajúce z pohlavných priestupkov, sú popísané v obširných lekárskejších odborných prácach, ale tie choroby, ktoré vznikajú z čistého života, doteraz nemajú ani svojich autorov.“

Lekárska fakulta kristiánskej univerzity vydala toto vyhlásenie: „V posledných časoch rôzni jednotlivci hlásajú, ba aj na schôdzkach sa opakuje tvrdenie, že mravný život a pohlavná zdržanlivosť sú škodlivé zdraviu. Podľa našej jednohlasne vyslovenej skúsenosti je táto domnienka celkom mylná. Nevieme ani o jednej chorobe, alebo slabosti, o ktorej by bolo možno, alebo by sa smelo tvrdiť, že vznikla v dôsledku čistého, mravného života.“ Podpísaní sú: J. Nikolayson, E. Winge, Jokmann, J. Heiberg, J. Ijort, J. Wann, Müller, E. Schönberg, profesori lekárskej fakulty kristiánskej univerzity.

„Dokonalé pohlavné zdržovanie sa pre pohlavne vyspelého človeka je nielen požiadavkou mravnosti, lež práve tak aj hygieny. Veľmi radi opakujeme tú tvrdú, ale celkom pravdivú vetu Möbiovu: Každý lekár, ktorý by tvrdil opak tohto, je oveľa horší ako mor.“ (Dr. med. W. Bergmann: *Selbstbefreiung aus nervösen Leiden*. Herder; str. 261.)

„Každý lekár, ktorý radí mladému človekovi, aby vyhľadával hriechne domy a brlohy, pácha nečestný zločin (ein infames Verbrechen). Veda nepozná ani jednu chorobu, ktorú by bol zavinil čistý život.“ (Dr. Ziemssen.-Cit. Berger: *Lebe rein!* Tyrolia. Innsbruck; str. 71.)

„Toľko zaručene viem, že mnohých som videl, ktorých nestriednosť uvrhly do najväčšej slabosti, hlúposti a omráčenosti; toľko viem, že aspoň dvadsaťoraké choroby možno vymenovať ktoré vznikajú v dô-

sledku nestriednosti. Ale nevidel som ešte ani jednu takú chorobu, ktorú by bol zapríčinil čistotný život." (*Mantegazza-Cit. Geradaus: Kompas für den deutschen Studenten.-Herder 1922, str. 157.*)

Ten istý *Mantegazza*, taliansky fiziolog, píše takto: „Požehnanie čistotného života môže na seba pocíťovať každý, najmä mládež. Jej pamätlivosť bude rýchla a vytrvalá, myšlienky živé a plodné, vôľa pevná, jej charakter sa zocelí... Naše okolie neukáže nám v takých nebeských farbách ani jedno-jediné sklo, rozkladajúce svetlo, ako prizma čistoty, ktorá odzrkadlí farby dúhy na všetky strany sveta a získava nevyblednutelnú blaženosť." (*Foerster: Jugendlehre, 1913; str. 625.*)

Eulenburg, vynikajúci psychiáter na berlínskej univerzite, píše: „Pochybujem, že hocikto — pri rozumnej životospráve — stal sa chorým, najmä nervóznym pre výlučnú pohlavnú zdržanlivosť. Toto často sa vyskytujúce tvrdenie pokladám za úplne prázdnu a nič nevraviacu táraninu." (*Foerster: Jugendlehre, 1913; str. 625.*)

Ten istý *Eulenburg* vo svojej knihe „*Neuropathia sexualis virorum*“ píše takto: „V kruhu laického publika veľmi vďačne prijímajú a, bohužiaľ, istí lekári aj otvorene alebo mlčky schvaľujú domnienku, podľa ktorej by pohlavné zdržovanie sa nesporne škodilo, predovšetkým že by na vyvíjajúcu sa mládež malo škodlivý účinok; táto domnienka ich priam naženie do nezákonného nemravného života. Proti tomuto teda nemožno nikdy dostať hlasno a dosť často protestovať." (*Cit. Wegener: Wir jungen Männer. Düsseldorf, 1906; str. 151.*)

Osterlen vo svojej práci „*Handbuch der Hygiene*“ vraví: „Mladík, práve tak ako deťo nech sa učia zdržovať sa, kým nenadíde ich čas. Toto im nebude ťažké, ak si uvážia, že celá ich budúcnosť, najmä blaženosť ich manželstva, je závislá od života v mladosti. Mladí

Judia musia si teda uvedomiť, že bohatou odmenou dočasného sebazdržovania je kvitnúce zdravie, veľká výkonná sila, mužské sebavedomie.“

„Pohlavné zdržovanie je možné, — píše ženská lekárka *Dr. Emannuele Meyer* — je možné bez škody na úkor zdravia; toto už státisíci dokázali.“ (*E. Meyer: Vom Mädchen zur Frau. Stuttgart, 1917; str. 121.*)

Zdravotný radca *Dr. Stark* píše: „Nie som tohto náhľadu, že by pohlavné zdržovanie sa zapríčinilo nervové choroby. Takéto prípady nepoznám.“

Ba *Dr. Kornig* otvorene povedal: „Na zemi ani jednej čnosti sa neujde väčšej odmeny ako čistote a manželskej vernosti.“ (*Cit Warnungszeichen am Lebenswege junger Männer, Neu-Ruppin; str. 12.*)

„Tí lekári, ktorí radia mladíkom, aby mimo manželstva hľadali ukojenie, dopúšťajú sa neospravedlinateľnej ľahkomyselnosti. Ak sa mladý človek ponosuje na bolenie hlavy a silnejší tlkot srdca, treba ho vážne prezrieť a zistiť, či dotyčný nepije veľa vína piva, čaju, kávy; či veľa nefajčí; všeobecne: či jeho nevoľnosti nemajú inú príčinu — ale takúto nesvedomitú radu im nesmieme dávať!“ (*Toto vravel lausanský lekár, profesor Hersen.*)

Vynikajúci mníchovský profesor *Max Gruber*, opierajúc sa na teóriu, skúsenosti a štatistiky, píše: „Ešte ani tiena dôkazu niet, že by zdržovanie sa škodilo zdraviu; ale tí, ktorí musia vykonávať silnú telesnú a duševnú prácu, práve pri najväčšom vypätí svojich síl pocíujú, v akej miere zvyšuje sebazdržovanie ich schopnosti a pracovnú zdatnosť. Toto vedeli už atléti staroveku, vedia to športovci našich dôb, poznajú to i nadaní bádatelia a plodní umelci.“

„Mladíkom nemožno dostatočne prízvukovať, že zdržovanie sa ešte nikdy a nikomu neuškodilo, ale smyselná rozkoš už nespočetným.“ (*Sticker: Geschlechtsleben und Fortflanzung vom Standpunkte d. Arztes. M. Gladbach, 1916; str. 60.*)

Dr. May: „Za svojej temer tridsaťročnej praxe mal som možnosti vidieť nekonečné množstvo smutných obetí nemravnosti, ale ani jednu-jedinú obeť mravného zdržovanie som ešte nevidel.“ (Cit. *E. Hammelrath: Teutonenkraft und sexuelle Frage. Trier, 1917; str. 65.*)

Paull, školský lekár v Karlsruhe píše: „To dôvodenie, ktorým sa povrchní ľudia veľmi často omamujú, že neukojenie pohlavného pudu by zapríčinilo chorobný stav, je úplne bezzákladné. *Také choroby, ktoré by boli vznikli výlučne z neukojenia pohlavného pudu, nezistil ešte ani jeden lekár!* Ani jeden svedomitý lekár nemohol nikdy tvrdiť, že by zdravý človek pre zachovávanie svojho zdravia potreboval ukojenie pohlavného pudu. To vylučovanie sa šťavy, ktoré sa u mužov čistotného života občas dostavuje a ktoré neznalí ľudia pokladajú za chorobný zjav, takzvaná polúcia, nie je vôbec zjavom chorobným. To je celkom prirodzeným vyprázdnením sa. Pre čistý život — toto dôrazne prizvukujem — ešte nikto neochorel.“ (*Dr. med. H. Paull: Halte deine Jugend rein! Stuttgart; str. 62-63.*) „Požiadavky náboženskej mravnosti sa dokonale shodnú s požiadavkami hygieny. Ba, musím povedať, že náboženská mravouka práve na poli pohlavného života, konštatovaním zdravovedy, dostáva svoj najskvelejší dôkaz.“ (Tamtiež; str. 70.)

Prečítaj si napokon, s akou vážnosťou sa hovorilo o tejto otázke v katolíckom skautingu: „Ak po Forelovi, Kraft-Ebingovi, Rohlederovi, Sevedovi, Ribbingovi, Mantegazzovi a rozličných lekárskejších univerzitách odváži sa niekto tvrdiť, že mravný život je škodlivý zdraviu, alebo postaví sa proti tej zjavnej skutočnosti, čo markantne podvrátili početné príklady čistotne žijúcich, mužne sa boriacich a na sebe víťazstva dobývajúcich ľudí, a ak niekto tvrdí, že podľa kresťanskej morálky nie je možno žiť, na to treba skutočne

vysokého stupňa nemravnosti..." (Sík-Szekeres: Pedagogia skautingu.)

Hľa, celá hŕba citátov z výrokov vážnych lekárov. Opakujem nie kňazi vraveli toto, lež prvotriedni lekári! A popri týchto postav zasa to úžasné množstvo pekelnej biedy, pokleskov a chorôb, ktoré sú spojené s nečistým životom; skutočnosť, že za kliatbu *jeden-jedinej* noci tisíci pykajú dlhoročnou biedou, ba vyjdú telesne-duševne navnivoč, — a potom povedz toto svojim kamarátom, ktorí ti tárajú dve na tri o nemožnosti a škodlivosti zdržovania sa! Ukáž im to úžasné množstvo nemocníc a ústavov pre choromyselných, kde sa zmieta a svíja tisíce obetí nemravného života; potom ich požiadať, aby ti ukázali — ak môžu — jednu jedinú nemocnicu, kde ošetrujú a liečia takých, ktorí ochoreli následkom zdržanlivého, čistého života. *Nech ti ukážu len jednu-jedinú takúto nemocnicu!*

A čo vidíme u jednotlivcov, to nám dokazuje aj osud národov. Dejiny vedia o veľkých národoch, ktoré práve pre nemravný život vyšly navnivoč; nepozná však taký národ, ktorý by bol zničený čistým životom.

Boh a príroda.

Ale veď to nemôže byť ani inak! Videl si, že pred manželstvom sväté zákony Stvoriteľove požadujú dokonalé sebazdržovanie sa. Ale otvorene a nebojácne tvrdím: keby Boh bol dal iba zákony a súčasne by sa nebol aj postaral, že by nikomu na zdraví neublížil, keď Jeho slovo chcú svedomite splniť, — keby tomu bolo takto, vtedy sám Boh by prišiel so sebou do protivy, čo je — nemožné! Veľmi zaujímavý je výsledok skúmania jazykospytcov, podľa ktorého v starých teutonských rečiach slovká „zdravý“ a „svätý“ majú ten istý koreň; čiže: čo činím podľa vôle božej, to nemôže byť škodlivé ani môjmu telesnému zdraviu! Porovnaj

toto aj v dnešných nemeckých slovách: heilen, heilsam, a heilig!) A keby čistý život bol škodlivý, prečo by trestala príroda takými hroznými chorobami práve nemravnú životosprávu? Príroda sebe samej nikdy neprotirečí! Nie je náhodné, lež otvoreným slovom prírody, že medzi zvieratmi niet ani stopy po pohlavných chorobách; zvieratá totiž nie sú schopné nijakých pohlavných neporiadkov, — iba ľudská slobodná vôľa má túto smutnú výsadu.

My, ľudia, vo všetkom sa snažíme byť jemnejšími nad zvieratami: nežeríme, lež jeme; nerehoceme sa, lež sa usmievame; nemáme papulu lež tvár; — iba tu, na poli pohlavného života sme klesli hlbšie, pod úroveň zvierat!

Zpomedzi stvorených bytostí ani jednej nedal Boh taký jedinečný pomocný prostriedok, ako je ľudská ruka. Keby naša ruka nebola tak neobyčajne dokonalým ústrojom, akou je v skutočnosti, sotva by sme mohli prevýšiť zvieratá. Rukami si pripravujeme jedlo, krešeme sochy, obliekame sa, miešame si liek, píšeme knihy; riadime parolodí, vedieme rýchlik, — všetko také veci, na ktoré zviera nie je schopné. Ruka hovorí o neobyčajnej dôvere Boha voči nám! Ako by ju mal teda človek každodenne používať na to, aby sa vzdvihoval nad zvieratá! A nie na to, aby hriešnymi skutkami, i samosmilstvom, strhol sa hlboko pod úroveň zvierat!

Nevidieť v tom jasnejšie nad slnko trest boží, že práve tá stvoriteľská sila, ktorá — používaná podľa vôle božej — má byť prameňom nového života, pre hriechne zneužívanie stáva sa usmrťovateľom úžasne mnohých ľudských životov? Môže sa príroda ešte jasnejšie ohradzovať proti pohlavnému styku mimo manželského života, ako tým, že nemravný život tresce tak hroznými chorobami? Príroda sa bráni; bráni si svoje sväté zákony tak, že s miliónovou armádou ničiacich bacilov napáda porušovateľov týchto zákonov.

A nie je náhodné, lež veľmi výrazným slovom prírody, že proti týmto chorobám poskytuje úplnú bezpečnosť len správny, zdržanlivý život, alebo manželský sväzok: čisté jednoženstvo.

Kto nevie ostať čistým?

To jedno uznávam, že kto chce ostať nedotknutý iba od *voľkajších nemravných skutkov*, ale vo svojich myšlienkach oddáva sa nemravným túžbam, prv, či neskôr sa zvrhne na takéto skutky. *Na tomto poli niet zastavenia na pol ceste!* Duša a telo vplývajú na seba a duševná skazenosť zoslabuje telo.

Tu nemožno byť pozvoľným; tu sa nedá jednať! V tomto prípade sa nemôžeme takto uspokojovať: „Iba dotiaľ postupujem vo svojich myšlienkach, kým nebude hriech; ďalej už ani krok.“ Márne! Kto je vo svojich myšlienkach naschvál nečistý, značí toľko, ako by aj skutkom bol spáchal hriech. Ako to píše *Juvenalis* vo svojej satyre (13, 209,) „*Nam scelus intra se tacitum qui cogitat ullum, facti crimen habet,*”

Preto je už dôležité, aby sme svoje *myšlienky* udržiavali v čistote. Už hriešna myšlienka môže pri niesť do vrenia celý náš organizmus, lebo rozčúlenosť mozgu mimovoľne sa rozšíri na miechu a odtiaľ na ústroje pudové. Znepokojený pud volá po hriešnom skutku. Že ničiaci oheň nemôžeš zoslabiť, to ti uverím; ale, povedz: nie ty si zapálil prvý blčiaci plameň?

Prečítaj si len, ako sa zmieňuje o tomto istý zahraničný univerzitný profesor-lekár:

„Nepovolaný človek si často myslí, že ukojenie prebudivšieho sa pohlavného pudu je potrebné pre zachovanie zdravia. Je to pravda?

Zdržovanie sa nemá nijaké zjavne škodlivé následky, ale nezdržovanie sa už v dôsledku nervových otrasov, ktoré sú s ním spojené, môže priviesť k takým zmenám, ktoré sa môžu prejaviť najmä

v nervovej sústave a v nepravidelnostiach duševných funkcií.

Nech nikto nespomenie, ako protidôvodenie, že pozná veľa ľudí, ktorí aj proti svojmu býrivému životu sú zdraví a silní! Takéto príklady nedokazujú nič! Kde-tu nájde sa človek, ktorý má mimoriadne silný organizmus a zdanlivo môže beztriestne šliapať po svojom zdraví. Ale pomyslime si, že nikto nevie vopred, čo znesie. Právom sa môžeme spytať, či by zdanlivo zdravý človek nebol ostal zdravším, keby si bol svoj život zariadil inak. Potom, na zdanlivé alebo tvrdené zdravie nemožno ešte veľa dávať, pretože ľudia vo všeobecnosti nie sú ochotný roztrúbiť do sveta svoje telesné alebo duševné nedostatky, lež áno, radi na ne zabúdajú, zatajujú ich, ba často z márnivosti a z chvastania chcú sa zdať lepšími, akými sú v skutočnosti.

Ten, kto triezvo žije, kto má povinnosti a ich svedomite plní, kto vážne pracuje a vyhýba sa ľahkomyselnej spoločnosti, nenávidí klzké čítania, nekusné divadelné hry atď., všetko to, čo vedie podlý trh vybičováním ľudských náruživostí, kto nezanedbá zdravé pohybovanie sa, telesné cvičenia *ten veľmi málo bude trpieť pre pudové dráždenie, a ľahko premôže ich nepatrným poplatkom: napnutím sily vôle!*

Vedel si, že v tebe drieme dravá šelma; prečo si ju prebudil?!

Vedel si, že máš ohnivú prirodzenosť; prečo si sa hral teda s ohňom?

Vedel si, že okolo veže, ktorá je naplnená pušným prachom, nesmieme robiť ohňostroji!

Kto vo svojich myšlienkach, v spoločenstve, vo svojich čítaniach vyhľadávajú nemravných divadelných hier a filmov prehrešuje sa proti čistote a strpí, aby jeho neporiadne myšlienky mohli sa pohodlne rozťahovať tomu uverím, že ani vo svojich skutkoch

nemôže zdržanlivo žiť. Ale že by bolo nemožné byť v myšlienkach a v celom životnom náhľade čistým mladíkom, ba jeho zdraviu by bol čistý život škodlivý, to popieram, — *to nie je pravda, tisíckrát nie!*...

VI. KAPITOLA.

Bor sa a vždy dôveruj!

„Fortior est, qui se quam qui fortissima vincit moenia, nec virtus altius ire potest.“

„Ten, kto seba premôže je silnejší ako ten, kto zdoláva najmocnejšie hradby; ani čnosť nemôže vyššie postúpiť.“

(Ovidius)

Opakujem, čo som bol povedal už v predošlom odseku: Priateľu, keby si mal aj neobyčajne ohnivú prirodzenosť, keby si aj vo zvýšenej miere pocítoval v sebe rozkazujúce želania svojich pudov a keby sa tie vrhly na teba býčou silou, nezvífazia nad tebou, *ak len ty sa nechceš stať ich otrokom!* Ak budeš mať pevný charakter, keď vír rieky tvojho života, vôľa, bude pevný, *ty zvíťaziš!* Vieš, aj oproti vetru možno veslovať, keď je na rieke silný vír. Veď všetok ten smútok, čo si v predošlých kapitolách bol čítal, napísal som iba pre jedno. aby si sa ho zhrzil a utiekol pred ním *ku krajšej budúcnosti!*

Ale pýtaš sa: čo mám teda činiť?

Vieš, pravda, že kde strážia veľký poklad, tam dávajú na dvere silnú zámku. A čím väčší poklad, tým mocnejšie uzatvárajú dvere pred zlodejmi. *Tvojím najväčším pokladom je čistota duše;* stráž teda s neochvejnou vytrvalosťou dvere, ktorými by mohol vtrhnúť nepriateľ pokladu tvojej duše. Stráž sa všetky svoje smysly!

Dávaj pozor na svoje myšlienky, na každé svoje slovko, na každý svoj pohľad, skutok a najmä maj na pamäti, aby si sa chránil *prvého* zlého kroku, lebo po prvom mravnom páde veľmi ľahko nasleduje aj desiaty. Veľmi dobre viem, že v tom búrlivom veku, ktorého oheň soplí teraz v твоjich žilách, stále musíš byť na stráži, ak si chceš zachovať rovnováhu svojej duše. Ale teraz vieš, že celá tvoja budúcnosť môže sa už teraz zvrtnúť; a tá niekolkoročná borba, v ktorej sa musíš dokázať byť silným, je hodná na zabezpečenie toho veľkého pokladu, za ktorý bojuješ vo svojich mladých rokoch. Týmto pokladom je: nenaštrbené vyformovanie tvojo mužného charakteru.

Čistý život? Čistá duša!

Viem teda, že si odhodlaný na každú borbu, len aby si neporušene zachoval čistotu svojej duše. Ved' ako treba čistoty pre telesný život, — potrebný je čistý byt, čistý vzduch, čistý oblek, čistá strava, — práve tak je prvou existenčnou podmienkou tvojej duše čistý mravný život.

Ak umývame schody, musíme začať celkom shora; ak chceš mať svoj život čistý, musíš začať s čistením celkom vnútri, pri samých svojich myšlienkach. Nie len vo svojich rečiach a skutkoch, ale v každej svojej *myšlienke* si teda zachovaj čistotu, lebo kto *len* myšlienkou hreší proti nej, už načal budovu, ktorá stráži poklad jeho duše, a len otázkou času je, kedy sa celá stavba nezadržiteľne zrúti. „Blahoslavení čistého srdca, lebo oni uvidia Boha.“ (Matúš 5, 8.) Duševná čistota je taká citlivá, ako takzvané bolognské sklo, do studenej vody kvapnutá sklovina, ktorá sťa výkričník upozorňuje, aby sme z nej ani najmenšiu časť neodlomili, lebo hneď, pri prvom porušení celá sa rozmrví na bezcenný skelný prach. *Alebo budeš celkom čistý aj vo svojich myšlienkach — alebo padneš!* Strednej

cesty tu niet! Ba nečistota myšlienok a fantázií je často aj zdraviu nebezpečnejšia, ako takýto skutok. „So všetkou bedlivosťou ochraňuj svoje srdce, lebo z neho pochádza život.“ (Prísl. 4, 23.)

Svätý Augustín, ktorý vo svojich mladých rokoch, pred svojim pokrstením, mal úžasne silné telesné pokušenia a hlboké poklesky, tento smutný zjav vysvetľuje takto: „Vtedy, keď prví Iudia ešte nespáchali hriech neposlušnosti, boli práve tak pánmi nad svojimi pohlavnými žiadosťami, ako sme dnes pánmi napr. nad svojimi prstami. Každý človek si svoj prst pohýbe tak a vtedy, kedy len chce. Bez mojej vôle sa však nepohne. S pohlavnými vecami však — bohužiaľ — nie sme už dnes takto! Takéto myšlienky, city, túžby a pohnutia vznikajú v nás aj vtedy, keď ich nechceme, a nepominú, hocijako by sme to aj chceli. A keby som ich chcel vyhnaf z svojej hlavy, nejdú a neposlúchajú! Iudia — píše ďalej — v raji boli tak sprostí, že neposlúchli svojho Pána. Potom už jednak za trest, zčasti pre poučenie Boh ich takisto potrestal: jedna časť v tele — pohlavná túžba — neposlúcha človeka, ale aj proti Iudskému rozumu a uznaniu pokračuje si podľa svojej hlavy (podľa svojho pudu).“

Nuž a čo z tohto vyplýva? Iba to, že túto všetko pustošiacu povodeň *nesmieš v sebe bez príčiny vyvolať*, a ak sa sama začne, *nesmieš dovoliť, aby sa stala pánom nad tebou!* V prvých chvíľach je to len začiatkové pohnutie sa; teraz sa mu môžeš ešte vyhnúť, môžeš od neho odvrátiť svoju pozornosť a — si zachránený! Ale ak povolíš prvej myšlienke, už z tvojej ruky vykĺzne moc a nemôžeš ďalej uzrieť, aký bude koniec.

Ak nechceš, nie je hriechl

Azda práve tvoje myšlienky, rýchlo vznikajúce a vyrušujúce túžby ťa naplňujú najväčšou úzkostlivosťou, lebo veď práve nad týmito sme najmenej pán-

mi. Lež práve preto ťa chcem na toto aj zvlášť upozorniť, aby som ťa uchránil pred zbytočnými obavami. Náklonnosť ku zlému nie je ešte u človeka hriechom. Táto je ríšou tvojej vôle: ak nad ňou ty vládneš, stáva sa v tebe charakterom; ak ju necháš panovať nad sebou, vtedy stane sa náruživosťou.

Za svoje myšlienky sme len od tej chvíľky zodpovední, keď sa stávajú v nás *úplne vedomými!* Prv nie!

Lenže práve v tejto dobe tvojho vyvíjania sa veľmi často skúsiš, že hocikde si — za štúdií, pri hrách, čítaní a modlitbe —, zrazu len zbadáš také myšlienky v svojom rozume, ktoré sa vzťahujú na tento hriech, a tvoje citlivé svedomie sa úzkostlivo spytuje, či už tieto neporušily čistotu tvojej duše. Buď spokojný! Kým si ich nezbadal, nie si za ne zodpovedný. Za to konečne nemôžeme, aby nelietaly vrabce nad našimi hlavami; ale za to už áno, aby nenakládly hniezda na našej hlave. len teraz, v tejto chvíľke vedz byť pevným *a hneď, bez chvíľkového váhania* zasiahni smelou rukou medzi svoje myšlienky, a vyžeň zo svojej hlavy nepovolaného hosťa.

Ale čo máš urobiť? Snaž sa hocijakým spôsobom inostranne sa zaujať, aby namiesto týchto nečistých myšlienok nenápadne prišli iné. Vezmi si zaujímavé čítanie, choď sa hrať, pracuj, uč sa, modli sa; len *najako inostranne buď zaujatý*, kým sa tvoja predstava očistí od rušivých myšlienok. Ale všetko toto rob spokojne, neľakavo a nie rozčúlene! Uvidíš, že tieto myšlienky sú také, sťa natiskavajúce sa, bezočivé muchy. Nedaj sa nimi *vyrušiť!* Muchy nemožno rozčúlenosťou odohnať, lebo tým opovážlivejšie sa vrátia. Ale treba im poriadne udrieť medzi krky, aby sa prevrátily. Nedávaj sa týmito myšlienkami do *priameho* boja; len čo sa obraciaš *smerom* k nim — keď aj s úmyslom borby — už sa zosilňujú. Najmúdrejšie je teda odvrátiť sa od nich, čiže nestarať sa o ne. Azda klopú, buchajú, durkajú na dvere tvojej duše? Jedno-

ducho si toho nevšimni. S prevyšujúcim povedomím si povedz: Nuž veru, sem sa nedostanete! Ukáž im cestu pri ich prvom hlásení sa, lebo ak sa dáš s nimi do reči, budú bezočiví. Nezlakni sa ich ale pokračuj *spokojne* vo svojej ceste. I psi odvážlivejšie štekajú na počestného, čím viac sa ich zľakol. Ale ak s *prevážnou chladnokrvnosťou* prejdeš popri nich, stiahnu si chvost a zahanbeno sa utiahnu do svojej budy. Toto *prevažné opovrhovanie* praktizuj voči svojim zlým myšlienkam: „Ale čo sa mi tu v hlave ozývate? Veď je *nemožné*, aby som na takýto hriech naschvál pomyslel!“

Nezúfaj teda keby si za jeden deň, alebo za jednu hodinu desať ráz musel zápasiť s takýmito myšlienkami a túžbami. Všetko toto je dobre vopred vedieť, lebo inak práve mladíci úzkostlivejšieho svedomia veľmi veľa energie premrhajú a znechucujú sa v nesprávne vedenej duševnej borbe. Pohlavné dospievanie je v tebe svätou vôľou Stvoriteľovou; ak teda takéto myšlienky víria v tebe, i to je len celkom prirodzeným následkom tvojho vývinu, čiže nie je hriechom, ba ani nie pokušením. Ale aby sa ani potom nestaly hriechmi, jednoducho si ich nevšímaj a neber na vedomie. Ale nie lakavo, rukami-nohami trepotajúc, ohradzuj sa proti nim (lebo takto by sa ešte viac zadrapily do teba), lež miernou prevahou ich oddiaľ od seba: „Ach, hlava moja; aké to sprosté myšlienky sa roja v tebe! Pane Ježišu, pomôž mi!“ Ani neuvažuj nad nimi veľa: „Ach, azda som už súhlasil s tou myšlienkou?“ A nepovoľ, keď už-už vidíš, že všetko je márne, nejde to, nepodarí sa ich vyhostiť z hlavy. Časté pokušenie nie je znakom hriešnosti, skôr zdravím duše; veď aj nepriateľ oblieha znova ten hrad, ktorý je nepoškodený. Vojak, ktorého napadne nepriateľ, nech sa nehanbí; iba ten, kto sa pred útokom zbabelo poddá. Nech ňa posilňuje vedomie, že keby si sa bol náhodou predsa pozabudol v takýchto myšlienkach, *všetko sa zvrtné na vôli*; a keď nechcem svoju dušu

poškvrniť — práve nechcem! a keď si chcem svoju dušu zachovať v čistote — práve chcem! — vtedy víťazne vyjdem zo všetkých zápasov. *Non nocet sensus, si deest consensus.* (Sv. Bernard.) *Kým sa boríš, nie je hriech!* Hriech sa začne tam, kde vôľa prehrala boj. Čo sa deje so mnou bez mojej vôle, za to nie som zodpovedný, teda to nie je hriechom. Napríklad nech sa hocičo stane so mnou za nočného spánku, alebo keby som mal aj hocijaké sny, za tie nie som zodpovedný (keby som len svojim lahtikárskym chovaním sa predošlého dňa nebol tie sny nepriamo vyvolal.)

Teda: vyhnúť sa s cesty, keď prichádza besný pes! Svoju túžbu necháť bez pozornosti; svoje myšlienky odvrátiť na niečo iné. Prečo? Je tu reč azda o hroznej, opovrhnutiahodnej veci? Kdežeby! Ale o vznešeno-svätej myšlienke Boha-Stvoriteľa, ktorú práve týmto uchrániš od znesvätenia a zašpinenia.

Legitímuj sa!

Na južnom cípe Afriky žije malý národ, hŕstka Búrov. Dlhú dobu sotva vedeli o nich, iba pred niekoľkými desaťročiami si vydobili svetového mena v anglicko-búrskej vojne. Táto vojna vznikla tak, že Angličania si chceli získať pre seba cenné diamantové ložiská Búrov. Lenže Búrovia predtým ani nevedeli, aké cenné poklady majú. Istý anglický cestovateľ zbadal s prekvapením, že v prachu ulice sa malé búrske deti hrajú s diamantovými kamienkami. Ale malý búrsky národ — keď si uvedomil, aký značný poklad má — na smrť odhodlano odporoval veľkej anglickej presile.

Takéto cenné diamantové ložisko — vlastne, kdežeby len takéto, tisíckrát cennejšie — sa skrýva v duši každého chlapca; chybou však je, že mnohý mladík o tomto nevie a ľahkomyseľne, v prachu ulice sa hrá so svojim nekonečne cenným pokladom: so svojou

dušou. Ach, koľkí si takto poškrvnú svoju čistú, snehobielu dušu! Koľkí ju ľahkomyselne vystavujú nebezpečenstvu! Napokon: koľkí strácajú pri hre svoj drahocenný poklad!

Vo veľkých mestách sú medzi dvoma ulicami takzvané „priechodné domy“ (v Bratislave ich volajú „pasáže“). Tieto skracujú vzdialenosť medzi dvoma ulicami. V priechodných domoch však nemožno udržiavať dvor v náležitej čistote. Kde- kto príde, ľudia chodiajú hore-dolu a zanechávajú po sebe veľa špiny. Duša veľmi mnohých mladíkov je tiež ako takýto priechodný dvor! Myšlienky, túžby, slová, a pohľady chodiajú v ňom dnu i von, krížom-krážom, ako sa im len zachce. Možno sa potom čudovať že sa v nej usadí veľa špiny?

Rozumný chlapec si stráži svoj dom. Predo dvere postaví strážcov (svoju disciplinovanú vôľu) a pred vstupom každého legitimuje. Ide napríklad po ulici a dôjde pred výklad, preplnený obrazmi. Zvedavosť sa v ňom hneď prebudí: prezrime si len tento výklad! Ale zrazu dostane sa mu pred oči bezočivý, nemravný, hnusný obraz. Počkat! — ozve sa strážca pri jeho zraku; legitimuj sa! Ty nemáš práva vstupovať do môjho domu! — a odvracia sa od obrazu. Takto si daj legitimovať každú myšlienku, reči, divadelnú hru, knihu, — prv než by si ich pustil do svojho malého chrámu. Ak si v tomto takýto svedomitý, vtedy sa neboj nikoho: *si hrdinským mladíkom čistej duše, i keby si musel denne aj stokrát utekať pred zlými myšlienkami.* Lebo v tomto prípade ten je smelý, kto sa dá hneď na útek.

Jedno je hlavné: *nikdy vedome nestrp ani na chvíľku podlé myšlienky!* V každej inej veci dosiahneš úspechu tak, keď o nej čím viac uvažuješ; tuná zasa podmienkou úspechu je, aby si čo najmenej premýšľal o takýchto veciach. Pravda, keď sa prechádzaš po záhrade a ak ti spadne nejaký odporný, zelený červ na ruku, príliš si ho neobzeráš, ale hneď ho smetieš s ruky, lebo inak

fa — pošpiní. A keď ti ohnivá iskra padne na šaty, pravda, nekocháš sa radostne, ako ti ich postupne spaľuje, ale udusíš ju, lebo inak fa — zapáli. Takto si vymeť zo svojej hlavy a takýmto spôsobom udus aj pokúšajúce hriechy.

Na jedno fa zvlášť upozorňujem, čo svedomitých chlapcov — ak o nej ešte nepočuli — môže naplniť zbytočnými obavami. Časom — v šesnástich-sedemnástich rokoch — dostávaš sa do toho štádia svojho telesného vývinu, keď tvoj organizmus — pravidelne za spánku — sám o sebe vylučuje určité štavý a v tomto prípade sa fa zmocní aj pocit smyselnej rozkoše. Ale nepríď do pomykova! Toto — ak sa len veľmi často (týždenne aj viac ráz) neopakuje — nie je chorobou, ani hriechom, lež príznakom vyvíjania sa organizmu, pohlavného dospievania. Ba, keby sa toto aj príliš často opakovalo, ani vtedy ono nie je následkom choroby, lež nervovej slabosti, alebo že si sa predošlého dňa príliš vyčerpal (počas štúdia na skúšky), alebo fa nejaká udalosť duševne rozčúlila atď. Toto vylučovanie nezávisí od teba, ako ani tlkot srdca a dýchanie, teda je celkom prirodzeným zjavom. Znameníť starostlivosť božia spravuje tak, aby to čo máš v organizme zbytočné (dnes je to ešte zbytočné, lebo to zrnko, ktoré sa v tomto prípade vylučuje so šfavou je v týchto rokoch ešte nezrelé a dalo by život iba zmrzačeným deťom), sa samo vzdialilo.

Ale nie je hriechom s týmto spojená rozčúlenosť a rozkoš? Že táto rozkoš sa v takomto prípade prebudí v tebe, tiež nie je hriechom, lebo nevyvolal si ju ty, a býva spojená s vylučovaním šfavy. Dávaj si však pozor, veľmi ľahko sa môže stať hriechom, keby si sa jej totiž tešil vo vedomom stave, alebo svojou vôľou by si súhlasil, prípadne keby si tento proces sám *hocijakým spôsobom* vyvolával. Ak sa v takomto prípade prebudiš, pozdvihni svoju dušu k Pánu Ježišovi, modli

sa, pomysli si hneď na iné a' ostaň spokojne, kým zasa nezaspíš. Takto aj tvoja duša ostane neporušená.

V rokoch dospievania častejšie sa ti prihodí, že tvoj pohlavný orgán sa i cez deň dostane do zbytočného pokoja. Ak sa to stane samo od seba, nestaraj sa o to, lebo tento zjav je spojený s твоjím vzrastom; iba na to maj starosť, aby tesná a teplá spodná bielizeň, úzke nohavice, príliš veľa sedenia, alebo nerozmyslené, zbytočné pohyby, zbytočný dotyk, lezenie a šmýkanie sa umele nevyvolávaly tento nepokoj, lebo schválne pohlavné dráždenie by bolo smrteľným hriechom.

Opakujem, čo som vravel: všetko sa zvrtnie na vôli, na vedomom súhlase. V človekovi prebýva aj nižšia vôľa, takzvaná *telesná vôľa*, ktorej naša *duševná vôľa* nemôže vždy rozkazovať. Napríklad prezeráš výstavu obrazov a celkom náhodou ti padne pohľad na neslušný obraz. Telesná vôľa sa ti v tej chvíľke prebudí a popudzuje ťa do hriechu, dráždi ťa. Toto ešte nie je vedomý skutok, teda za tento nie si ešte zodpovedný. Ale aj tvoja duša zaraz zbadá, čo sa tu chystá oproti tebe a len čo odvrátiš svoj pohľad na iný obraz, vyhostiac zo svojej hlavy ešte aj pamiatku predošlého obrazu, — nezahrešil si. K hriechu je vždy potrebná *vôľa a vedomosť!*

Nákaza nemravnosti.

Predstava býva tým bojišťom, kde sa pravidelne rozhodne boj, vedený za duševnú čistotu. Ona je tou ohniskovou šošovkou, ktorá dáva pravidelne vzbĺknúť prvému ohňu; reč a skutok sú už potokom, ktorého prameň vzniká v skrytej jaskyni myšlienok. Kto je teda už vo svojom dome, medzi svojimi myšlienkami pánom, ten si dá aj na to lepší pozor, aby iní nezohavili a nezničili jeho kvetinovú záhradu. Lebo nezabúdaj: mravná nákaza sa rýchlejšie rozširuje, ako najnebezpečnejší mor. Brániť sa proti nej treba práve tak, ako

proti nákazlivým chorobám, proti ktorým najlepším liekom je — pravda — čistota. Ak niekde vypukne cholera, súčasne sa zjavujú aj pokyny, aby celé obyvateľstvo si dávalo pozor, podľa možnosti, práve na najväčšiu čistotu. Nech sa nikto rukami nedotkne úst; nejedť nezrelé ovocie; často si umývať ruky; dávať si pozor, aby na jedlá nenasadaly muchy atď. Práve takto by som chcel do duše každého mladíka vpísať ohnivými literami upozornenie o mravnej čistote: Priateľu, dávaj si pozor na bacily, ktoré rozširujú mravnú nákazu! Tieto sa vždy a všade obšmietajú. Armádu možno zadržať drôtovými ohradami; nebezpečný príval vody možno zatlačiť medzi hrádze, — ale nákaža nemravnosti je silnejšia nad všetky armády a pustošiace povodne.

Áno. Mám si dávať pozor. Ale neráčite vedieť, v akom prevrátenom svete žijeme dnes? — spytuje sa ne jeden dobromyseľný chlapec. „Mám si dávať pozor, aby som si zachoval čistotu svojej duše. Áno; ale keď okolo mňa sa penia vlny tisícerych pokušení a za každým krokom hrozia pohltením čistoty mojej duše!“

Pohnuto cítim oprávnenú, hroznú obžalobu, ktorá sa rojí z premnohých ponôs našich mladíkov proti dnešnému hriešnemu životu. Priateľu, cítim, že s obvinením máš pravdu; ale preto mi predsa prepáč: zo svojej požiadavky predsa nemôžem popustiť; ty musíš ostať mladíkom čistotnej duše! Aj v tisícerych pokušeníach pohlavného života? Áno! I medzi úžasným množstvom hriešných príležitostí? Hej!

„Ale keď dnes tak veľa špiny ukazujú v kinách. Toľké nečistoty dávajú na javiskách.“ — Kto ňa však núti, aby si si pozrel práve takúto hru?

„Ale keď v kabaretných divadlách takými podlými vtipmi vynucujú smiech, až hrôzal“ — Kto ňa však núti, aby si ňa chodieval?

„Ale keď toľko neslušných plakátov volá na mňa z omamných stĺpov a toľko bezočivých fotografií z výkladov!“ — Kto ňa núti, aby si ich pozeral?

„Ale keď ma na ulici takrečeno prepadávajú hriešne ženy a ňahajú do hriechu!“ — Ktože ňa núti, aby si sa dal s nimi do reči, alebo aby si vôbec chodil po týchto uliciach?

„Ale keď v škole niektorí moji spolužiaci v prestávkach toľko prasacín pospomínajú!“ — Kto ňa zasa núti, aby si sa aj ty zúčastnil na týchto rozhovoroch, alebo aby si ich len vypočul?

Hoci by si poznal bárs koľko skazených chlapcov, uver mi, priateľu, ešte aj dnes sú — oveľa viacerí, ako by si si myslel — mladíci čistého života, ktorí sa tiež musia borit ale borba niežeby podlamovala ich životnú vôľu a silu, lež ju ešte zvyšuje. S takýmito sa kamarád: s imponujúcimi, hrdinskými dušami!

Veľa dobrodušných študentov sa mi už ponosovalo: „Koľko zla narobí vo mne ten prebúdajúci sa pud! Koľké pokušenia rušia moje mladé roky! Prečo sa v nás neskoršie neprebúda táto túžba? Prečo sa nás zmocňuje takou silou už vtedy, keď na manželstvo ešte ani pomyslieť nemôžeme?“ Tento mladík si ani nemyslí, ako múdro hovorí, keď sa takto ponosuje. Skutočne; pohlavný pud sa v našich chlapcoch prebúda skôr, ako by to prirodzený život a poriadok vývinu prinášaly so sebou. Príčinou tohto je, že celá moderná životospráva sa príliš oddialila od prirodzeného života. Časté návštevy kina a divadla, dráždivé čítania a plakáty, veľa zábav, priveľa sedenia v izbe a málo telesnej práce, silno korenené jedlá atď. oveľa skôr vzbudzujú tieto túžby, ako u roľníckeho mládenca, žijúceho na dedine v telesnej práci, prirodzeným a jednoduchým životom. Duševnou prácou sa zapodievať študent máva oveľa viac takýchto pokušení, ako roľnícky mládenec.

Ale z tohto zasa nasleduje, že tým viac sa musíš vyhýbať všetkým príležitostiam, ktoré by zbytočne dráždily tvoje pudy.

Tvoje čítania.

Dávaj si pozor aj na oči! Nikdy, za nijakých okolností nepripušť, aby na také niečo hľadely, čo by tvoju čistotu i najmenej urážalo. Nezabúdaj, priateľ môj, že v dnešnom svete úžasne veľa nepriateľov sa obšmieťa okolo teba. V novinách, knihách, na ulici, v divadle, kine, krok za krokom môžeš vidieť a čítať veci ktoré obsahujú na státisíce bacilov nákazy. Buď teda všade na stráži a buď opatrný i vo svojom čítaní.

Predovšetkým sopár slov o tvojich čítaniach. Veľmi mnohé podlé knihy sú výsmechom nielen mravnosti, ale často aj slovenského štýlu. Ak ti teda radím, aby si čím viac čítaval (veď čítanie patrí k dôkladnejšej vzdelanosti), práve tak dôrazne ňa upozorňujem, aby si medzi svojím čítaním nestrpel ani jednu-jedinú takú knihu, ktorá sa vysmieva mravnosti, a alebo otvoreno, alebo dvojsmyselne poučuje o podlom mravnom náhľade a o samopašnosti! Takéto knihy obyčajne aj s hľadiska štylistického sú smefmi literatúry. Už aj preto škoda času, ktorý sa pri nich premrá! Vplyvom tejto „literatúry“ nešíri sa kultúra, ale rozširujú sa cintoríny, kde sú v hrobch pochované nádeje rodičov a kde prachnivejú vznešené ideály mladých duší.

Ale, bohužia! i medzi majstrami štýlu a vypravovania nájdú sa takí, čo sa nehanbia svoje talentované pero namočiť do mravného bahna, a „krásy“, „radosti“, „rozkoše“ mravného života na spôsob syčania hada rozoberať, učiť a hlásať. U takýchto je to tým nebezpečnejšie, lebo mocou pera dostávajú aj duše svojich čitateľov na úroveň vlastnej duševnej skleslosti. „Viel Talent und wenig Charakter“ — „veľa nadania a málo charakteru“ by sa mohlo napísať za heslo na knihy takýchto spisovateľov, lebo ak sa i pokladajú za polo-

bohov, oveľa skôr sú celými prascami. Ak sa ti dostane do rúk hocijako umelecky vypracovaný revolver, nemôžeš z neho smrteľne streliť do hlavy? Práve takto si dávaj pozor, aby z týchto umeleckých kníh nesálala na tvoju dušu smrť. Prečo by si mal kútrať na smetisku (i keby bolo posypané zlatým práškom!), keď v našej literatúre môžeš nájsť aj skutočne, pravé diamanty!

Smutno musíme konštatovať, že dnešná „moderná“ literatúra je v prevážnej miere velebením zneužívania lásky a pokleskov pohlavného života. Keby táto skupina básnikov a romanopiscov mala pravdu, mohli by sme predpokladať, že človek nemá byť hrdý na svoje vznešené myšlienky, na svoje ideálne snahy, ale jedine na svoje telesné pudy, pohlavné túžby, v ktorých sa celkom shoduje so zvieratmi!

Buď teda na stráži a buď opatrný vo svojom čítaní! Ako smutno mi písal istý mladík: „Zprvu som v románoch hľadal smyselnú rozkoš, potom už aj v skutočnosti.“ Nenasleduj príklad takých chlapcov, ktorí všetko možné — čo im len príde do rúk — prečítajú. Pravda: kto všetko zje, čo sa len zjesť dá, — pokazí si žalúdok!

Knihy.

Nemyslím tu predovšetkým na Nick Carterov, Fantomasov, Mister Herkulov a na detektívky! Škoda tieto čítať! I tieto ti vzrušia fantáziu a sprostou romantikou naplnia dušu; práve vtedy, keď veľké množstvo dobrých kníh trpezlivo čaká na prečítanie, na čo sa ti aj tak neujde času, najväčšou nerozumnosťou je premrhávať čas na takéto táraniny. Ale okrem nich oveľa viac myslím na tie podlé, nemravné jarmočné práce, žartovné časopisy, sošity a knižočky, ktoré tvoji sklesnutí spoločníci na bezpečných miestach parkov alebo doma s chvejúcim srdcom a rozčúlenou fantáziou čítajú, a v ktorých lační vlci barinatého zápachu ceria si zuby na dušu úbohého „čítajúceho“ mladíka. Tieto čítania prá-

ve tak škodia nervom — alebo azda aj viac — ako alkohol, nikotín, kofein. O tebe viem, že by si so seba-vedomým pohoršením odmietal, keby ti niektorý kamarát takéto niečo ponúkal na prečítanie, ba i teba chcel zasvätiť do tajností týchto kníh.

Niektorí chlapi si práve na tomto poli úžasne čudne počínajú. Poprečítajú všetky možné knihy, ktoré sa im len dostanú do rúk, i také, o ktorých vedieť, že urážajú ich nábožné smýšľanie, alebo ich mravnú čistotu. Veď „ja by som len chcel vedieť, čo píšu aj tamti, ktorí majú opačný názor; *mne to i tak neškodí; nečítam to zo zlého úmyslu*“ Veľmi vďačne mu uverím, že ju nečíta zo zlého úmyslu, iba zo zvedavosti, — ale tomu už neverím, že by mu toto čítanie neuškodilo! Práve tak, ako by si ani ty neuveril, že ostaneš živý, keby som zašiel do lekárne s tým, že teraz rad-radom ochutnám všetky jedy, ale „nie zo zlého úmyslu“; nie preto, aby mi uškodily, „len aby som poznal ich účinok“. Z mnohých kníh sa však usadzuje na ľudskú dušu oveľa škodlivejší prach, ako je najostrejší jed.

Niektorých ľudí nemožno pochopiť: ak len vlások nájdú v polievke, už ju nechcú zjesť; ak zapácha izba, už ju neznesú, ale práve vtedy bez slova hltajú najšpinavšie a najzapáchajúcejšie knihy!

Tvoje citlivé svedomie nech je vždy najlepšou mierou pre tvoje čítanie! Hocijakú knihu vezmeš do rúk (hoc by bola najumeleckejšia vypravená), *ak v nej nájdeš takú časť, ktorá už v najmenej miere uráža čistotu tvojej duše, maj toľko sily vôle, aby si neprečítane prelistoval tieto miesta; a keby sa v tejto knihe opäť vyskytly takéto časti, polož ju a nečítaj ďalej!* Uvidíš, neobanuješ, keď sa podľa tohto pravidla budeš správať a ak ti budú heslom slová starého básnika:

Ráč srdce dobré, rozum dať mi, Bože,
ráč dať mi, ale keď sa voliť môže,

keď jeden z darov odoprieť mi načim,
odopri vedu, po inom ja stačim;
daj srdce čisté!

(Verseghy—Bekényi).

Ak chodiš do vyšších ročníkov, po knihách Verneho a Maya, medzi Kukučínom, Vajanským a Urbanom, rôznymi románmi a vedeckými knihami, je bezpodmienečne potrebné, aby si prečítal aj sopár *vážnych kníh, vychovávajúcich charakter, cvičiacich vôľu*; totiž nielen si ich „prečítaj“ (ako to robievaš s románmi), lež skôr odsek za odsekom *premysli a premedituji*! Uvidíš, v akom cennom smere budú tieto knihy a meditácie vplývať na tvoju vôľu! Pravda, pre tento cieľ si vezmi do rúk len najlepšie knihy.

Takéto sú napríklad: *Nový zákon z Pisma svätého, najmä Evanjeliá* (vyšly aj vo vreckovom formáte); *Dr. K. Körper: Prameň z Boha*; *Dr. A. Spesz: Okultizmus a zázrak*; *Mystika, mágia, mediumizmus*; *Dr. M. Salatňay: Katolícka Akcia*; *Vedúca zásada hospodárskeho života*; *M. Morawski: Večery nad ženevským jazerom*; *Dr. J. Kaczmarczyk: Osobnosť Ježiša Krista*; *V. Freischlag: Veríte Boha?*; *František Salésky: Filotea*; *Dr. J. Šimalčík: Zázračný Lurd*; *Tomáš Kempenský: Nasledovanie Krista*; *Mattyasovszky-Nagy: Ako sa stanem veľkým?*; *Szuszai-Hlinka: Apologetika*; *A. Puntigam: V búrkách mladosti*; *Pelikán: Víno zo sodomských viníc*; *V. Šichta: Tvoja budúcnosť*; *Tatranské jedle*; *A. Kliman: Katolíci vo víre dnešného života*; *Kristus a dnešný človek*; *Dr. R. W. Hynek: Golgota a veda*; napokon moje diela, ktoré vychádzajú postupne v slovenskom preklade.

Nezavádzam ťa, že toto sú ľahké čítania; veď ťažia sa v nich centové myšlienky. Ale ak denne len 10-15 minút môžeš venovať jednej zpomedzi týchto, ďalšie svoje práce budeš vykonávať so zvýšenou životnou vôľou a občerstvenou energiou. Najmä bolo by tvojím

pekným zvykom, keby si po skončení svojej večernej modlitby *každodenne prečítal niekoľko viet z Evanjelia a o tom uvažoval, kým nezaspíš!* Skús to a uvidíš, aký hlboký účinok to bude mať na tvoju dušu!

Noviny.

Ešte aj noviny, ktoré čítaš, si starostlivo vyber. Vôbec by nebolo na škodu tvojmu duševnému vývoju, keby si — ako stredoškolak — denníky vôbec nečítal! Na to máš dosť času aj neskôršie. Ale dnes je už čítanie novín tak rozšírené a všeobecné, že sa už aj hádam ty zaujímaš o každodenné udalosti.

Napokon, keď ti ostáva času, nevravím; môžeš si prečítať noviny, len buď opatrný aj pri novinách a časopisoch.

I keď u nás noviny rôzne zafarbených politických strán boli zastavené, predsa novielky, romány, básničky, divadelné a filmové referáty, ba — bohužiaľ — najčastejšie nemravnú lásku sprostredkujúce oznámenia pod rôznymi rubrikami v „Malom oznamovateľovi“ v skrytej alebo otvorenejšej forme hlásajú a popularizujú nemravný život. (V týchto rubrikách je myslené, pravda, aj na čím väčší hmotný zisk.) Priateľu: ty aj tu ná budeš vedieť, aké máš povinnosti. Máme už prvotriedne katolícke noviny a katolícke časopisy, v ktorých aj beletriu môžeš spokojne čítať; ale keby si z hocijakej príčiny musel čítať aj iné noviny, buď ostražitý, pokiaľ ide o ich novielky, romány, recenzie a oznámenia! Lebo čo ti osoží, ak len vtedy utekáš pred hadom, keď ňu už poštipal?!

Obrazy.

Buď na stráži aj pri pohľade na hocijaké obrazy! Obraz, socha, alebo iné zvláštnosti sú len vtedy hodné pohľadu, ak vzbudzujú v tebe vznešené myšlienky. Len čo tvoju dušu sebamensšie urážajú, — nech sú

to hoci aj svetoznáme výtvary! — budeš vedieť svoju povinnosť, aby si pohľad odvrátil na niečo iné. Nuž a čo mám ešte povedať o takzvaných „umeleckých kartách“, ktoré študenti rozširujú medzi sebou pod rôznymi titulmi ako „študovanie umeleckých diel“ a i.?! Veru, tieto sú najobyčajnejšími svodcami na hriech.

Starovekí alebo stredovekí klasickí umelci síce často znázorňujú nahé ľudské telo, ale to nie sú modely, drážditelia smyslov, ako sú dnešné nahotiny, lež vyžaruje z nich sila ducha, ktorá dodáva človekovi nadvlády nad telom. Oni aj smyselne sa snažia spojiť s nadprirodzeným svetom, i v nahom tele zobrazia oslávne telo; smyselnosť premáha u nich zvláštny vážny výraz tváre: u nich aj nezaodeté telo má božskú tvár.

Možno, že aj tieto staré sochy vyrušia pokojnosť tvojej duše, — vtedy ani na tieto nepozeraj! Ale to je zasa celkom isté, že najviacerí dnešní umelci zobrazením nahého tela chcú predovšetkým dráždiť; ba, mnohí maliari nahotu používajú len za plástik na zahalenie svojej neschopnosti.

Ani si však neveril tomu, čím si niektorí ospravedlňujú svoje hriechy! „Aj ľudské telo stvoril Boh; teda nemôže byť na ňom nič neslušné, na čo by som nesmel pozeráť!“ Takto hovoria! Áno, buď len prísny ešte aj oproti sebe (napríklad dávaj si zvlášť pozor na svoje oči počas kúpania sa!), bez vážnej príčiny ani na sebe nepozeraj také niečo, čo by mohlo znepokojovať a rozčúliť tvoju dušu. Veď je pravda, že ľudské telo stvoril Boh, ba ľudské telo je skutočným majstrovským dielom! Na ľudskom tele vidíme oveľa viac príznakov čarovnej, láskavej starostlivosti Stvoriteľovej ako na hociktorom inom stvorení sveta. *Ale ani nie v ľudskom tele je chyba, lež v našej duševnej slabosti!* S týmto musí počítať tak umelec ako aj ty. Nech je hocijaký obraz, socha alebo časť filmu, —

samo o sebe nech je hocijakým majstrovským a umeleckým — ak dráždi naše hriešne náklonnosti, *vtedy to nemôže byť skutočné umenie!* Lebo len to je skutočným umeleckým dielom, v čom moje kochanie sa nie je rušené nijakou duševnou rozčúlenosťou. K estetikej rozkoši totiž bezpodmienečne patrí aj nerušenosť duše.

Áno, pred nami je aj Iudské telo sväté a ono môže byť aj predmetom nášho záujmu, ale len dotiaľ, kým je ono *prostriedkom duše* a kým sa prostredníctvom neho prejavuje osobitný život duše, jej svet citu a vôle. Avšak len čo umelec ukazuje telo *samo pre seba*, týmto uponižuje dušu do otroctva a takto vyprovokovaný opačný stav uráža náš mravný smysel a draždí nás k smyselnosti. Nielen zákony etiky, lež aj estetiky vyžadujú, aby nahé telo bolo znázorňované len na predstavenie duševných zjavov, nikdy však nie pre seba! Človeka sa zmocňuje hanba, že pohanskí grécki a rímski sochári v tomto ohľade boli oveľa svedomitejší ako maliari a sochári dnešnej kresťanskej doby. Sochy starých — ak sú aj tieto nahé — najčastejšie naplňuje toľká duševnosť a jemnosť, že nás nepohoršujú. Naproti týmto „akty“ dnešných sotva sú iným, ako vedomým vybičováním nemravných myšlienok a túžob.

Čože chcú moderní (a obyčajne najmenej nadaní) maliari na výstavách dosiahnuť s celou hromadou svojich obrazov? „Chcú umenie“, „želajú si jemné kochanie v umení“ — toto ti povedia. Nemaj mi za zle, keď ti úprimne poviem, čo chcú: úmyselne rozdráždiť zverské pudy človeka, — toto chcú!

Teda môžeš pozerať na nahé obrazy a sochy? Odpoveď je závislá od dvoch okolností: 1. čo chce umelec dosiahnuť, keď znázorňuje nahé Iudské telo; 2. aká je tvoja prirodzenosť. Ak je cieľom umelcovým nemravné dráždenie a vybičovanie zverských pudov (bohužiaľ, toto je cieľom u *najviacerých* obrazoch!),

vtedy odíď od takéhoto obrazu. Ale ak preto znázorňuje ľudské telo nezaodiate, aby tým výraznejšie a mohutnejšie mohol vyjadriť svoje dojmy (pomysli si len napr. na krásne súsošie Lakoonske), vtedy si ho môžeš pozrieť. Avšak i tu dávať pozor na druhú okolnosť: aká je tvoja prirodzenosť; sú chladnokrvnejší, ktorí sa svojou pevnou vôľou tak vychovali, že ich nevyruší takýto umelecký výtvar; títo bez ujmy na vlastnej svojej duši môžu takéto obrazy alebo sochy prezeráť. Iným zasa zpočiatku nijaké zlé myšlienky neprichádzajú na rozum, neskoršie už áno; len čo sa takéto myšlienky vynoria, musia nechať prezeranie týchto obrazov alebo sôch. Napokon sú mnohí pohlavne až príliš citliví, ktorí ani na skutočné majstrovské dielo nemôžu pozeráť tak, aby sa im nevyrojily hneď zlé myšlienky; títo ani tieto diela nesmú prezeráť.

Čo je teda pravidlom? *Na nič nepozerať, čo ti je príliš silné, čo vzbudzuje v tebe zlé myšlienky, ktoré potom nemôžeš prevládnuť.* Na jedno však nezabúdaj: Sú obrazy a sochy, ktoré každému poctivému človekovi sú príliš silné!

Divadlo, kino.

Na nebezpečenstvo divadla a kina ťa musím tiež upozorniť. Divadelné kritiky v novinách, ktorých najväčšia časť je už vopred autormi alebo direktormi divadiel draho zaplatená, vychvaľuje až do neba každú hru, takže sotva možno vopred vedieť, či za tvoje peniaze ti nebudú krmiť dušu nemravnosťou.

Svetoznami nepredpojatí kritici konštatovali, že dnes divadlá už sotva majú čo spoločné s umením.

Toto si už aj ty mohol skúsiť. Veď sa len pozri okolo seba: v ktorom divadle dávajú v dnešných časoch hry cenných a nadaných dramatikov? Alebo svetoznáme klasické hry! Nikde, alebo veľmi zriedkakede.

Naproti tomu so dňa na deň dávajú divadelné hry, ktoré prekypujú nemravnosťou, zvädzaním dievčat, ne-

ustálym tajným milkovaním. Veľkej maso ľudí sa takáto hra vždy viac páči; takáto hra značí väčší zárobok, — to všetko uznáme; *ale potom nech nikto nedôvodí pri takýchto divadlách so svätým menom kultúry!*

Veď keby sa dnes mohlo veriť vychytenému a oslavovanému spisovateľovi alebo dramatikovi, s úžasom by sme museli konštatovať, že najvznešenejším a najvyšším cieľom, čo len pre ľudský život možno vytýčiť, je pohlavný život a ukojenie pudov. *Skutočne: len toľkýto by bol cieľ človeka? Veď v tomto sa úplne srovnáva so zvieratmi!*

Ale kde je dnes divadelná hra bez históry lásky, alebo bez hriješneho pomeru? Z týchto sa diváci učia, že najhlavnejším cieľom života je láska. Hoci, pravda, aká to lož! Veď láska je obmedzená len na niekoľko rokov ľudského života a aj medzitým je len *jedným* z tých veľa dôležitých vecí, o ktoré sa človek musí starať.

Áno, niekedy dávno divadlo bolo prostriedkom kultúry, kam ľudia preto chodievali, aby sa očistili od svojich náruživostí. Dnes je divadlo výlučne zábavným podnikom, ktorý ľudské náruživosti ešte mocnejším ohňom podpaľuje. Veď už len krikľavé plakáty mnohých filmov, alebo tituly divadelných hier sú pokušiteľmi nepoctivosti.

Starý Cato s tým odôvodnením nestrpel stále divadlo, lebo ono navykáva ľudí na nečinnosť. A Seneca, odvolávajúc sa na skúsenosť, píše: „Na mravnosť nieť nič škodlivejšieho ako vysedúvanie v divadle. Tam hriechy pod rúskom rozkoše nás len oveľa rýchlejšie prekvapujú. Keď vyjdem z divadla, som lakomejší, pyšnejší, smyselnejší, — ba nemilosrdnejší a neludskejší.“ (Döllinger: Heidentum und Judentum; str. 727.) Bohužiaľ, nemáme nijaký dôvod, aby sme tento prísny náhľad pohanov vedeli pozmeniť oproti dnešným.

Týmto ani za svet nehovorím a netvrdím, že dnešná slovenská divadelná tvorba a beletria nevytvára nijaké hodnoty.

Chybou však je, že vážne literárne udalosti pre nedostatok spoľahlivej kritiky sa takmer strácajú popri bezcenných knihách a divadelných hrách, pracujúcich veľkými bubnami, jarmočným krikom a kamarátskou reklámou. Pre nedostatok vážnej kritiky dnes sme dospeli už k tomu, ako keď o niekdajšiu kvetinovú záhradu sa majiteľ už nestará, a kde popri ružách rastie burina, bujnie blen, bolehlav i rulík, a prasce celkom nerušeno rýpu v zachovaných kvetinových záhonoch. Teda ak aj chodievaš do „moderného“ divadla a čítaš aj „modernú“ literatúru, pritom neustále počúvaš aká hodnotná je „moderná“ kultúra, ani na chvíľku nezabudaj, že *ujarlenie čistých ideálov človeka do okov smyselnosti — nech sa to stáva hocíjakými umeleckými prostriedkami —, nie je kultúrou ani umením, lež neoprávneným násilím proti mravnej povznesenosti ľudstva.*

Takíto spisovatelia zakrývajú iba heslom umenia tú mnohú nemravnosť, ktorú by verejne predávať sa dnes už neodvažovali. Teda neboj sa toho, ak v umení a kultúre zaostaneš, keď si veľmi opatrne vyberieš, ktorú divadelnú hru alebo film si máš pozrieť, alebo ktorú modernú knihu prečítať! Už tituly mnohých hier prezradzujú, že podávajú v nich prasacinu. O tebe viem, že na takéto predstavenia nepôjdeš.

Ale čo máš urobiť vtedy, keď si sa raz náhodou a do-bromyseľne dostal na predstavenie takejto hry? Nemôžeš opustiť predstavenie, lebo by si vzbudil pozornosť; ale bez každej nápadnosti môžeš urobiť — ba aj urobiť že zatvoríš oči až dotiaľ, kým sa skončí výstup, alebo kým sa skončí premietanie neslušnej časti filmu. Uchrániš sa pred mnohými zbytočnými pokúšeniami, ak táto moja dobrá rada nenarazí u teba na hluché uši a keď vieš premôcť v takýchto prípadoch svoju prebúdajúcu sa zvedavosť. V záujme ochrany čistoty tvojej duše nech ti je všeobecnou zásadou, *aby si bol radšej nadmieru bojzlivým, ako nadmieru smelým.*

Po kine a divadle chcem ti povedať sopár slov aj o tancovaní. Pravda, teraz si naľakano myslíš, že toto ti rozhodne zakážem.

Nuž teda, počkaj len trocha!

Isté je, že tá nekonečná tanečná šialenosť, ktorá v dnešnom spoločenstve zúri, každému môže slušať, len práve nie rozvážnemu, vážne smýšľajúcemu človekovi. Ba, v tanečných krúžkoch trpiacim mladíkom neškodilo by prečítať si *Cicerónove* slová, ktorými obhajoval rímskeho konzula *Murenu*, keď tohto obviňovali, že tancoval: „Takéto obvinenie proti rímskemu konzulovi sa nesmie ľahkomyseľne rozširovať; čo za zlý skutok on doteraz vykonal, že by sme takéto niečo mohli o ňom uveriť? Veď nikto netancuje, kto nie je opitý, alebo blázon!“ (Pro L. Murena 6, 13.)

I keď v prekúrenej sále s nečistým vzduchom po celé hodiny si cvičíš nohy nie je najzdravšou zábavou, predsa — neboj sa! — som miernejší od Ciceróna a celkom ti nezakážem tancovanie. Ono môže byť vo vhodnom čase príjemnou zábavou pre *charakterných mladíkov*.

Azda sa prekvapene spytuješ: ako sa dostáva charakter a tanec pod jednu strechu? Práve pri tancovaní sa až veľmi dokazuje charakter alebo chlipnosť každého jednotlivca. Ba, čo viac: nikde tak ľahko, ako práve tu. Tanec je vážnou skúškou skutočného mužného charakteru. Na každom tvojom pohybe, pohľade, slove sa vidí, aká je tvoja vnútorná hodnota. Slabé charaktery využívajú túto príležitosť pre dráždenie svojich pudov a pre ľahotárstvo. Charakterný mladík však ani tuná nezabúda, že on je teraz „rytierom“ tohto dievčaťa, a rytier nebráni svojho chránenca len proti útokom iných, lež v prvom rade aj proti *najmenšej nerytierskej myšlienke alebo túžbe svojej pudovej prirodzenosti*.

Ten charakterný mladík, ktorý nielen pred zimou

chráni svoju tanečnicu, ale aj pred prílišným teplom svojho temperamentu, a ktorý sa nestará len o správne tanečné kroky, ale aj o cestičky rozhovorov, ten sa nelen toho nemusí obávať, že sa šmykne a spadne na parkete, ale ani toho nie, že sa tanečná zábava skončí mravným pádom. Naproti tomu slabé charaktery si len na to dávajú pozor, aby na klzkom parkete nespady, ale nevedia, že práve vtedy by mali svoj charakter od sošmyknutia dvojnásobne chrániť.

Smelo môžem tvrdiť, že *jednou z najlepších skúšok pevnosti charakteru a vznešeného smýšľania chlapcov je práve ich chovanie, prejavené pri tancovaní.*

Naproti tomu je pravda, čo vraví nemecké porekadlo: „Beim Tanz geigt der Teufel gerne“, „k tancu rád vyhráva diabol.“ Čiže pravdou je, že tancovanie je vždy nebezpečnou príležitosťou pre mladé duše. Teda nikdy nechodievaj na tanečnú zábavu tak, aby si prv v krátkej modlitbe neprosil Boha, aby uchránil čisto u tvojej duše od každej škvrny. Uvážiac si toto, rozumným spôsobom sa môžeš zúčastňovať na tancovaní.

Istý septimán, keď čítal túto časť v pôvodine, zazlievajúc mi napísal, že „dnešný“ spôsob tancovania by som mal bezpodmienečne odsúdiť, lebo „moderný“ tanec nie je nič iné, ako vedomé vybičovanie pohlavných pudov. Nuž, pravda, nemusím ani hovoriť, že pripúšťam len bezchybné tancovanie. Lebo sú tance, ktoré treba neúprosne bojkotovať a ponechať ich opiciam, kozám a takým ľuďom“, ktorí už dávno prekročili demarkačnú čiaru poctivého chovania sa.

Buď rytiersky!

Pravda, priateľu, ako ti inponujú hrdinovia dejín! Taký Hanibal, Alexander Veľký, Július Caesar, Napoleon; ale aby sme nešli ďaleko: taký Hindenburg. A predsa: *nieť väčšieho hrdinu, väčšieho prevládateľa sveta, ako kto vie nanútiť nižší? pudové túžby pod lepši*

náhľad svojej duchovnej prirodzenosti; naproti tomu zasa niet uponižujúcejšieho otroctva pre človeka, ktorý je povoláný na duchovnú nadvládu, ako stenáť v okovách slepých náruživostí. Skús len na toto si častejšie pomyslieť, najmä v ťažších chvíľach, keď opäť musíš začať boj proti svojim pudovým vášňam.

Maj o to starosť, aby si vždy preukazoval *skutočného rytierskeho ducha pred ženami*. Ale nielen preukazoval, lež aj skutočne precítil. Ako píše *Schiller* vo svojej slávnej básni „Das Lied von der Glocke“ („Pieseň o zvone“):

Wie ein Gebild aus Himmleschöh'n
Sicht er die Jungfrau vor sich steh'n.

... z nebies bytosť snáď —
s hanblivým, cudným obličajom
pred sebou vidí pannu stáť.

(preložil: Hviezdoslav).

Ale nemyslím tu na prejemnelú a zveličovanú afektovanosť, na to neprestajné a nerozumné poklonkovanie, čo dnešní fičúri nazývajú rytierskym chovaním sa, lež myslím tu na skutočných stredovekých rytierov, ktorí v svojich oceľovo-pevných rukách mali vždy pripravený meč na obranu práv chudobných, a v ich srdciach zasa pramenila neustále ochota obrániť poctivosť žien. *Ten je skutočným rytierom, kto uchráni ženu predovšetkým od svojej neporiadnej telesnej túžby a ľahkomyselnej hry*. Ten je rytierom, kto v každej žene, ešte aj v sklesnutej nešťastnici, spozná pohlavie svojej matky a sestry, ku ktorým sa približovať s podlými túžbami pokladá práve tak za nečestné, ako by bol pripravený aj na odvetu, keby sa niekto približoval k vlasnej matke alebo sestre s podobným neludským úmyslom. Áno, ucti si ženy ako si ctíme matičku-zem, z ktorej čerpá ľudstvo potravu, silu a život. Ucti si ženu, ako ctíme kvetinku, ktorá musí uvädnuť, aby mohla priniesť úrodu.

V ženskej spoločnosti.

Ak máš takýto náhľad o ženách, bude to zjavné a zrejmé v každom tvojom spoločenskom styku. Teraz ešte zvlášť nevyhľadávaj ženskú spoločnosť, ale keď sa s ňou sídeš, nepríď do pomykova. Tvoj vznešený náhľad je zábezpekou pre vzorné chovanie sa. V svojej reči, pohľadoch, hrách atď. vždy budeš mať na zreteli svoju rytiersku povinnosť. Nikdy si nič takého nedovolíš oproti niektorému dievčaťu, čo by si ani ty nechcel, aby iný mladík urobil s tvojou vlastnou sestrou. Keď badáš, že napr. hra, do ktorej ste sa dali, nie je už vyplnením voľného času, lež aj príležitosťou ku hriechu (keď záloh bozkom treba vymeniť atď.), vtedy zručne obráť zábavnú náladu na iný smer.

Všeobecne si dávaj pozor, aby tvoj mužný charakter alebo príbuzní, alebo aj vlastné sestry nejakou ženskou jemnosťou, babušením a hladkaním nezoženštili!

Oceľová vôľa, nezlomná chrbtová kosť, vznešenými snahami prekypujúca mladistvá pohotovosť — toto nech ti imponuje!

Neprestajná rozcitlivosť, bozkávanie sa, lichotenie, afektovanie sú ešte medzi príbuznými ženami ako tak prípustné; ale v chlapových žilách nech prúdi tvrdá krv a nie kapustnica alebo cukrová limonáda! Rojčenie je nákazou života. Niektorý mladík v rokoch dospievania po celé týždne rojčí iba o niektorej románovej postave; pradie si úžasné plány do budúcnosti a pritom ani nezbadá, keď sa jeho citlivosť zmenila na smyselnosť.

Z tohto teda môžeš porozumieť môjmu želaniu, aby mladíci dotiaľ, kým nemôžu vážne myslieť na ženenie, príliš často nechodili do ženskej spoločnosti. Zoženštia sa. Ak by sa ich charakter v tomto prostredí vyvíjal, postrádať bude mužské črty. Láska nie je detskou hrou a roky mladosti nie sú pre ľachtikárske dobrodružstvá.

Bližšie spoznanie sa s jednou devou je len vtedy dovolené, keď už vážne môžeš myslieť na ženie. Každé iné milovanie je ľahkomyselná hra s poctivosťou.

Tvoja snehobiela snúbenica.

Od mnohých zlých krokov ňa uchráni, ak postupom rokov občas si pomyslíš aj na to nevinné dievča, ktorému podľa plánov božích slúbiš raz vernosť, ktoré sa teraz úzkostlivo modlí, aby na jeho snehobiely svadobný závoj nepadol ani tieň mravného smútku, a ktoré — niekde v neznámom kraji — svoju panenskú nevinnosť svedomitou jemnosťou si chráni pre svojho budúceho rytiera.

Priateľu, ty si tým rytierom!

Je tvoja duša skutočne taká snehobiela?

Je tvoje smýšľanie skutočne také čisté?

Chráň si všetku svoju silu, všetky svoje plány a všetky myšlienky na tú veľkú a jedinú lásku, ktorou pripútaš k sebe až po hrob svoju budúcu snúbenicu.

Postava tvojej budúcej snúbenice nech sa vznáša pred tebou sťa anjel spásy a nech dáva sily zachovať svoj poklad, svoju duševnú čistotu, z ktorej sa raz rozvinú kvietky tvojej lásky a vyvríe prameň tvojho manželského života. Tvoj doterajší nepoškvrnený, čistý život nech je odmenou za bozky tvojej budúcej panenskej manželky.

Veď najdrahocenejšou výbavou je čisté telo a nepoškvrnená duša. *Skutočný muž si chce len jednu ženu získať — svoju budúcu manželku!*

Vieš, že tvoj manželský život nebude môcť byť blažený, ak tvoj slobodný život pred manželstvom nebol čistý. Ale z tohto, pravda, zasa nasleduje, že len v tom veku a iba tá známosť i užšie priateľstvo s dievčaťom môžu byť poctivé, dobré a dovolené, ak je ich cieľom manželstvo; každé iné milovanie je ľahkomyselnou hrou a necharakterným ľachtikárstvom.

Miluj vonkajšiu čistotu.

Popri doterajších upozorneniach chcel by som ti dať aj sopár celkom praktických rád. Miluj aj vonkajšiu čistotu! Umývaj sa denne viac ráz a vykúp sa, kedy len môžeš (aspoň raz do týždňa). Každé ráno sa umy v studenej vode, pripravenej ešte predošlý večer. Vonkajšia usporiadanosť je napomáhateľkou sporiadanosti duše. Nemyslím to tak, ako by duša každého elegantne oblečeného mladíka bola v poriadku! Bohužiaľ, ani zďaleka nie! Naproti tomu je faktom, že duša v určitej forme vplýva aj na vonkajšok, a strapatý, špinavý chlapec so smútočne lemovanými nechťami akosi je viac náklonný na neporiadne myšlienky, špinavé reči, ba aj na skutky, ktoré mávajú smutné následky. Naproti tomu vonkajšia čistota je často zálohom aj vnútornej čistoty: zvyšuje našu snahu po všetkom tom, čo je čisté; činí nás opatrnými voči všetkému, čo by zasa našu dušu mohlo poškvrniť. Zaujímavé je, že kto sa často kúpe, ľahšie ostáva aj duševne čistým; ako by sa aj čisté telo ohradzovalo proti každému nemravnému pošpineniu duše!

Umri a vstaň!

Nechcem ťa, priateľa, klamať a úprimne ti poviem: dokonalé zaškolenie vôle, aby každú myšlienku — sta baránok — poslúchala, je veľmi ťažké. Ohotne musíš teda siahnúť po všetkých prostriedkoch, ktoré ti napomôžu dosiahnuť tento cieľ. Jedným z najúčinnjších našich pomocníkov na tomto poli je sebazapieranie.

Sebazapieranie? — brr! — zvolajú mnohí chlapci, len čo začujú toto slovko. Aký tmavý stredovek! Dnes žijeme dobu „práva na život“; dnes sa dá hovoriť iba o „ďalšom vystupňovaní života.“ Dnes každý chce život „využiť“, a nie snížiť, zdegenerovať a zaprieť!

Nuž počkaj len trocha! Čo je sebazapieranie? Prostriedok, snaha po pevnej vôli, ktoré bezpodmienečne potrebujeme, ak sa chceme stať cennými charaktermi. Sebazapieranie je zadržovanie neporiadných, neoprávnených požiadaviek a náklonnosti tela. Teda — zapamätaj si dobre —, sebazapieranie nie je zašliapávaním našej prirodzenosti, nie je násilienstvom proti našej prirodzenosti, ba ani proti našim prirodzeným schopnostiam (veď bez týchto by sme boli bezcenní!), ale len proti našim *neporiadnym a prehnaným žiadostiam*, ktoré ohrozujú naše bytie.

Všetci sme plní chýb, teda všetci sme odkázaní na sebazapieranie. Sebazapieranie dodáva viac *sebaovládania*; nuž a veru stratený je mladík, ktorého — pre nedostatok sebaovládania — zmocnia sa náruživosti. Sebaovládanie dodáva nám *trpezlivosti* oproti samým sebe a oproti našim spolubližným; bez tohto sa v spoločnosti nijako nemôžeme uplatňovať. Sebaovládanie dodáva *sebapremoženie*, bez ktorého vznešené a cenné ideály, individualita, charakter, kultúra, civilizácia a pokrok nemôže vzniknúť.

Hľa, toto všetko možno dosiahnuť len silou, proti zlým náklonnostiam vedeným „násilím“. Toto násilie, čo nazývame sebazapieraním, nie je *vlastným cieľom*; iba prostriedkom, sprievodným zjavom, iba prechodným stavom k víťazstvu, k radosti, ktoré naplnia mladíkov život, vyformovaný šťastnou rukou. Naproti tomu práve tí, ktorí hovoria o „voľnom ukojení pudov“, o „využití života“ a pod. a každej svojej neporiadnej žiadosti sa poddajú, práve tí strácajú svoju vnímavosť oproti skutočným radostiam a budú podkopníkmi svojej vôle, charakteru, zdravia práve tak, ako aj Iudskej kultúry.

„Život musíme vystupňovať“; dobre je, ale vystupňovanie života nespočíva v tom, že dáme koňa pod svoje osobovačné pudy, ale ich tvrdou rukou chytíme. Ako voda pod silným tlakom vzduchu dosahuje ne-

uveriteľnej rozpínavej sily a v hydraulickom lise Iahučko zdvíha centové predmety, práve tak aj tlak sebaovládania pozdvihuje človeka do výšin, ktorý svojou prirodzenosťou ťahá sa dolu.

Toto je smysel všeobecne známej vety Goetheho:
Stirb und werdel Umri a vstaň!

Duševná krivica.

Videl si už deti bledej tváre, ktorých nohy, krk alebo chrbát je vtlačený do stroja a tak poľutovaniahodno sa vlečú? Ľudia sústrastne pozerajú za nimi: „Úbohé obete krivice!“

Hej, keby sme mali taký lampáš, aký mal rozprávkový Aladin, ktorým by sme mohli nazrieť do duše ľudí, iba vtedy by sme krok za krokom zvolali: „Úbohé obete duševnej krivice!“

Akéže sú tie obete duševnej krivice?

Sú to duše, ktorých tisíce pohodlia kultúrneho života a v ich prirodzenosti koreniaca lenivosť urobily zmäknutými, huspeninovitými; ktoré sa ľakajú každého vyvinutia energie, ktorým mráz prebieha chrbtom, ak len počujú o práci, povinnostiach, sebaovládaní a sebazapieraní. Takíto jednotlivci aj vyrastú, svoj rozum si pekne vyškolia, lenže ich vôľa — na ktorú budú v živote krok za krokom odkázaní — ostane chudorľavá, zakrpatelá, chudokrvná, nepoužívateľná.

Úbohé obete duševnej krivice! Priateľu, aj ty chceš ostať v radoch tých úbožiakov?

— Ostať? — spytuješ sa. — Azda som tam?

— Áno; si! — Telesná krivica — chvalabohu — je medzi deťmi dosť zriedkavou chorobou; ale v duševnej krivici — práve pre našu zoslabenú ľudskú prirodzenosť — sa každý narodí a z tejto sa musí každý vyliečiť, vychovať!

Máš štyri-päť ročného bračeka? Nuž pozoruj len jeho chovanie sa, v akej prevažnej miere prevláda u neho ešte telesný život. Ak pri olovrante je tvoj

koláč len o centimeter väčší ako jeho, už ako plače a stoniel! A ako nevie odolávať nijakej svojej chybe, rozkázať sám seba! Jeho vôľa trpí ešte krivicou.

Teda vidíš: pevná vôľa spočíva v nás všetkých, ale je takou schopnosťou, ktorú musíme v sebe vypesťovať vedomým, neohrozeným, každodenným cvičením. Ale vychovávanie svojej vôle začni už dnes! Čím prv začneš, tým lepšie! Ak si už dospel, aj tvoja vôľa neohybné stvrdne sta starý strom.

Sotva je chlapca, ktorý by *chcel* klesnúť do hriechu. Predsa sú mnohí, ktorí aj proti svojej vôli klesnú. Prečo? Lebo majú *slabú* vôľu! V dôsledkoch je teda neobvyčajne dôležitá moja rada, ktorú ti nižšie chcem povedať, o otužovaní a navykaní svojho tela na disciplínu.

Upevňuj svoju vôľu!

Na poli mravnom tí klesnú neskôr, ktorí voči žiadostiam svojich smyslov sa nečinne chovajú a sú nemohúcimi loptami svojich pudových žiadostí. Na túto okolnosť ťa chcem dôrazne upozorniť. *Navykaj svoje telo na malé sebazapieranie!* Skús len niekedy takého sa zriecť, čo by veľmi dobre padlo tvojim smyslom, a čo by si ani nemal zakázané.

Nie často, lež niekedy, tak na skúšku zisti, či má ešte tvoja duša v rukách opraty; skús len napríklad štvrt hodiny nepiť, keď si smrteľne-smädný prišiel z výletu. Ak dostaneš svoje najmilšie pečivo na obed, nechaj z neho kúsok, a ak je jedlo niekedy prismudnuté, zjedz to bez slova! A keď o jednej hladno vyjdeš zo školy, nestenaj doma, že hneď umrieš hladom, ak nebude obed zaraz hotový. Keď prinášajú polievku, nech si hocijako hladný, nezačni jesť so zverskou pažravosťou, ale nauč svoj žalúdok na disciplínu. Ak by cukrárenský výklad hocijako lákal peniaze z tvojej peňaženky, vedz niekedy odporovať. Ak ti pri umývaní vykĺzne z ruky mydlo, nehnevaj sa, ale usmej

sa, kým ho zodvihneš. Ak sa ti roztrhla šnúrka v topánkach, práve keď sa najviac ponáhľaš, nehádz topánky o zem, ale zahvízdaj si nejakú veselú pochodovú pieseň, kým si šnúrky uviažeš. Ak ti celá kopa učebníc vypadla zpod pazuchy, nenadávaj, ale s dobrou vôľou ich posbieraj! Ak nevieš hneď vymotať motúz, nesiahaj zaraz za nožom, ale snaž sa s veľkou trpezlivosťou, bez meča rozťať gordický uzol.

A keď krásne svieti májové slniečko, vieš ostať spokojne pri svojich knihách, učiť sa a nejsť sa hrať miesto učenia? A ráno, keď nadišiel čas vstávania, hneď s dobrou náladou vyskočiť z postele, nezívať a nahaňovať sa v posteli, hocijako by ťa vábila teplá prikrývka a mäkká hlavnica? A keď po väčšom výlete od ustatosti sa ti kolená takmer podlamujú, vieš vtedy vzpriameno a rezko pochodovať? Nepozrieť do výkladnej skrine, ktorá hrozne štekľí tvoju zvedavosť? A k svojmu spoločníkovi, ktorý ti je tak „odporný“, byť obzvlášť milý? A keď dostaneš rozkaz — hocijako ťi nie je po vôli — hneď, bez slovka ho splniš?

Potom, ak nenachádzaš niektoré svoje veci, vieš sa nerozčuľovať; keď ťa hnevajú, neposmievať sa; a keď sa otvárajú dvere, hneď nepozrieť; keď dostaneš list, hneď ho neotvoríš? A keď ti aj hocikto ubližuje, vieš na ohnivú horúčku hnevu položiť studený obklad pokojnej odpovede? A keď máš hocijakú senzačnú novinku, vieš ju aspoň na jeden deň zachovať v tajnosti? A vieš urobiť, aby si popoludní, keď sa začneš učiť, dal pred seba na stôl dva-tri čokoládové bombony a tie ostanú pred tebou nedotknuté, hocijako by sa hniezdila v tebe žiadostivosť po maškrtení? A keď máš nejakú zaujímavú knihu, vieš ju práve pri najzaujímavejšej časti zavrieť a len na druhý deň pokračovať v čítaní? Pri stole cez obed a v škole v lavici ticho sedieť a nehniezdiť sa? Vždy priamo sedieť, aj keď si ustatý? A tak ďalej...

Povieš: toto všetko sú malichernosti. Je pravda, sú. Ale vieš, že všetko sa skladá z maličkostí, drobností, ba aj päťdesiatposchodový mrakodrap v New Yorku je vystavený z drobných tehál? Tieto každodenné, drobné víťazstvá zvýšia tvoje sebavedomie a vtedy sa tak ľahko nepoddáš ťažkostiam, s ktorými sa v živote stretávaš. Veď ten, kto s víťazným čelom prekonal najväčšiu borbu: *sebapremoženie*, vie ostať pánom aj v iných životných zápoleniach. O takomto hovoríme, že je „charakterným mužom.“ *Tvoje najmenšie sebapremáhanie, ktorým svoje telo privykávaš, aby poslúchalo tvoj lepší náhľad, tvoju dušu, je neoceniteľným hromadením energie na časy, ktoré vyžadujú vážne odhodlania; tak, ako z drobných elektrických iskierok môžeme v akumulátoroch nahromadiť veľkú elektrickú silu. Na týchto maličkostiach sa presvedčíš, že duch predsa môže vládnuť nad hmotou!*

Často zachovaná mladosť je vznešeným a vysokým obrazom ideálu. Ale do výšin sa možno dostať iba neustálym napredovaním, drobnými napnutiami sily. Ani Rím nevybudovali za deň; a ani charakter nie je hlavnou výhrou, čo by si mohol len náhodou získať.

Radosť z víťazstva.

Všeobecne tak môžeš v sebe najlepšie posilňovať proti prehmatom svojho pohlavného pudu, ak sa nepustiš do nich priamym bojom, ale — aby som tak povedal — dáš sa do nich okružnou cestou. Totiž: *aby si o týchto veciach priveľa neuvažoval a podľa možnosti si ich príliš nevšimal.* Naproti tomu však daj sa do boja proti rôznym svojim obľúbeným zlovykom a slabostiam. Koľko ráz úspešne vieš zvíťaziť nad svojou lenivosťou a náklonnosťou k nepresnosti, koľko ráz sa privykávaš na zriekanie sa, mlčanie, trpezlivosť atď., práve vtedy nadobúdaš čoraz väčšej sily aj proti neoprávneným žiadostiam svojej pudovej prirodzenosti. Kto sebe nikdy neodprel nič zakázaného,

od toho nemôžeme očakávať, že sa bude môcť vyhýbať všetkému zakázanému. K hriechu nie je potrebné napnutie síl, do toho *upadneme*; ale charakterný život nie je bez *pevnej vôle*.

Svoju vôľu proti pohlavným pudom tak môžeš najlepšie posilňovať, ak si ju necháš *v inom smere* zacvičiť malou skúškou, sebaapren. ožením, strádaním. Čím častejšie cvičíme svoje svaly, tým budeme silnejší, a čím viac cvičíme svoju vôľu, tým skôr budeme páni nad ňou, tým ľahšou sa stane dobrý skutok a v zápäti tohto duchovnejšieho života zmocní sa ťa neopísateľná radosť, ktorá vykvitne z nadvlády ducha. Kto ako dieťa, chlapec, alebo mladík vedel sa ovládať v mnohých drobnostiach pri svojej zvedavosti, maškrtnosti a lenivosti, kto so zatatými zubami, s pozdvihnutým čelom, vypnutými prsami a blčiacimi očami vie znášať horúčku i mráz, hlad a smäd, kto vie mlčať a rozkazovať si očiam, kto zatlačí svoj stupňujúci sa hnev, — o toho chlapca nemám nijaké obavy, že by spadol medzi žiadosti svojich pudov. Bo v rozhodujúcich chvíľach na jeho vážne, rozkazujúce slovo sa aj najžiadostivejšie pudy tak utiahnu, ako zbité šteňa. *Kto vo svojich desiatich rokoch vedel sa dobrovoľne zriecť kúska pečiva, ten v šestnástich rokoch bude môcť odolať aj svojim smyselným pokušeniami!*

Cenou tohto je, pravda, borba; ale aj samotný tento boj je spojený s radosťou. Veď práve chlapci v hocičom sa ako vďačne pretekávajú a s akou radosťou si zmerávajú svoje sily! Veď ešte aj zpomedi hier tie máte najradšej, ktorými môžete dokázať svoju zručnosť a silu. Nuž teda tu je príležitosť, aby si dokázal silu svojej vôle, alebo aby si ju zvyšoval a zoceľoval! Skús len vážne tie malé cvičenia vôle, ktoré som ti vyššie bol spomenul. Nielen dnes a zajtra, lež vždy! Som presvedčený, že sa ti budú páčiť. Už samotná táto borba, táto skúška sily ťa naplní radosťou; a čo potom, keď vzbĺkne v tebe príjemný pocit víťazstva,

všetky prekážky prekonávajúcej Iudskej energie, a môžeš ochutnať tú sladkú radosť, ktorá ťa naplní po prvých malých úspechoch nad tvojou spurnou vôľou, chůfkami a žiadostivým telom.

Radosť z úspechu ťa nabáda na ďalšiu vytrvalosť. Preto — ak by si sa už musel boriť proti zatvrdilému hriešnemu zvyku — najmúdrejšie urobíš, ak zprvu len na krátky čas, povedzme na štyri-päť dní si vytýčiš pred seba: azda do tých čias môžeš vytrvať bez hriechu! . . . O päť dní potom uvidíš, že sa podarilo. „Bože; nuž predsa je ešte vo mne nejaká sila vôle? Na budúci týždeň zasa musím zvíťaziť!“ Ak sa i to podari, vtedy máš už dvojtýždňové víťazstvo za sebou a ono ťa nabáda i posmeľuje na ďalšiu borbu.

Medzi obyvateľmi sandvičského ostrova prevláda viera, že ak niekoho zabijú, toho sila prejde do nich. Nuž toto je len povera. Ale to už nie je povera, lež čistá pravda, že koľko ráz premôžeš svoje požadovacie pudy, o toľko budeš mať pevnejšiu vôľu! Lebo kto tieto radosti raz ochutnal, pocífuje v sebe posmeľovanie napínajúcich sa energií k ešte väčším úspechom, a celkom iste bude blaženejším od toho, kto sa slabo kolíše pred svojimi telesnými žiadostami; kto je slabou trstinou v každom vetre a je zbabelým, že sa ho žiadosti vôbec neboja. Prečítaj si len, priateľu, nižšie uvedený list, ktorý mi napísal istý septimán. Aká smutná je jeho prvá časť, aká povznášajúca je tá druhá!

Veladôstojný Otče!

Tieto riadky píše Vám chlapec, ktorý na konci nešťastných pádov, medzi objavujúcimi sa snami mladosti a medzi zrúcanými budovami veľkých životných plánov sem-tam kladie sopár tehál; ktorý vie plakať ťažkým, ľútoslivým plačom . . . Chlapec, ktorý by chcel z času vytrhnúť jednu dobu svojho života. Chlapec, ktorý svoju rannú mladistvosť

okúpala v bahne hriechu. Chlapec, ktorý napolo vyplieneno, napolo omámený a na stenavé zvolanie svojej zohavenej duše sa vymanil z predpekla nemravnosti... Azda preto, že ďalej už nemohol vyplácať.

Otče! To som vám povedal, čo som inému nemohol; čo s úžasnou obžalobou ťaží sa nad mojou minulosťou a vrhá potupu na mňa. Moja minulosť!... veľa spadnutia, borby, zasa klesnutie pre jeden-jediný zlý krok. Medzi tisícerymi váhaniami, na bludných cestičkách, s poloprázdnu tanistrou... skôr nežisto, ako hriešne.

Napokon som si našiel orientačnú tabuľku. To bolo na nej napísané: „Čisté dospievanie“.

Otče! Každá litera knihy vríe ešte vo mne. Dvíha v mojej duši pevnosť, nezbúrateľný hrad rozhodnutia. Pozriem Vám do očí a poviem: Otče, ja chcem! Ja chcem za svoju vlasť a za seba!... Vaša Veľadôstojnosť ma môže počítať medzi tých, ktorí chcú; ktorých ste pozdvihli.

Každý môj ťah perom je vďakou. Ťahal by som svoje pero s nekonečnou vďakou! Vždy by som len toto mohol napísať: nech Boh žehná môjho otca-záchrancu! Nech ho požehná!

Čo prejavenie večnej vďaky, píše Vám toto mladík, ktorý chce!

Keď čítam tento list, príde mi na um výstižná pravda pohanského Boethia: „*Superata tellus sidera donat*“, premôž zem a získaš za ňu hviezdy!

Nemysli si, že tým, keď musíš byť na stráži, strpčuješ si svoj život; že sebaovládanie a sebazapieranie sú farchou; sú farchou, ale takou, ktorá povznáša. I krídla sú vtákovi na farchu, ale pozbav ho krídel: bude môcť vzlietnuť? V každom boji — i v boji duše — najlepšou obranou je útok. Tým, že si už vtedy cvičíš

svoju vôľu, ako by sa vrhly na teba tvoje nižšie pudy, vlasne už vopred sa čo najlepšie brániš.

Tvoje vedomé cvičenie vôle bude mať časom aj inú odmenu. Kto nosí v sebe slabú vôľu, kto na každý svoj krok, slovko, na každý pohľad trasúc sa musí dávať pozor, tomu je život skutočne mukou a utrpením; ale ty svojím stálym cvičením vôle dosiahneš, že tvoja vôľa ťa hneď, na prvý pohľad, poslúchne a proti žiadosti už *sama od seba, takmer reflexívnou nevedomosťou, ťa žulový štít, sa bude brániť. Ak ti má pouličný prach padnúť do očí, pravda, mihalnica sa ti nevedome stiahnu na obranu. Hľa, aj výsledok tvojej cieľuvedomej práce bude najkrajšou odmenou; že tvoja pevná vôľa aj nevedome, ako by neviditeľný, neporušiteľný pancier obráni tvoj drahý poklad, tvoju duševnú čistotu.*

Na zemi, ale nie zo zeme!

Viem, že niektorý si z vás naľakano myslí: Dnes sa už tento krásny ideál nedá uskutočniť. Nepoviem: keby niekto išiel ako pustovník do hĺbin Karpát a mohol žiť utiahnuto od sveta zdokonaľovaníu svojej duše, vyformovaníu svojho charakteru, vtedy by to azda šlo. Ale takto?! Žiť v tom horúcom svete; chodiť do školy a stýkať sa s množstvom spolubližných (ktorí majú azda iný náhľad); chodiť do divadla a kina; stať si do prehlasujúceho kriku ulíc; nezvrátiť sa vo víriacom živote moderných veľmiest —, kto to vie dokázať?

Pozri, priateľu: ja ťa nechcem zahnať do samoty, a predsa ti hovorím, že očakávam od teba všetko to, čo som ti tu napísal. Nechoď do húštin Karpát, veď tam by si len sám prekvital a zaváňal pred tvárou božou. Ale ostaň radšej medzi nami, tu v morí domov, ktoré vyparujú hriech; tu, vo vírivom ruchu hlučného života, *ale tuná buď prekvitajúcim ružovým stromčekom mužného charakteru a kresťanskej mravnosti!*

Vidíš ružu? Jej kmeň je v blate, v zime, v tme, ale jej ohnivočervené lupienky sú predsa také čisté ako ranná rosa! Ruža stojí v blate, lež sama nie je zablatená; rastie z prachu, ale ona nie je posypaná prachom. Chodievaj i ty po zemi, ale nech tvoja duša nezapácha vôňou zeme; nech teplucké slnečné lúče tvojich mravných ideálov vynútiť z tvojej duše nadzemské prekvitávanie ruží neohrozeného mravného charakteru. Teda! Ak aj stojím v prachu, sám nebudem zaprášený. *Ak je okolo mňa celý svet zašpinený blatom, ja nebudem!* Keby aj každý žil v špine, ale ja nie! Radšej sa pretrhnúť, radšej sa zlomiť, — ale zo svojho vznešeného náhľadu nikdy a nikomu nepovolím!

Justum ac tenacem propositi virum
Si fractus illibatur orbis,
Impavidum ferient ruinae.

Spravodlivého a v predsavzatí neochvejného;
ak sa aj svet rúti,
nemôže odstrašiť pohroma.

S takým záujmom sa viem pozeráť za studených, zimných popoludní na vrabcov, sediacych na srube studne. Vonku je studená fujavica, svet sa trasie v desaťstupňovom mraze, a hľa, takýto vtáčik sa len usmieva tomuto počasiu. Vetrík môj, môžeš duť; sneh, môžeš sa sypať — takmer počujem jeho hlások —, ak aj celý svet zmrzne, ja mám vo svojom vnútri zvláštny, malý oživujúci svet, svoje ohnivé srdce: do neho nič nevníkne!

Kto nevie luhaf.

V tvojej borbe môže ti byť na pomoci aj neohrozená láska k pravovravnosti. Teraz ani nehovorím o tom, akou požiadavkou charakteru je, aby si vždy, bezpodmienečne hovoril pravdu, a aká nedostatočná je češ

toho človeka, ktorého každému slovu nemožno dôverovať. Tuná chcem len na to poukázať, že *kto nikdy neluhá, ten sa ľahšie dostáva do bahna nemravného života*. Cesta čistého svedomia a pravdy je vždy priama, otvorená a jasná; lišiacstvo, tajnostkárstvo a luhania začínajú sa tam, kde už znepokojujú myšlienky, ktoré treba skrývať, a skutky, za ktoré sa treba hanbiť. Kto luhá, ten sám seba, svoj charakter a svoju dušu zneuctieva, a nebude sa báť ani toho, aby aj nemravnosťou zhanobil svoje telo. Naproti tomu: ak sa u niekoho sebaúcta vzbúri proti luhaniu a neznesie ho, tomu ľahšie sa bude brániť aj proti telesnému uponiženiu sa. Navykaj teda seba, aby si nikdy ani najmenšiu lož nevyslovil, aby sa tvojím slovám za každých okolností mohlo veriť, ako Písmu svätému. Vychovaj sa za takého, aby si ani nevedel luháť. Aká krásna pochvala, ak o sebe právom môžeš povedať: *som chlapcom, ktorý nevie luháť!* Kto *nevie* luháť, nemôže sa mravne pokaziť, lebo sa bude úzkostlivo brániť každej takej myšlienke, i takému skutku, pre ktoré by musel luháť.

Otužuj si telo!

Potom nezanedbávaj ani svoje telo! Správne otužovanie tela môže ti posilňovať aj dušu, kým s druhej strany: zanedbávaním starostlivosti o telo (trpenie špiny na sebe, príliš teplá alebo príliš mäkká posteľ, nadmierne stravovanie sa, zoslabené nervstvo a i.) vznikajú často aj mravné poklesky. Obľúb si niektorý šport, ktorý nie je tvojmu zdraviu nebezpečný a vyhovuje ti. Nikdy neseď dlho na jednom mieste: toto spôsobuje poruchy v krvnom obehú. Tvojím heslom nech je: *každodenne si dobre unavíš svoje telo!* Maj o to starosť, žeby si denne *unaveno* šiel na odpočinok, aby si v posteli čo najskôr mohol zaspáť. Začiatkom mnohých hriechov bolo práve zbytočné vyvaľovanie sa v posteli. Športuj nielen pre silné svaly, ešte menej pre to, aby si

bol atlétom, ani nie pre zašliapanie iných, ale v tom presvedčení, že *zdravo vyvinuté telo je oveľa vhodnejším prostriedkom pre dosiahnutie vznešených snáh duše, ako chorľavé, slabé telo*; a kto sa zručne zamestná svojimi riadnymi povinnosťami, bude mať oveľa menej ťažkostí so svojimi neporiadnymi žiadosťami. Otuzované mladé telo, kypiace silou, navykané na strádanie, je veľmi užitočným obranným prostriedkom proti hriechnemu zoslabeniu. Teda nešportuj preto, aby si sa stal profesionálnym zápasníkom alebo pretekárskym bežcom, lež pri športovaní nech ti je jediným cieľom: *dosiahnuť, aby každý kúsok môjho tela vedel poslúchať aj moju vôľu!*

Ani šatmi sa nedaj príliš rozmaznávať! Ak vidím mladíkov, ktorí každodenne starostlivo a skúmavo sa pozerajú na teplomer, vietor, dážď a sneh, že „dnes si vezmem túto teplú košeľu na to ešte jeden sveter, — no, ešte jeden šál, veď je také vetristé počasie; teraz ešte galoše, napokon dva svrchníky“ atď., — hovorím, ak vidím takýchto mladíkov, nemôžem za to, ale hneď zapochybujem o ich mravnej čistote. Otuzilé, mladé telo zohrieva nás oveľa viac ako najdrahšia kožušina; kto však svoje mladé sily premárni nemravnými skutkami, ten nech sa nečuduje, že jeho nervy, koža a krvné cievy nefungujú riadne, že ľahko padne v obeť nákazlivým chorobám a že ho aj v najteplejšom zimníku trasie zima.

Obdivujeme ľudí stredoveku, ako jedinečné skutky vedeli konať. Ale odkiaľ mali na to energiu? Svoje mladé sily nepremárnili v hriechu! Vieš, z akého chlapca bude veľký muž? Iba z takého, ktorý — podľa naučenia starého *Horáca* — koná, potí sa, pracuje a zdržiava sa každej nemravnosti:

*Multa tulit fecitque puer, sudavit et alsit,
Abstinuit Venere et vino . . .*

„Odovzdaj nám svoj meč!“ — žiadali od premôženého béga *Skandera*. — „Meč vám odovzdám — odpove-

dal —, ale nie v meči, lež v ramene je tajomstvo mojej sily; ani nie tak v ramene, ako v krvi! V čistej, nemravnosťou nenakazenej, zdravej krvi!

Nech ti je teda ideálom *Gottfried Bouillonský*, známy križiacky rytier, ktorý keď vo vojne rozpoltil jedným ťmahom svojho protivníka — až po sedlo koňa — pozdvihol vysoko svoju ruku a zvolal: „Túto ruku ešte nikdy nepoškvnil hriech nečistoty!“

Znášanie bolesti.

Nauč sa pevným duchom znášať aj telesné-duševné bolesti a smútok. K mužnému charakteru nepatri, aby sme pod väčšími-menšími neprijemnosťami života, alebo pod tvrdými údermi osudu stenavo škrípali zubami a horko-fažko ich znášali, lež aby sme aj tieto duchovne spracovali a aj z týchto načerpané sily postavili do služieb súladného vyformovania svojich duševných ideálov. Ak ťa bolí zub, alebo ak si chorý, ak sa ti niečo nepodarilo, ak ťa zastihla skrivodlivosť, obchádzanie, ak si bol nezaslúžene potrestaný, — ani v takýchto prípadoch nebuď zronený, ani smutný. Už pohanský *Epiktetos* prišiel na to, že cesta čnosti značí sebazapieranie a utrpenie. „Abstine, sustine!“ — toto bolo jeho heslo. Veď v hriechu najhlbšie klesne ten, kto s pasívnou ľahostajnosťou sa chová k silám, ktoré prebývajú v ňom. Ty sa teda snaž aktívnu, činnou silou zasiahnúť do každej udalosti svojho života; ak ťa zastihla pohroma, ak si chorý, ak ťa obchádzajú, ak sa k tebe chovajú nehodne, ešte nezúfaj, ale snaž sa zo všetkého tohto vyťažiť úžitok. Úžitok? Aký? Stiesnenosť a sklúčenosť postav tiež do vývoja svojej duše. Ak ťažkým kladivom udierame na horúce železo, vtedy sa formuje oceľ; ak brutálne údery životné padajú na teba, ani ty netrp pod nimi zriekavajúcou sa nemohúcnosťou, ale pozdvihni svoje čelo do výšin a spracuj v sebe tieto údery na vyformovanie vlastného, ideálneho charakteru. Kto si

takto naučil vliať ducha aj do udalostí telesného života, ten nikdy nezradí svoju dušu pre náklonnosť tela.

Ak sa dáš do hocijakej práce, konaj ju tak, ako len môžeš. „*Age, quod agis!*“ Ak je už raz život trpký a ťažký, aspoň neznášaj trpko navštívenia (ktoré aj beztak nemôžeš obísť!), lež s prevahou nezlomného ducha!

Never, že vedomým využívaním výchovnej sily bolesti si skaziš radosti svojich mladých rokov. Ba, práve naopak: získáš oceľový pancier pre svoj budúci život.

Nauč sa — najmä v rokoch mladistvých — ustupovať pred vôľou iného, hocijako ťažko by to padlo tvojej tvrdohlavej prirodzenosti.

Váž si svoje telo, ale nerozmaznaj ho. Smýšľaj o svojom tele podľa hlbokomyseľnej vrawy sv. Františka z Assisi, ktorý nazval svoje telo „*bratom-somárom*“. Teda „*brat*“ nie je nepriateľom; v živote je spoločníkom, cenným pokladom, ako je cenný talianskemu putovníkovi somár; ale, veru, telo je predsa len „*somárom*“, teda nie pánom. Nie je na rozkazovanie, lež povolaným služobníkom na poslúchanie. Kto si svoje telo príliš mazná, neustále ho napcháva jedlom alebo mlsnosťami; kto svojmu žiadostivému žalúdku nevie nič odoprieť, u toho, prirodzene, bude telo pánom nad dušou. Povedz mi, priateľu, čo by si vravel keby si istého pekného dňa vyšiel na ulicu a s prekvapením videl, že kočiši sú zapriahnutí do koča a kone sedia na kozlíku?! Dávaj si pozor; neposaď v sebe na trón tú hmotársku prirodznosť, ktorej pravým poslaním je poslušnosť, a nespútaj do jarma dušu, ktorá je povolaná na kráľovanie!

Zdravá životospráva.

Veľmi správne urobíš, ak si rozumne usporiadaš svoje stravovanie sa. Príliš veľa jedla urobí rozmazané telo odvážlivým, neproti tomu rozumnou striedanosťou môžeš dosiahnuť, že telesné túžby sa menej žiadostivo budú v tebe ozývať. Korenené jedlo dráždi nervy; rozdráždené nervy už ľahko neposlúchnu. Ne-

jedz veľa mäsa a potravín, ktoré obsahujú veľa bielkovín, najmä nie večer! Radšej viac zeleniny, ovocia, prípadne múčnik. Predovšetkým pri večernom stravovaní buď mierny! „Kto je striedmy v jedle, sám sebe si je dobrým lekárom“, „*medicus cibi, medicus sibi.*“ Neľahni si hneď po večeri s plným žalúdkom, ale aspoň o dve-tri hodiny neskoršie, ba aj ťažšie štúdium skonči aspoň hodinu pred nočným odpočinkom.

Pri večernej strave, alebo po nej, pi najmenej tekutín a pred spaním si bezpodmienečne odbav svoju malú potrebu; cez deň aspoň v troch-šesť hodinových intervaloch. Hlavne je, aby si aj stolicu mal v poriadku. Ľudské telo je ako kachle: treba ho vykurovať, aby bolo teplo. Kachle kúrime uhlím, svoje telo zasa potravou. Uhlie v kachliach rýchlo zhorí, potrava v tele už pomalšie. Malá časť produktu horenia odchádza ako sadze komínom, ale najväčšia časť: popol ostáva v kachliach na mriežkach. Každodenne ho treba vybrať, inak by sa mriežky zapchaly a oheň by vyhasol. Aj v našom tele vzniká veľa produktov horenia. Ich menšia časť vychádza pórmi kože ako pot a iné usadeniny (preto treba póry častým kúpaním očisťovať, čiže nechať otvorené. Väčšia časť nepoužiteľnej hmoty ktoré si telo nevie spracovať z potravín, ako popol ostáva v nás. Tento zbytok musíme bezpodmienečne každodenne zo seba vyprázdniť (najlepšie každé ráno), lebo inak môže zapríčiniť poruchy, bolenie hlavy, ba aj vážnejšie choroby. Zachovaj i v tomto poriadok! Ak si presne odbavíš svoju veľkú potrebu a ani jeden deň to nezanedbáš, už si si veľa pomohol vo svojom zdravom vývine. Niektorý chlapec je aj v tomto ohľade ľahkomyselný, lebo ho na to nikto neupozornil.

Liehové nápoje v mladých rokoch nepil Najväčšia časť nemravných skutkov býva spáchaná v dôsledku rozdráždenia liehovým nápojom. Nie bez príčiny vystríha Písmo sväté: „*Nolite inebriari vino, in quo est luxuria*“ (Eph. 5, 18.), „neopíjajte sa vínom, v ktorom

je chlipnosť.“ A na inom mieste: „Bujná vec je víno a búrlivé je opilstvo: ktokoľvek sa v nich kochá, nebude múdrym.“ (Prísl. 20, 1.) Už starí Rimania vedeli dobre, že kde Bacchus — boh vína — vykuruje kachle, tam za kachľami sa utahuje Venuša, bohyňa nemravnosti. A koľkí mladíci, ktorí po dlhé roky heroickou prácou vedeli zachovať nevinnosť svojej duše, stratili ju vtedy, keď ich vínom rozdráždené pudy napadly vínom zoslabenú vôľu.

Mnohí mladíci najprv pijatykou stratia svoju striezvosť a po nej v tej istej miere aj svoju duševnú čistotu.

Ach, akú hroznú pravdu má Písmo sväté: „Fornicatio et vinum et ebrietas auferunt cor“ (Os. 4, 11.), „smilstvo, víno a opilstvo odberajú rozum.“

Prečítaj si len nižšie uvedený citát, ktorý vypisujem z knihy istého nemeckého lekára:

„Vo Freiburgu zúčastnil som sa v prvom semestri svojich univerzitných štúdií na veľkej vlasteneckej zábave. Neskoro v noci s istým kolegom — bol toho istého veku ako ja — spolu sme išli domov.

V myšlienkách som sa zapodieval dojmami tejto svojej prvej vysokoškolskej zábavy, ale súčasne som zbadal, že na mojom priateľovi sa pomaly začínajú prejavovať účinky alkoholu. Vplyvom nápoja pomäteno a cynicky začal hovoriť o ženách. Keď sme došli pred svoj byt, zrazu silným hlasom, hoci trocha váhavo, vravel: „Ty, poď; pôjdeme do niektorého verejného domu!“

Vážne som ho chcel odhovárať . . . Ale priateľ nepočúvol . . . Rozišli sme sa.

Čo sa s ním stalo v tej noci, dozvedel som sa len o desať rokov. V Berlíne som ho vyhľadal. Po skončení svojich štúdií stal sa právnym zástupcom veľkého bankového podniku, oženil sa a mal aj jedno poľutovaniahodné dieťa. Aj sám bol telesne-duševne chorý. Neustále výčitky mu trápily dušu, že

sa ako pohlavne chorý oženil, a mladú, prekvitajúcu, životaschopnú ženu urobil nešťastnou, ktorá aj dieťaťu dala život, a ktoré od prvej chvíľky svojho života nosilo na sebe jarmo trestu za nemravnosť svojho otca. Niekoľko rokov trpí očnou chorobou, novšie ho zasa trápia úžasné trhanie v hlave. Úbožiak, trpko sa mi ponosoval, že *nikdy v živote nespáchal nemravný skutok, iba v tú jedinú, prekliatu noc!* Po roky nepocitoval nijakú chorobu, a myslel si, že nič mu nie je; oženil sa, a hľa, teraz plnou silou vyrazila úžasná choroba. Skúsil všetky možné liečenia; márne!

Hlboko pohnutý som sa s ním rozlúčil, — píše lekár. Videl som ho naposledy. O dva mesiace už bol mŕtvy.“ (Dr. med. H. Paull: „Halte deine Jugend rein!“ Stuttgart, 19 — 22. Tausend; str. 1-4.)

Vo všeobecnosti nikdy nezabúdaj, že prílišná starostlivosť o telo a jeho nadmierne sýtenie zvyšuje v nás aj každý druh zvieracieho pudu. Zviera sa stane v človekovi — následkom veľkej pohodlnosti — priam odvážlivým.

Nohavice nemaj veľmi tesné, aby ňa netlačily, lebo aj toto by ňa mohlo dráždiť. Preloženie nôh pri sedení, ruky vo vreckách, veľa sedenia (najmä čím mäkkšia stolička), pôsobia tiež dráždivo. Večer nechod spať, kým nie si ospalý, a ráno, len čo sa cítiš byť vyspatý, von z postele! Nočnú košeľu maj radšej hrubú (teda nie príliš mäkkú a teplú, ani nie vlnenú), a čím dlhšiu: nech siahá niže kolien. Nenos vlnenú spodnú bielizeň; jej teplota ňa tiež môže dráždiť. Nohavice nos na trakách a nepriväzuj ich remeňom, lebo krvný obeh mohol by byť v dolnej časti tela hatený. Posteľ maj radšej tvrdú ako mäkkú; skôr studenú ako teplú. Skús len: čím tvrdšiu posteľ máš, tým ľahšie si poradiš so svojím neporiadnym telom. Cieľom prikrývky je, aby zachovala teplotu tela, ktorú cez deň zabezpečuje pohybovanie a ša-

ty. Teda ak mu poskytuješ viac tepla ako je normálna teplota ľudského tela cez deň, toto privádza nervy do prílišnej horúčkovitej rozdráždenosti a týmto sa v človekovi prebúdajú mocné pokušenia. Teplá a príliš mäkká posteľ je nebezpečnou buditeľkou pohlavných žiadostí. Ruky maj nad prikrývkou, prípadne, ak v zime používaš dve prikrývky, vtedy maj ruky medzi nimi. Postaraj sa, aby si spal čo v najčistejšom vzduchu. Ak môžeš, pri otvorenom obloku; osviežujúci, čerstvý vzduch je plúciam taký kúpeľ ako telu čistá voda. Ako ináč sa prebúda ten, kto spal na čerstvom vzduchu (najmä v prírode), ako ten, kto sa musí ráno preberať v zaparenej-zadymenej spálni! Spi vždy na pravej strane! Nie na chrbte, lebo teplá miecha dráždi nervstvo; ani nie na ľavej strane, lebo si zatlačíš srdce. *Ráno, po prebudení, nevyvaluj sa v posteli!* Ako pravidlo bez výnimky môžem uviesť, že kto po prebudení ostáva dlho v posteli, takmer bezpodmienečne upadne do hriechu samosmyšľstva. Už pohanský *Horatius* hovorí: Zločinc aj v noci vstanú, aby zabili iných; a ty by si nemoh vstať, aby si sám seba zachránil?

Ut iugulent homines, surgunt de nocte latrones;

Ut te ipsum serves, non expergiscaris?

(Epist. 1. 2.).

Diabol je veľkým pánom; neskoro vstáva — vravel ktorýsi rečník. Keď sa vydá na svoju ničiacu cestu, usilovní sú dávno v práci; tým už nemôže ublížiť. Ale beda lenivým, ktorých ešte nájde v posteli! Dotiaľ ich klame a zvádza, kým ich neuponíži za otrokov.

Tvrdom spánok býva ráno zamenený driemaním; v tomto štádiu je vôľa sťa roztopené maslo: bez odporu padá do otroctva zverskosti. Kto sa prebudil a vyvaluje sa v posteli, vyvaluje sa na diaľkovej podhlavnici. Ak nemáš súrne práce, spi si, dokiaľ len môžeš; ale ak sa zobudíš, hneď von z postele! Toto je dôležité pravidlo, platné ešte aj o prázdninách, keby ňa vôbec nijaká povinnosť nesúrila. A studenou vodou sa umývať! Ne-

boj sa čerstvej vody. Ak môžeš, každé ráno si zacvič na štvrt hodinky pri otvorenom obluku, potom umy celé svoje telo studenou vodou, alebo aspoň hornú časť tela, a po osušení popretierať sa dobre a silne suchou dlaňou. Táto ranná štvrt hodinka, studené umytie sa a masáž výborne otužuje nervstvo.

Dávaj si najmä pozor, milý priateľu, keby si pre chorobu musel ostať na niekoľko dní v posteli. I počas choroby sa zamestnaj nejakou ľahšou vecou (čítaj, modli sa), lebo smutnou skutočnosťou je, že mnohí mladíci práve vtedy, keď sú chorí a od lásky božej očakávajú zlepšenie svojho telesného zdravia, nakazia sa hriechnymi myšlienkami a skutkami.

Nikdy nelenoš!

Nie nadarmo býva lenivosť nazývaná podhlavnicou diablovou. Ani ja ťa neviem dostatočne upozorňovať, aby si *nikdy nebol nečinný! Ani v prázdninách* nie.

Ak sa potulujem po horách, vždy sa pohnuto zahľadím a zamyslím na brehu prudkej, bystrej horskej riavy. Akú značnú prácu vykonáva táto malá voda! Ako rozprašuje skalú, ako si pripravuje a prehľbuje svoje koryto! A nemá pokoja, ani na chvíľku nemá spočinul. Ale potom, keď dôjde na pohodlnú rovinu, kde už samo od seba ide všetko, kde už „nemá veľa práce“, tam zlenivie, stane sa plytkou a bahnistou. O tom radšej ani nehovorí, aká špinavá, smradľavá barina sa stane i z najčistejšieho potoka, ak jeho voda zastane v priehlbine nejakého jazera.

Nečinnosť a nehybnosť sú v prírode znakmi smrti a sú napomáhateľmi poklesu aj v duševnom živote. Kým mladík vážnou prácou prevrtáva a rozprašuje skaly, stavajúce sa mu do cesty, kým oddanou prácou prehľbuje koryto svojej krajšej budúcnosti, dotiaľ i jeho duševný život ostáva ľahšie čistým. Ale tam je blízke nebezpečenstvo poklesu, kde mladá životná

sila namiesto vážnej práce postáva v jazere nudenia sa a záhaľky. „*Wer rastet, roset*“, „kto lenoší; toho zožerie hrdza.“ Nie zbytočne zisťoval aj *Ovidius*: „*Venus otia amat*“, podporovateľkou nemravnosti je záhaľka.

Ak ťa začne pokúšať veľmi silné pokušenie a obávaš sa, že nebudeš vedieť odolať hriechu, i to ťi bude na pomoci, ak neostaneš sám. Zaraz vstaň, opusti svoju izbu a choď medzi ľuďmi, medzi svojich rodičov, bratov a sestry. Veď aj inak ľahkomyseľný *Ovidius* radí:

Quisquis amas, loca sola nocet, loca sola caveto!

Quo fugis? In populo tutior esse potest.

Ak si zaľúbený, samota ťi škodí, chráň sa osamelosti!

Kamže utekáš? Jedine medzi ľuďmi môžeš byť bezpečnejší.

Toto isté radí aj iné distichon: Čo máš urobiť, ak prídeš pred tvár Venušinu (nemravnosti)? Neseď, ale choď, aby si pre ňu nezahynul.

Quid facies, facies si Veneris veneris ante?

Ne sedeas, sed eas; ne pereas per eas!

Mlynské kamene melú alebo dobrú pšenicu, alebo ak nemajú pšenice; melú seba; ľudská duša sama seba kazí, ak ju dobrou prácou nezamestnáš. Najmä vo veľkých prázdninách buď na stráži, keď mnohým chlapcom nielen koža zhorí od slnka na čierno (toto je zdravé!), ale aj jeho duša sa stáva čiernou od mravnej špiny. Skazenosť veľmi mnohých chlapcov sa začína v prázdninách, keď hovorievajú, že „nič nerobia“. Nič nerobiaci sa učí robiť zlé; a veľkú pravdu má aj Písmo sväté, keď hovorí: „Mnohému zlému učí záhaľka.“ (Sir. 33 29.) Nebezpečná je nečinnosť najmä počas popoludňajšieho odpočinku, lebo pri strave pribudnutá sila ľahko zvedie k hriechu; pri takejto príležitosti najlepšie núka diabol zakázané jablko hriechu. Práve tak si dávaj pozor, aby si — vyjmúc choroby — ne-

ležal, bdejúc v posteli, lebo teplo ti dráždi miechu a týmto aj pudy. Nie nadarmo sa hovorí, že diabol má starosť o to, aby dal prácu tým, ktorí ju nemajú. Ľudská duša stále chce prácu, stále sa číní, a ak chlapec „nič nerobí“, vtedy už obyčajne pácha hriech; lebo na nečinnosť odsúdená životná vôľa vypučí v mravných vredoch. Kto sa nevie zamestnať, toho napádajú zlé myšlienky. Z myšlienky vznikne túžba, z túžby sa stane skutok, zo skutku: skaza, pád. „Práca je soľou života, ktorá ju uchráni od skazy.“ Preto žiadosti svojich pudových náklonností stlač do práce. Teda hocičím, ale vždy sa zamestnaj!

Nech má každý chlapec nejakú milú záľubu, v ktorej nájde najviac radosti a v ktorej môže využiť svoju prekypujúcu životnú energiu. Jeden je náruživým sberateľom chrobákov, iný sa zabáva lupienkovou pilou, tretí cudzozemskými známkami. Tento sa rád zapodieva fyzickými pokusmi, tamten zasa fotografovaním. Tento pestuje holubov alebo domáce zajace, tamten sbiera nerasty, zamestnáva sa v záhrade. Jeden sa rád učí cudzím rečiam, kým iný sa radšej venuje hudbe, väzbe kníh, konštruovaniu rádia atď.

V každom zdravom chlapcovi je určitý prebytok energie. Teraz, ak niekoho strhne prúd života, tí premárnia svoje sily v hriechu. Naproti tomu tí, ktorí múdro premýšľajú, vedia, že v rozpočte sa ukazujúci „zisk“ netreba práve premárniť ale možno ho premiestiť aj do inej položky a preformovať ho na inú, cennú prácu konajúcu energiu. Čím viac by si sa musel boriť so svojimi pudmi, s tým väčším oduševnením sa vrhni na prácu; *svoju napínajúcu sa životnú silu obetuj práci v pravom slova smysle!* Veď týmto si najlepšie pripravuješ aj budúcnosť.

Miluj prírodu!

Potom sa ňa pýtam: Miluješ voľnú prírodu?

Každý človek môže nájsť nevyčerpatelnú radosť

v krásach prírody; ale koho by mohla čistejšími radostami naplniť prekvitajúca príroda, ako výkvet ľudstva: mládež! Teda: rád dýchaš do seba plnými pľúcami čistý, zdravý vzduch lesov? Rád načúvaš zurčaniu horskej riavy? Rád sa usmievaš do radostných slnečných lúčov, ležiacich na pestrej a mäkkej kvetinovej prikrývke lúk? Rád počúvaš trilujúci spev slávika? Rád pozeráš skúmavými očami do kryštalových hĺbok morského oka a zamyslene si povzdychneš: hľa, taká kryštalová môže byť aj hĺbka mojej duše!? Rád ukolisávaš svoju dušu pri jemnom zurkote potôčika? Rád lezieš po strmých skalách, aby si sa dostal do výšin a na končiarí veselým spevom vyjadril prekypujúcu blaženosť svojej duše? Miluješ prírodu? Alebo radšej súchaš so dňa na deň asfalt korza a dýchaš do seba zaprášený vzduch mesta?

Študentský život je beztak spojený s dlhým vyseďávaním v izbe. Stály pobyt v izbe aj duševne zoslabuje. Nuž ak sa ti len naskytne príležitosť, *ta, hor' sa, čo najviac von, do prírody, do lesov a hôr!* Zdravý chlapec nemôže spokojne zostať v doline, keď vidí pred sebou vysoký vrch.

Veď si mohol zbadat, že ak si svoje pľúca, srdce a nervy občerstvil čistým vánkom lesov, niekoľko dní sa ti aj lepšie a ľahšie študuje. Nielen svoje telesné zdravie si si upevňoval, lež aj tvoja duševná energia sa stala pružnejšou a odolnejšou.

Ten chlapec, ktorý sa nevie veselou myslou zúčastniť na zábavných hrách svojich kamarátov, ale len zadumano, mrmlavo sa odľahuje do kúta, nech ide k lekárovi, lebo má choré telo, — alebo ešte skôr: nech si nájde dobrého duchovného otca, lebo jeho duša je chorá. Smiešne je, keď sa dospelý človek chová detsky, ale oveľa smiešnejšie je, keď sa mladík s nanútenou dospelosťou a zveličenou veľkorysťou opíči po starých.

Tí chlapci, ktorí oduševňujúcimi hrami, veselým

spevom rušia ticho lesa, ktorým z hrudi zaznieva strieborné zvonenie smiechu, sú mi sto ráz milší od tých, ktorí na hlavnej ulici korza šuchajú asfalt, alebo znechuteno, smutne a s kyslou tvárou sedia doma za oblokom; dušu im ťaží farcha zlomených nádejí, a kto vie, na čom si lámu hlavu.

Nuž len, čo najviac von, do prírody! Sleduj zurčanie bystriny, slávičí spev a bystrý let orla. Pozri do očí srnky, vypočuj rozhovor vtákov, priviň na svoje srdce plným náručím hviezdnatú oblohu, a potom budem vedieť, že porozumieš velebnej piesni nášho *Hviezdoslava*:

Len okamih tam pobudnutia:
už mŕtvie bôľ, už slabnú putá,
zrak čistí sa, tlak voľneje
i oživujú nádeje;
len jeden pokyn, zášum lesný,
len jeden horskej riavy skok:
a duša už sa ladí k piesni,
tkne sa jej bičik prečudesný —
a srdce hopká vozvyšok;

— — — — —
len chvíľka ako vzdušný vlas,
čo preletí nám ponad hlavu —
už ju máme, myseľ hravú:
zmladenej duše cez dúbravu,
tak strie sa, ako dúhy pás . . .

Mojím ideálom je zdravý, dobre naladený, mladý, silou prekypujúci študent, jemného mravného smýšľania, *ktorý dôveruje síce sebe, ale nestáva sa pritom namysleným!*

Niekoľko lekárskeho rád.

Roku 1932 bola v Budapešti výstava sociálnej starostlivosti o zdravie. Boly tam medzi inými vyvesené

aj dve tabuľky, ktorých každé slovko je hodné názoru vážnych kresťanských lekárov.

Na jednej výstražnej tabuľke sme toto mohli čítať:

Desatoro zdržanlivého života.

1. Nejedz naraz veľa. Večerať tri hodiny pred spáním; na večeru požívaj málo a ľahko stravitelné jedlá.

Nepi liehové nápoje, veľa čaju, silnej kávy; nejedz príliš korenené jedlá a veľa mäsa.

3. Staraj sa, aby si každodenne mal riadnu stolicu, lebo zápcha v dolnej časti tela zapríčiňuje hlienie krvi.

4. Spi v chladnej miestnosti, na tvrdom lôžku, ležiac na pravej strane; na prikrývanie používaj ľahkú, nie príliš teplú prikrývku; v nijakom prípade však nie duchnuť.

5. Ráno sa stráň vyvážovať sa v posteli; vstaň, len čo si sa prebudil. Oblek nemaj zmäkčujúci.

Čistote svojej kože venuj zvláštnu starostlivosť; umývaj sa často, kúp sa veľa, ak môžeš: plávaj. Večerný vlažný kúpeľ napomáha pokojný nočný spánok.

7. Pohybuj sa čo najviac; miluj prírodu; podľa možnosti pestuj nejaký šport; ale aspoň denne jednu hodinu venuj poriadnej prechádzke.

8. Vyhybaj sa klzkým knihám, časopisom, obrazom spoločnosti, vedúcej nemravnej reči; podlým a nemravným zábavným podnikom a tancu.

9. Snaž sa v sebe a okolo seba urobiť mravne čistú atmosféru; najúspešnejšou obranou je útok.

10. Hľadaj osobný styk s Bohom, čítaj Jeho zjavenia, rozotvor pred Ním svoju dušu, s pevnou vierou očakávaj vypočutie, ži vo vedomí Jeho stalej prítomnosti.

Druhá tabuľka znie takto:

Desatoro o ženení sa.

1. Len čo sa ti telo náležite vyvinulo a máš zabezpečené hmotné prostriedky pre skromné udržanie rodiny, čím prv sa ožeň.

2. Svoje mladé roky využi predovšetkým na to, aby si sa čím dôkladnejšie pripravoval na veľký životný boj.

3. Ako slobodný míňaj čo najmenej na zábavy; ušetrené peniaze si ulož na založenie rodiny. Nepi liehové nápoje a nefajčil

4. Na manželstvo nepozeraj ako na prameň rozkoši, kde bude všetko dovolené, lebo aj manželský život má svoje ťažkosti, pokušenia a boje.

5. Manželstvo je vážnou životnou úlohou, veľkým množstvom povinností; práve preto pre mužské smýšľanie najvhodnejšie zápasíš.

6. Neber si životnú družku iba pre hmotné výhody, lebo zlé hospodárenie alebo údery môžu zničiť aj veľký majetok. Svoju hmotnú existenciu si buduj na práci a na sporivosti.

7. Ani pekný vonkajšok nech ti nie je smerodajný, lebo krása zvädne, a keď aj je, býva pokladom pochybnej hodnoty, lebo je spojená s mnohými pokušeniami.

8. Vo svojej životnej družke hľadaj duševné vlastnosti, vernosť, usilovnosť, sporivosť, nežnosť, trpezlivosť, čistotu — a aj sám buď takýmto.

9. Práve preto pri vyberaní svojej družky sa neprenáhli; svoju vyvolenú spoznaj dôkladne a v každodennom živote; napokon nepúšťaj sa za chvíľkovými dojmami a náladami.

10. Zasnúbenie nech nie je príliš dlhé; vystríhaj sa nečistým a smyselným spolubytiam; pripravuj sa so svätou vážnosťou na veľké životné úlohy, ktoré ťa očakávajú. Najblaženejšie je súladné spojenie sa v Boha veriacej duše.

Hľa, môžeš vidieť, čo kresťanská morálka požaduje od teba v záujme pokoja svedomia a nerušeného vývinu charakterného života, všetko to predpisuje a požaduje aj vážna lekárska veda.

'Ale desiaty bod oboch tabuliek spomína aj také vznešené myšlienky, o ktorých sa chcem s tebou podrobnejšie poshovárať; je to súvislosť medzi nábožným a čistým životom.

Otcovský priateľ.

Nájdí si duchovného otca! V pohlavných otázkach sa nikdy, ale nikdy nevypyťuj — svojich kamarátovi! Ak slepý vedie človeka bezzrakého, obaja padnú do jamy. Ako by mohol niekto taký dať vysvetlenie a objasnenie v твоjich problémov, ktorý sám stonie pod farchami podobných otázok, a ktorý svoje „objasňujúce rady“ si sám načerpal z veľmi pochybných prameňov, z nemravnej literatúry a z podobných rozhovorov. Títo „skúsení“ kamaráti obyčajne hovoria o týchto nekonečne vážnych problémoch takým hlasom, tak hrubo a ľahkomyseľne, že po ich rečiach by bola tvoja duša ešte nespokojnejšia, fantázia bujnejšia a plnšia rozčulujúcich obrazov. Pádne píše Písmo sväté: „Rozprávaj sa len s mužom bezbožným o svätosti a s nesp spravodlivým o spravodlivosti, s nepoctivcom o poctivosti, s lenivým sluhom o mnohej práci: na týchto nedbaj v nijakej rade. Ale muža svätého ustavične sa drž, o ktorom vieš, že zachováva bázeň božiu.“ (Sir. 37, 12-15.)

Na svoje pochybnosti nehľadaj odpovede ani v lexiconoch, ani v takzvaných lekárskych knihách. Tie, ktoré pod takýmito titulmi predávajú medzi vami, sú obyčajne plátky, ktoré neposlúžia vážnym ponaučením, ale ešte viac dráždia aj tak už plamenisté predstavy mladíkov. Na tomto poli, ako som to už veľa ráz spomunul, i tak nerozhoduje v boji znalosť, ale vôľa. Môže niekto poznať až do najmenších podrobností činnosť všetkých orgánov a všetky tie nebezpečenstvá, ktoré čakajú na zneužívateľov, predsa môže upadnúť a svíjať sa v nemravnom živote, ak nemá vedomou prácou vycibrenú, disciplinovanú, pevnú vôľu.

Radím ti však, aby si so svojimi pochybnosťami neostal na seba. „Beda samotnému — čítame v Písme svätom —, lebo keď spadne, nemá nikoho, kto by ho zdvihol.“ (Kaz. 4, 10.)

Teraz od koho si máš žiadať informácie, vysvetlenia, keď sa vrhnú na teba vážne otázky? Predovšetkým vyhľadaj svojho otca, svoju matku, alebo svojho profesora náboženstva. Ak rodičia nemajú času, alebo bál by si sa byť k nim celkom úprimný, s plnou úprimnosťou a smelosťou sa môžeš obrátiť na niektorého duchovného, alebo na svojho profesora náboženstva. Ale potom buď k nemu celkom úprimný; pocítiš, že ak si mu povedal iba svoje borby a pokušenia, už sa ti na duši uľahčilo a už si napolo zvíťazil. Nemysli si nikdy, že zneužije tvoju dôveru ak mu svoju nespokojnú dušu odhališ v plnej miere. Neopovrhne tebou v твоjich ťažkých borbách, ba, bude pokladať za poctenie, že si ho svojou úprimnosťou a dôverou vyhľadal. Veľmi dobre vie, že ak on neodpovie na tvoje otázky a ťažkosti, vtedy si získaš odpoveď s inej strany; takú odpoveď, v ktorej nebude vďaky. Veľmi dobre vie, že sa vo svojich mladých rokoch tak ponevieraš v zápoleniach ako zablúdený, osamotený pustovník za bezhviezdnatej noci. Čo však od neho začuješ, to nedávaj ďalej nerozumným klebetením svojim kamarátom; nech ti príde na um, že táto tvoja znalosť je твоjím svätým pokladom, ktorý priniesť na svetlo božie by bolo azda predčasné; že máš u seba ostrý nôž, ktorý — ak ňa už neraní — môže byť na škodu ostatným твоjim spolubližným.

Z denníka septimána.

Ach, môj milý denník, takéto niečo som ešte nenapísal na tvoje listy! Čo mám robiť; nemôžem to zatajiť! Vypoviem ti: „Som zaľúbený.“ Verul Ach, nepýr sa, nečuduj sa, ale nemôžem za to.

Vieš, tak sa to stalo že niekoľko týždňov takmer každé ráno chodievalo isté čarokrásne dievčatko tou istou električkou, ktorou chodievam do školy. Aké krásne je, to už nepíšem. Ani by sa nedalo. Úplne mi rozbúrilo dušu. Od tých čias nemám pokoj.

Ani neviem čo je so mnou. Bojím sa napísať, ale tebe, milý denník môj, predsa musím všetko priznať. Som smrteľne zaľúbený. A čo viac: moja mamička vie o všetkom.

Totíž včera po večeri som si sadol, aby som pokračoval v písaní na tvoje stránky. Zrazu len tichučko príde ku mne mamička. Mimovoľným pohybom som chcel skryť sošit. Ale hneď som to obanoval: pred svojou matkou som ešte nikdy nemal čo zatajovať. Myslím, že som sa poriadne zapýril.

— Drahý syn môj, chcela by som sa s tebou o niečom poshovárať. Dačo ťa trápi a ty si mi doteraz o tom nič nepovedal.

— Mňa trápi? Podľa čoho to súdite, mamička?

— Ach, matkine oči sú veľmi citlivé. Na večeru som pripravila tvoje najobľúbenejšie jedlo. Teraz si ani nezbadal, keď som ti ho doniesla. Počas celej večere ti rozum niekde blúdil. Čo ťa trápi, syn môj?

Jej zrak sa zahľadel do môjho pohľadu. Na chvíľku som sa zachvel. Prišlo mi na um, že dnes som náhodou nechal otvorený svoj denník.

— Mamička; azda ste čítali môj denník?

— Iba jednu vetu, ktorá je napísaná na stránke včerajšieho dňa.

— Hej. Teda veci sa majú takto. Čo by som sa hanbil?

— Nehanbi sa. Radšej hovor. Orkedy a ako?

— Niekoľko týždňov vždy spolu chodievame električkou do školy. Ešte som sa s ňou ani neshováraval. Niekoľko dní pozrel som sa na ňu letmo, po-

tom, keď aj ona opätovala pohľad, pocítil som, ako prebehlo nejaké zvláštne teplo celým mojím telom. Raz, pri veľkej tlačnici, spadly jej knihy; poponáhľal som sa ich pozdvihnúť. Taká nekonečne milá bola, keď sa mi poďakovala.

Jedného dňa som sa s ňou nestretol v električke. Niečo mi ten deň chýbalo; celé predpoludnie som bol mrzutý. Usmievate sa, mamička? Možno, že je to smiešne. Ale ja som veľa nepremýšľal. Prišla ako slnečný lúč... Veľa sedím pri svojich knihách a snívam o nej. I vo večernom pološere — len o nej. Vraj, načo myslím? Na nič. Skutočne: na nič. Totiž, prirodzene, na ňu. Ale len neurčito, nejasne. Veľmi dobre mi padne takto sedieť a zahľadieť sa do hlbokkej tmy.

Nejakým spôsobom všetko sa dozvedeli aj chlapci. Nuž, týmto nebolo viac treba! Včera predpoludním ma úžasne nafahovali... Hľa, náš mravokárca, dievkožrút (ako ma volali), teraz si sa aj sám zamotal do osídel; teraz si už aj ty padol do klepca! Nie som síce sukničkárom, ako sopár mojich veľactených spolužiakov, lež ani „dievkožrútom“ nie som. Ale týmto ma veľmi dopálili.

Nie; za to nie som takým bláznom ako iní. Pred dievčenským internátom alebo gymnáziom nepostávam celé hodiny, čakajúc, kedy vyjdú dievčatá. Ani listy im nevypisujem... :

Ale potom začali mi všetko možné spomínať; už ma nielen nafahovali, lež hovorili aj hnusné vtipy a dali sa do špinavých rečí...

Mamička tu chvejúc sa pozrela na mňa.

— Nebojte sa mamička moja; nič sa nestalo! Ja mám svoje zásady a tých sa aj pridrižiam. Poriadne som im povedal svoje.

— Ale sy... môj, prečo si počúval takéto reči?

— Mamička moja, tomu sa nedá vyhnúť. Hoci-kam idem, i s takýmito sa stretávam. Nie po prvý

raz som počul takéto niečo... Ale pozrite: ďakovať Bohu, mojej duši to neuškodilo. I dnes som tým istým vašim synom, lenže práve šestnásťročným. Nie som zlý. Mamička, neveríte mi?

— Drahý syn môj; kedyže som ti neverila? — a objala mi hlavu. — Ale shováral si sa o tomto aj s veľadôstojným pánom?

— Také je to nové. Ešte nie. Ale v týchto dňoch ho vyhľadám.

Dost na tom: ďalej som už nevládal; musel som si zájsť k veľadôstojnému pánovi. Bude, čo bude; vyrukujem s tým. Nikdy som pred ním ešte nič nezatajil, ale tak ťažko, ako k tomuto, sotva som sa mu niekedy priznával. Ale márne, všetko mu poviem.

Už som tam sedel pri jeho písacom stole asi štvrt hodiny. Napokon predsa som sa odvážil.

Veľadôstojný pán; chcel by som vám niečo povedať.

— Myslíš si, Štefan, že nebadám, ako sa prehášaš? Teda len von s tým!

— Veľadôstojný pán, chcel by som niečo vravieť... O nej...

Zasa som nemohol pokračovať.

Tu sa ozval on:

— Ty, Štefan chceš mi azda povedať, že si zaľúbený?...

Otázka ma ani neprekvapila. Natoľko som už navykol, že vždy vidí do mňa; ani teraz som sa tomu nezačudoval.

— Len ma neráňte odsudzovať. (Tu som mu všetko rozpovedal: naše stretnutie sa; svoje dumania.) Veľadôstojný pán, môže byť septimán zaľúbený? — spýtal som sa ho už s odhodlanou smelosťou a cítil som, ako mi krv zalieva horúcu tvár. Môj

duchovný otec pozrel na mňa — ešte viac zamyslene ako inokedy — a odpovedal tiež otázkou:

— Štefan, ty už nechceš byť v septime prvým študentom?

— Ale kdežeby nie! Toto je, prosím, odpoveď na moju predošlú otázku?

— Veru, áno! O láske — nakoľko je úmyslom Stvoriteľovým — mohol si sa učiť práve dosť v mra-
vouke. Vieš, že je jednou z najvznešenejších plá-
nov Boha-Stvoriteľa. Ale láska nie je detskou hrou. Študentská láska je však ňou. Pol hodiny snívať,
korzovať, lúboštné verše strúhať, behať za dievčat-
mi a pritom aj vykonávať svoje povinnosti — je
predsa nemožné! Ty nemyslíš takto?

Viem, že je to tak. A predsa, nemôžem za to,
veľadôstojný pán, ľúbim ju. Dotkla so môjho srd-
ca, nemôžem za to. Teda predsa mám pretrhnúť
všetky vlákenká? — spytoval sa už a môj chvejúci
sa hlas prezrádzal vo mne odohrávajúci boj. Úz-
kostlivo som očakával rozhodujúcu odpoveď.

— Nuž toto som nevravel Štefan. Pravda, bolo
by bývalo lepšie, keby sa celá udalosť nebola pri-
hodila... Ale za to nemôžeš, že toho času ťa dve
dievčenské oči viac zaujímajú, ako grécke litery.
Vidíš, táto romantická doba prekvapí každého vy-
víjajúceho sa chlapca prv, či neskôr. Ale nakoľko
len môžeš, zrýchli zabudnutie. Nasilu nič nepopre-
trhávaj, ale snaž sa na všetko zabudnúť. Potom
zmätok pomaly zmizne. Často sa s ňou stretávaš?

— Iba na električke.

— Listy si nepíšete?

— Nie. Raz som síce skúsil, ale pocítil som, že
nie je to v poriadku; nuž nechal som to.

— Vieš sa ešte spokojne učiť ako predtým?

— Veru áno! Ba som viac pánom nad svojimi
myšlienkami, ako som bol doteraz. Ak mi náhodou

príde na um podlá myšlienka, teraz ju rýchlejšie viem zo svojej hlavy vyhostiť.

— Nuž dobre je, priateľu; nech ťa udalosť netrápi a podľa možnosti sa o ňu ani nestaraj. Len jedno mi sľúb: voči mne budeš vždy úprimný a hocijaká zmena by nastala v tvojom duševnom stave, hneď sa so mnou poradiš. Dakiaľ máš ku mne plnú dôveru, dotiaľ sa o teba nebojím! Lenže vtedy by bolo zle, keby si také niečo bol urobil, na čo by si v sebe povedal: toto nepoviem ani veľadôstojnému pánovi.

Oči sa mi pohnutosťou trochu zarosily, keď som pozrel na jeho láskavú tvár a povedal mu:

Toto sa, veľadôstojný pán, nikdy nestane!...

Stisol mi ruku a ja, prekypujúc blaženosťou, ponáhľal som sa domov.

Potiaľ je táto časť z denníka. A tu som sa zamyslel, aké to požehnanie, keď mladíci majú svojho dobrého duchovného vodcu!

Pri prameňoch nového života.

Máš však ešte jeden neoceniteľný pomocný prostriedok v záporení svojich mladých rokoch: spoveď a prijímanie. Nechcem sa tu podrobne zmieňovať o tomto všeobecne sebavýchovnom, sebakontrolujúcom, posilňujúcom, napravujúcom a ochraňujúcom prostriedku. Len to by som si želal, keby si už o spovedi vedel tak smýšľať, ako sa na seabavedomého mladíka patrí. Dieťa sa bojí umývania; duševne malý bojí sa duševného umývania. Duchovný ešte nevyvinutí odľahujú sa od spovede, ale o tebe už predpokladám, že si vieš ceniť výchovnú silu spovede. Ale nielen ceníš si ju máš, lež aj používať sám od seba, nie nútene. Otrávené telo sa nemôže uspokojiť, kým nevytrhne jed zo seba; alebo ak strpí jed vo svojom vnútri, zahynie. Takto zahynie aj tá

duša, ktorá strpí otravnú hmotu hriechu vo svojom vnútri. Čím sú teda tvoje pokušenia prudšie, tým častejšie chodievaj na spoveď, a to podľa možnosti vždy k tomu istému spovedníkovi.

Ale spovedaj sa úprimne — a s pevnou vôľou nápravy! V tej chvíľke, keď si rozpovedal svoje hriechy duchovnému otcovi, už si urobil veľký krok po ceste k náprave, lebo tým smerom si nanútil svoju odporujúcu prirodzenosť, ktorými predtým nechcela ísť. Nájdeš tam otcovskú ruku ktorá ti vyťahne trň. Nájdeš tam liek, ktorý je uzdravujúcim balzomom na tvoju ranu. Nájdeš tam smierlivého otca, ktorý s radosťou privinie do svojho náručia syna, ktorý sa zdal byť strateným. Mýliť sa je ľudské, ale ku svojim omylom sa priznať s vôľou nápravy je imponujúcou mužskosťou. Aké cenné pramene vznikajú v tvojej duši, keď kľáčiac v spovedelnici, odhaľuješ svoju svíjajúcu dušu! Najtajnejšie prejavenie sa tvojich náruživostí, začiatčné pustošenie hriechu, zúriacu víchricu pokušení a otvorené duševné rany odhaľuješ pred svojim spovedníkom, ktorý sa dotkne tvojich rán nielen Kristovou pokojnosťou a rany zacelujúcou láskou, nielen skutočným spolucítením, sľutovaním a skúsenosťou, lež aj uzdravujúcou mocou, ktorá pochádza z vyššieho božského poslania.

„Tuná je, otče; tu som chybil, toľko rás som upadol; to a ono som skúsil, čo mám urobiť, aby som bol silnejší? Čo mám podniknúť, veď ja sa *chcem* vymaniť z okov hriechu!“ A vtedy si všimneš ponaučenia skúseného duchovného vodcu a vstaneš zo spovedelnice; tvoja tvár žiari sťa sviečka na vianočnej omši, hlboko si vydýchneš, centové bremeno sa ti uvoľnilo z duše: Vďaka Bohu, odteraz začnem nový život! A do svojho starého hriechu nikdy neupadnem! *Nikdy!*

Ktože by poznal počet tých, ktorých spoveď a po nej sväté prijímanie vytrhly z vlastného hanebného otroctva! Veľmi by som si želal, milý priateľu, keby

si si zapamätal túto moju radu: *Kto vo svojich mladých rokoch začne a v dospelom veku po celý svoj život vykonáva pekný zvyk, že každý mesiac raz vedome a s radosťou si odbaví svoju spoveď — o duši takéhoto mladíka nemám obavu!* Možno, že sa v živote bude podkýnať, hádam aj spadne, — ale zasa len vstane a neostane ležať v hriechu.

Odkiaľ to viem?

Prečítaj si len list, ktorý som dostal od istého vysokoškolačka:

Veľadôstojný Otčel

Sotva môžem začať s písaním, aby som Vám nerozpovedal také veci, ktoré som pred inými ešte aj vo svojich snoch zakrýval; hoci, beda! Kto by ma bol chcel skutočne poznať, predovšetkým práve toto mal vedieť. Keby mohol nazrieť do mojej duše, zarazene by badal, aký je len z vnútra ohyzdný a špinavý navonok azda dobrým sa pozdávajúci chlapec, a s odporom by som odo mňa odvracal, tak, ako sa niekedy vyhýbali malomocným, len čo ich zbadali.

Pred dvoma rokmi sa mi dostala do rúk kniha „Čisté dospievanie.“ Vtedy som bol septimánom. Ale čím som bol v skutočnosti? Duševnou troskou! Vo svojej fantázii s najšpinavejšími myšlienkami a neblahou farchou samosmilstva na svojej duši. Čože hovorím? Veď ešte vždy som v bahne, ale ďakovať Bohu, sľubnými nádejami sa vlečiem z nej von. Pamätám sa, že pri čítaní tejto knihy a po ňom, duša ma bolela, svedomie ma plnou mierou obviňovalo, a ja som sa cítil takým biednym, akým sa len takýto hriešnik môže cítiť pri svojom prebúdzaní. Akože som sa až sem dostal?

Moji rodičia sú jednoduchí chudobní dedinčania. Ako 12-ročný dostal som sa do gymnázia. Prirodzene, vzhľadom na našu chudobu, ubytovali ma

na jednoduchom mieste, a ako sa to na takýchto miestach najčastejšie stáva: nemal som nijaký dozor. Ale inak, myslím, táto okolnosť nemôže mať veľký vplyv na skutočnosti, aby sa človek nesiel s takými nešťastníkmi, ktorí sú už v bahne hriechu, ba aj iných chcú zatahnuť. Toto bolo mojím nebezpečenstvom. Ach, ty nešťastný chlapec, ktorý si mi prvý raz hovoril o takýchto veciach: preklial by som ťa, keby som nebol kresťanom!

V prvých letných prázdninách stal sa potom môj pád. Zpočiatku sa mi pozdával byť zaujímavým, a takmer som si ani neuvedomoval, že je to hriech! A to bolo mojím nešťastím, že nebolo nikoho, kto — vidiac predtým veselého, čistého chlapca s ligoťavými očami, ako sa stával nevrlým, tajnostkárskym, pohľadom nejasný — by sa mi bol zahľadil do očí a so spolucítiacim srdcom ma bol upozornil na nebezpečenstvo: *Blažení sú chlapci, ktorí majú takéhoto človeka, či v osobe svojho otca, alebo duchovného otca, alebo v inom! Iba ja viem, že takýto človek má oveľa väčšie zásluhy ako ten, kto tonúceho zachráni od smrti.*

Ako u mňa bolo toto vylúčené. Medzi jednoduchými ľuďmi je málo takých, ktorý by mal toľko inteligencie a predovšetkým času vo veľkej borbe o každodenný chlieb, aby takéto zbadal a skúmal. I ja, ako aj mnohí, začal som padať dolu svahom. Ako tercián som mal posledný raz výborný prospech. V kvarte v polroku boly už tri trojky. Na konci roka jedna trojka. Inak v tomto roku všetky svoje úlohy som sa učil *výlučne* v škole, v prestávkach. Ale aké je to študovanie! Medzitým tajný hriech zúrila a stal sa úplným zvykom. Len teraz sa ma zmocňuje obdiv, aký odolný je mladý organizmus! Ak si pomyslím na to, koľko energie som premrhal! Hriech na dennom poriadku! Úžas! Ak si na to pomyslím, sám sebe sa stávam odporným. Aká

nevyčerpaceľná a láskavá je milosť božia, to len skutočne ja môžem vedieť. Že sa mi celý organizmus nezničilo! Je pravda, že veľa tej drahej energie sa len na to premrhalo. Stal som sa lenivým v pravom slova smysle. Nemal som viacej vôle. Neskoršie som spoznal, že som zhršil. Niekedy, po nejakom duševnom pohnutí som si aj zaumienil: už nie ďalej! Keď však nadišla noc, samota, polospánok, — všetka dobrá vôľa sa rozplynula. Vtedy sa ma už zmocnila trpkosť a už-už som sa dostal tak, že sa smierim s nepozmeniteľným. Ale to *nevykynožiteľné nábožné cítenie*, ktoré do mňa ešte v mojom jednoduchom domove vstúpilo, vždy ma zachraňovalo od tejto hroznej letargie. A ako šiel ďalej tento život? Predpoludním pevné odhodlanie, v noci hriech, ráno výčitky svedomia, potom smutné „miserere“ a zasa „vstanem“ — rozhodnutie bez reálneho pohnutia sa. Ak pripočítam k tomuto vždy ťažkomyseľný, ničomu úprimne tešiť sa nevediaci duševný stav, ktorý je základným tónom všetkého, trpkú skutočnosť zriekavania sa na každom poli, ktorej príčinu som dlho nevedel, naozaj, môžem povedať, veľadôstojný Otče, už som vytrpel menšiu časť svojho trestu. *Ach, za čo by som nedal, krvavým potom by som platil, keby som mohol dostať späť svoju nevinnú, ľaliovú dušu!* Bolí ma duša, ak vidím svojho kamaráta čistotného srdca, ktorého neuchvátila špina, a *pichľavým korbáčom by som chcel udierať svoje telo, ktoré sa stalo hniezdom hnusného hriechu*. Teraz už viem pochopiť stredovekého, sebatýrajúceho rehoľníka, a keby som nemal rodičov, ktorým som jedinou nádejou, bez rozmýšľania by som vstúpil do najprísnejšieho kláštora, žeby som si schválne mohol odplatiť svoj veľký hriech.

Teraz, čo som si zasa vzal do rúk Vašu knihu, opäť som naplnený novými silami. Doteraz som sa

dopúšťal veľkej chyby: nedával som si pozor na čistotu svojich myšlienok. Toho času, keď som po prvý raz čítal „Čisté dospievanie“, toto som pokladal, nejako za postrádateľné; moja zlá náklonnosť mala túto myšlienku pod jarmom vedomia, a takto som ju mimovoľne prehliadol, lebo, ach! tá prekliata, skazená ľudská prirodzenosť je veľmi pohodlná, ak je reč o dobrom!

Dufám však, že milosť božia ma vyvedie z bahna, tým skôr, lebo častá svätá spoveď napomáha v mojej snahe. Nevieť dostatočné vďaky vzdávať Bohu, že mi dovolil narodiť sa katolíkom, a dal mi takých bohobojných rodičov, že nábožná výchova, v ktorej som bol doma účastný, vedela ma zadržať od pádu do najväčšej hĺbky bahna. Hoci mnohým núkajúcim príležitostiam som už stál zoči-voči!

Napokon: s pocitom najväčšej povďačnosti musím si pomyslieť aj na Vás, veľadôstojný Otče, ktorému najviac môžem ďakovať. Prečítanie knihy „Čisté dospievanie“ bolo tou bodkou, keď som podnikol prvý vážny krok k náprave, a odvtedy — hoci pomaly — napredujem. Odpustite mi, Otče, že som Vás tak dlho obťažoval, ale tak dobre mi padlo, že som mohol niekomu úprimne odhaliť svoju dušu. Prosím Vás, veľadôstojný Otče, spomeňte si na mňa vo svojich modlitbách, keď sa modlievate Pánu Ježišovi za tých, ktorí upadli a túžia po ľalii čistého života.

Svojomu veľadôstojnému Otcovi ostáva vždy oddaný

istý vysokoškolák.“

Ach, priateľu, keď dostanem takéto listy, keby si len videl, s akou pohnutou dušou si kľakám pod kríž Pána Ježiša a ako prosím o Jeho pomáhajúcu milosť pre svojho mladého, ďaleko bojujúceho čitateľa...

„Pane, priviň jeho zápasiacu dušu k sebe! . . . Pane, daj mu žiarivú dušu a umožni jeho blažené, čisté dospievania!“

So mnou je Pán!

Bacily chorôb iba vtedy môže organizmus úspešne premôcť, keď sa rozlieva po celom tele teplá, čerstvá krv a oživí aj každú najmenšiu bunku. Práve takto sa ti zničia v duši aj bacily mravnej choroby, ak po svätom prijímaní zablčí v tebe oheň svätej krvi Kristovej a svoje bojujúce čelo položíac na Jeho ruku, šepkáš v sebe prebývajúcemu Kristovi túto krásnu modlitbu: „Duša Kristova posväť ma. Telo Kristovo spas ma. Krv Kristova obmy ma. Umučenie Kristovo posilni ma. Dobrý Ježišu, vyslyš ma. Do svojich svätých rán skry ma. A nedaj sa mi odlúčiť od Teba. Pred zlým nepriateľom chráň ma. V hodinu mojej smrti povolaj ma. A poruč mi prísť k Tebe, aby som so všetkými Tvojimi svätými chválil Teba na veky vekov.“

Svätá Terézia chcela vybudovať kláštor, ale mala iba tri haliere. Povedala si: tri haliere a Terézia — je málo. Ale tri haliere, Terézia a dobrotivý Boh — je už veľa. A dom bol vystavený!

I ty si chceš vo svojej duši vybudovať najkrajší chrám boží. Azda si to aj častejšie skúsil, — ale nešlo to. Sám o sebe som nedostatočný. Ale moja vážna dobrá vôľa a pomáhajúca milosť božia, — takto sa už podaril. Nie nadarmo hovorí staré príslovie: *Deo favente navigas vel vimine*“, ak Boh fúka do plachty, ešte aj v prútennom koši môžeš preplávať oceán. Teda častejšie prijmi k sebe „chlieb anjelov“, „pokrm silných“; Pána Ježiša vo svätom prijímaní. Prijmi teda Pána čím častejšie do svojej duše do svojej lodičky, a nech hocikáký vietor duje v tebe, skrúšeno ho pros ako apoštolovia v lodičke, zmietanej víchricou: „*Domine, salva nos, perimus!*“ — „Pane, zachráň nás, hynieme!“ (Matúš 8, 25.)

Úprimné náboženské presvedčenie je aj najpevnejšou oporou v boji, ktorý vediem za svoju duševnú čistotu. Pred každým sa vynoruje otázka: „Prečo nemieme činiť to, čo *prírodnosť* tak často a silne si želá odo mňa?!“ Na toto uspokojivú odpoveď môže dať iba ten, kto cíti, že nad *prírodnosťou* jestvuje aj *nadprírodný poriadok*, do ktorého dospieť je najvznešenejšou úlohou ľudského života,

Mozart ako 25-ročný, r. 1781, takto píše:

„Prírodný pud vo mne práve tak účinkuje ako v inom, a azda je vo mne oveľa silnejší ako v jednoduchom sedliakovi. No predsa nie som v stave postaviť si za vzor život svojich nespočetne mnohých mladých vrstovníkov. *Jednak som oveľa nábožnejší*; mám oveľa viac citu poctivosti a oveľa viac milujem svojho bližného, ako by som sa mal odhodlať, žeby som zvedol nevinné stvorenie; *jednak oveľa viac si cením svoje zdravie*, ako by som ho prepustil podozrivým pomerom. Preto aj prisahou by som sa odvážil tvrdiť, že vo svojom živote som nemal ešte ani jednej-jedinej slabej chvíľky.“

Ako zo stredu kruhu vedie na všetky predstaviteľné smery cesta k obvodu, práve tak postav každý prejav a každú udalosť svojho života k veľkému stredobodu sveta: Bohu. Snaž sa teda, priateľu, uzavierať čím dôvernejšie a úprimnejšie priateľstvo s Pánom Ježišom. S úprimnou, životom prudiacou láskou sa obracaj vo všetkom na Neho. Osoba Pána Ježiša nie je nejakým nejasným, rozbitým historickým obrazom, lež On je aj dnes a naveky Tvojím Spasiteľom, vyžarujúcim živú energiu, ktorý miluje a upevňuje tvoju dušu. Teda nech On nie je pred tebou sťa pamiatka alebo vyblednutý obraz, lež tá *veľká oživujúca Skutočnosť*, s ktorou sa vopred o každom svojom pláne poradiš, ktorému všetku svoju nádej zanesieš; o kom vieš, že sa s tebou teší z každého tvojho úspechu a smúti s tebou pri každom tvojom prípade poklesku.

V týchto rokoch každý mladík túži po nejakom ideálnom priateľstve; odtiaľ pramení aj prvá láska. Ak sa smiem takto vyjadriť: buď teda zaľúbený do Pána Ježiša, od ktorého vznešenejší ideál, cennejšieho priateľa, lepšieho pomocníka márne by si hľadal na tomto svete. Privykaj sa na myšlienku, že Pán Ježiš je vždy a všade s tebou. Od zavčasu rána až do neskorého večera ňa sprevádza: na ulici, do školy, k hrám, do kina; je pri tvojich štúdiách, je s tebou pri tvojej samotote, je pri tvojich zábavách. Keď si večer ľahneš, sadne si na okraj tvojej postele, pozrie sa na teba svojím milujúcim pohľadom a pochváli ňa: Syn môj, dnes si dobre bojoval!

Nauč sa s takouto myšliou modliť. Povedz mi, priateľu: modlievaš sa poriadne? *Poriadne?* Totiž každé ráno a večer, a to *dobre* sa modliť: pozorne, s ohnivou láskou, čerstvou dušou, vďačne a oddane. Ak kvetinky nepolievaš, tie uschnú; i kvietky tvojho mravného života uvädnú, ak ich pravidelne nepolievaš z kryštalovo-čistého potoka modlitby. V takejto modlitbe citíš nablízku večnosti, v takejto modlitbe si pokľakneš pred trónom Všemohúceho, kde stíchne každá víchrica, kde sa stíši hladina nespokojnej duše a borba sa stane ľahkou, alebo aspoň povzbudzujúcou.

Povedz mi, priateľu: vieš sa takto modliť? Ešte si ani nevidel? Nauč sa! Už dávno si zanechal modlitbu? Začni ju znova. Ale nie zajtra! Ešte dnes! Dnes večer. A odteraz vždy.

Istý muž chcel vstúpiť do veľmi prísnej rehole. Ale prv, než ho prijali, vzali ho na skúšku, či má potrebné povolanie. Zaviedli ho do kostola, kde bude musieť za dlhých nocí stráviť sopár hodín. Ukázali mu jedáleň, kde sa viac bude postiť ako jesť. Skúsil tvrdé lôžko, v ktorom strávi noc skôr bez sna ako odpočívajúc. Napokon sa ho spýtali: „Nuž a teraz čo myslíš, máš sem vôľu prísť? Vydržíš toto všetko?“ Dotyčný sa len spýtal: „Budem mať vo svojej cele križ?“ —

„Áno!“ — „Vtedy myslím som pripravený“ — odpovedal a vstúpil do rehole.

Milý priateľu, vieš takto milovať Pána Ježiša? Keby hocijaká pohroma prišla na teba, vedel by si hneď pomyslieť na Neho a povedať: Som pripravený!

Bez pomoci náboženstva stráviť svoje mladé roky v čistote je solva možné. Kto by chcel bez náboženstva žiť čistým životom, činil by tak, ako kto by chcel bez krídla letať, so skaly nečerpať vody a nožikom vyvíťat studňu. Starozákonný múdry kráľ sa takto priznával: „Bol som mládenček vtipný a dostal som dušu dobrú. Keď som zvedel, že ináč nemôžem byť zdržanlivým, len keď mi to Boh dá, a už toto bola múdrosť vedieť: či je to dar, pristúpil som k Pánovi a prosil som ho.“ (Múdr. 8, 19-21.) Aj svätý Augustín pádne zisťuje, že alebo láska božia vládne v našich dušiach, alebo smyselnosť: „Regnat carnalis cupiditas, ubi non est Dei caritas“

Nemožno čistým životom žiť, iba prostredníctvom nášho Pána Ježiša Krista... *per Dominum nostrum Jesum Christum.*

Pozri sa do očí ukrižovaného Ježiša ako malý vtáčik na svoju matku, ktorá sa nad ním vznáša. Buď nasýteným vtáčikom večnej Čistoty, buď modliaceho smýšľania, *nos v sebe vždy Krista*, a s radosťou pociťíš, že bez Neho nie je možné ostať čistým.

Milý priateľu! Niekedy ťa tak napadne pokušenie pohlavného pudu ako ničiaci oheň, ako všetko pohlcujúce, zúrivé more; prídu chvíľky, v ktorých si myslíš, že každá iná myšlienka, vznešená oduševňovanie a snaha vymrely v tebe iba zverská rozkoš sa ohlasuje a vráza do teba svoj ostnatý meč: nič iné ti nepomôže tak neporušeno prejsť týmito hroznými víchricami, ako pevná ruka Spasiteľova.

Lepšiu radu ti ani ja nemôžem dať, ako *svätá Katarína* dala svojmu krstnému dieťaťu v neuveriteľne pokazenom svete. „Ježišu maj v srdci, večnosť na pamäti.“

svet pod nohami, vôľu božiu v skutkoch a predovšetkým jeho láska nech žiari v tebe!"

„A potom? ...“

A keby všetko toto nevedelo takou silou zapôsobiť na tvoju dušu, aby si navždy skoncoval s hriechom, prečítaj si aspoň malú udalosť; potom zavri hniu a premýšľaj o nej.

K svätému Filipovi Nerejskému vbehol istého dňa veselý mladík. „Nuž čo je; čomu sa tak tešíš?“ — spytuje sa ho svätý. — „Ako by som sa netešil! Teraz som sa shováral so svojim otcom a dovolil mi, že môžem byť pravotárom!“ — „Nuž teda budeš pravotárom. A čo potom?“ — „Potom si zarobím veľa peňazí.“ — „Dobre je; zarobiš si veľa peňazí. A potom?“ — „Potom — odpovedá mladík — ak budem mať veľa peňazí, budem mať všetkého hojnosť, čo potrebujem, a vo svojej starobe budem žiť v nekonečnom pohodlí.“ „A potom?“ — spytuje sa ho svätec. Tu mladík zosmutnel. „Potom? — odpovedal pomaly —, potom budem musieť umrieť.“ — „A potom?“ — prerušil ho posledný raz svätec. A František Spazzara (takto sa volal mladík) po tomto cez celý svoj život žil poctivo, charakterne, lebo nikdy viac nezabudol, že raz aj zo svojho celého života bude musieť skladať vyúčtovanie.

Drahý priateľ môj! Ak by ťa nič iné nemohlo vytrhnúť azda už z dlho navyknutého hriechu, pomysli si na túto konečne vážnu otázku: A potom? Čo bude so mnou potom? Vtedy, keď pôjdeš na účtovanie pred nekonečného a teba všade vidiaceho Boha! „Pri všetkých svojich skutkoch pamätaj na posledné svoje veci a nikdy nezhrješ —“ — píše Písmo sväté (Sir. 7, 40.) „Aby vo svojej smrti získal život, ži tak, ako kto vie, že umrie“ — je napísané na istom náhrobnom kameni. „*Ut moriens viveret, vixit ut moriturus.*“ Koľko hlbokkej múdrosti je v týchto niekoľkých slovách!

Nech ti pride na um, že Boh si raz vyžiada od teba zúčtovanie nielen za tvoje skutky, ale aj za najmenšie slovko a najskrytejšiu myšlienku. Ten Boh, ktorý ťa videl aj vtedy, keď nikto iný; videl v tmavej spálni, videl pod prikrývkou, videl v záhradných úkrytoch; počul tvoj tajný rozhovor, porozumel tvojim myšlienkam. *Priateľu, chceš mať špinavé telo a špinavú dušu na posledný deň účtovania?*

Pravda, nie?

Pravda, chceš ostať mladíkom s čistou dušou?

VII. KAPITOLA.

Usmievavá duša — ohnivé oči.

„Čisté svedomie je nebeský pocit, Bez neho i kráľovský stolec je prázdnotou; s ním aj mučidlo a popravište strácajú svoju hrôzu.“

Pán nám zanechal z raja tri pamiatky: žiaru hviezd, krásu kvetín a ligot mladíkových očí, majúceho čistú dušu. Zpomedi týchto troch pamiatok je najkrajšia tretia. *Lebo mladík čistej duše je hrdinom!* Skutočným hrdinom, ktorý má pevnejšie borby nad víchricie bojov, ale komu vífazný vavrín nefarbí rudé kvapky nepriateľskej krvi, ale pozlacuje ho slnečný jas vífaznej ľudskej duše. Táto čistá slnečná žiara je úslnie spokojného svedomia. Vychádzajúc z tej úzkej spojitosti, ktorá je medzi našim telom a dušou, jas usporiadanej duše sa prejavuje aj na našom tele a pohľade: usmievavá duša zapáľuje ohnivé oči.

Najväčšie vífazstvo.

Najväčším vífazstvom je: vedieť vládnuť sám nad sebou! V povedomí tohto aj pohanský vek prejavoval mimovoľne uznanie a úctu tým, ktorí vedeli svojmu najsilnejšiemu pudu, pohlavnému pudu tvrdo rozkazovať. Dokiaľ len písomné pamiatky siahajú, všade nájdeme u starých ľudí úctu čistého života. Cicero oduševnený píše: „Nihil est virtute amabilius“, nič nie je láskavejšie ako čnosť. V Ríme vybudovali chrám Pu-

dicítie, bohyne čistoty, a *Tibullova* kniha hrdo hľása: „*Casta placent superis*“, duševná čistota je milá bohom. Pred rímskymi pannami-Vestáľkami — na znak veľkej úcty — chodili lictori práve tak, ako pred konzulom. A keď Vestáľka na koči stretla sa s človekom, odsúdeným na smrť, odsúdeného omilostili. Ako Vestáľky v Ríme, práve tak druidov v Gallii, kňazov Nílu v Egypte pre ich zdržanlivý život obkľučovali neobyčajnou úctou. Aj starozákonný mudrc s prekvapením zvoláva: „Tri veci sú mi ťažké, a štvrtej dokonca neznám: Cesty orla na nebi, cesty hada na skale, cesty lode uprostred mora, a cesty muža za mladi.“ (Prísľ. 30, 18-19.)

Aj dnes, na svahu nemravnosti sa ocitnuvší človek mimovoľne pociťuje určitú pohnutosť a úctu pred uskutočňovateľom mravného života. Veľký nemecký básnik *Schiller* píše:

Dem holden Zauber nie entweihter Jugend
Dem Talisman der Umschuld und der Tugend,
Den will ich sehn, der diesem trotzen kann,

Čistú krásu, nikdy nepominuteľnú radosť,
Poklad nevinnosti a žiadosti,
Toho chcem vidieť, kto týmto môže odporovať.

Ešte ani cynický zapierateľ mravných hodnôt sa nemôže vymaniť zpod vplyvu mravnej prevahy, ktorú mladík čistotnej duše zo seba vyžaruje. Veď na zemi niet väčšej hodnoty ako mravne dokonalý mužský charakter. Najkrajším drahokamom koruny ľudstva je mladík čistotnej duše, ktorý nad sebou zvíťazil. On je najpevnejším pilierom spoločenstva, lebo s mravne ožobráčenou mládežou sa aj samotné spoločenstvo ľudské zničí. On je zálohou a hviezdou nádeje krajšej ľudskej budúcnosti. Je taký ligotavý ako hviezda, ktorej sa ani dych nedotkne.

Ó aké krásne je čistotné pokolenie!

V dnešnom čase sa veľmi veľa hovorí o krásach Iudského tela. Je pravda, človek je korunou stvorenia, ale ani natoľko pre svoju telesnú krásu, lež skôr pre svoju duševnú vznešenosť. Lebo akou ničomnosťou je aj milá detská hlavička so zlatými vláskami, aj ohnivý lesk otvorených detských očí, i neustále žvatlajúce červené pery — všetko toto akou ničomnosťou je, ak si uvážime, že v nepoškvrnenom Iudskom tele sa bude chrám boží, a že za mladistvým úsmevom očí v každom tokomto človekovi sa povznáša oltár, kde si večný Boh pripravil príbytok. Staré porekadlo tvrdí, že pohľad je zrkadlom duše. Nuž teda ani jedna iná krása duše sa nemôže na Iudskom pohľade víťaznejšie odzrkadľovať, ako duševná čistota na mladíkovej tvári. „Blahoslavení čistého srdca, lebo oni uvidia Boha.“

Zaujímavá hlboká myšlienka sa skrýva za tou skutočnosťou že Iudská frazeologia nedotknutú, povznášajúcu a sviežu krásu prírody nazýva „panenskou“. Takto hovoríme o krásnom „panenskom“ končiarí obrovských veľhôr, o vysokosiahajúcich „panensky“ čistých snehových pláňach, o nedotknutom „panenskom“ pralese. Tá tichosť, veleba a posvätná tajomnosť, ktorá vzniká v našej duši kochaním sa v panenských a neporušených krásach prírody, naplňuje nás vo zvýšenej miere pri pohľade na mladíka „panenskej duše“. Ako by nejaký tajomný hlas šepkal: „Odlož svoje topánky a tu len s úctou hovor, lebo toto je nedotknutým, svätým miestom duše a tela; nerušené a nedotknuté miesto súladu duše a Boha.“

Pozri na tú horlivú životnú radosť, na všetko pripravenú odhodlanosť, neustálu veselosť, spievajúcu radosť a pučiacu jar, ktorá sa vydiera z jeho očí — sta nebeská hymna. Vo svojich nádejných mladých rokoch so dňa na deň sa mu postupne vyvinujú čerstvé sily, napínajú sa v ňom skrývajúce energie; jeho duša

sa chveje svätým očakávaním. Veď neporušene zachovaná, premožená a na iné duchovné pole odvedená pohlavná sila je mohutným prameňom mužskej tvorivej práce, vyžadujúcej najväčšie energie. Ohnivé plány a túžby napínajúcej sa životnej vôle sú dôkazom toho, čo potvrdzuje aj skúsenosť toľkých mužov, vyvinujúcich vážnu a imponujúcu prácu, že pohlavné zdržovanie sa má nejaký tajomný dobrý vplyv aj na vystupňovanie našej duchovnej činnosti. Jasajúca jar ospevuje v ňom krásu, radosť, nádeje a snahy mladého života, a kým popri ňom jeho úbohí spoločníci, — ktorí s tejto cesty odbočili —, lepšiu časť svojho ducha a svoju mužskú silu premrhali v nemravnosti a teraz v ošúchaných životných handrách, zriekavajúcom sa otupení živoria, dotiaľ jeho srdce hlasno bije radosťou; belasejúce oči sa mu ligocú ako nezábudky pozemských vôd a jeho energia sa napína pod farchou rozhodnutí, chystajúcich sa na veľké úlohy. Pohlavná výtrznosť ničí, naproti tomu zdržovanie dodáva duchu i organizmu čerstvosť a životnú silu. Pre takéhoto chlapca niet ľahšej úlohy ako zachovanie príkazu božieho: „Milovať budeš Pána Boha svojho z celého srdca svojho, z celej duše svojej, zo všetkej sily svojej a zo všetkej mysli svojej.“

Medzi skaliskami zúrivosťou silou sa rúti horská riava. Ak by ju uvoľnili, zapríčinila by úžasné rúcanie. Ľudský rozum ju však zatlačuje medzi mocné hrádze; medzi tvrdými stenami oceľových rúr vedie ju na turbínu, a hľa, inak rúcajúca živelná sila premeňuje sa na žiaru oblúkových lúčov a na energiu poháňajúcich strojov. Takouto silou, hučiacou divným vzmachom je aj pohlavný pud. Ak ho uvoľníš, v úžasnom rúcaní zničí tvoj idealizmus, životnú vôľu, dušu i telo; ale ak ho zatlačíš medzi oceľové steny sebadisciplíny do tých čias, kým v sviatosti manželstva ho budeš môcť použiť podľa vznešených úmyslov Stvoriteľových, stane sa — inak rúcajúca pohlavná sila — prameňom jasného, blaženého rodinného života.

Duševná čistota poskytuje ľudskej vôli víťaznú silu oproti každej nízkosti; preto čistota je skutočným základom pevného charakteru. Čistota tvorí celých mužov. *Kto sám seba premohol, toho nik iný nemôže premôcť!* Hrdinskí mučeníci v prvých časoch kresťanstva nie náhodou boli tak často aj *panenského* života a dostávali krásny prívlastok: *Virgo et martyr*.

V Luzerne je krásny pomník (Thorwaldsenovo dielo) na počesť tých sedemsto Švajčiarov, ktorí padli v obrane francúzskeho Ľudovíta XVI.; umierajúci lev obraňuje svojou pravou nohou ľaliový erb Bourbounovcov, a pod ním je nápis: *Helvetiorum fidei et virtuti, „Vernosti a zmužilosti Švajčiarov.“*

Drahý priateľ! I v tvojej duši zavaňa Italia čistoty a ak ju zachováš, nie Thorwaldsen ti postaví pomník, ale odmenou za ňu ti bude súladný, blažený život.

Krásny výkvet nádejného mladého života! Do nebeských výšin sa vznášajúce nádeje, túžby a city ľudskej duše, narodenej pre večnosť! Ó aké krásne je čistotné pokolenie! „Nijaká cena nevyváži — zvoláva Písmo sväté — zdržanlivú dušu.“ (Sir. 26, 20.) Duševná čistota je prameňom všetkej krásy.

Ach, keby len chlapi vedeli, akým čarovným prameňom energie je zachovaná duševná čistota, veru, neodhadzovali by ju tak ľahkomyselne od seba!

Otrokmi viacej nebudeme!

Mladíkovi imponuje sloboda! Dobré je; svedčí mu. Ale je slobodnejší človek ako ten, kto prevažnou mocou si vie urobiť poriadok vo svätyni svojho ducha a čisto si zachováva svoju dušu od nízkych vášní? A je poľutovaniahodnejší sluha na svete, ako koho slepé pudy tela a hriech nečistoty ujarmily do najfažších okov? Veď nie ten je dobrým človekom, kto si robí, čo chce; lež ten, kto vie chcieť to, čo má robiť; kto si vie seba rozkázať a potom vie aj svoj rozkaz poslúchať.

Nemravne žiť — to že je sloboda? Potom vieš, ktorý národ je najľobodnejší? Črieda sviň uprostred baryny! Takúto slobodu zaslúženo odsudzujú aj tvrdé slová nemeckého básnika Logaua:

Wenn dieses Freiheit ist: frei tun nach aller Lust,
So sind ein freies Volk die Sau' in Ihren Wust.

Ak toto má byť sloboda: všetko si robiť po vôli,
vtedy slobodná je sviňa vo svojej nečistote!

Koľkí chlapci recitujú, že „otrokmi sme boli dosiaľ viacej nebudem!“, ale skutočnú slobodu vie hodnotiť a pochopiť iba mladík čistého srdca, lebo *skutočná sloboda spočíva v slobode dušei*

Ach, priateľ môj! Keby si aj ty vedel vždy takto zachovať svoju dušu! Keby si vždy zostal víťazným bojovníkom tohto duševného boja za slobodu!

Uschovaj si túto knihu aj na neskoršie roky. Ak sa dostaneš do zamestnania, i tam si ju vezmi, a keď ňa obkľúčia pokušenia, čítavaj z nej. Už mnohí mladíci načerpali z týchto riadkov sily, smelosti a vytrvalosti pre čistý život.

A keby si si ešte aj ty stal medzi iných, čo rozširovatel tejto krásnej idey! Pozri, priateľu: koľkí sa sviájajú, ponorujú a dusia sa v tomto hriechu! Azda aj zpomedi svojich priateľov poznáš takýchto. Ach, buď ich záchranným anjelom! *Daj túto knihu čím viacerým chlapcom do rúk!* Kto vie, koľkých zachrániš od pádu? Ak v živote raz skúsiš, aký úžasný počet rozširovateľov, zbrojnošov a spolupracovníkov má hriech, špina a nestydatosť, keď uzrieš, koľkí kazia duše a rozširujú nemravnosť nech v tebe vzplanie svätý odpor a pevné rozhodnutie: „Ak iní vedia duše kaziť, ja skúsim *naprávať!* Ak vedia duše strácať, ja skúsim *zachraňovať!*“ Niekedy mladíci v tomto ohľade môžu oveľa viac vykonať ako hocikto iný! Keďže i ty si ešte mladíkom, pred tebou sa ľahšie odkryva vnútro iného mladíka.

Len čo prvý raz začne hovoriť o nemravnosti, alebo len mieri na ňu a ty ho nekonečne vážnym hlasom, svätou pohnutosťou, ale aj s rozhodnosťou upozorníš, možno, že svojho bližného zachraňuješ od prvého poklesku. A v dôsledku tohto môže ti v srdci vzplanúť vznešenejšia radosť ako keď v ten večer modlitbou sa môžeš poďakovať: „Ďakujem Ti, Pane, že som Ti zachránil jednu dušu!“? Teda hovor im srdečnými slovami, ale hovor im najmä príkladom svojho čistého života. Nech sa ti dušou rozlieva zvláštna radosť, že svojím príkladom, slovom, alebo požičianím tejto knihy môžeš zachrániť cenných členov svojej vlasti a nesmrteľné duše charakternému životu. Rozpovedz im:

Boh ma teraz, bratia, posielal k vám,
aby som tu lúče, ktoré na kalichu
žiaria, odrážal zas ku kolískam, k rakvám:
— lúče s jeho tvári k srdcu šľahly v tichu.
Každý brat, čo pravdu do tmy vašej šušká,
je sťa pre noc tmavú svätójánska muška.
(Sik—Bekényi).

Vôľa — sila — víťazstvo.

Táto duševná prevaha a duševná sloboda dodáva pohľadu nevinného dieťaťa ten očarujúci účinok, že najväčší maliari sveta, ak chcú namaľovať anjelov — teda nejaké nadzemské krásy —, namaľujú detské tváre. Tento usmievavý pohľad je osviežujúcou, čerstvou rosou na púčiku ľudstva. Áno, na tvárach mladíkov čistotnej duše a čistého života sa prejavuje nebeská krása; veď už aj pohanský Platón takto píše: „Čo je potrebné k tomu, aby sme Boha uzreli? Čistota a smrť.“ *Bezoblačná ranná obloha sa takto neusmieva; ohnivá hviezdy noci sa takto nejagajú; perlivá rosa sa tak neligoce; ani kryštalová voda horskej riavy nie je taká čistá; v skutočnosti len anjeli by mohli mať takýto pohľad, keby si vzali na seba ľudské telo.* Anjelská duša

rozkvitnutá v jarnej nálade pozerá cez tie oči; prachom nezašpinená čistá duša ligoce sa cez tie oči vo svojej pyľovej nedotknuteľnosti. A ak je pekné odzrkadľovanie prirodzenej, nevedomej nevinnosti malého dieťaťa, oveľa pohnutejšie je ono na mladíkovej tvári, ktorý si musel čnosť mužne vybojovať. Známe sú vážne slová Goetheho: „Grosse Gedanken und ein reines Herz, das ist's, was wir uns von Gott erbitten sollten“ (Wilhelm Meister Wanderjahre 1. Buch, 10. Kap.). Od Boha si máme žiadať veľké myšlienky a čisté srdce. Čistý život stvorí súlad medzi nižšou a vznešenejšou časťou človeka. Čistá duša je najcennejším pokladom človeka; ona je základom hrdinského života, nebeskou iskrou a najkrajším prejavom podobnosti božej.

Sotva je na svete niečo svätejšie, ako hriechom nenaštrbené mladé srdce!

„Ostaň bdieť!“

I to je možné, priateľu, že prichádzaš už z ďalekých zablúdení a strašia ťa príšery v hriechu strávených rokov. Všetko jedno! Ak si opäť našiel Pána, ostaň už vždy pri ňom! Ak si sa prebudil zo svojho úžasného sna, ostaň bdieť! Prečítaj si len, aká nekonečná radosť žiari z tohto nižšie uvedeného listu, ktorý mi poslal istý môj čitateľ — mladý vojak —, keď po dlhých rokoch klesania opäť našiel cestu k Pánu Ježišovi.

„... čoraz hlbšie a hlbšie som klesal. Dostal som sa do nemocnice prvý raz; nepostačilo to. Dostal som sa do nemocnice druhý raz; ani to mi ešte nepostačilo. Napokon: tretí raz som sa stal obyvateľom nemocnice. — Vtedy som si povedal: Dost! Nech je toto naposledy!

Len čo som odtiaľ vyšiel, prvá moja cesta ma viedla ku spovednici. Toto bolo mojím vzkriesením! Bože, aká to bola spoveď! Všetky poklady sveta a opojenia nocí tisícich rokov by nemohly

poskytnúť toľko blaženosti, ako som pociťoval pri svätom prijímaní. Vykonal som ťažkú prácu; tri razy som sa vrátil ku kľakátku spovednice, ale že som chcel, muselo sa to podariť. Vojakom som bol a som aj teraz, chlapom tvrdého srdca a predsa: pred oltárom som sa rozplakal. Hej, nariekal som ako malé dieťa. Kým som sa v nemocnici nezlomil, dotiaľ som len v nemocnici hľadal blaženosť; ak som aj kedy-tedy našiel chvíľku, v ktorej som sa cítil byť blaženejším, po nej som sa cítil byť sto ráz opustenejším. Niečo chýbalo a hľadal som to tam, kde by som to nikdy nebol našiel.

Teraz som dostal trvalú blaženosť. Veľkosť tejto svojej blaženosti by som chcel dať pociťiť poblúdenému mladému bratovi, naliať mu ju do jeho duše, aby videl a vedel, akú blaženosť zamieňa za chvíľkové, úbohé radosti. Brat môj! Blaženosť, ktorú pociťujem, je neopísateľná! Pred dňami svojho svätého prijímania som netrpezlivý, vtedy mávam len jednu-jedinú myšlienku: prevelebnú sviatosť Oltárnu. A po jej prijatí ako by mi prsia chcely puknúť, padnem na kolená a chcel by som povedať: Dobré mi je tu, Pane... Svoju dušu by som chcel do teba vliať, nešťastný brat môj. Poskytol ti už svet takéto radosti? Márne by si povedal, že hej. I ja som pochodil tú kalváriu, ten hriech, to bahno, čo ty (ach! Bože, kiežby som to nemohol o sebe povedať), ale po chvíľke opojenia s ustrnutým zrakom som pozeral do budúcnosti a hľadal, kde je *stálejšia a trvalejšia* radosť... Teraz, sťa zlý sen, pozdávaš sa mi stará, smutná minulosť; v taký čas usmievavé, veselé črty a tvár mi zosmutnie; ale ani táto bolesť nie je taká, ako sú ostatné: dobre mi padne, tešiť sa, že ma to bolí, že som predtým tak veľa hrešil. Som ako človek ktorý sa prebudí zo zlého sna a vraví: Božel Ako je len dobre, že som sa prebudil... *Milý brat môj! Ostaň bdieť!*"

Nuž teda: ostaň bdieť a buď blaženým, veselým a dobre naladeným. Skutočná, čistá radosť je tiež výborným prostriedkom v našom boji, vedenom proti nepriateľovi. Kde nezasvieti slnko, tam sa škaredí pleseň, zapácha a dusí ťažký vzduch; tam sa poneviera hŕba stonohých pivničných chrobákov. A pleseň hriechu, zapáchavý vzduch skazy a pivničné chrobáky nemravnosti tiež ľahšie napadnú tmavú, bezradostnú dušu. Teda čím viac máš čistejšiu dušu, nech tým striebrnejším úsmevom zuni z tvojich perí dobrá nálada! Veď ktože by mohol byť lepšie naladený, ako mladík čistej duše, ideálne smýšľajúci a Boha milujúci! Podvráťte, chlanci, tú domnienku, že hriech poskytuje radosť, a ak mladík túži po zábave, musí siahnuť po hriechu. Ach, drahý priateľu, spoznaj len, že každá sľubovaná rozkoš a falošné mámenia tisícerych hriechov sú ako úbohé ničomnosti popri tej jemnej uspokojivej a pokojnej radosťi ktorá sa rozlieva po duši mladíka čistej duše. Po duši toho mladíka, ktorý spokojne vie pozrieť do očí nášho Spasiteľa.

Pravda, bude to fakt!

Mojím posledným slovom teda, ktoré ti poviem v tejto knihe, priateľ môj, môže byť len jedno: ochraňuj svoj drahý poklad, neporušenosť svojej mladej duše! Ak by si už musel oplakávať poklesky zo svojej minulosti, nuž — všetko jedno — aspoň odo dneška budeš mať iný život! Nezabúdaj na moje slovo: nikto sa nestratil nezachraniteľne, len kto sa zriekol sám seba! Hocijako hlboko by si bol klesol, priateľ môj drahý, je návrat! Veď ak vieme rozkazovať elektrickým vlnám, vtedy v každom prípade môžeme aj vlny náruživosti podriaďiť svojim rozkazom.

Chráň si svoju čistú dušu ako najdrahocenejšiu perlu alebo poklad. Právě perly a drahokamy, smaragd, rubín a zafír sú neobyčajne citlivé; ak sa často nosievajú, dotýkajú sa ich alebo ocitávajú sa na slnečnom

svetle, strácajú svoj pekný lesk a svoju hlbokú farbu. Preto ich uschováваме do zvláštnej, malej skrinky- I tvoja duša vybledne, ak si ju nechrániš.

V rokoch mladosti každého postaví pred zápas vyvinujúca sa prirodzenosť. Jeden chlapec ľahko prepláva medzi ťažkosťami mladých rokov; iný zasa medzi tvrdými borbami. Tvoje pudy sa vrhnú na teba azda s takou silou, že sa takmer zľakneš: nie je možné čistou dušou ich obísť! Nie, priateľ môj; nie je tak! Veď už, pravda, vieš, že môžeš zvíťaziť, že svoje telo i dušu môžeš v čistej nedotknutosti niesť až pred svadobný oltár. *Môžeš, len vyžaduje to tvrdú prácu!* Vyžaduje to oduševnenú oddanosť, neprestajné bdenie, neochvejnú vytrvalosť. Nech je tvojím heslom, čo si morským prívalom neustále zápasiaca provincia Holandska, Seeland, napísala do svojho erbu: „*Luctor et emergo*“, borím sa ale vždy víťazne si dvíham hlavu v vln.

Táto kniha úprimne ti povedala: *môžeš byť čistého života, aj musíš byť čistého života, ale nebude to ľahké!* Lepšie je, keď sa vopred dozvieš, že *človek nenarodí sa zdržanlivým lež stane sa tým za cenu tvrdej borby.* Čiže po svadobný oltár neporušeno zachovaný čistý život si možno v dnešnom svete zabezpečiť iba tvrdou borbou. Rozum ti síce hovorí: *ostaň čistým; lež plytké nazieranie dnešného života, tisíce pokúšenia a tvoja pudová prirodzenosť, náklonná ku hriechu, ti zahúčia do ušú: neostaň, neostaň!*

A ty predsa musíš ostať čistého života!, lebo tá očakávajúca odmena je hodná aj najväčšej borby. „*Je schwerer der Krieg, je hehrer der Sieg.*“ Najkrajšie uznanie mužských čností, železný kríž, možno si zaslúžiť *iba* v boji! Táto cesta vedie do výšin, do duševných výšin, o ktorej však už Seneca ustálil, že nie je ľahká: „*Non est ad astra mollis e terris via.*“ Ale tá mravná sila, ktorú si vo svojich mladých rokoch vyvinul, príjemnou radosťou pozlatí aj tvoje budúce, mužské roky.

Aj proti najmocnejším pokušeniam nech ti dodáva odporujúcu silu táto myšlienka: Teraz sa nielen za seba borím, ale aj za svojich *potomkov*. Akou jedinečnou radosťou len bude, ak o 25-30 rokov môj dospievajúci syn takto mi bude môcť hovoriť:

„Ďakujem ti, otče, že si vo svojom mladom veku udatne bojoval proti nemravným pokušeniam a týmto si obľahčil i moju prácu.

Ďakujem ti, že si si starostlivo zachoval svoju čistotu a týmto si aj vo mne roznieť svätý oheň čistého života.

Ďakujem ti, že si si dával pozor na neporušenosť svojej duše a tomuto víťaznému boju môžem teraz ďakovať, že sú teraz i moje oči usmievavé.

Ďakujem, že tvrdou rukou si spravoval pudové túžby svojich mladých rokov, preto som si získal od teba oceľové svaly, pevné nervy a dobré zdravie.“

Noviny sú plné oznamovaní rôznych posilňujúcich prostriedkov. „Jedzte somatose, biosson, sanatogen; bioferrin, haemoglobín, bioglobín... a neviem ešte čo; budete mať dlhý život.“ Vieš, čo je najlepšou zábezpečkou zdravého a dlhého života? *V čistote strávený a nemravnosťou nepoškvrnený mladý život!*

Myslím, dosť jasne si mohol vidieť v tejto knihe, že pohlavný život nie je diabolský vynález, nie je špinavá vec, ale opačne: vznešený, svätý dar Stvoriteľa-Boha; znamenie jeho veľkej dôvery k človečenstvu. Ak je božím darom, vtedy nemôže byť hriešnym, iba svätou vecou. A tvoje bytie na stráži vo svojich mladých rokoch a pozorné borby nie sú *proti* pohlavným veciam, lež za ne, za zachovanie neporušenej čistoty zatiaľ, kým ich budeš môcť vykonávať podľa vôle božej: v manželstve.

Ak teraz poslúchneš rady tejto knihy, uvidíš, že po rokoch — keď tvoja ohnivá krv zmierni už rozvažitosť zrelejších mužských rokov — s pocitom vďačnosti si pomyslíš, že si niekedy vo svojich mladých ro-

koch čítal knihu, ktorej titul a meno autora si už dávno bol zabudol, ale ktorá ňa zachránila od nesprávneho kroku a mravného poklesku. Nech by na náš národ zaľahly i tie najsmutnejšie časy, predsa nemám obavy, že vyhasne svätý oheň národného ducha, dokiaľ v dušiach slovenských chlapcov horí blčiaci plameň ideálneho, čistého života.

Drahý priateľ môj! Dlhé roky som strávil medzi vyvíjajúcimi chlapcami. Videl som veľa mladíkov krásne rozpučiavať ako silnou prekypujúci púčok; videl som vzrastať mladíka, ktorý sa ponášal na mnohoľubný, štihly dub; ale videl som, ako sa lámu všetky pekné nádeje toľkých ľubných rokov, videl som — ach! — usychajúci púčok, vzrastajúci dub vysychať hľodaním tajomných červov. Hoci mnohí z nich len z nevedomosti, ľahkomyselnosti urobil prvý chybný krok na ceste hriechu, ľebo nebolo nikoho, kto by ich ešte včas bol ľáskavým slovom upozorňoval. Ale pevne verím, že nájde sa mladík, ktorému vážne stránky tejto knihy budú znáčiť obrat; odvrátenie sa od hriechu a nový život, ideálny, pekný život „čistého dospievania“.

Nová generácia.

Už zapadáva deň jednej doby. Tej doby, ktorá si hrdo vypísala na svoje čelo iba „vedomosť“ a „technika“. Jej heslom bolo: všetko vedieť a len vedieť. Ale táto veda mnohé naše sily rozdrvila.

Nuž teda nech príde nová generácia! Mladá generácia, ktorá na svojom čele nosí odznak kríža duševnej dobroty a ktorej z očí blčí plameň mravnej čistoty.

Azda prídu zvädzajúci kamaráti a tým ňa budú chcieť zlomiť, že „aj tak sa márne namáhaš, aj tak je všetko darmo... Mladíka čistého života už na svete ani niet... Jeden klesne ešte ako stredoľkolák, iný zasa počas vysokoľkolských štúdií...“ Drahý priateľ môj,

uver mi, čo ti teraz napíšem: Áno, sú mladíci, stredoškolači, akademici a mladí dokori, ktorí vífazným čelom bez poklesu vedú svoj každodenný boj o čistý život. Áno, sú taki — a ich počet s roka na rok vzrastá —, ktorí s neporušenou dušou vedia prejsť popri tisícich pokušeniach dnešného sveta a ktorí na sobášny oltár nedávajú svojej snehobielej snúbenici porúcané telo, skazenú krv a rozdriapanú dušu, ale vífazný veniec úspešne vybojovaného boja: silné, mladé telo, železné zdravie, ohnivé srdce a ideálnu dušu.

Ba: vždy viac a viac bude takýchto mladíkov; tento niekdajší oheň sa už čoraz rozširuje; *áno, mládež čistého života je dnes už očarujúcou, krásnou, veľkou a svätou skutočnosťou!* Na tebe záleží, drahý priateľ môj, aby počet týchto hrdinov bol o jedného väčší!

Ach, najkrajšia ozdoba ľudskej duše: *mravná čistota!* Premôž tisícere klepce smyselných rozkoší, premôž a nahni do svojho mierneho jarma najdrahší poklad: nenakazené mladé telo a za vznešenými cieľmi sa prebívajúcu, ideálnu, peknú dušu našich slovenských mladíkov!

Chlapci! Hor' sa pod Ľaliový prápor čistého mravného života, — za svoju budúcnosť, za náš národ a za budúcnosť našej drahej vlasti!

Svätá vôľa.

Ak v Číne umrie dievča čistej duše, jeho príbuzné majú právo postaviť na jeho počesť slávobránu s týmto nadpisom: „*Schoeng Dsche*“ čiže „*Svätá Vôľa*“. Slávobrána značí, že svätá vôľa viedla neporušené mladé dieťa v jeho živote. Táto pevná, svätá vôľa je strážnym duchom každého mladíka, ktorý v borbách svojich rokov chce s neohrozenou čistotou obstať. Zaslúži si, že ak s neporušenou dušou prejde do vlasti večnej čistoty, aby mu postavili na cestu života slávobránu.

V tebe, priateľu, jestvuje táto „svätá vôľa“? Svätá vôľa, že by si sa s nezlomnou vytvalosťou a pevnou chrbtovou kosťou boril v tom ľaliovom oddieli mladíkov, ktorí s vífazným rumencom na tvári zakývajú snehobiélou vlajkou nepoškvrnenej čistoty proti každej nešľachenosti a mravnej pohodlnosti; alebo bor sa v tom druhom oddieli, v oddieli nevracajúcich sa, ktorí za cenu svojich smutných pokleskov naučili sa teraz opäť smrteľne si obľúbiť jedinečnú blaženosť čistého života. V tebe jestvuje táto svätá vôľa! Alebo, pravda, ak sa stratila, zasa bude?! Všakže!

Ty, priateľu, budeš silný. Pravda, dáš si pozor na čistotu svojej duše? Pravda, tak to bude?! Všakže!

Pozri: čistý život je silou, čistý život je radosťou, čistý život je jemnosťou, čistý život je slobodou, čistý život je krásou, — nuž hodno je zaň toľko bojovať!

Teraz, keď si ľa takto predstavujem a na odobierku ešte raz dlho a hlboko sa ti pozriem do očí a vidím veľkú nádej svitania, ale vidím vopred aj veľké mravné víchrice, navštivenia a pokušenia, ktoré zaľahnú na teba v твоjich mladých rokoch, zo srdca sa mi vyderie úpenlivá modlitba:

Si ako ruža nedotknutý,
si čistý, bez zla, bez zápače,
keď obzerám ľa, duša smúti
a mihalnica v žiali plače.

Na hlavu ruky ukladám Ti
a modlím sa, súc plný rmutu,
nech nestrhne zlo, ktoré chamti
ľaliu v srdci vykvitnutú.

Drahý priateľu! Ja ti dôverujem! Veľmi dôverujem! Teraz mi podaj ruku . . . Pozri mi do očí . . . dlho, pevne . . . takto. A povedz:

*Ostanem aj naďalej na ceste čistého života...
Alebo — keby azda takto bolo treba —, vtedy
takto vrav:*

Stanem si zasa do toho Ialiového oddielu...

Ja chcem... chcem... byť čistej duše!

Obsah:

Úvodom	— — — — —	5
Dve jazerá	— — — — —	7

I. KAPITOLA.

Plány Stvoriteľa	— — — — —	9
Prvý muž a prvá žena	— — — — —	10
Plány Stvoriteľa	— — — — —	11
Pramene života	— — — — —	12
Matka a syn	— — — — —	13
Svätá vážnosť	— — — — —	15
Hriešne hudlarenie	— — — — —	19
Sväté tajomstvo	— — — — —	20

II. KAPITOLA.

Kade máme isť?	— — — — —	24
Na rázcestí	— — — — —	24
Z dieťaťa mladík	— — — — —	26
Vyvíja sa ti organizmus	— — — — —	27
Keď sa stávaš aprílom	— — — — —	28
Nové myšlienky, neznáme túžby	— — — — —	29
Prvá láska	— — — — —	31
Vývin je plánom božím	— — — — —	32
Čisto pred oltár verne až po hrob	— — — — —	33
V búrke a vo víchrici	— — — — —	35

III. KAPITOLA.

Mráz za májovej noci	— — — — —	38
Dolu svahom	— — — — —	40
Medzi kamarátmi	— — — — —	41
Treptanie sa	— — — — —	42
Búranie chrámu	— — — — —	42
Otrhaná mládež	— — — — —	44
Dalej po ceste klesania	— — — — —	45
Po mazúrskech jazerách	— — — — —	48

IV. KAPITOLA.

V hĺbke bahna	— — — — —	50
Podtatý dub	— — — — —	51
„Iba raz?“	— — — — —	52
Prvý chybný krok	— — — — —	54
Descensus averni	— — — — —	56
„Osvietení“ študenti	— — — — —	59
Prečo „niet Boha“?	— — — — —	62
To je radosť? Toto je blaženosť?	— — — — —	65
Strom, v ktorom hľodá červ	— — — — —	66
Telesný trest	— — — — —	68
Čo je hormón?	— — — — —	71
Hnitie za živa	— — — — —	73
Úžasná zodpovednosť	— — — — —	79
Tvoje úbohé deti	— — — — —	79
Zlomené nádeje	— — — — —	81
Študenti samovrahovia	— — — — —	91

V. KAPITOLA.

Boj so sedmohlavým šarkanom	— — — — —	95
Je návrat!	— — — — —	96
Povzbudenie borcom	— — — — —	98
Vyslobodený orol	— — — — —	99
Za budúcnosť našej vlasti	— — — — —	101
O intergritu Iaiel	— — — — —	104
Ohnivý meč prírody	— — — — —	106
Pre blaženosť svojej duše	— — — — —	108
Na život a na smrť	— — — — —	109
Vzdoruj!	— — — — —	111
Kto je zbabelý?	— — — — —	112
Zanechaj ich!	— — — — —	115
Mne aj tak neuškodí!	— — — — —	118
Jediný ochranný prostriedok: vystríhaj sa hriechu	— — — — —	118
Žiadame si zametanie ulíc!	— — — — —	121
Proti prúdu!	— — — — —	122
V paľbe posmechov	— — — — —	124
Nie je pravda! Tisíc ráz nie!	— — — — —	126
Nehraj sa s ohňom!	— — — — —	127
Využi svoju mladosť!	— — — — —	129
Čistý život a zdravie	— — — — —	131
Čo vraví lekárska veda?	— — — — —	132
Boh a príroda	— — — — —	138
Kto nevie ostať čistým?	— — — — —	140

VI. KAPITOLA.

Bor sa a vždy dôveruj	143
Cistý život? Čistá duša!	144
Ak nechceš, nie je hriech!	145
Legitimuj sa!	148
Nákaza nemravnosti	151
Tvoje čítanie	154
Knihy	155
Noviny	158
Obrazy	158
Divadlo, kino	161
Tanec	164
Buď rytiersky!	165
V ženskej spoločnosti	167
Tvoja snehobiela snúbenica	168
Miluj vonkajšiu čistotu	169
Umri a vstaň!	169
Duševná krivica	171
Upevňuj svoju vôľu!	172
Radosť z víťazstva	174
Na zemi, ale nie zo zeme!	178
Kto nevie luhaf	179
Otužuj si telo!	180
Znášanie bolesti	182
Zdravá životospráva	183
Nikdy nelenoš!	188
Miluj prírodu!	190
Niekoľko lekárskeho rád	192
Desatoro o ženení sa	193
Otcovský priateľ	195
Z denníka septimána	196
Pri prameňoch nového života	201
So mnou je Pán!	207
„A potom? ...“	211

VII. KAPITOLA.

Usmievavá duša — ohnivé oči	213
Najväčšie víťazstvo	213
Ó aké krásne je čistotné pokolenie	215
Otrokmi viacej nebudeme!	217
Vôľa — sila — víťazstvo	219
„Ostaň bdiel!“	220
Pravda, bude to tak!	222
Nová generácia	225
Svätá vôľa	226